

Puu-Raksila

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Oulu 31.1.2022 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Oulun kaupunkisuunnittelu Sarja A 227

ISSN 0357-8194

Kannen kuva:

Raksilan ilmakeku vuodelta 1955.

(Uuno Laukka 1955, Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kuvakokoelmat)

Takakansi:

Raksilalle tyypillinen puuikkuna.

(Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, Riitta Kosonen 2021)

PUU-RAKSILA

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Oulu

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Oulun kaupunki / Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / Kaavoitus

Oulu 2022

1 Johdanto	9	3.3 Raksilan asukkaita ja merkkihenkilöitä	52
1.1 Toimeksianto ja työryhmä.....	9	Ensimmäiset asukkaat	52
1.2 Aineisto.....	9	Kulttuuripersoonia	53
1.3 Puu-Raksilan ympäristö lyhyesti	11	Yhteiskunnallisia vaikuttajia	53
2 Kaupunkisuunnittelu ja alueen kehitys.....	17	3.4 Raksilan Pojat ja sota-ajan tapahtumat	54
2.1 Raksila kaavoitetaan.....	17	3.5 Raksilan palveluiden keskittymänä	56
Vuoden 1882 asemakaava ja rakennusjärjestys	17	Elintarvikkeiden valmistusta ja myyntiä	56
Vuoden 1907 asemakaava ja rakennusjärjestys	19	Harjatehtailija ja pirssimiehiä	59
2.2 Raksilan ensimmäiset korttelit.....	20	3.6 Puu-Raksilaa ympäröivien alueiden muutosvaiheista	62
Yhteys kantakaupunkiin	21	1. LÄNSI: Ratapiha ja rautatien konepaja-alue	62
Katujuen nimet	22	2. POHJOINEN: Rautatehtaan, puutarhan alue ja kaatopaikan alue	64
2.3 1920-luvun asuntopula	23	3. ITÄINEN: Vainioiden laidasta koulukaduksi	66
2. 4 Radantauksen asemakaava 1924	25	3. ETELÄINEN: Kainuuntie, kaupunginoja ja Karjasilta	67
Vuoden 1924 asemakaavan laatiminen	25	4 Puu-Raksilan rakentuminen	68
Rakentamista ohjattiin rakennusjärjestyksellä	26	4.1 Puu-Raksilan rakennusvaiheet	73
Tonttien luovutus	26	1920-luvun lopun ja 1930-luvun alun klassismi	73
2. 5 Raksilan ympäristö kaavoitetaan.....	30	1930-luvun puutaloklassisimi - suurin osa Raksilaa	73
1940-luvulla sota aiheuttaa asuntopulaa ja Karjasilta kaavoitetaan	30	Jälleenrakennuskauden pienkerrostalot	73
Teuvo Pakkalan koulu aloittaa toimintansa syksyllä 1950	30	Korjaamista ja pienimuotoista uudistamista myöhemminä vuosikymmeninä	73
Oulun yleiskaava 1952	31	4.2 Rakennusten typologiat.....	75
Asemakaavamuutokset 1950-luvulla Raksilassa	32	Pientalot	77
2.6 1960-luvulla Raksila muuttuu.....	33	Noppamaiset pienkerrostalot	83
Yleiskaavan tarkistus 1960	33	Pienkerrostalot	84
1960-luvun Raksilan kaavamuutoksen taustaa	33	Talousrakennukset	87
Kainuuntien uusi tielinjaus	37	4.3 Nykyisen Puu-Raksilan suunnittelijat, rakentajat ja rakennuttajat	89
II kaupunginosan kortteleita 25–35 Raksilan kaupunginosan korttelia 8 sekä osaa	37	Suunnittelijat	89
Taka-Lyötyn ja Karjasillan kaupunginosista koskeva asemakaavamuutos	37	Rakentajat	91
Suur-Oulun yleiskaava 1968	38	Raksilan rakennuttaja Iivari Salminen	92
2.7 Raksilan ympäristön suuret muutokset ja Puu-Raksilan postimerkkikaavat	38	5 Tyyppiratkaisut	95
Raksilan kaavoitus 1970-luvulla: Marketit tulevat	38	5.1 J. Karvosen noppatalot	97
Oulun yleiskaavat 1995 ja 2010	42	5.2 Asuntotalo Eskeliset	99
Urheilupuiston kaavan päivittäminen 1990-luvulla	45	5.3 Kunnaksen pienkerrostalot (Kunnas 7)	101
Oulun yleiskaava 2020	45	5.4 Pientalo Kunnas 1	103
Vuoden 2001 kaavamuutos Kainuuntien varrella	45	5.5 Pientalo Kunnas 2	105
Raksilaa ympäröivien alueiden kaavamuutokset 2000–2021	45	5.6 Pientalo Kunnas 3	107
Voimassa oleva Uuden Oulun yleiskaava 2030	48	5.7 Pientalo Kunnas 4	109
3 Elämää, historiaa ja tarinoita Raksilassa	50	5.8 Pientalo Kunnas 5	111
3.1 Rautatieasutus Raksilassa	50	5.9 L-mallinen pientalo Kunnas 6	113
Rautatieläisten asuinalueet Suomessa	51	5.10 J. W. Miesmaan asuintalot	115
Rautatieläisten asutuksymyksiä Oulussa	51		

6 Alueelle tyypilliset muutokset, korjaukset ja laajennukset	
eri vuosikymmeninä	116
1930-luku	117
1940-luku	118
1950-luku	119
1960-luku	120
1970-luku	121
1980-luku	122
Alueittainen perusparannuskokeilu 1984–1988	123
Rakasilan perusparannusohjeet 1986	123
1990-luku	124
2000-luku	125
2010–2020	126
Lämmitysmuodot Raksilassa	127
7 Nykytila ja säilyneisyys	128
7.1. Alueen rakenteen säilyneisyys	128
7.2 Kadut, katutilat ja puusto	128
7.3 Pihat	130
7.4 Rakennusten säilyneisyyskriteerit	135
7.5 Alueleikkaukset ja katujulkisivut	140
8 Taustatietoja	158
8.1. Suunnittelijat	158
Rakennusmestari Kyösti Heikki Kunnas (1878–1962)	158
Rakennusmestari Johan Weikko Miesmaa (1886–1961)	159
9.3 Rakennusmestari Arvo Koskipaasi (1914–?)	159
9.4 Rakennusmestari Johannes Karvonen (1887–19??)	159
Arkkitehti Martti Gunnar Heikura (1909–1963)	160
Arkkitehti Erkki Ilmari Linnasalmi (1908–1982)	160
Rakennusmestari Pentti Tapani Niemelä (1914–1947)	161
Rakennusmestari Antti Tjäder / Teirikko (1884–1966)	161
Rakennusmestari Kaarlo Emil Tjäder (1887–19??)	161
Kirvesmies, työnjohtaja Juho Roppola (1886–19??)	161
Tapio Henry (?–?)	161
Rakennusmestari Toivo Aleksi Kaarela (1904–?)	162
Rakennusmestari Jakob William Lillqvist (1865–1941)	162
Rakennusmestari Eino Iivari Meriluoma (1911–1987)	162
Rakennusmestari Reino Veikko Emil Keinänen (1908–?)	163
Rakennusmestari Albert August Rönköharju (1914–1990)	163
Rakennusmestari Pauli Arvo Paavola (?–?)	163
Rakennusmestari Johan Abraham Mattila (1878–1933)	163

Teollisuuskoululainen Aaro Ikonen (?–?)	163
Arkkitehti Vilho Johannes Myyrinmaa (1910–?)	163
J. Niemelä (?–?)	164
Kalevi K. Kaarela (?–?)	164
Rakennusmestari Keijo Ilmari Kaarremaa (1915–?)	164
Rakennusmestari Pekka Kainulainen (1898–?)	164
Arkkitehti Martti Väisänen (1939–)	164
Arkkitehti Ilpo Väisänen (1950–)	165
Arkkitehti Veli Karjalainen (1943–)	165

8.2 Terijoelta siirretyt rakennusrungot.....	167
---	------------

8.3 Suojelutilanne	168
---------------------------------	------------

9 Yhteenveto	170
---------------------------	------------

LÄHTEET	174
----------------------	------------

LIITTEET	175
-----------------------	------------

Liite 1: Tonttikohtaiset ominaispiirteiden, muutosten, nykytilan selvitykset ja säilyneisyyden arviointi
----

PERUSTIEDOT

Kohde:	Puu-Raksila
Sijaintitiedot:	Oulun kaupungin 12. kaupunginosa Raksila, korttelit 29–34, tontit 194–279
Omistus:	Tontit kaupungin vuokratontteja, rakennukset pääosin yksityisomistuksessa
Alkuperäinen toiminta:	Pääosin asuinrakennuksia, joissakin liiketiloja ensimmäisessä kerroksessa
Kaavoitettu:	1924
Rakentuminen:	Vuosien 1928–1956 aikana. Pääosa rakennuksista 1930-luvulta.
Kaavamerkinnot ja suojelu:	Pääosalla aluetta voimassa ak379, (vahvistettu 2.3.1965) Kaavassa Puu-Raksila on asuntokerrostalojen aluetta, jossa kerrosluvut vaihtelevat yhdestä kahteen. Osalla tonteista saa harjoittaa liiketoimintaa.

Lisäksi alueella on voimassa 28 tonttikohtaista asemakaava, jotka on hyväksytty 1980–2000-luvuilla.

Alueen asemakaavoissa ei ole suojelumerkintöjä.

Uuden Oulun yleiskaavassa (18.4.2016) Puu-Raksilan alue on merkitty pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi AP ja "Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeäksi alueeksi.

AP = "Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillisientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja."

Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue =

"Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuutteen ja erityispiirteiden säilyminen.

Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydetty lausunto museoviranomaiselta."

Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavassa Raksilan puutaloa-alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön alue (MRKY2016).

Raksilan puutaloalue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. (RKY2009)

Tontteja:

Alun perin 85 kpl, nykyisin 75 kpl

Rakennuksia:

Alun perin päärakennuksia 85 ja talousrakennuksia 67

Nykyisin päärakennuksia 75 ja talousrakennuksia 81

1. Syrjäkadun länsipuolen uudemmat tornitalot muodostavat kontrastin Raksilan puutalojen kanssa. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

2. Puu-Raksila sijaitsee Oulun kaupungissa Raksilan kaupunginosassa. Alue jää rautatien asema-alueen, Kajaanintien, Kainuuntien ja Raksilan urheilupuiston rajaamaksi. (Opaskartta: Oulun kaupunki, Karttapalvelu, 2021)

3. Selvityksessä tarkasteltu alue rajautuu Syrjäkadun, Tehtaankadun, Teuvo Pakkalan kadun ja Kainuuntien väliin. (Opaskartta: Oulun kaupunki, Karttapalvelu, 2021)

4. Teuvo Pakkalan kadun 1930–1940-lukujen vaihteessa rakentunut katujulkisivu on yhtenäinen 1930-luvun klassismia edustavine rakennuksineen. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

1 JOHDANTO

1.1 Toimeksianto ja työryhmä

Oulun kaupungin Yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden toimeksiannosta laaditussa rakennushistoriaselvityksessä tarkastellaan Puu-Raksilan aluetta, joka sijaitsee Oulun kaupungin Raksilan kaupunginosassa. Aluetta rajaavat Syrjäkatu, Tehtaankatu, Teuvo Pakkalan katu ja Kainuuntie. Alue kaavoitettiin vuonna 1924 ja se on rakennut vuosien 1928–1956 välillä. Pääosa rakennuskannasta on 1930–1940-luvuilta. Alueelle rakennettiin aikanaan asuintaloja, joista joidenkin ensimmäisessä kerroksessa oli liiketiloja. Rakennukset ovat edelleen pääpiirteittäin alkuperäisen mukaisessa käytössä, mutta liikehuoneistot alueella ovat vähentyneet.

Rakennushistoriaselvitys on Puu-Raksilan alueella käynnistetyn asemakaavamuutoksen perusselvitys, jonka avulla alueen rakennushistorialliset arvot voidaan arvioida.

Tässä rakennushistoriaselvityksessä selvitetään ensisijaisesti alueen rakennushistoriaa, mutta myös käyttöhistoriaa sekä rakennuksen ympäristön kehittymistä. Arkistotutkimuksessa on käyty läpi alueen kaikki myönnetty rakennusluvut, joiden avulla on pystytty selvittämään rakennusten ja alueen alkuperäinen olemus niihin vuosien saatossa tehdyt muutokset. Arkistostyöskentelyn avulla on löydetty myös alueella sovellettuja rakentamista ohjanneita määräyksiä ja vaatimuksia.

Inventointikäynneillä on selvitetty katutilojen, pihojen ja rakennusten nykytila ja säilyneisyys. Sisätiloja ei ole inventoitu. Tulokset esitetään kaaviokuvoin ja tontti-kohtaisin ominaispiirteiden, muutosten ja säilyneisyyden arvioinnein. Selvitystyötä havainnollistaa runsas määrä valokuvia ja piirustuksia.

Rakennushistoriaselvitystä voidaan hyödyntää paitsi asemakaavatyössä, myös yksittäisten rakennusten muutos- ja korjaustöiden lähtöaineistona ja alueen tulevaisuutta koskevassa päätöksenteossa. Selvitys tarjoaa myös riittävät taustatiedot alueen ja rakennusten arvojen ja ominaispiirteiden määrittelyyn sekä korjausrakentamisen tai mahdollisen täydennysrakentamisen suunnitteluun.

Selvitystyöstä ovat vastanneet arkkitehdit Riitta Kosonen, Veli-Pekka Huhmo, Miika Rankinen ja Jorma Teppo arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy:stä.

1.2 Aineisto

Selvitystyössä on käyty läpi koko alkuperäisen Puu-Raksilan mittava rakennusluupa-aineisto 1920-luvulta vuoden 2021 huhtikuuhun. Rakennusluvut vuoteen 2018 asti löytyvät Oulun kaupunginarkistosta ja tätä uudemmat Oulun rakennusvalvonnan sähköisestä arkistosta.

Oulun kaupunginarkiston Kunnalliskertomusten ja asemakaavavaliokunnan pöytäkirjojen avulla on selvitetty alueen kaavoittamiseen ja rakentamiseen vaikuttaneita asioita sekä sitä, mitkä asiat ohjasivat alueen rakentamista.

Vanhoja karttoja ja ilmakuvia on saatu kaupunginarkistosta, Yhdyskunta- ja ympäristöpalveluilta ja Maanmittauslaitokselta. Asema- ja yleiskaavat ovat Yhdyskunta- ja ympäristöpalveluilta.

Vanhoja valokuvia on saatu Raksilan asukas yhdistykseltä ja Raksilan perinneyhdistykseltä. Merkittävä valokuva-aineisto on Pohjois-Pohjanmaan museon hallussa oleva Ahti Paulaharjun vuosina 1963–1964 kuvaamat mustavalkovalokuvat. Myös Uuno Laukka on kuvannut alueella.

Katutilat ja rakennukset on valokuvattu ja alue inventoitu touko-kesäkuussa 2021. Historiatietojen lähteet on lueteltu lähdeluettelossa ja merkitty tekstin yhteyteen.

Intion hautausmaa

RUUTUKAAVAKESKUSTA

Rautatie-
asema

KAJAANINTIE

Marketit

Pikkukangas

VÄLKKYLÄ

Linja-auto-
aseme

RATAKATU

Patoasema

Uimahalli

RAUTATIE

TEHTAANKATU

Jäähalli

Ouluhalli

SYRJÄKATU

PUUTARIHAKATU

KARJAKATU

PUUSTIKKOKATU

TEUVO PAKKALAN KATU

Teuvo Pak-
kalan koulu

Pesäpall-
stadion

Ympäristötalo

KAINUUNTIE (ent. Siltakatu)

Kaupunginoja

KARJASILTA

1.3 Puu-Raksilan ympäristö lyhyesti

Puu-Raksila sijoittuu Kaupunginojan, rautatien, Kajaanintien ja Raksilan urheilupuiston väliselle alueelle. Nykyisin sitä rajaavat Syrjäkatu, Tehtaankatu, Teuvo Pakkalan katu ja Kainuuntie.

Puu-Raksilaa ympäröivillä kortteleilla on joka ilmansuunnassa oma luonteensa. Etelässä vilkasliikenteinen Kainuuntie erottaa Raksilan ennen siihen kiinteästi liittyneestä Kaupunginojasta. Kaupunginojan varren vehreän Karjasillanpuiston takana kohoavat Karjasillan jälleenrakennuskauden kerrostalot.

Lännessä Syrjäkatua reunustavat 4–8 kerrosta korkeat kerrostalot, jotka on rakennettu 1960–1980-luvuilla purettujen puutalokorttelien tilalle. Syrjäkadun länsipuolen kerrostalot ja itäpuolen kaksikerroksiset puutalot ovat voimakkaan kontrastisia sekä ajallisesti että mittakaavansa puolesta. Kerrostalokortteleista länteen Ratakadun takana kulkee junarata. Asemarakennus näkyy Tehtaankadulta kadun pääteaiheena, mikäli junia ei ole edessä. Puistikkokadulta taas aukeaa näkymä linja-autoasemalle.

Pohjoisessa Tehtaankadun takana kohoavat muurimaisena markettien takapuolet. Puu-Raksilasta niitä erottaa katualueen lisäksi puistovyöhyke puuriveineen. Puistovyöhyke on tärkeä siirtymävyöhyke Puu-Raksilan ja markettien välillä.

Teuvo Pakkalan kadun eteläpäättä reunustavat 1950–1960-luvuilla rakentuneet oppilaitokset. Kadun itäpuolelta alkaa Raksilan urheilupuisto, jossa sijaitsee mitta-kaavaltaan puolen Puu-Raksilan korttelin kokoisia urheilu- ja liikuntarakennuksia. Pikkukankaanpuisto eli entinen kaupungin ja raxsilalaisten kaatopaikka on nykyisin vehreä puistoalue.

5. Kuva 1: Syrjäkadun ja Kainuuntien risteyksestä länteen avautuu näkymä kohti rautatien eteläistä alikulkua, Oulun ympäristötaloo (2012) ja radan länsipuolella kohoavia 2010-luvun tornitaloja.

6. Kuva 2: Kainuuntien Raksilan puolen reunaan rakennettiin kesällä 2021 uutta pyöräbaanaa. Syrjäkatu 25:n taustalla ovat 1960–1970-luvulla rakentuneet betonikerrostalot.

7. Kuva 3: Kaupunginoja puistoinen kulkee nykyisin leveän Kainuuntien eristämänä Raksilan eteläpuolella. Kainuuntien takana rytmiä kaupunkimaisemaan tuovat Karjasillan jälleenrakennuskauden kerrostalot.

(Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

4.

5.

6.

7.

8.

8. Kuva 4: Näkymä Syrjäkatua pohjoiseen Syrjäkadun ja Puistikkokadun risteyksestä. Korkeat vaaleat betonitalot ja värikkäät kaksikerroksiset puutalot luovat vahvan kontrastin Syrjäkadun varrelle. Kadun päätteenä näkyy Intiön 1920-luvulla valmistunut vesitorni.
9. Kuva 5: Tehtaankadun päässä Syrjäkadun kerrostalot ovat vain nelikerroksisia ja horisontaalisia, jolloin kontrasti ei ole niin voimakas.
10. Kuva 6: Oulun rautatieasema näkyy Tehtaankadun päätteenä. Se muistuttaa rautatien vaikutuksesta alueen kehittämiseen.
11. Kuva 7: Tehtaankadun itäpäässä kadun päätteenä on jäähalli. Etualaa hallitsee parkkialue.
12. Kuva 8: Tehtaankadun pohjoispuolella ovat muurimaiset markettien huoltopihat. Koivuistuksen reunustettu puistoalue erottaa ne Tehtaankadusta ja Raksilasta.
- (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

13. Kuva 9: Raksila kuvattuna Tehtaankadulta länteen. Alue ei ole juurikaan muuttunut tästä katselukulmasta. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

14. Kuva 10: Näkymä Teuvo Pakkalankatua pohjoiseen. Taustalla näkyy paloaseman torni 1980-luvulta ja oikealla Oulun palvelualuejen opisto vuodelta 1960. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

15. Kuva 11: Näkymä Teuvo Pakkalankadun eteläpäästä pohjoiseen. Oikealla Oulun seudun ammattikorkeakoulu vuodelta 1958 ja taaempänä keltainen Teuvo Pakkalan koulu, joka valmistui vuonna 1951. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

12.

13.

14.

15.

16.

16. Kuva 12: Puistikkokadun eteläpää on nykyään puistoa. Kadulle ennen vuotta 1954 istutettujen lehmusrivien reunustamassa puistossa on lasten leikkipaikka.
17. Kuva 13: Tehtaankadulta katsottuna Puistikkokadun päätteenä radan takana näkyy vuonna 2020 valmistunut tornitalo. Leveä katutila juontaa juurensa tulipalonestopyrkimyksistä.
18. Kuva 14: Teuvo Pakkalankoulu on kaavan mukaisesti keskeisesti kadun päätteenä. Puistikkokadun pohjoisosassa on autopaikoitusta.
19. Kuva 15: Puistikkokadun molemmilla reunoilla kevyen liikenteen väylät.
20. Kuva 16: Lehmusrivit tekevät Puistikkokadusta puistomaisen ja vehreän.
(Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

21. Kuva 17: Näkymä Puutarhakadun pohjoispäästä etelään. Puutarhakadulla talojen ja koivurivien välissä on leveät viherkaistat. Koivuistutukset pienentävät kadun mittakaavaa ja tekevät Raksilan puutaloalueesta vehreän.

22. Kuva 18: Näkymä Karjakadun eteläpäästä kohti marketteja.

23. Kuva 19: Puutarhakatu Kainuuntien päästä pohjoiseen kuvattuna.

24. Kuva 20: Karjakadun päätteenä näkyy marketin huoltopiha pohjoisessa.

25. Kuva 21: Etelässä Karjakadun päätteenä kohoavat Karjasillan jälleenrakennuskauden kerrostalot.

(Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

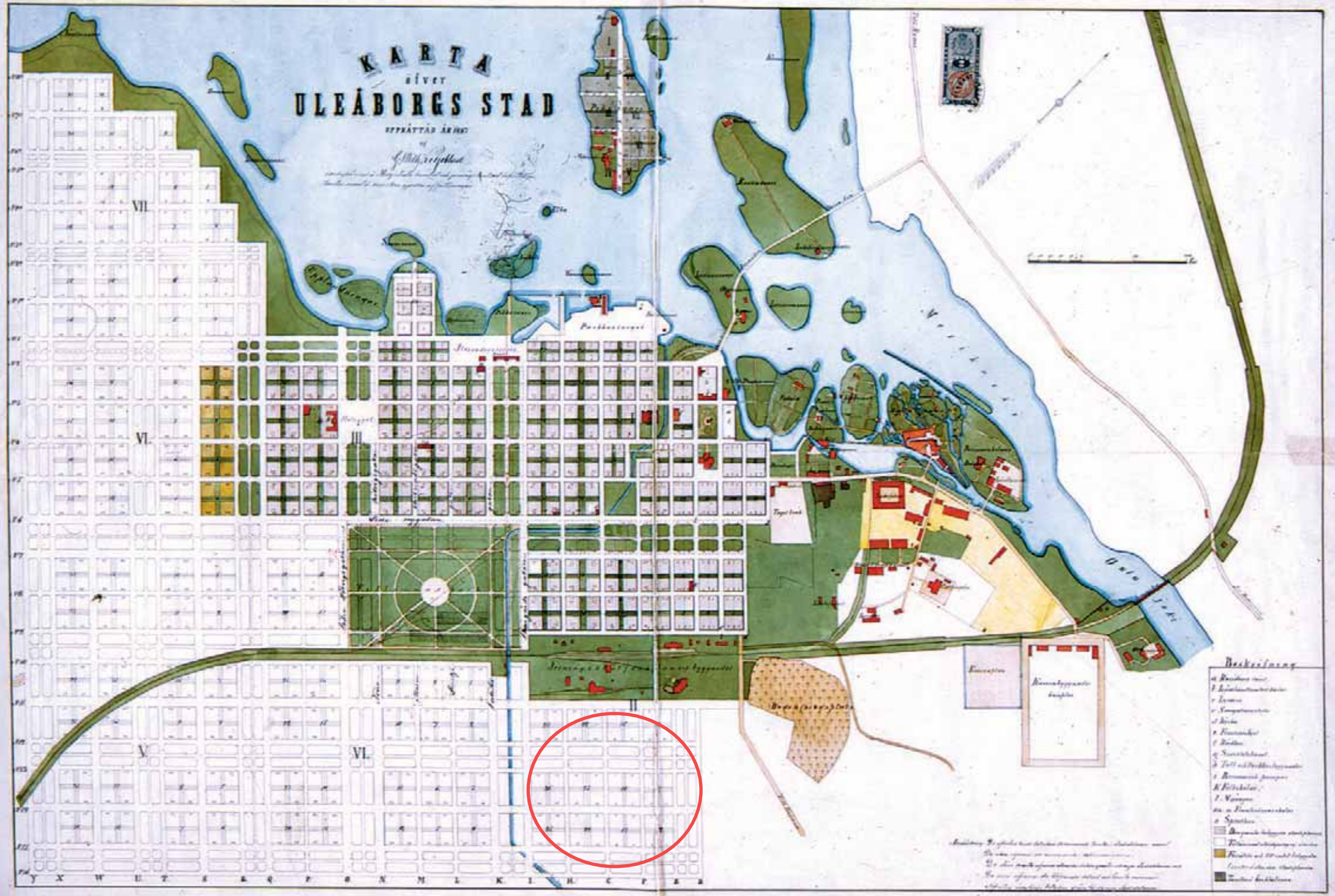

KARTA öfver ULEÅBORGS STAD

UPPRÄTTAD ÅR 1820

af
G. W. Sjöström

Upprättad af G. W. Sjöström, Öfveringenjör i Uleåborg

Beskrifning

- 1. Rådhuset
- 2. Kyrkan
- 3. Skolan
- 4. Kvarnhuset
- 5. Skolan
- 6. Skolan
- 7. Skolan
- 8. Skolan
- 9. Skolan
- 10. Skolan
- 11. Skolan
- 12. Skolan
- 13. Skolan
- 14. Skolan
- 15. Skolan
- 16. Skolan
- 17. Skolan
- 18. Skolan
- 19. Skolan
- 20. Skolan
- 21. Skolan
- 22. Skolan
- 23. Skolan
- 24. Skolan
- 25. Skolan
- 26. Skolan
- 27. Skolan
- 28. Skolan
- 29. Skolan
- 30. Skolan
- 31. Skolan
- 32. Skolan
- 33. Skolan
- 34. Skolan
- 35. Skolan
- 36. Skolan
- 37. Skolan
- 38. Skolan
- 39. Skolan
- 40. Skolan
- 41. Skolan
- 42. Skolan
- 43. Skolan
- 44. Skolan
- 45. Skolan
- 46. Skolan
- 47. Skolan
- 48. Skolan
- 49. Skolan
- 50. Skolan
- 51. Skolan
- 52. Skolan
- 53. Skolan
- 54. Skolan
- 55. Skolan
- 56. Skolan
- 57. Skolan
- 58. Skolan
- 59. Skolan
- 60. Skolan
- 61. Skolan
- 62. Skolan
- 63. Skolan
- 64. Skolan
- 65. Skolan
- 66. Skolan
- 67. Skolan
- 68. Skolan
- 69. Skolan
- 70. Skolan
- 71. Skolan
- 72. Skolan
- 73. Skolan
- 74. Skolan
- 75. Skolan
- 76. Skolan
- 77. Skolan
- 78. Skolan
- 79. Skolan
- 80. Skolan
- 81. Skolan
- 82. Skolan
- 83. Skolan
- 84. Skolan
- 85. Skolan
- 86. Skolan
- 87. Skolan
- 88. Skolan
- 89. Skolan
- 90. Skolan
- 91. Skolan
- 92. Skolan
- 93. Skolan
- 94. Skolan
- 95. Skolan
- 96. Skolan
- 97. Skolan
- 98. Skolan
- 99. Skolan
- 100. Skolan

Uleåborgs Stads förvaltningsråd
Uleåborg den 10 Mars 1820
G. W. Sjöström

2 KAUPUNKISUUNNITTELU JA ALUEEN KEHITYS

2.1 Raksila kaavoitetaan

1800-luvun jälkipuoliskolla Oulun tervanvienti oli vielä voimakasta ja lisäksi elinkeinovapaus astui voimaan vuonna 1878, minkä myötä uudet tehtaanomistajat perustivat teollisuutta vanhojen tehtaiden rinnalle. Liikenne sekä meriteitse että vuonna 1886 Ouluun saakka valmistuneen Pohjanmaan radan kautta kasvoi. Työpaikat lisääntyivät ja työväkeä virtasi kaupunkiin ympäröiviltä alueilta. Tämän rinnalla tapahtui tonttien hintojen nousu, mikä rajoitti työväen asuntojen rakentamista Oulun kaupungin alueelle. Ouluun syntyi pitkään jatkuva asutuspöytä, jota ei helpottanut vuoden 1882 Oulun suurpalo.^{1 2}

UUONEN 1882 ASEMAKAAVA JA RAKENNUSJÄRJESTYS

Marraskuussa 1882 riehuneen suurpalon jälkeen Oulu asemakaavoitettiin uudelleen pikavauhdilla. Uusi asemakaava ja rakennusjärjestys vahvistettiin 21.11.1882. Tässä asemakaavassa ei vielä näkynyt rautatietä tai asema-aluetta. Kaupungin korttelit jatkuivat olevan kaupunkialueen itä- ja eteläpuolelle. Paloilta suojaavat leveät lehtipuurivein istutetut puistovyöhykkeet halkoivat kaupunkia. Asemakaava ja rakennusjärjestys pyrkivät estämään tulipaloja ja minimoimaan niiden vahingot. Rakennusjärjestyksessä määrättiin muun muassa, että asuinrakennukset oli rakennettava kadulle päin ja ulkorakennukset palokadulle päin. Rakentamattomat katuosuudet oli aidattava. Puurakenteiset ja puuverhotut talot saivat olla vain yksikerroksisia. Lisäksi kadut oli numeroitava ja tontille sai rakentaa vain yksi talonomistaja, millä haluttiin estää rähjäisen mökkiasutuksen jatkuminen kaupungissa.³

Talonomistajat eivät pitäneet vuoden 1882 kaavan leveistä kortteleista halkovista puistokäytävistä, jotka veivät runsaasti tilaa rakentamiselta. Nopeasti tehdyn kaavan

1 Oulun kulttuuriympäristöohjelma 2013, s. 121-124

2 Hautala, 1976 s. 239-240

3 Niskala; Okkonen: 2002, s. 58-60,

28. G.W. Liljebladin laatima Oulun asemakaavakartta vuodelta 1887 on hyvin pitkälti vuoden 1882 asemakaavan mukainen. Liljebladin kartassa näkyy vasta valmistunut rautatie ja siihen liittyvä asema-alue. Radantauksen neljä korttelia alkoivat rakentua 1890-luvulla noudattaen kartassa esitettyä laajenemistapaa. (Kartta: Oulun kaupunginarkisto)

29. Liljebladin vuoden 1888 Oulun asemakartassa näkyy asema-alue ja Intiön hautausmaa, mutta ei radantauksen kortteleita. (Kartta: Oulun maakunta-arkisto)

suurimpana ongelmana oli kuitenkin se, ettei se huomionnut Ouluun vuonna 1886 valmistuneen rautatieasema-alueen vaatimia tiloja makasiineille ja puutavaran varastoinnille. Oulun asemakarttaa päivitettiin vuosina 1886, 1887 ja 1888. Vuoden 1886 kartassa leveät puistovyöhykkeet oli poistettu ja kortteleissa palattu neljän tontin sijasta kuuteen. Asema-alue oli nykyisellä paikallaan, mutta Raksila kaavoitettamaton viljelysalue.⁴

Seuraavana vuonna 1887 asemakarttaan oli merkitty toteutunut rautatieaseman alue. Muu kaupunki noudatti pitkälti vuoden 1882 asemakaavaa korttelijakoineen ja puistovyöhykkeineen. Radan itäpuolella rataa lähinnä olevat neljä korttelia ovat nykyisellä paikallaan. Vuonna 1888 palattiin jälleen maltillisempaan kaupungin laajenemiseen. Radan itäpuolen korttelit oli poistettu ja etelässäkin laajenemisarvaksi oli esitetty ainoastaan kuusi korttelia.⁵

4 Hautala, 1976 s. 246-248

5 Hautala, 1976 s. 248-249

VUODEN 1907 ASEMAKAAVA JA RAKENNUSJÄRJESTYS

Vuoden 1902 asemakartta on ensimmäinen, jossa Radantauus näkyy osana kaupunkia. Nykyinen Ratakatu oli tuolloin nimetty Raahen kaduksi. Alue käsitti vuoden 1887 asemakartan mukaiset neljä korttelia, jotka oli kaikki jaettu neljään tonttiin. Radantauksen rakentaminen oli alkanut jo 1890-luvun alussa. Alueen rakentamisessa noudatettiin ilmeisesti vuoden 1887 asemakaavakartan osoittamaa kaupungin laajenemistapaa. Ensimmäinen alueelle myönnetty rakennuslupa on vuodelta 1892. 1890-luvulla Radantauksen neljään kortteliin haettiin vajaa parikymmentä rakennuslupaa uudisrakennuksille.⁶

Vuoden 1882 asemakaavan olevaan kaupunkirakenteeseen nähden utopistisista palontorjuntatoimista johtuvien epäkohtien korjaamista varten valtuusto asetti valiokunnan tammikuussa 1898. Valiokunnan työ eteni aluksi hitaasti. Varsinaiisiin toimiin se ryhtyi vasta vuonna 1904, kun kaupungininsinööri A. Brandt ja arkkitehti V. J. Sucksdorff tulivat valiokunnan jäseniksi. Asemakaava päivitettiin vastaamaan olevien kortteleiden osalta toteutunutta tonttijakoa ja katujen kulkua. Uudet korttelit kaavoitettiin pienemmiksi tonteiksi, joiden kysyntä oli vilkasta. Brandtin ja Sucksdorffin laatimassa kaavassa kaupunki käytti asiantuntijana helsinkiläistä arkkitehti Bertel Jungia. Kaavassa kaupungin yksitoikkoista rakennetta on pyritty uusien alueiden osalta monipuolistamaan muun muassa ruutukaavan rikkovilla vinoilla kulkuyhteyksillä ja Hollihaan puistolla sekä Puistokadun varren kolmen korttelin pituisella puistovyöhykkeellä.⁷

Vuoden 1907 asemakaavassa Radantauksen neljä vanhinta korttelia ovat toteutuneet suurine tontteineen. Rataa lähinnä oleva katu on nimetty Ratakaduksi ja kaupungin itälaidalle jäävä katu Syrjäkaduksi. Aluetta on laajennettu kohti hautausmaata kahdella pienellä tontteja sisältävällä korttelilla. Tavoitteena oli lisätä pieniä tontteja ympäri kaupunkia, ja estää näin erityisten työläisten kaupunginosien synty. Uusien kortteleiden ja radan väliin oli suunniteltu kahden korttelin levyinen puistoalue.

Uudessa rakennusjärjestyksessä vuonna 1907 puututtiin aiempaa tarkemmin talojen rakentamiseen. Asuinrakennukset oli sijoitettava kadunvarteen kuten aiemminkin ja piharakennukset pihan puolelle. Terveysttä pyrittiin edistämään sillä, että asuinhuoneisiin tuli saada riittävä määrä valoa ja ilmaa. Rakennusjärjestyksessä määrättiin muun muassa ikkunoiden koosta ja sijainnista, talleista, navetoista ja lantasaäiliöistä.⁸

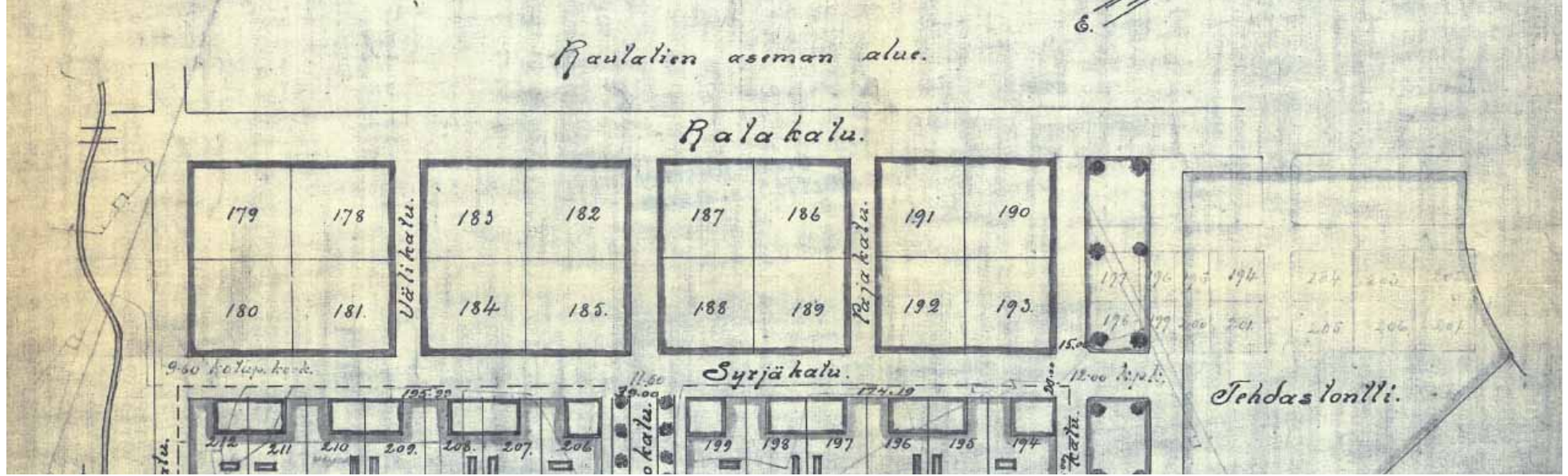
31. Oulun asemakartassa vuodelta 1902 Radantauus on ensimmäisen kerran näytetty kaavoitettuna alueena. Ilmeisesti alue on tässä vaiheessa ollut jo pitkälti rakentunut, vaikka korttelit täydentyivätkin myöhemmin. Lisäksi kartassa on osoitettu lisäalue rautatien asematoiminnan vaatimille makasiineille ja puutavaran säilytykselle nykyisen Etu-Lyötyn alueelta. (Kartta: Oulun kaupunginarkisto)

6 Oulun kaupunginarkiston rakennusluvut II kaupunginosaan 1890-luvulla

7 Hautala, 1976 s. 249–253

8 Hautala, 1976 s. 254–255

33. Vuoden 1924 Oulun asemakarttaotteessa näkyy Ratakadun ja Syrjäkadun välisten korttelien muoto ja tonttien numerot. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

2.2 Raksilan ensimmäiset korttelit

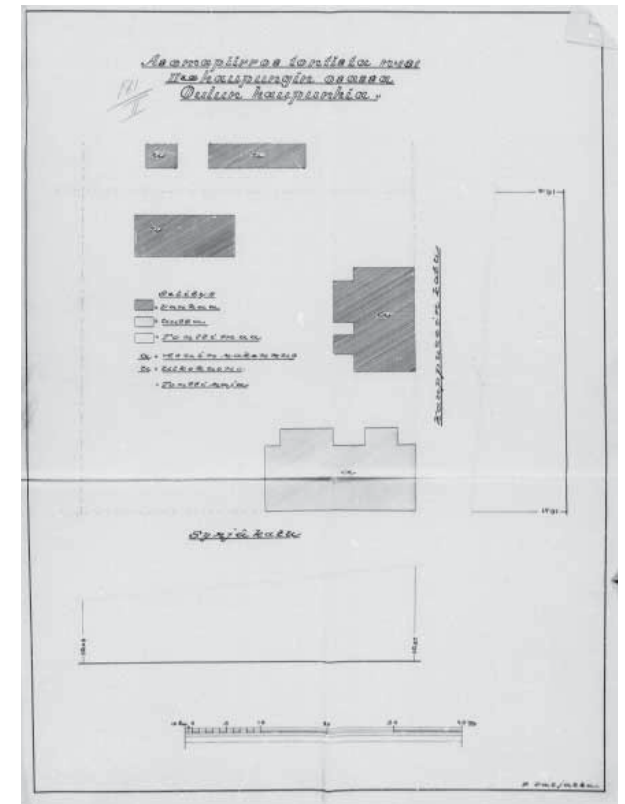
Nykyisen Raksilan vanhimmat korttelit sijaitsivat Ratakadun ja Syrjäkadun välisellä alueella. Ne rakennettiin pääosin 1890-luvulla ja purettiin 1960-luvulla tehdyn kaavamutoksen pohjalta. Nykyisen Puu-Raksilan kortteleihin verrattuna ensimmäiset korttelit olivat väljempää ja niiden mitoitukset noudatti kantakaupungin korttelien muotoa. Merkittävä ero oli myös se, että vanhimmat tontit olivat yksityisessä omistuksessa.

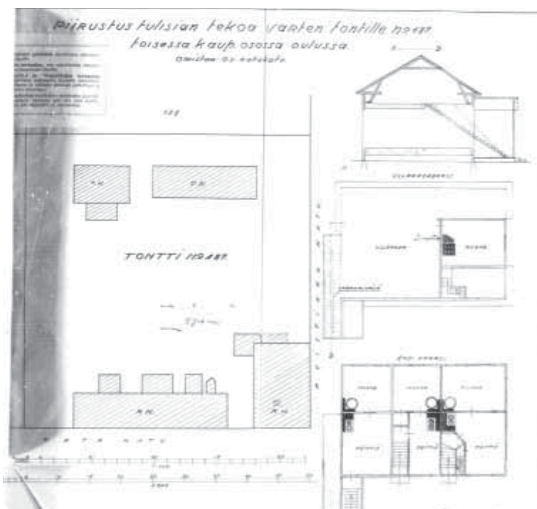
Toteutuneita kortteleita oli neljä ja ne olivat neliön muotoisia. Korttelit jakautuivat neljään samansuuruiseen tonttiin, joiden välissä kulkivat palokujat. Rakennuskanta oli monimuotoista. Se muodostui pääosin kookkaista 1-3 kerroksisista puurakenteisista asuinrakennuksista, jotka rakennettiin tiiviisti kiinni katulinjaan.

Tonteilla oli suuret pihat, joiden perille sijoitettiin talousrakennuksia. Pihoja hyödynnettiin myös kasvimaana ja kanojen sekä vuohien kotikasvatuksena. Vaikka tila olisi sen sallinut, ei kortteleissa ollut karjasuojia. Erikoisena pidettiin konepajamestari Myllylän pihaa, jonka keskeinen osa oli puistomainen koivikko.⁹

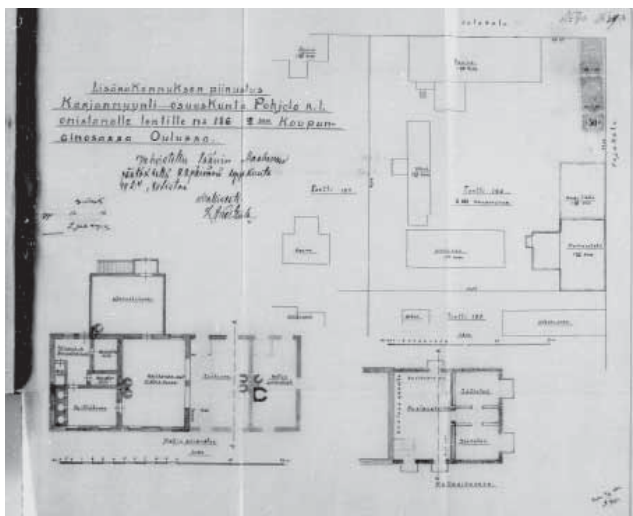
9 Myllylä Mauri, haastattelu 11.6.2021

32. Kauppurienkadun ja Syrjäkadun kulmassa sijainneen tontin 181 asemapiirros kuvaa vanhimpien tonttien väljää rakentamista. (Kuva: Oulun kaupunginarkisto)

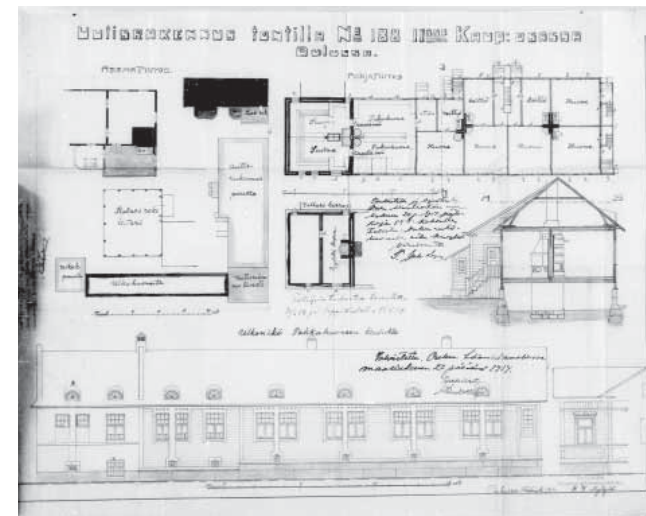

34. Ratakadun ja Puistikokadun kulmassa sijainneen tontin 187 rakennuskantaa vuodelta 1930. Luvan hakija oli Oy Ratakatu. (Kuva: Oulun kaupunginarkisto)

35. Ratakadun ja Pajakadun kulmassa sijaitseva Karjanmyynti- osuuskunta Pohjolan tontti 186. Osuuskunta lupaa makkara- tehtaan laajennukselle vuonna 1924. (Kuva: Oulun kaupunginarkisto)

36. Syrjäkadun ja Pakkahuoneenkadun kulmassa sijainneelle tontille 188 haettiin vuonna 1914 rakennuslupaa puiselle asuin- rakennukselle, jonka päätyyn oli suunniteltu kivirakenteinen sauna. (Kuva: Oulun kaupunginarkisto)

37. Työmies Antti Åhman haki rakennuslupaa vuonna 1897 Syrjäkadun ja Saaristonkadun kulmassa sijainneelle tontille 180 (Kuva: Oulun kaupunginarkisto)

YHTEYS KANTAKAUPUNKIIN

Rautatien ylittäminen tapahtui aluksi tavarasteyksien yli. Pohjoisessa radan yli kulki Kajaanin maantie ja etelässä Saaristonkatu. Radan ylittäminen oli vaarallista ja myös epäkäytännöllistä etenkin hautajaissaattojen yhteydessä. Myös linja-autovuorot, koululaiset, palstaviljeelijät ja tehtaiden työntekijät kulkivat radan yli päivittäin.

Raksilalaiset tekivät vuodesta 1899 alkaen useita kaupungin tukemia anomuksia Rautatiehallitukselle alikulkukäytävän saamiseksi. Tuloksettomien anomusten ja pahenevan työtömyyden vallitessa vasta vuonna 1925 syntyi sopimus, jossa kaupunki sitoutui laittamaan alikäytävälle johtavan kadun kuntoon.¹

Rautatiehallitus suunnitteli 12 metriä leveän pohjoisen alikäytävän, joka valmistui vuonna 1926 ja jonka kansi laajennettiin kaksiraiteiseksi vuonna 1927. Toimenpiteen vuoksi hautausmaan portti jouduttiin siirtämään nykyiselle paikalleen. Pohjoisen alikäytävän valmistuttua rakennettiin myös eteläinen alikäytävä.²

¹ Pohjoisen alikäytävän historiikki, Oulu. Oulun Tekninen keskus ja Ratahallintokeskus 2007.

² Hautala ss. 22-24

38. Vuoden 1909 Oulun ja ympäristön asemakarttaan on merkitty Radantauksen takaa aukevat peltopalstat. Maat olivat lahjoitusmaita, joita kaupunki vuokrasi viljelypalstoina. (Kartta: Oulun maakunta-arkisto)

KATUJEN NIMET

Mielenkiintoisen näkökulman Raksilan kaupunginosaidentiteetin muodostumiseen tarjoaa Ratakadun ja Syrjäkadun välisen alueen katujen nimet ja niiden muutokset.

Ensimmäisten kortteleiden rakennusvaiheessa kaduilla ei ollut nimiä vaan ne ilmaistii numeroilla. Nimet tulivat mukaan vuoden 1902 karttaan, jossa nykyisen Ratakadun paikalla kulkenut katu oli nimeltään Raahenkatu ja myöhemmin Itäinen Syrjäkatu. Vuoden 1909 kartassa kortteleiden itälaidalla kulkenut Syrjäkatu muodosti tuolloin nimensä mukaisesti kaupungin reunan.

Kolmen lyhyen poikkikadun katsottiin aluksi jatkuvan kantakaupungin puolelta eikä niitä nimetty uudestaan. Sen mukaisesti Kauppurienkatu, Pakkahuoneenkatu ja Hallituskatu päättyivät idässä Syrjäkatuun.

Vuoden 1924 asemakartassa Raksilan kadut esiintyivät uudelleen nimettyinä. Eteläisin poikkikatu nimettiin Välikaduksi. Bulevardina Raksilan halki jatkanut katu sai nykyisen Puistikkokatu-nimensä. Poikkikaduista pohjoisin alkoi Rautatien konepajan portilta ja sain nimekseen Pajakatu. Myöhemmin se nimettiin uudelleen Topinkaduksi.

Huomionarvoista on, Raksilan ensimmäisten kortteleiden poikkikaduista vain Puistikkokatu jatkui uudelle asuinalueelle. Alueen pohjoislaidalle tehtiin kokonaan uusi Tehtaankatu, joka sai nimensä Ferrum-rautatehtaan mukaan. Kaupunginojan vartta kulki Siltakatu ja nykyistä Puu-Raksilaa idässä rajaava Teuvo Pakkalan katu oli alkuperäiseltä nimeltään sen silloista asemaa kuvannut Vainionkatu.

MAANOMISTUS RAKSILASSA

Radantauksen maat olivat lahjoitusmaita, eivätkä ne olleet suoraan kaupungin hallinnassa. Maiden omistuksesta käytiin kiistaa kaupungin ja maiden haltijoiden kanssa. Tämä hidasti myös Radantauksen kaavoittamista ja rakentumista. Alunperin lahjoitusmaat olivat olleet kaupungin omistamia ja niitä oli vuokrattu yksityisille

ilman myyntioikeutta. Sittemmin omistuskäsitys oli hämärtynyt ja maita oli ostettu ja myyty kuin yksityisomaisuutta. Lahjoitusmaiden hallintakysymys saatiin ratkaistua vasta vuonna 1917, jolloin lahjoitusmaiden haltijat tunnustivat kaupungin omistusoikeuden ja kaupunki vahvisti edulliset vuokra- ja lahjoitusmaiden lunastusehdot. Kun maat olivat kaupungin omistuksessa ja vuokrattuna viljelijöille, voitiin kaavoittamiseen ryhtyä.^{10,11}

2.3 1920-luvun asuntopula

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen asuntotilanne Oulussa oli vaikea. Asutuskeskusten väkiluku kasvoi nopeasti, kun väkeä työllistyi teollisuuden ja kaupan alalle kaupunkiin. Rakennustoiminta oli katkennut sodan ajaksi ja Oulun vuosien 1916 sekä 1918 korttelipalot kärjivät tilannetta.¹²

Työväen asuntokysymysten katsottiin kansalaissodan jälkeen kuuluvan yhteiskunnan ratkaistaviksi. 1920-luvulla Oulun kaupunki hankki hätäapuasunnoiksi puisia kaksikerroksisia rivitaloja ja suurehkoja huviloita ja rakensi rivitaloja pahimman asuntopulan taltuttamiseksi. Pieniä omakoti- tai paritaloja kaupunki rakennutti puolivalmiiksi, ja luovutti vuokraajille, jotka rakensivat rakennuksen loppuun. Vuonna 1920 kaupunginvaltuusto päätti perustaa asuntolainarahaston, josta myönnettiin korkeintaan 25% rakennuskuluista kattavia kolmen vuoden lainoja. Lainoja myönnettiin vielä ainakin vuonna 1925. Osa avustuksista annettiin puutavarana, jota luovutettiin tietyin edellytyksin kaupungin metsistä omakotirakennustoimintaa varten.¹³

Kaupungin rakennusjärjestystä lievennettiin siten, että sallittiin rakentaa vinttihuoneita alle 300m² yksikerroksisiin rakennuksiin ja tietyille alueille 2-kerroksisia puukerrostaloja. Rakennusjärjestyksessä oli ullakkohuoneisiin liittyen verrattain tarkkoja palonestoon liittyviä määräyksiä. Ullakkohuoneista annettuja ohjeita noudatettiin myös Raksilassa, kun ullakoiden käyttöönotto lisääntyi 1940-luvulla.¹⁴

---

10 Hautala, 1982 s. 131

11 Hautala, 1976 s. 268

12 Hautala, 1982 s. 138

13 Hautala, 1982 s. 140–145

14 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v.1924, s. 15

Vuonna 1924 valtioneuvoston vahvistaman rakennusjärjestyksen määräyksiä oli muun muassa leivinuunien kieltäminen ullakolla. Portaen vapaa leveys tuli olla vähintään yksi metri ja kaltevuus alle 45 astetta. Porrashuoneiden pinnat tuli käsitellä tai päällystää tulenkestävällä aineella kuten laastilla tai kokoliitilla. Ullakkohuoneista tuli olla porrasyhteyden lisäksi myös toinen ulospääsy palon sattuessa. Tämän määräyksen myötä lisääntyivät palotikkaat ullakkohuoneiden ikkunoissa. Huonekorkeus tuli olla korkeimmalta kohdalta vähintään 25 cm ja matalimmalta 160 cm.¹⁵

Rakentamista pyrittiin myös helpottamaan laatimalla mallisäännöt asunto-osuuskuntia varten ja myymällä tontteja halvalla. Asuntopula jatkui toimenpiteistä huolimatta ankarana ja asunnottomia majoitettiin tilapäisesti esimerkiksi Heinätorin koululle.¹⁶

1920-luvulla kaupunki laajeni vuonna 1915 vahvistetun asemakaavan mukaan Oulujoen pohjoispuolella sijaitseviin Tuiraan ja Alalaanilaan sekä vuonna 1924 asemakaavan saaneeseen radantauksen eli nykyisen Puu-Raksilan alueelle. Samaan aikaan kun nykyisen Puu-Raksilan ensimmäiset korttelit alkoivat rakentua 1920-luvun jälkipuoliskolla, alkoi pahin asuntopula Oulussa helpottua.¹⁷

---

15 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v.1924, s. 15

16 Niskala; Okkonen: 2002, s. 74,

17 Niskala; Okkonen: 2002, s. 74,

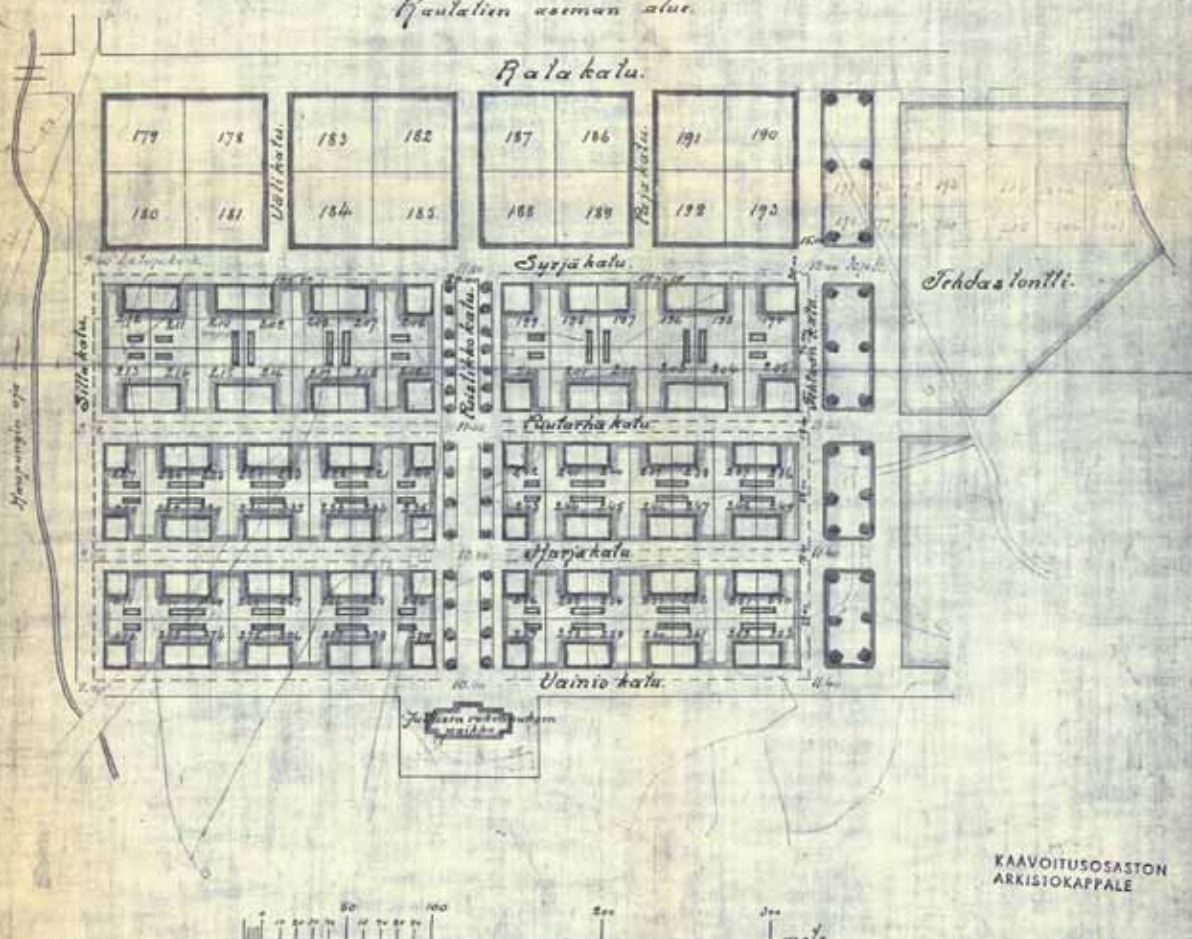
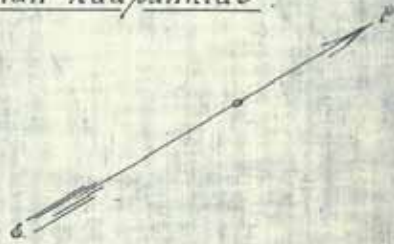
”Keskustassa 1920-luvun asuinympäristöt syntyivät vanhempien kerrostumien lomaan aikaisemmin kaavoitetulle alueelle. Uudisalueilla yhtenäinen kaupunkikuva oli ajan keskeinen tavoite samoin kuin klassismin ihanteet, julkisivujen yksinkertaisuus, seinäpintojen eheys ja vaaleat sävyt.”
(Niskala; Okkonen: 2002 s.74)

Ehdotus kaupungin asemakartaksi rautatien aseman taakse
yhdistyy II osan kaupungin osaan Oulun kaupunkia.

Oulun kaupungin Rakennuskonttorissa Huhtikuun 3 p:nä 1924
 E. Alpo Autio.

Rautatien aseman alue.

KAAVOITUSOSASTON
 ARKISTOKAPPALE

Selitys.

- Ehdotettuja uusia tontteja joille on rakennettu 3-kerroksisia puutaloja.
- Myyjiä ja rakennettuja tontteja.
- Rajattava järjestelyä.

Sivänsivainmittelisin noudateltavaksi vahvistunut, ellei tonteille rakennustalossa noudatella mita Oulun kaupungin rakennusjärjestyksessä säädetään. Oikeusministeriössä 4 p:nä Hlokuuta 1924. Saimonin asuu.

Sattelijänmaa Ojael Mänteen

39. Rautatien takaisen kaupungin osan asemakartta laadittiin Oulun kaupungin rakennuskonttorissa. Kaavan on allekirjoittanut kaupungininsinööri Alpo Autio ja se on päivätty 3.4.1924. Kaavassa on esitetty olevat neljä radan viereistä korttelia sekä uudet kuusi asuinrakentamiseen tarkoitettua korttelia.

Alue rajautuu Kaupunginojaan ja Tehtaankatuun. Aiemmin kaupungin laidalla sijainnut Syrjäkatu rajaa uutta aluetta lännessä ja peltovainiot idässä. Tehtaan tontilla sijaitti Ferrumin rautatehdas, joka on erotettu varsinaisista asuntokortteleista puistovyöhykkeellä. Uusien kortteleiden suurimmat tontit sijaitsivat lähimpänä rautatietä.

Puistikkokatu jakaa alueen kahtia itä-länsisuunnassa. Puistikkokadun päätteeksi on juhlavasti esitetty julkinen rakennus. Tälle paikalle kohosi vuonna 1950 Teuvo Pakkalan koulu.

Kaavassa asuinrakennukset on esitetty rakennettavaksi pareittain kiinni toisiinsa ja rakennusjärjestyksen mukaisesti kiinni katulinjaan. Kaavassa mahdollistettiin myös asuinrakennusten rakentaminen erilleen, miten alue sitten toteutuikin. Talusrakennukset sen sijaan ovat rakentuneet pitkälti alkuperäisen kaavan mukaisesti pareittain tonttien rajoille.

Katujen leveydeksi oli päätetty 18 metriä, josta 6 metriä käytettiin varsinaiseen kulkuväylään. Loppu kadun leveydestä mahdollisti puiden istuttamisen katujen varrelle ja puistomaisen katutilan synnyn. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

2. 4 Radantauksen asemakaava 1924

VUODEN 1924 ASEMAKAAVAN LAATIMINEN

Oulun kaupungilla ei ollut enää 1920-luvun alussa luovutettavia tontteja kuin Lyötynsuon alueelta kolmannelta kaupunginosasta sekä neljännen ja viidennen kaupunginosan laidoilta. Nykyisen Raksilan alueella olisi sekä asuin- että tehdastonteille ollut kysyntää, mutta aluetta ei ollut järjestetty tonteiksi, ja maat oli vuokrattu viljelyskäyttöön. Valtuusto päätti vuonna 1921 irtisanoa Syrjäkadun takaiset lahjoitusmaapellot 1⁶ ja 0⁶.¹⁸ Näin voitiin aloittaa kaupungin laajentaminen rautatien taakse.

Asemakaavavaliokunta päätti kokouksessaan 12.10.1921 kehottaa rakennuskonttoria tekemään ehdotuksen alueen kaavoittamiseksi. Suunnitelmassa tuli ottaa huomioon rautatien asema-alueen vaatimat makasiinitontit Lyötynsuolle, asunto-tonttien järjestäminen radan taakse, sekä rautatien tai muun leveämmän katulinjan sijoittaminen näiden alueiden lävitse etelään johtavalta rautatielinjalta aina Kurkelan rantaan saakka.¹⁹ Kuukautta myöhemmin valtuusto antoi asemakaavavaliokunnalle tehtävän laatia asemakaava Syrjäkadun itäpuolelle Kaupunginojan ja Asemakadun jatkeen välille. Alue tuli kaavoittaa asuinalueeksi, jolla olisi myös työväen rakennuksia varten varattuja pieniä tontteja. Lisäksi tuli suunnitella likaviemärijärjestelmä.²⁰

Jo 1.12.1921 käsiteltiin asemakaavavaliokunnassa rakennuskonttorin kirjelmää ja laadittua asemakaavapiirustusta. Valiokunta puolsi rakennuskonttorin esitystä, jossa asuinrakennukset oli suunniteltu rakennettavaksi katulinjaan, päädyt vastakkain tonttien rajalle. Ensimmäisen suunnitelman mukaan yhteenrakennettujen rakennusten pinta-ala olisi ollut korkeintaan 200m². Tontin haltijoille haluttiin antaa oikeus rakentaa asuinrakennus myös irti naapurista vähintään kolmen metrin päähän tontin rajasta. Erilleen rakennettaessa rakennusoikeutta annettiin vain 175m². Tonttien ulkokuoneiden katsottiin tarvitsevan 75 m² pinta-alaa. Katuja varten oli osoitettava 18 metriä leveät väylät, joista varsinaista kulkuväylää ainoastaan kuusi metriä.²¹ Alueelle tuli yhteensä 75 kappaletta pinta-alaltaan 1175m² tonttia²².

18 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 12.10.1921 ja Oulun kunnalliskertomus v. 1921, s.12

19 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 12.10.1921

20 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 16.11.1921 ja Oulun kaupungin kunnalliskertomus v.1921, s. 12

21 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 1.12.1921

22 Oulun kaupungin rakennuskonttorin rakennusosaston kirje Asemakaavavaliokunnalle. Oulussa 25.11.1921

17.1.1922 hyväksyttiin asemakaavavaliokunnassa rakennuskonttorin päivitetty karttaesitys muutamilla täydennyksillä. Valiokunta halusi vielä varmistaa, että ensisijaisesti pareittain yhteen rakennettavat päärakennukset voitaisiin rakentaa myös irrallisina. Rakennusoikeutta kasvatettiin aiemmasta esityksestä. Asuinrakennuksen suuruus erikseen rakennettu sai olla 275m² ja yhteen naapurin kanssa rakennettuna 300m². Katujen määrä oli pidetty mahdollisimman pienenä, jotta katujen ylläpito-kustannukset olisivat edulliset. Lisäksi Puistikkokadun keskellä olevan puiston tuli soveltua lasten leikkipaikaksi.²³

Asemakaavavaliokunnan mielestä asemakaava voitiin vahvistaa kaupunginvaltuuston toimesta, koska alue sijaitisi kaupungin lahjoitusmaalla ja tontit oli tarkoitus vuokrata eikä myydä.²⁴ Kaavan hyväksyminen ei mennyt kuitenkaan niin jouhevasti, kuin oli toivottu. Valtuusto pyysi kaavaan lausuntoa Oulun kaupungin kunnallistöiden hallitukselta, joka ei pitänyt ehdotusta onnistuneena²⁵. Siitä puuttuivat kokonaan myös valtuuston toivomat pienet työväestön tontit. Vuoden 1923 marraskuussa kaupunginvaltuusto palautti ehdotuksen rakennuskonttorille, jotta siihen muodostettaisiin myös noin 500m² tontteja²⁶. Valtuusto päätti myös, että asemakaava alistetaan valmistuttuaan Valtioneuvoston hyväksyttäväksi²⁷. Helmikussa 1924 asemakaavavaliokunta otti huomioon valtuuston toiveen ja pyysi rakennuskonttoria tutkimaan pienempien tonttien muodostamisen mahdollisuuden, vaikka valiokunta puolsikin asemakaavan hyväksymistä sellaisenaan²⁸.

Rakennuskonttori laati uuden ehdotuksen, jossa tonttikoon pienentäminen oli huomioitu. Syrjäkadun ja Puutarhakadun rajaamien kortteleiden 24 tontissa säilytettiin noin 1102m² tonttikoko. Muut neljä korttelia kaavoitettiin 725m² laajuisiksi ja tontteja tuli 60 kappaletta. Rautatien takaisen kaupunginosan asemakaava päätettiin hyväksyä ja pyytää kaavalle valtioneuvoston vahvistus kaupungin valtuuston kokouksessa 18.2.1924. Valtioneuvosto vahvisti kaavan 4.8.1924.²⁹

23 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 17.1.1922

24 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 17.1.1922

25 Oulun kaupungin kunnallistöiden hallituksen kirje Asemakaavavaliokunnalle 14.4.1923

26 Oulun kaupunginvaltuuston päätös / kirje Asemakaavavaliokunnalle 16.11.1923.

27 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1923, s. 13

28 Asemakaavavaliokunnan pöytäkirja 19.2.1924

29 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1924, s. 12–13

RAKENTAMISTA OHJATTIIN RAKENNUSJÄRJESTYKSELLÄ

Radan taakse laadittiin ilmeisesti oma rakennusjärjestys, jonka pohjana tuli käyttää Tuiran ja Ala-Laanilan rakennusjärjestystä³⁰. Radan takaisten alueiden rakennusjärjestystä ei tämän selvityksen yhteydessä ole löydetty, mutta voidaan olettaa, että Tuiran ja Ala-Laanilan vuonna 1905 laadittua rakennusjärjestystä noudatettiin soveltuvin osin. Myös Kustaa Hautala kirjoittaa, että alueella noudatettiin kyseistä rakennusjärjestystä³¹, jossa määriteltiin rakennusprosessin kulku ja valvonta. Tontin vuokraajan oli muun muassa esitettävä Rahatoimikamarille rakennusten suunnitelmat tontin mittauksen ja paalutuksen jälkeen. Rahatoimikamari tarkasti kivijalan, palomuurin ja piiput. Rakentaminen tuli loppuunsaattaa viiden vuoden kuluessa luvan myöntämisestä.³²

Rakennus tuli kattaa metallilevyllä, asfalttihuovalla tai muulla aineella, joka oli paloturvallinen. Tulisijojen perustuksista, niiden eristämisestä palavista rakennusosista ja muurattujen savuhormien seinämien paksuuksista annettiin määräyksiä. Sokkelin tuli ehdottomasti olla vähintään 40 cm korkea ja harjakorkeus sai olla korkeintaan kuusi metriä kadun korkeimmasta kohdasta. Ikkunoista määrättiin seuraavaa "Akku-noita naapuritontille päin älköön rakennettako 3 metriä lähemmäksi tontinrajaa eikä myöskään takakadulle päin."³³

Rakennusjärjestyksessä määrättiin paitsi paloturvallisuudesta ja rakennuksen koosta myös terveydellisistä seikoista. Huonekorkeuden tuli olla minimissään 270 cm ja asuinhuoneiden kylliksi valoisia. Lisäksi jokaiseen huoneeseen tuli asentaa venttiili ilmanvaihtoa varten.³⁴

Ulkohuoneet eivät saaneet olla viittä metriä korkeampia, eivätkä kolmea metriä lähempänä asumuksena käytettävää rakennusta. Ulkohuoneet ovat poikkeuksetta Raksilassa toteutuneet 4,5m x 10m -kokoisina, joten myös pohja-ala on täytynyt olla määrätty. Tuirassa ulkohuoneisiin ei saanut tehdä tulipesiä, mutta Raksilassa ne selvästi sallittiin. Pihan vesien valuminen naapuritontille oli rakennusjärjestyksen mukaan ojittamalla estettävä.³⁵

30 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1923, s. 13

31 Hautala, 1982 s. 137

32 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1905, s. 9–12

33 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1905, s. 9–12

34 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1905, s. 9–12

35 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1905, s. 9–12

TONTTIEN LUOVUTUS

Vuonna 1926 esitteli Rahatoimikamari laskelmat tonttivuokrien suuruudeksi. Samassa yhteydessä tehtiin myös esitys luovutettavien tonttien järjestyksestä. Esityksessä ehdotettiin ensin luovutettaviksi Syrjäkadun, Siltakadun, Karjakadun ja Puistikkokadun rajaamien kortteleiden tontteja. Koskapa Syrjäkatu oli jo sellaisessa kunnossa, että sen varrelle voi milloin vain rakentaa, alkoi luovuttaminen koko Syrjäkadun pituudelta. Kortteli 31 tuli olla myös luovutuksen aloituksessa mukana, koska pienemmät tontit sijaitsivat taaempänä kaava-alueella. Viemäri- ja vesijoh-tojen todettiin olevan jo Syrjäkadun ja Siltakadun kulmassa, mikä edisti nurkkausta lähinnä olevien tonttien luovuttamista ja rakentamista.³⁶

Tonttien vuokra-ajaksi ehdotettiin 60 vuotta ja tonttien vuokrasopimuksissa oli myös rakentamista koskevia ehtoja, "jotta kaupungille jäisi suurempi tilaisuus ja valta huolehtia, ettei tonteille rakenneta aivan mitättömiä hökkeleitä ja että rakennusmuodoissa seurataan yhtenäisyyttä."³⁷

Vuokrasopimuksen ehoissa määrättiin rakennuksen käyttötarkoitukseksi asuin- tai liikehuoneisto. Rakentaminen tuli saattaa valmiiksi kolmen vuoden kuluessa tontin vastaanotosta. Vuokrasopimuksessa oli kohdat rakennuksen kerrosmäärän, pinta-alan ja räystäskorkeuden määrittämiseksi. Nämä on voitu vuokrasopimuksessa sopia tonttikohteisesti. Valtuusto hyväksyi ehdot ja tonttien vuokra-ajaksi vahvistettiin 60 vuotta tammikuun 1927 ensimmäisestä päivästä lähtien.³⁸

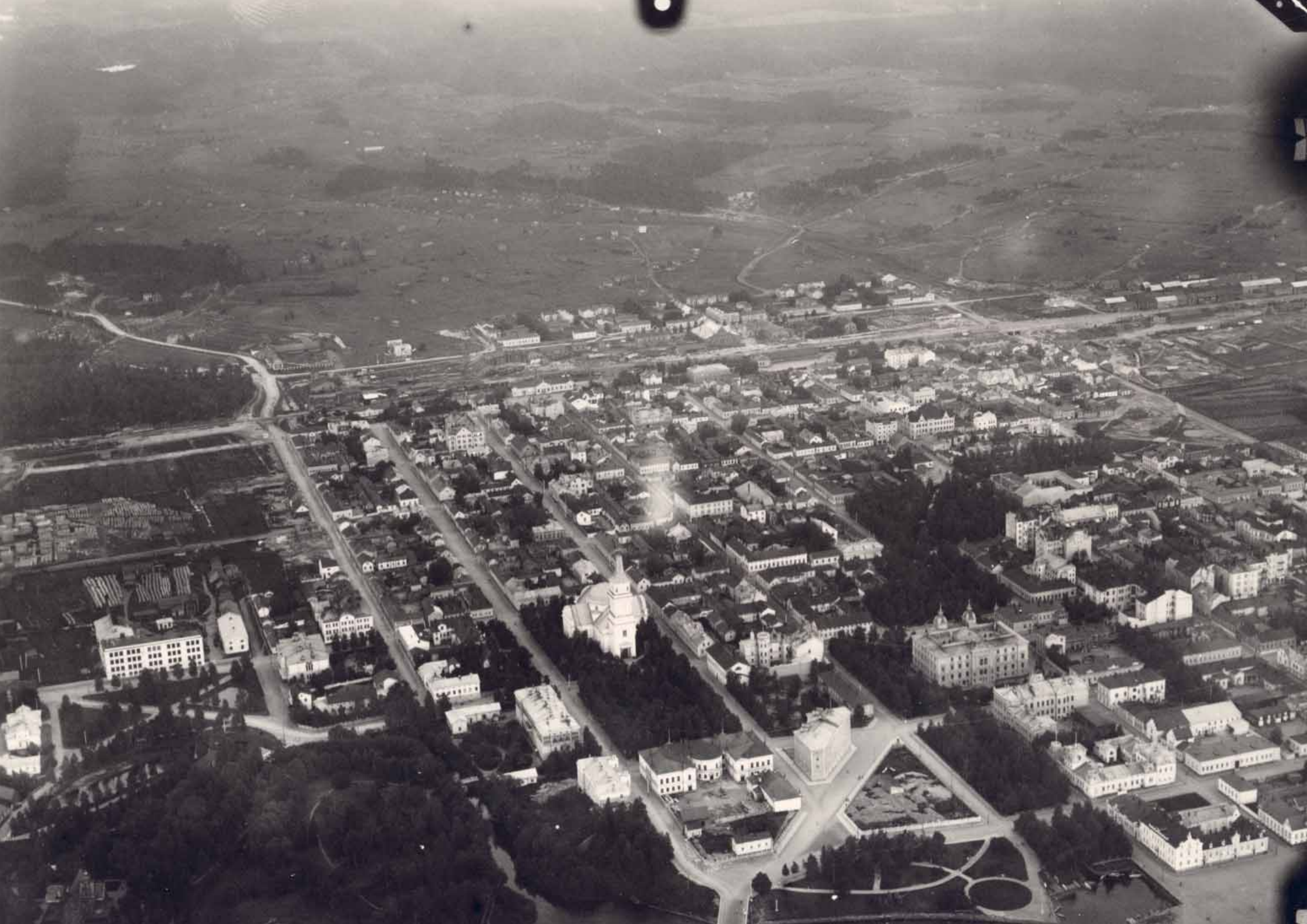
36 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1926, s. 25

37 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1926, s. 27

38 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1926, s. 28–30

40. Ilmakuva 13. heinäkuuta 1927. 1920-luvun Oulu oli pääosin 1–2-kerroksista puutalokaupunkia. Vuosisadan alussa nousseet kivirakennukset erottuvat selkeästi muuta kaupunkia korkeampina. Kuvasta näkee, että Syrjäkadun takainen Raksila on vielä täysin rakentamatta viljelysmaana. Nykyisen Puu-Raksilan ensimmäinen rakennuslupa on myönnetty vuonna 1927. Voidaan todeta, että vuonna 1924 kaavoitettujen kortteleiden osalta rakentaminen alkoi vasta kesän 1927 jälkeen. Kuva on otettu suiston suunnasta. Etualalla kohoaa tuomiokirkko. Radan varikko-alueen makaasinit ja konepajat erottuvat selvästi. Kajaanintien varrella radan takana on Ferrumin rautatehdas. (Kuva: Upari 1927 Pohjois-Pohjanmaan museo)

41. Radantaus alkaa rakentua. Vuoden 1931 ilmakuvassa näkyvät nykyisen Puu-Rakasilan ensimmäiset rakennukset Syrjäkadun ja Puutarhakadun varrella. Rakentamattomia tontteja viljellään. Kuvassa on oikealla alhaalla Castrenin siirtolapuutarha-alue (1) Kaupunginojan varrella. Ratakadun kaupunginpuolella ovat rautatien konepajat (2) ja varikkoalue (3). Ferrumin rautatehdas (4) sijaitsee Ratakadun ja Kajaanintien kulmauksessa. Kajaanintietä hieman itään sijaitsee kauppapuutarha (5) ja Kajaanintien pohjoispuolella Intiön hautausmaa (6). Pikkukankaalla kohoava kumpu on kaupunkilaisten kaatopaikka (7). (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1931)

42. Vuoden 1939 ilmakekuva on otettu heinäntekoajkaan. Puu-Raksilan kaikki korttelit voidaan jo selkeästi hahmottaa. Vainionkadun varsi (1) on vielä lähes kokonaan rakennustyömaata. Hirsikehikot erottuvat selvästi, kuten myös maalaamattomat uudet peltikatot. Puistikkokadun päättäneen on kaavassa osoitetun julkisen rakennuksen sijasta maatala (2), jonka lantalasta raksilalaiset hakivat lannoitetta perunamailleen. Myös rautatehdas (3) on kasvanut. (Kuva: 21.7.1939, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

43. Oulun kaupungin rakennuskonttorin valmistama vuoden 1940 asemakaavakartta, jossa on esitetty kaupungin koostettu kaavatilanne. Rautatien itäpuolella ei Raksilan lähialueilla ole tapahtunut kaavallisia muutoksia. 20-luvun alussa toivottu ratayhteys Kurkelanrantaan on järjestetty päärataa pitkin. Yhteys on esitetty jo vuoden 1928 asemakaavakartassa. Vuoteen 1928 mennessä oli ratkaistu myös asema-alueen makaasiini- ja varastoalue kysymykset, jotka ovat säilyneet muuttumattomina vuoteen 1940. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

2.5 Raksilan ympäristö kaavoitetaan

1940-LUVULLA SOTA AIHEUTTAA ASUNTOPULAA JA KARJASILTA KAAVOITETAAN

Raksilan pienemmät tontit rakentuivat pääosin valmiiksi 1940-luvun alkuun menessä. Syrjäkadun ja Puistikkokadun varren kaksikerroksisille rakennuksille varattujen tonttien täyttymistä täytyi odottaa sotien yli viimeisten rakentuessa 1950-luvun alussa.

Vuoden 1940 asemakaavakartan mukaan rautatien itäpuolella ei Raksilassa tai sen lähialueilla tapahtunut kaavallisia tai toteutuneita muutoksia verrattuna Raksilan kaavan hyväksymisen ajankohtaan. 20-luvun alussa toivottu ratayhteys Kurkelanrantaan järjestettiin päärataa pitkin. Yhteys on esitetty jo vuoden 1928 asemakaavakartassa. Vuoteen 1928 mennessä oli ratkaistu myös asema-alueen makaasiini- ja varastoaluekysymykset. Kaupungin kaavoitettu alue on kasvanut hiukan laidoiltaan vuoden 1907 asemakaavaan verrattuna.

Talvisodan syttyminen ja sotien seurauksena syntynyt asuntopula vaati kaupungilta ripeitä toimia uusien omakotialueiden kaavoittamiseksi. Erityisesti siirtoväen aiheuttamaa asuntopulaa silmällä pitäen laadittu Peltolan kaava vahvistettiin vuonna 1940. Raksilan naapuriin, Kaupunginojan eteläpuolelle kaavoitettiin Karjasilta - Oulun suurin jälleenrakennuskauden asuinalue. Kaavan laati kaupunginarkkitehti Martti Heikura. Karjasillan ensimmäisen osan asemakaava vahvistettiin syksyllä 1944. Rakentaminen alkoi alueen pohjoisreunasta Ruotsista avustuksena saatujen niin kutsuttujen ruotsalaistalojen pystytyksellä jo ennen kaavan lainvoimaisuutta vuonna 1940. Ruotsalaistaloihin asutettiin ensisijaisesti siirtoväkeä ja pommituksissa kotinsa menettäneitä kaupunkilaisia.³⁹

TEUVO PAKKALAN KOULU ALOITTAÄ TOIMINTANSA SYKSYLLÄ 1950

Nopeasti kasvaneen Karjasillan, Raksilan ja Itä-Lyötyn lapsille tarvittiin uusi kansakoulu. Aluksi tarpeeseen vastasi vuonna 1946 rakennusluvan saanut väliaikainen seurakuntatalo, jonka pohjapiirroksessa on osoitettu kaksi 28-pulpetista alakoulun luokkaa. Rakennusmestari J. Karvosen suunnittelema klassistinen rakennus näkyvä valmiina vuoden 1947 ilmakuvaissa silloisen Vainionkadun itäpuolella.

39 Hautala, 1982 s. 137 ja 154

Varsinaisen koulutalon sijainniksi valikoitui Raksilan vuoden 1924 kaavassa osoitettu julkisen rakennuksen paikka Puistikkokadun päätteenä. Kaupunginarkkitehti Martti Heikuran suunnittelema koulu valmistui vuonna 1951, mutta koulunkäynti rakennuksessa aloitettiin jo vuotta aiemmin.⁴⁰

OULUN YLEISKAAVA 1952

Oulun keskeiset alueet kaavoitettiin uudelleen 1940-luvulla. Välittömästi keskustan kaavan jälkeen käynnistettiin Oulun yleiskaavan laatiminen. Suunnitelma tilattiin arvostetuilta arkkitehteilta Otto Iivari Meurmanilta ja Aarne Erviltä, jotka olivat laatineet myös Oulun keskeisten osien vuonna 1947 vahvistetun asemakaavan. Meurmanin ja Ervin yleiskaavalle ei haettu virallista vahvistusta, mutta kaavassa esitetyillä periaatteilla on ollut ratkaiseva merkitys Oulun kaupunkirakenteen kehittymiselle.⁴¹

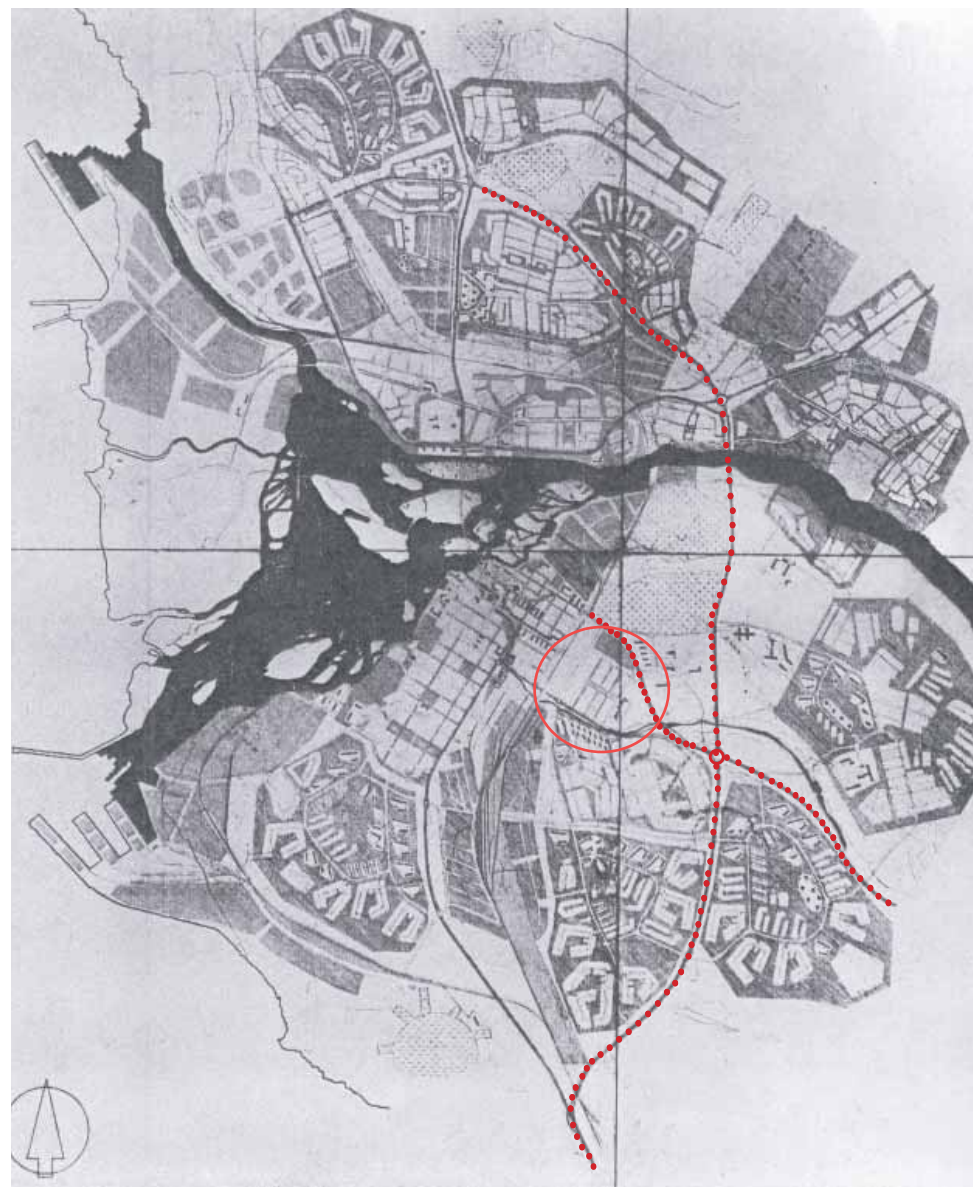
Yleiskaavan lähtökohtana oli väestönkasvu 37 500 asukkaasta 67 000 asukkaaseen aikavälillä 1950–1980. Oletuksena oli, että 40% asukkaista asuu omakotitaloissa, joissa asuu 4,5 henkilöä. Kaavan tavoitteena oli ohjata sodanjälkeistä väestön ja työpaikkojen kasvusta johtuvaa rakentamispainetta. Oulun tuleva kaupunkirakenne jäseneltiin Meurmanin ja Ervin toimesta keskustan ympärille sijoitettaviin noin 4000 asukkaan asunalähiöihin.⁴²

Raksilan kannalta merkittävää oli keskustan ohittavan Pohjantien kaupunkiin johtavan liittymän aluevaraus. Vaikka lopullinen kulku kaupunkiin tulikin eri tavoin, oli liittymän sijainti jo nykyisellä paikallaan ja kulku kaupunkiin väistämättä Raksilan vieritse.

40 Özer-Kemppainen, 2019 s. 175–176

41 Niskala; Okkonen: 2002, s. 94

42 Oulu 400 näyttelyplanssi Oulun yleiskaava 1952

44. Meurmanin ja Ervin vuoden 1952 yleiskaavassa Raksilan kannalta merkittävää on Pohjantien liittymän sijainti ja linjaus Raksilan vieritse. Kaavassa näkyy myös viereinen Karjasillan jälleenrakennuskauden asuinalue Kaupunginajan toisella puolella. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

45. Vuoden 1958 asemakaavassa ak392 on kaavoitettu julkisten rakennusten rivi Teuvo Pakkalan kadun itäpuolelle. Näistä tontilla 3 sijainnut Teuvo Pakkalan koulu oli jo toteutunut. Tontille 2 rakennettiin Oulun Talouskoulu ja tontille 4 Oulun palvelualojen opisto. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

ASEMAKAAVAMUUTOKSET 1950-LUVULLA RAKSILASSA

1950-luvun kaavamuutoksista merkittävin Puu-Raksilan kannalta lienee Siltakadun levennys, jonka kaava sai lainvoiman 15.8.1950. Korttelin 32 tontin 242, eli Impolan kaupan asemakaavamuutos vahvistettiin 19.11.1953. Kaupan avajaisia vietettiin vuotta myöhemmin joulukuussa. Myös korttelin 34 tontin 279 asemakaavaa oli ehditty muuttaa. Lain voiman kaavamuutos oli saanut 28.7.1954.⁴³

Teuvo Pakkalan kadun itäpuolelle kaavoitettiin kansakoulun rinnalle julkisten rakennusten rivi. Lain voiman kaava ak392 sai vuonna 1958. Kaavasta ovat toteutuneet vuonna 1958 valmistunut Oulun Talouskoulu ja vuonna 1960 valmistunut Oulun palvelualan oppilaitos. Lisäksi 1960-luvun alkuun sijoittuva kaavamuutos koski Raksilan korttelia 8, jolle oli kaavoitettu uusi paloasema. Muutos oli vahvistettu 7.8.1963.⁴⁴

43 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 693–693

44 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 693–693 ja Mikkola, 2004 s. 3

46. Vuoden 1964 ilmakuvasa näkyvät rinnatusten vasemmalta oikealle Oulun Palvelualan oppilaitos, Teuvo Pakkalan koulu, Oulun Talouskoulu ja väliaikainen seurakuntakeskus. (Kuva: Suomen ilmakuvat 1964, Oulu, 1964)

2.6 1960-luvulla Raksila muuttuu

YLEISKAAVAN TARKISTUS 1960

Oulun väestönkasvu oli ollut ennakoitua voimakkaampaa, joten yleiskaavaa tarkistettiin vuonna 1960. H. Kautosen ja I. Mikkolan 19.12.1960 päiväämä kaava käsiteltiin kaupunginhallituksessa vuonna 1961. Oulun väestöennuste vuodelle 1985 oli 120 000 asukasta, joista Raksilan osuus 4500 asukasta. Väestönkasvuun vastattiin paitsi uusien asuinalueiden kaavoittamisella myös nostamalla vanhojen alueiden rakentamistehokkuutta. Kaava mahdollisti vanhojen yksikerroksisten puutaloaluiden saneeramisen kerrostalovaltaisiksi asuinalueiksi.⁴⁵

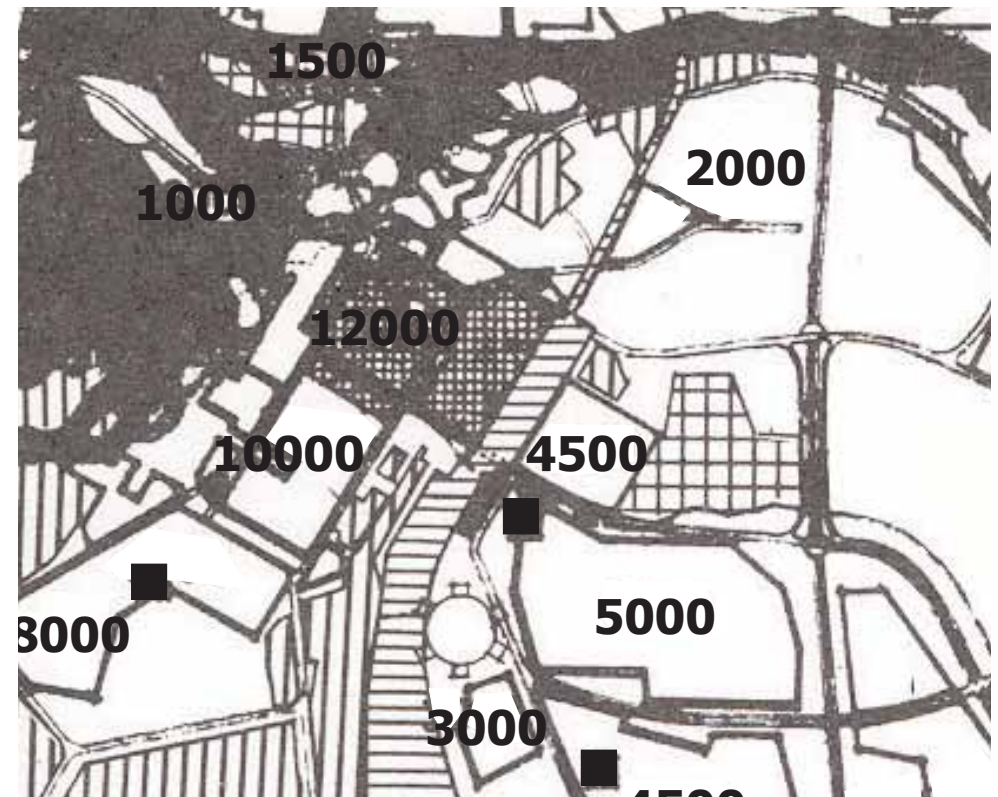
Raksilan kannalta merkittävää oli Pohjantien sisääntuloliittymien linjaukset, jotka kulkivat kaupungiosan molemmin puolin. Lisäksi Raksilan itäpuolelle oli kaavassa osoitettu laaja urheilupuiston alue.

1960-LUVUN RAKSILAN KAAVAMUUTOKSEN TAUSTAA

Raksilan ensimmäisten neljän korttelin rakennuskanta Ratakadun ja Syrjäkadun varrella alkoi olla iäkästä ja korjauksen tarpeessa 1950-luvulla. 1890–1900-luvuilla rakennetut puutalot koettiin vanhanaikaisiksi: vesi kannettiin kaivosta ja käymälät olivat pihojen perällä. Suuret omistustontit houkuttelivat lisäksi rakennuttajia, sillä ne olivat väljästi rakennetut ja hyvällä sijainnilla kaupungin kyljessä. Rakennusjärjestys mahdollisti kerrostalojen rakentamisen huonokuntoisten ja pääosin yksikerroksisten puutalojen tilalle.⁴⁶

Kerrostaloja pidettiin yleisesti 1960-luvun taitteessa kehittyneenä ja laadukkaana asumismuotona. Niiden asuntojen odotettiin olevan parempia kuin mitä vanhat puutalot tarjosivat. Kerrostaloilla oli valtakunnallisesti suuri sosiaalinen merkitys hyvinvointiyhteiskunnan rakentumisessa ja asuinolojen parantamisessa.

Ensimmäiset puutalot purettiin ja 3-kerroksiset kerrostalot valmistuivat vuonna 1956. Vastavalmistuneita navettaa muistuttavia 1950-luvulle tyypillisiä kerrostaloja ei pidetty alueelle toivottavina. Asukkaiden keskuudessa heräsi pelko, että alue pilkotaan hallitsemattomasti. Tonttien ja rakennusten omistajat ajoivat alueelle ajanmukaista asemakaavaa, joka takaisi arvokkaan arkkitehtuurin.⁴⁷

47. Vuoden 1960 yleiskaavan tarkistuksessa määriteltiin Pohjantien liittymien paikat ja Raksilan viereen osoitettiin suuri urheilupuiston alue. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

10. huhtikuuta 1962 kaupungin valtuusto päätti, että Raksilan kaavoitus laitettiin vireille. Asukkaiden aloitteessa kaavaa toivottiin erityisesti Syrjäkadun ja Ratakadun välisille omistustonteille. Uudemman Puu-Raksilan rakennuskanta oli vielä suhteellisen uutta ja hyväkuntoista, lisäksi tonttien vuokrasopimukset olivat vielä parikymmentä vuotta voimassa, joten tämän alueen osalta ei kaavoituspainetta tuohon aikaan ollut. Kaava-alueeseen kuuluivat asuintonttien lisäksi nykyisten markettien alue aina Intiön hautausmaahan saakka ja Teuvo Pakkalan kadun kaakkoispuoli. Kaavassa on ratkaistu myös Kainuuntien uuden linjauksen vaatimat tilakysymykset.⁴⁸

48 Mauri Myllylän haastattelu 11.6.2021

45 Oulu 400 näyttelyplanssi Yleiskaavan tarkistus vuonna 1960

46 M. Myllylän haastattelu 11.6.2021 ja Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 693

47 M. Myllylän haastattelu 11.6.2021 ja Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 693

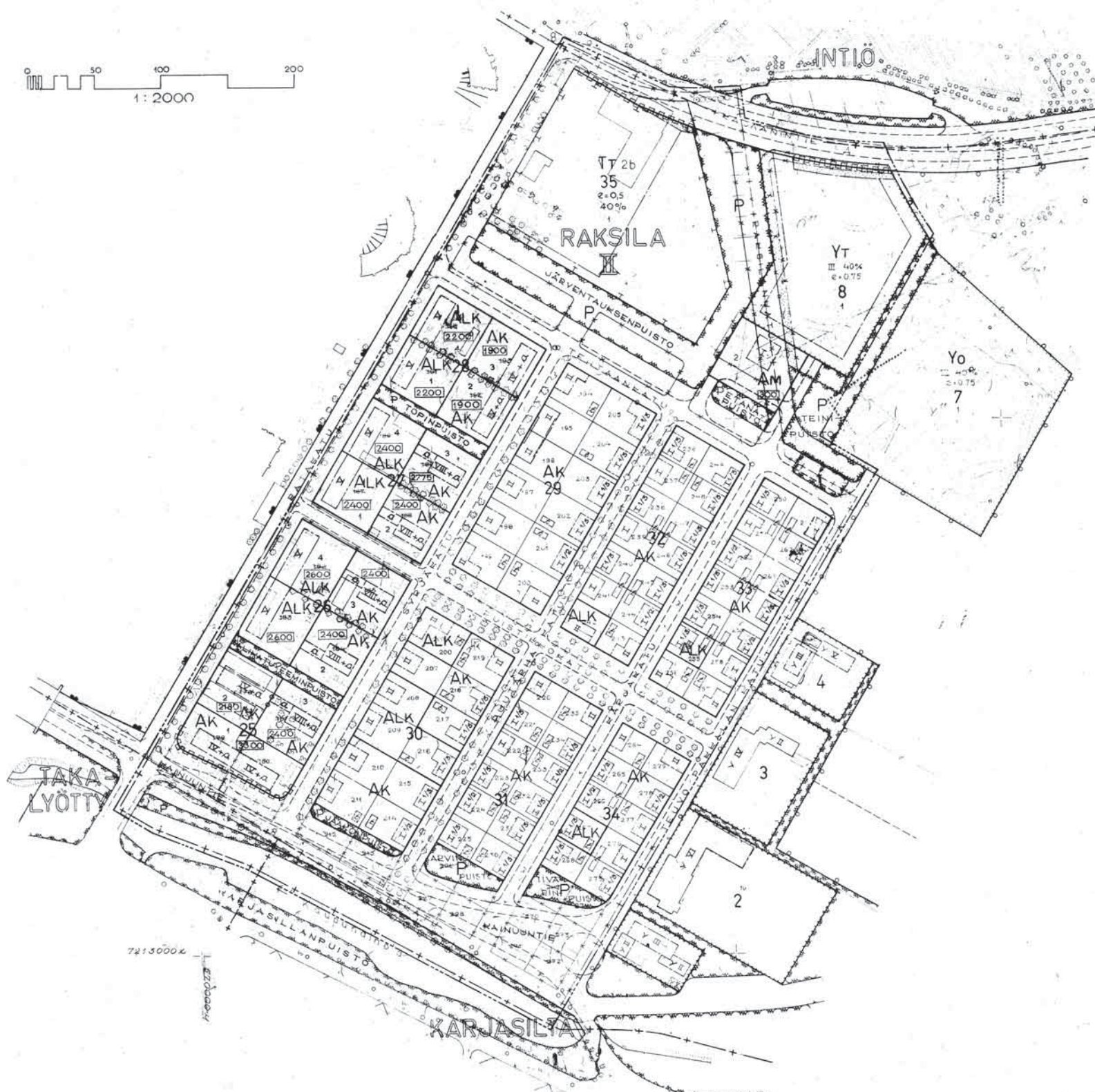
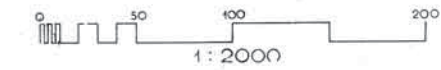
48. Raksila täysin valmiiksi rakentuneena vuonna 1961. Kaupunginojan vartta kulkeva Siltakatu (1) muistutti rantabulevardia. Teuvo Pakkalan koulu (2) komeilee Puistikkokadun päättäänä vierellään Oulun talouskoulu (3) ja Palvelualan opisto (3). Väliaikainen seurakunatakoti (5) on vielä paikoillaan. Ensimmäiset viitteet Raksilan urheilupuistosta näkyvät oppilaitosten taakse tehtyinä pelikenttinä (6). Karjasilta (7) on rakentunut Kaupunginojan eteläpuolelle. Pikkukankaalle on ilmestynyt hyppyrimäki (8). (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)

49. Vuonna 1964 otettussa ilmakuvassa Puu-Raksila näkyy kokonaan rakentuneena, ennen Siltakadun varren tonttien purkamista. (Kuva: Suomen ilmakuva 1964)

50. Vuonna 1965 vahvistettu Raksilan asemakaavamuutos vahvisti Puu-Raksilan olevan tilanteen. Suuret kaavalliset muutokset kohdistuivat ympäröiviin alueisiin. Radan varren korttelit kaavoitettiin kerrostaloille ja Kainuntie lohkasi altaan kymmenen Puu-Raksilan tonttia. Paloasemalle, huoltoasemalle ja päiväkodille kaavoitettiin omat tontit alueen pohjois-osaan. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

Kaavaprosessi eteni verrattain jouhevasti, vaikka yhdeksän omistustonttien talonmistajasta esittikin muistutuksen. Muistutuksessa toivottiin rakennusoikeuden merkittävää lisäämistä ja autopaikkavaateen lieventämistä. Lisäksi alueella toiminut Kotivara Oy toivoi tonttinsa muuttamista tehdastontiksi ja kaksi tonttia katsottiin laittomasti yhdistetyiksi. Asemakaavaosasto katsoi, että tehdyt muistutukset eivät anna aihetta asemakaavaehdotuksen muuttamiseen ja kaupunginvaltuusto hyväksyi kaavan 17.11.1964.⁴⁹

Vanhanaikaisia puutaloja ei purettu uusien kerrostalojen tieltä ainoastaan Raksilassa, vaan oli ajan valtakunnallinen ilmiö, jota Oulussa edustavat Raksilan lisäksi Vaara, Heinäpää ja Tuira. Heinäpään saneerauskaava vahvistettiin vuonna 1969 ja Tuira rakentui tiiviksi ja kaupunkimaiseksi kerrostaloalueeksi 1970-luvulla.⁵⁰

KAINUUNTIENTEN UUSI TIELINJAUS

Vuonna 1962 saatiin päätökseen Oulun maantieverkon suunnittelu. Kainuuntiestä tuli toinen sisääntuloväylä Pohjantieltä. Suunnitelma toteutti Meurmanin yleiskaavaa, jossa radan alitukset toteutettiin eteläisen ja pohjoisen alikäytävän kautta. Kainuuntien uudelle linjaukselle mietittiin vaihtoehtoisia reittejä, mutta toimivia vaihtoehtoja ei löytynyt. Väylä sijoitettiin Kaupunginojan ja Raksilan puutaloalueen väliselle alueelle, jossa väistämättä menetettiin alueen eteläosan tontteja.⁵¹

II KAUPUNGINOSAN KORTTELEITA 25–35 RAKSILAN KAUPUNGINOSAN KORTTELIA 8 SEKÄ OSAA TAKA-LYÖTYN JA KARJASILLAN KAUPUNGINOSISTA KOSKEVA ASEMAKAAVAMUUTOS

2.3.1965 lainvoiman saanut kaavamuutos mahdollisti Raksilan muuttumisen radikaalisti. Suurelta osin edelleen voimassa olevan kaavan tavoitteena oli määritellä kortteleiden 25–28 rakentaminen rakennusjärjestystä yksityiskohtaisemmin asemakaavamääräyksiin, säilyttää kortteleiden 29–43 silloinen rakennuskanta Kainuuntien alle jääviä tontteja lukuunottamatta, Siltakadun ja Kajaanintien levittäminen niiden muodostuessa välttämättömistä syistä tärkeiksi sisääntuloteiksi ja kaupunginosa-jaon muuttaminen.⁵²

Korttelit 25–28 kaavoitettiin kerrostaloille, joissa oli kaupunkikuvallisista tavoitteista

49 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 695–697

50 Oulun kulttuuriympäristöohjelma 2013, s.136

51 Mauri Myllylän haastattelu 11.6.2021

52 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 693

ja sijainnista riippuen 4–8 kerrosta. Liikehuoneistoja sai sijoittaa Ratakadun varteen. Alueelle suunniteltiin ajalle tyypillistä ilmavaa kaupunkirakennetta, jossa autot näkyivät katukuvassa. Kutakin asuinhuoneistoa tai 100m² liiketilaa kohden tuli olla yksi autopaikka ja yhteistä pihamaata vähintään 10m² asuntoa kohden.⁵³

Ratakadun ja Kajaanintien nurkkauksessa oli säilytetty Oulun rautateollisuuden konepajan kortteli 35 teollisuustonttina, jonka määräyksiä oli tarkistettu vastaamaan ajan vaatimuksia ja määräyksiä. Kajaanintien varteen oli kaavoitettu tontti paloasemalle ja tämän viereen tontti lasten seimeä varten. Näiden kolmen tontin ja nykyisen Tehtaankadun rajaamana oli vielä paikka huoltoasemalle.⁵⁴

Siltakadun ja Kajaanintien levitykset olivat osa kokonaisvaltaista liikennesuunnitelmaa, jonka tuloksena Siltakadun Pohjantielle ulottuva jatke levitettiin. Kaavassa poistuivat kymmenen levitetyn sisääntulotien alle jäävää tonttia. Muita liikennejärjestelyihin vaikuttavia muutoksia olivat Raksilankadun, Topinkadun ja Välikadun poistamiset. Lisäksi Puistikkokatua levitettiin korttelien 26 ja 27 välissä. Raksilan kunnallistekniikka oli osin jo vanhentunutta, joten tässä yhteydessä alueelle laadittiin myös erillinen viemärintisuunnitelma.⁵⁵

Nykyisen Puu-Raksilan osalta kaava oli säilyttävä. Muun muassa kerroskorkeudet ja rakennusalat määräytyivät toteutuneen rakentamisen ja alkuperäisen asemakaavan mukaan, ja näin ollen vaihtelivat suuresti. Poikkeuksen muodostavat Kainuuntien alle jäävät tontit. Kortteleissa 29–34 kaupunki omisti maan, ja vuokrasopimukset olivat vielä voimassa 20 vuotta. Kaavan selostuksessa todettiinkin, että "alueen uudelleen rakentaminen ja järjestäminen on ajankohtaista vasta n. 15–20 vuoden kuluttua". Inventoivassa kaavassa rakennusoikeus määriteltiin toteutuneen rakentamisen mukaan.⁵⁶

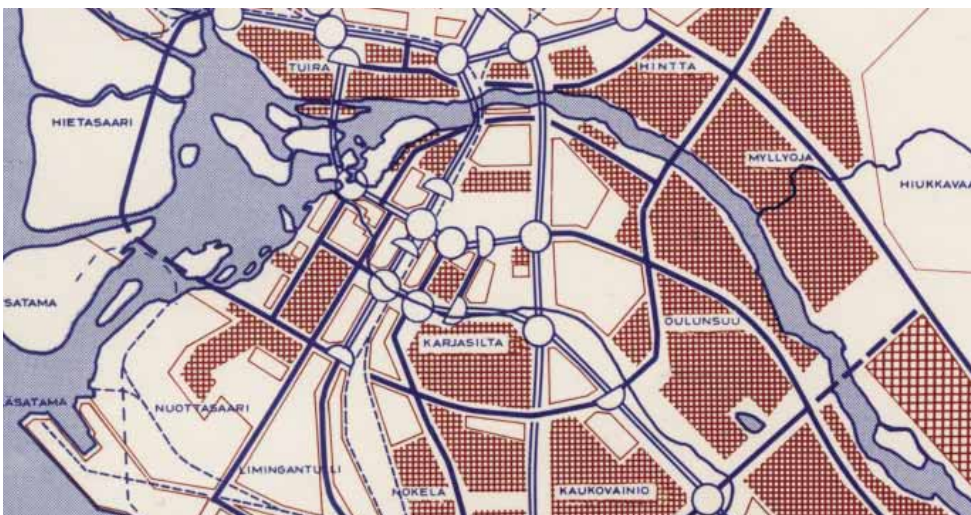
53 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 694–695

54 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 695

55 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 694

56 Oulun kaupungin kunnalliskertomus v. 1964, s. 696

51. Vuonna 1968 hyväksyttiin Suur-Oulun yleiskaava yleisliikennesuunnitelman pohjaksi. Kaikki Raksilaa ympäröivät kadut oli merkitty pääliikenneväyliksi. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

SUUR-OULUN YLEISKAAVA 1968

Suur-Oulun yleiskaava laadittiin Oulun yleisliikennesuunnitelman pohjaksi. Kaavan yhteydessä testattiin useita kaupunkirakennemalleja. Oulua päädyttiin kehittämään yhden pääkeskuksen ja voimakkaiden Kajonharjun ja Maikkulan aluekeskusten kautta. Raksilaa ympäröivät kadut, Ratakatu, Teuvo Pakkalankatu, Kajaanintie ja Kainuuntie on merkitty pääliikenneväyliksi.⁵⁷

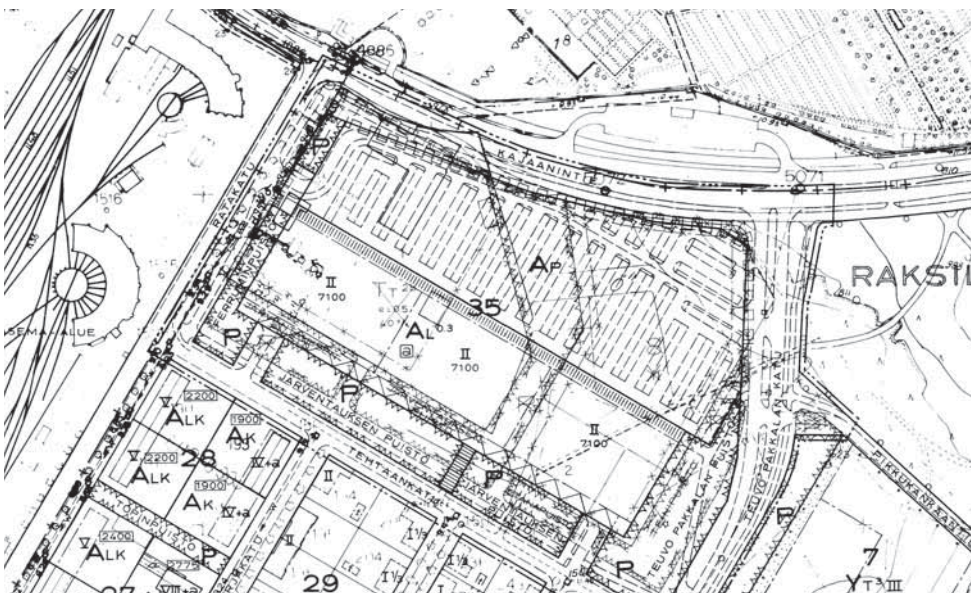
2.7 Raksilan ympäristön suuret muutokset ja Puu-Raksilan postimerkkikaavat

RAKSILAN KAAVOITUS 1970-LUVULLA: MARKETIT TULEVAT

Nykyisen Puu-Raksilan alueelle ei uusia kaavoja laadittu 1970-luvulla. Tonttien vuokrasopimukset olivat umpeutumassa 1980-luvun alkupuolella, mikä jarrutti investointeja. Alueen pohjoislaidalla tapahtui sen sijaan suuri muutos.

Tehtaankadun, Kajaanintien ja Ratakadun väliin jäävällä tehdastontilla toiminut rautatehdas eli tuohon aikaan Fiskarsin omistama konepaja oli lopettanut toimintansa ja alue voitiin ottaa uuteen yleiskaavan mukaiseen keskustatoimintojen käyttöön. Myös viereinen tontti 8 oli vapaana käytettäväksi, sillä sille aiottu paloasema olikin toteutettu veireiselle tontille. Kyseisen alueen katsottiin soveltuvan hyvin SOK:n, Keskon ja OTK:n yhteiselle ostoskeskukselle. Sijoittamalla ostoskeskus Raksilaan ehkäistiin myös kaupunkirakenteesta irrallisten supermarketien syntymistä. Kolmen marketin ja valtaisan parkkialueen mahdollistava kaava ak649 valmistui 20.2.1974. Marketit aloittivat toimintansa vuonna 1976.⁵⁸

Markettialueen lisäksi Kainuuntien varteen korttelin 25 tonttien 179 ja 180 osalle laadittiin tontin omistajien aloitteesta liikerakentamisen salliva ja rakennusoikeutta kasvattava kaavamuutos ak618, joka on päivätty 19.2.1973.⁵⁹

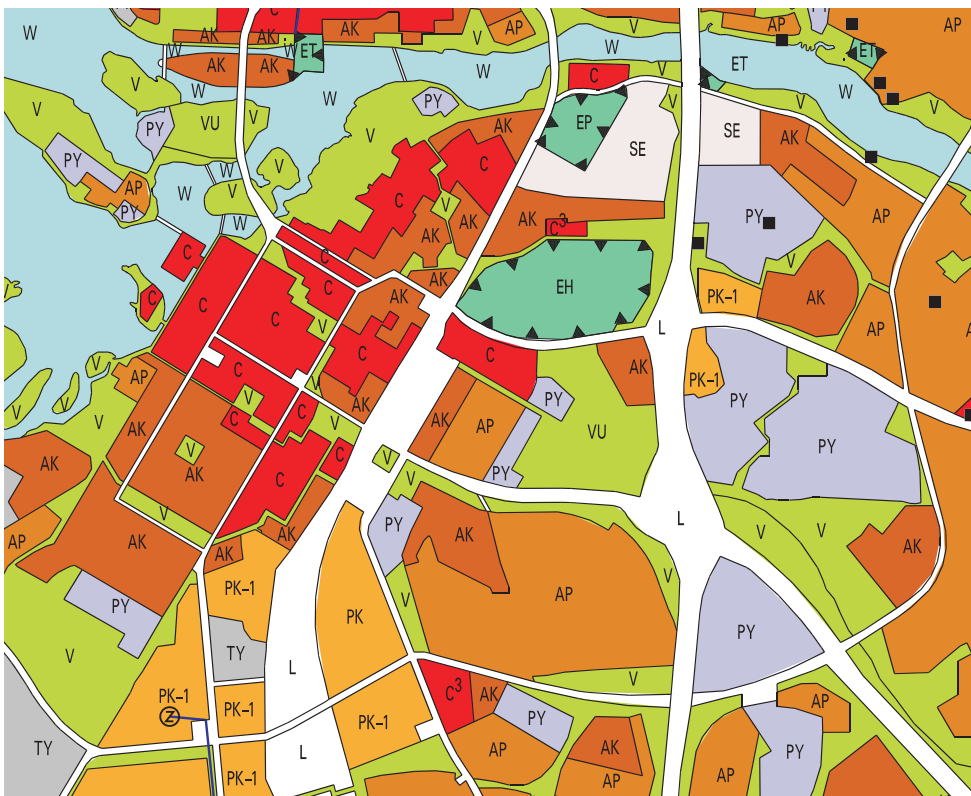
52. Raksilan marketit mahdollistava kaavamuutos valmistui vuonna 1974. Kaavan on allekirjoittanut asemakaavapäällikkö Irma Mikkola. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

57 Oulu 400 näyttelyplanssi Suur-Oulun yleiskaava

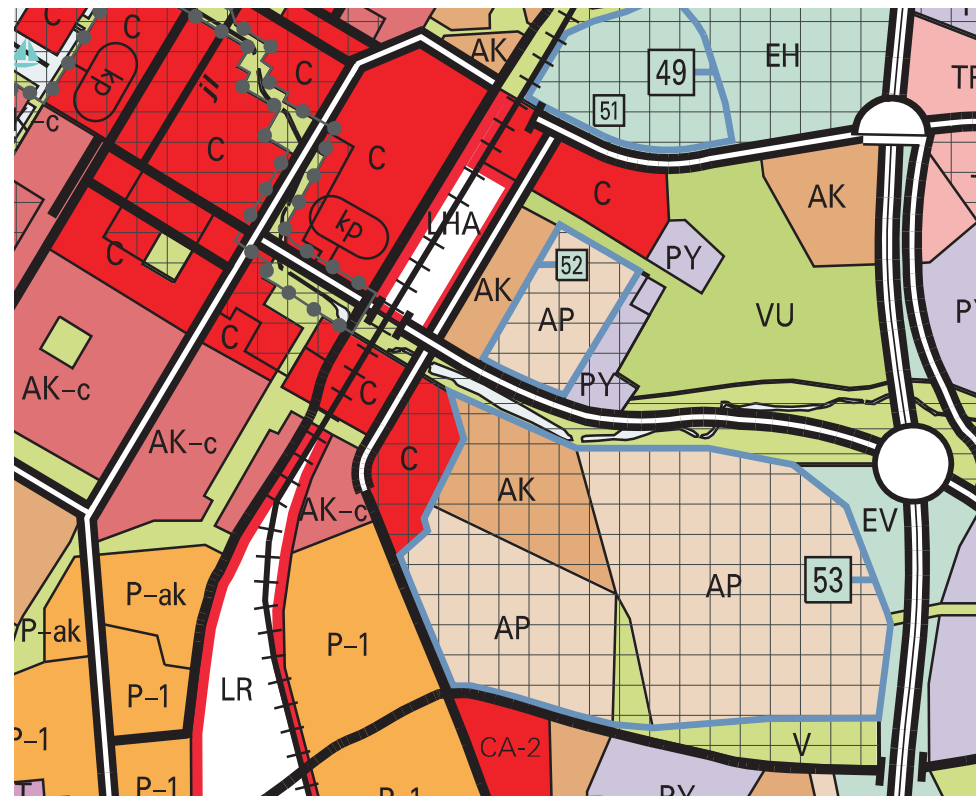
58 Kaavaselostus s649

59 Kaavaselostus s618

26. Vuonna 1993 vahvistettu Oulun yleiskaava 2010. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

27. Vuonna 2004 vahvistettu Oulun yleiskaava 2020 on ensimmäinen, jossa Puu-Raksila on merkitty arvokkaaksi rakennetuksi ympäristöksi. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

RADAN VARREN KAAVOITUS

1980-luvulla Raksilan liikenneyhteydet paranivat, kun vuonna 1986 vahvistettiin ympäristöministeriössä asema-alueen uudelleen järjestelyä koskenut kaava ak1112. Kaavan tavoitteena oli päivittää alueen asemakaava ja muodostaa korttelialueet oikeus- ja poliisitaloa sekä keskusliikenneasemaa varten. Hallituskadun jatkeeksi rakennettiin radan alttava kevyen liikenteen alikulku.⁶⁰

Myös markettialueella tapahtui pieniä asemakaavamuutoksia 1980-luvulla. Ulospäin ne näkyivät lähinnä Puu-Raksilan ja Markettien väliin jäävän puistoalueen liikennejärjestelyjen muuttamisena paremmin markettien huoltoa palveleviksi.

60 Kaavaselostus s1112

OULUN YLEISKAAVAT 1995 JA 2010

Oulun yleiskaava 1995 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa syyskuussa 1985 ja Oulun yleiskaava 2010 vahvistettiin ympäristöministeriössä maaliskuussa 1993. Molemmassa kaavoissa Raksilan asema pysyi samana kuin aiemmassa yleiskaavassa, eikä Puu-Raksilan kannalta merkittäviä olevaa tilannetta muuttavia linjauksia tehty. Raksilan pohjoisosaan Kajaanintien varrelle oli merkitty 1970-luvulla rakentunut markettien alue keskustatoiminnoille ja Teuvo Pakkalankadun itäpuolella oli palveluille varattuja alueita. Vanhojen asuinkorttelien ja Väkkylän asuinalueen lisäksi loppu Raksila oli varattu virkistys- ja urheilutoiminnoille.⁶¹

61 Oulu 400 näyttelyplanssi Oulun yleiskaava 1995 ja Oulun yleiskaava 2010

53. Vuoden 1980 ilmakuvassa näkyy suuria muutoksia Puu-Raksilan ympärillä. Radan varren vanhat korttelit (1) on purettu, ja tilalla seisovat modernit kerrostalot. Mittakaa-valtaan muuta-alueetta massiivisemmat marketit (2) ovat rakentuneet puutalokortteleiden vieressä olleille pelloille ja rautatehtaan (3) tilalle. Raksilan urheilupuistoon ovat valmistuneet 1970-luvulla uimahalli (4) ja jäähalli (5). Näiden takana kohovat Väikkylän opiskelija-asunnot (6). Kainuuntie (7) liittymiseen on lohkaissut puutalokorttelien eteläisimmät tontit, minkä vuoksi alueen välitön yhteys kaupunginojaan (8) on poistunut. (Kuva: 8.6.1980, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

54. Vuonna 1990 urheilupuisto on täydentynyt liikuntahallilla (1) ja kulmittain Puu-Raksilan kortteleihin on rakennettu paloasema (2). Radan varren Vr:n varikkoalue on otettu käyttöön. Siellä sijainneet rakennukset oli pääosin purettu jo vuoden 1980 ilmakuvassa. Uusi oikeustalo (3) ja linja-autoasema (4) ovat rakentuneet valmiiksi. Viimeisetkin Castreenin siirtolapuutarhan jäänteet (5) ovat muuttuneet puistoksi. (Kuva: 11.5.1990, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

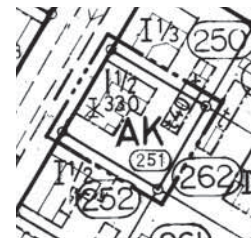
1980–2000-LUKUJEN POSTIMERKKIKAAVAT ⁶²

1980-luvulla alkoi Puu-Raksilan alueella tonttikohtaisten postimerkkikaavojen laatiminen. Tähän olivat syynä tonttien vuokrasopimusten jatkaaminen ja vuoden 1964 kaavan epätasa-arvoisuus rakennusten omistajia kohtaan. Toteutuneen tilanteen kirjannut kaava ei huomoinut lainkaan mahdollisia laajentamistarpeita. Tonttien rakennusoikeus ja kerroskorkeudet vaihtelivat toteutuneen mukaan. Osalta tonteista oli myös poistunut oikeus piharakennukseen.

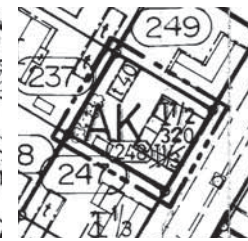
1980-luvulla postimerkkikaavoilla muutettiin poikkeuksetta sallittua kerroskorkeutta koko rakennuksen ullakon käyttöön ottamisen sallivaksi. Yleensä kerrosluvuksi tuli $1 \frac{2}{3}$. Suurimmassa osassa tapauksia myös rakennusala lisättiin ja mahdollistettiin 1–2 piharakennuksen rakentaminen. Rakennusoikeuden lisäykset vaihtelivat tapauskohtaisesti lähtötilanteen ja olevan rakennuksen pohja-alan mukaan $14\text{--}157\text{ m}^2$ välillä. Yhdessä tapauksessa kerrosalaa jopa vähennettiin 14 m^2 . Yksittäistapauksissa sallittiin myös rakennusalan kasvaminen sisäänkäyntien kohdalle rakennettavien uusien kuistien verran. Teuvo Pakkalan kadun varrella vaadittiin myös äänieristystä kadun puoleisten seinien ja ikkunoiden osalle. Tonttikohtaisia kaavamuutoksia laadittiin 1980-luvulla yhteensä 14 kappaletta tonteille 203, 204, 215, 217, 221, 224, 237, 239, 240, 241, 248, 251, 253, 261 ja 262.

1990-luvulla Puu-Raksilan postimerkkikaavamuutokset jatkuivat, tosin laman vaikutuksesta lukumääräisesti vähäisempinä. Kaavojen tavoitteena oli edelleen ullakon käytön mahdollistaminen, autotallien tai piharakennusten rakentaminen ja kerrosalan lisääminen. Kaavamuutokset toteutettiin tonteille 209, 246, 252, 259 ja 261.

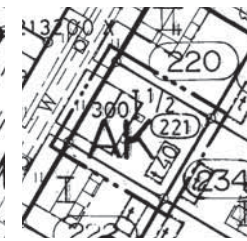
Postimerkkikaavamuutokset Puu-Raksilassa jatkuivat aina vuoteen 2006, minkä jälkeen niitä ei ole toteutettu. 2000-luvulla haettiin kaavamuutoksella ullakoiden käyttöönoton, piharakennuksen rakentamisen ja kerrosalan lisäämisen lisäksi myös asuntomäärän lisäämistä ja leipomorakennuksen muuttamista asuinrakennukseksi.

ak946 / tontti 251 /
4.9.1981

ak1012 / tontti 248 /
3.3.1983

ak1033 / tontti 221 /
17.10.1983

ak1092 / tontti 239 /
25.2.1985

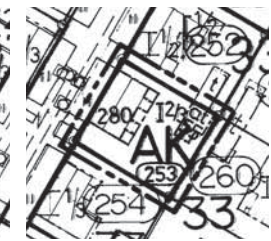
ak1103 / tontti 204 /
22.4.1985

ak1114 / tontti 224 /
26.8.1985

ak1127 / tontti 217 /
30.3.1987

ak1143 / tontti 253 /
13.1.1986

ak1157 / tontti 215 /
12.5.1986

ak1218 / tontti 203 /
12.10.1987

ak1223 / tontti 237 /
12.10.1987

ak1258 / tontti 240 /
13.6.1988

ak1286 / tontti 262 /
19.12.1988

ak1333 / tontti 241 /
18.9.1989

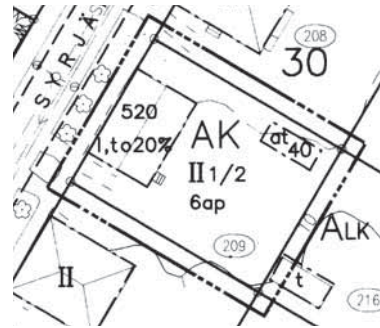
55. Puu-Raksilan 1980-luvun postimerkkikaavamuutokset. (Kartat: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

62 Postimerkkikaava = Suuremmalla kaava-alueella sijaitsevan yksittäisen tontin kaavamuutos.

ak1393 / tontti 261 / 11.2.1992

ak1493 / tontti 209 / 31.1.1995

ak1503 / tontti 252 / 2.5.1995

ak1583 / tontti 259 / 13.1.1998

ak1593 / tontti 246 / 21.4.1998

ak1646 / tontti 260 /
14.3.2000

ak1647 / tontti 222 /
14.3.2000

ak1675 / tontti 216 /
28.11.2000

ak1751 / tontti 277 /
13.8.2002

ak1760 / tontti 267 /
19.11.2002

ak1813 / tontti 258 /
27.1.2004

ak1818 / tontti 238 /
27.1.2004

ak1886 / tontti 202 /
14.6.2005

ak1903 / tontti 1 (275) /
6.6.2006

56. Puu-Raktilan 1990–2000-luvun postimerkkikaavamuutokset. (Kartat: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

57. Puu-Raksilan tonttikohtaiset kaavamuutokset.
(Kartta: Oulun Raksilan suojeluatlas, s.52)

URHEILUPUISTON KAAVAN PÄIVITTÄMINEN 1990-LUVULLA

Ympäröivistä alueista Teuvo Pakkalan kadun itäpuolelle tehtiin suuri kaavamuutos urheilupuiston alueelle. Aiemmin virkistys- ja urheilualueeksi kaavoitettu laaja alue jaettiin tonteiksi ja eri tonttien käyttötarkoitukset määriteltiin aiempaa tarkemmin 10.12.1997 ympäristöministeriön vahvistamassa kaavassa. Alueelle oli jo rakennettu muun muassa uimahalli ja Ouluhalli. Myös aluetta halkovat liikenneväylät suunniteltiin erityisesti kevyen liikenteen toimivuuden kannalta.

OULUN YLEISKAAVA 2020

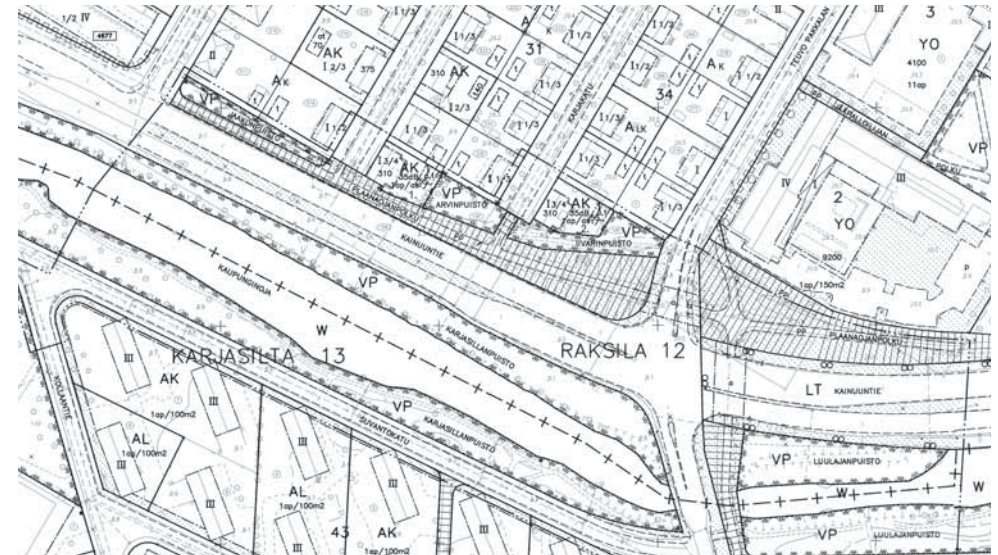
1980-luvulla heräsi ajatus vanhojen rakennusten suojelusta. 1990-luvun lopulla oltiin jo niin pitkällä, että rakennetun ympäristön suojelu huomioitiin konkreettisesti myös yleiskaavoituksessa. Arvokkaita alueita Oulussa -rakennetun ympäristön selvitykset valmistuivat vuosina 1999 ja 2001. Näiden perusteella Puu-Raksila ja Teuvo Pakkalan koulu määriteltiin Oulun yleiskaavassa 2020 arvokkaiksi rakennetun ympäristön alueiksi. Kaupunginvaltuuston 26.1.2004 hyväksymässä yleiskaavassa Raksilan asema säilyi muutoin samana kuin edeltävässä yleiskaavassa.⁶³

VUODEN 2001 KAAVAMUUTOS KAINUUNTIEN VARRELLA

1960-luvun kaavamuutoksessa kaksi Kainuuntien reunassa olevaa tonttia jäivät tietä reunustavalle suojavihervyöhykkeelle. Vuonna 2001 muodostettiin säilyneille rakennuksille omat tontit. Tässä yhteydessä näiden tonttien numerointi muuttui. Kaavassa uudistettiin myös liittymäalue Teuvo Pakkalan kadulle.

RAKSILAA YMPÄRÖIVIEN ALUEIDEN KAAVAMUUTOKSET 2000–2021

Teuvo Pakkalan kadun itäpuolen oppilaitoksilla ja paloasemalla ilmeni laajentamistarpeita 2000-luvulla. Ensinnäkin tehtiin paloaseman lisärakennuksen mahdollistava kaava vuonna 2005, sitten laajennuksen mahdollistava kaavamuutos Oulun Palvelualan Opiston tontille vuonna 2007 ja viimeisenä vuonna 2009 Oulunseudun ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikön laajentamisen mahdollistava kaavamuutos. Paloaseman kaavaa muutettiin vielä vastikään vuonna 2021. Kaavamuutoksella mahdollistettiin uuden, aiempaa pienemmän paloaseman toteuttaminen liikenneyhteyksineen. Myös urheilualueiden paikoitusaluetta lisättiin.

58. Vuoden 2001 kaavamuutoksessa ak1687 muodostettiin Kainuuntien suojavihervyöhykkeellä säilyneille rakennuksille omat tontit ja uudistettiin liittymäjärjestelyjä. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

Näiden lisäksi radan varren korttelissa 26 muutettiin toimistorakennus asuinkäyttöön vuonna 2001. Raksilan läheisyydessä maisema muuttui myös vuonna 2009 hyväksytyin asemakaavamuutoksen myötä. Muutoksella mahdollistettiin 2010-luvulla rakentuneiden Oulun ympäristötalon ja Kalevan uuden toimitalon rakentaminen Karjasillan puolelle radan ja Leevi Madetojan kadun väliin.

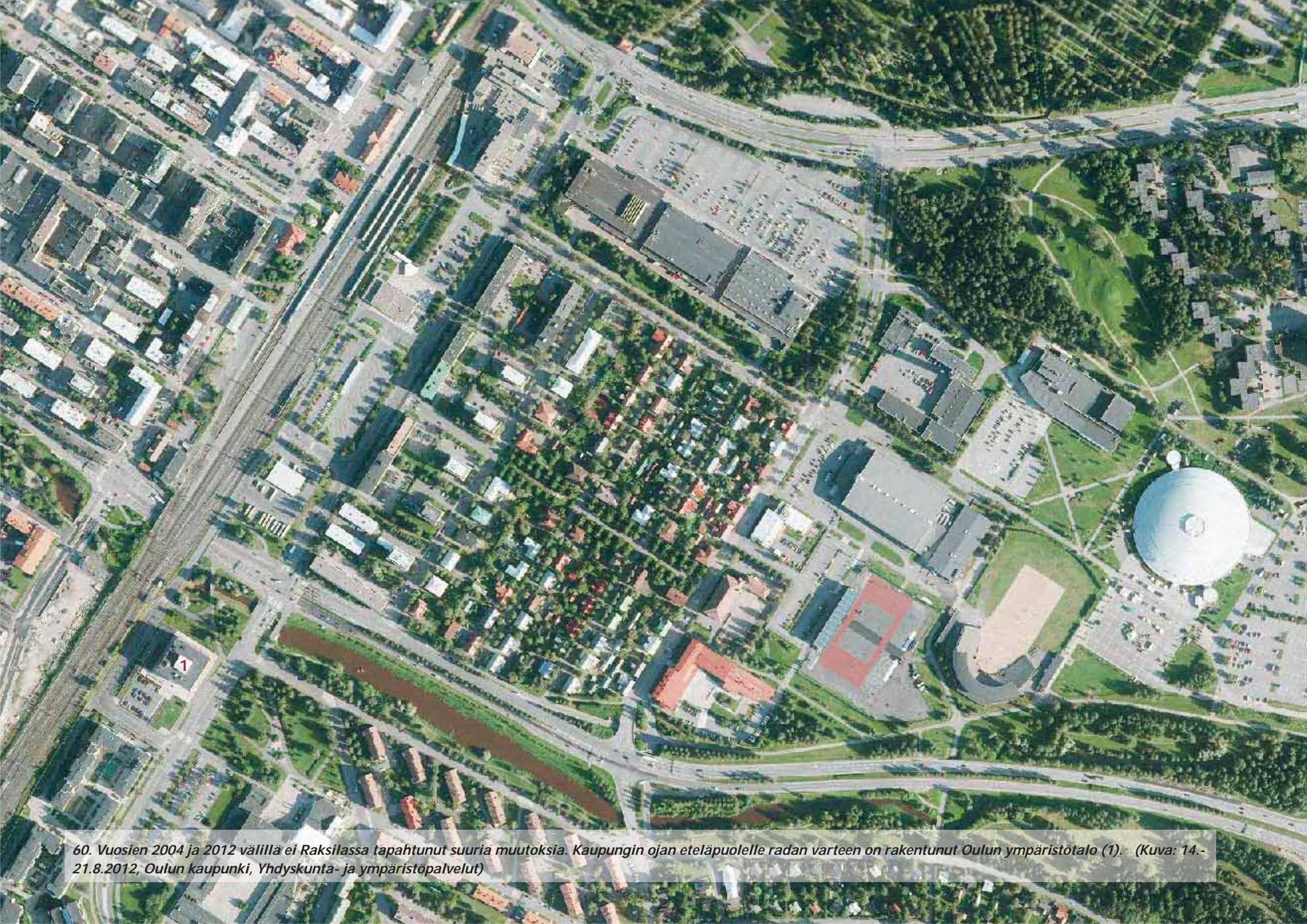
63 Oulu 400 näyttelyplanssi Oulun yleiskaava 2020

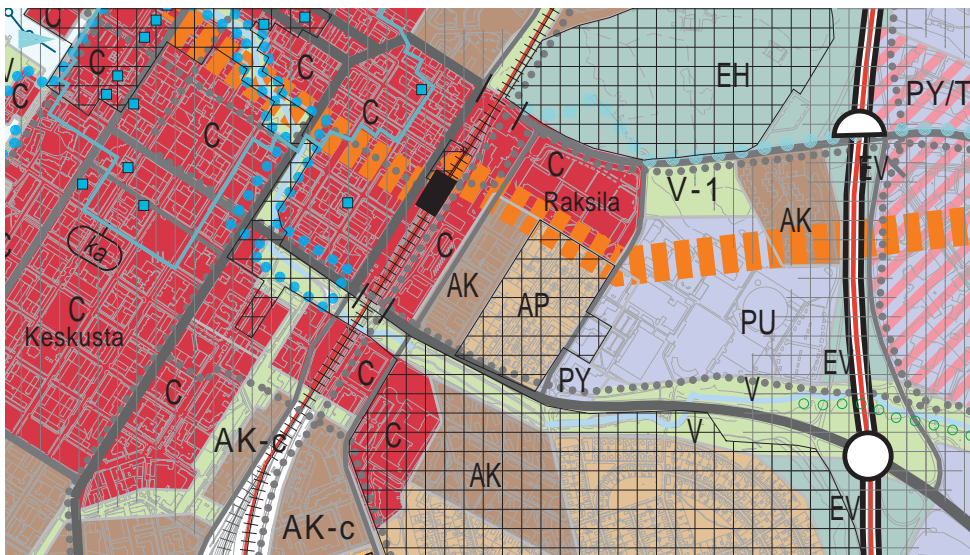
59. Vuoden 2004 ilmakuvasta nähdään, että Puu-Raksila ja sitä rajaavat korttelit ovat säilyneet pitkälti ennallaan. Raksilan urheilupuisto on täydentyt pesäpallostadionilla (1). (Kuva: 18.7.2004, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

60. Vuosien 2004 ja 2012 välillä ei Raksilassa tapahtunut suuria muutoksia. Kaupungin ojan eteläpuolelle radan varteen on rakentunut Oulun ympäristötalo (1). (Kuva: 14.-21.8.2012, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

61. Voimassa oleva Uuden Oulun yleiskaava 2030. Raksila on valtakunnallisesti merkittävä rakennetun ympäristön alue, jonka läpi on osoitettu kulkeväksi kaupunkiraitiotien kehittämissäilytettävä. (Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus)

VOIMASSA OLEVA UUDEN OULUN YLEISKAAVA 2030

Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-lin kunnat sekä Oulun kaupunki muodostivat vuoden 2013 alussa uuden kunnan, jonka maankäytön ohjaamiseksi laadittiin uusi yleiskaava. Kaava hyväksyttiin kaupungin valtuustossa 18.4.2016 ja lainvoimainen kaavasta tuli vuonna 2019. Raksilan osalta muutosta aiempaan toi Kaakkurista Kontinkankaan sairaala-alueen kautta Ritaharjuun kulkevan kaupunkiraitiotien kehittämiskäytävä -varauksen osoittaminen alueen läpi pitkin Puistikkokatua.

Puutaloalueen osalta kaavamerkintänä oli "AP=Pientalovaltainen asuntoalue".

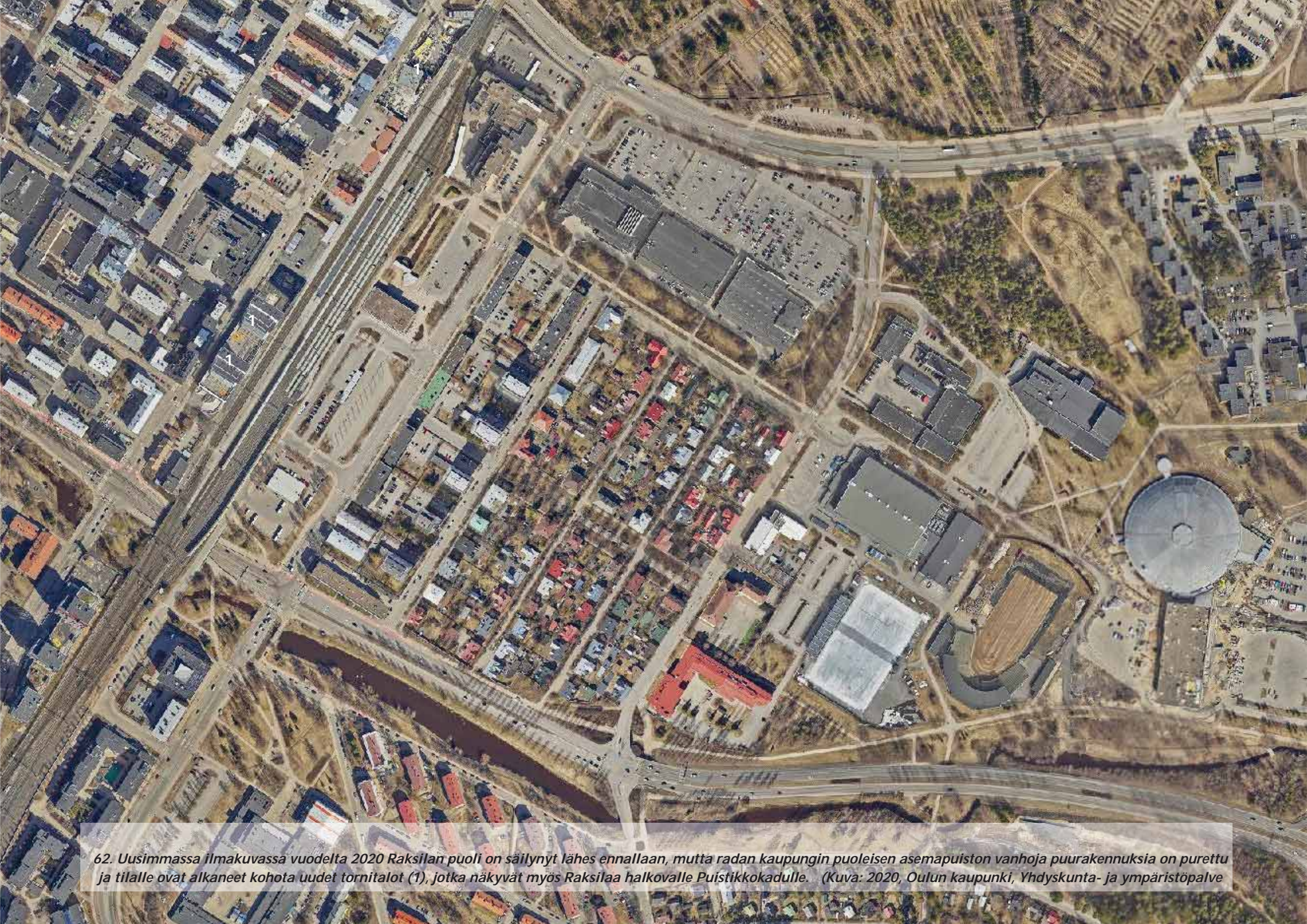
"Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispienitaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja."

Voimassa olevassa yleiskaavassa on huomioitu Puu-Raksilan nostaminen valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetun ympäristön alueeksi vuonna 2009. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti Raksilan puutaloalue merkittiin yleiskaavaan "Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeäksi alueeksi".

"Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuutensa ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta."

Asema-alue ja markettien alue on edelleen varattu keskustatoiminnoille, kuten aiemmissakin kaavoissa. Myös radan varren kerrostalokortteleissa ja Välkkylässä säilyy merkintä AK = kerrostalovaltainen asuntoalue. Urheilu- ja virkistyskeskusten alue kattaa koko Raksilan urheilupuiston, josta Kajaanintien, Markettien ja Välkky-län rajaama puistoalue on varattu virkistys- ja ulkoilukäyttöön. Maaperän muokkaaminen ei tällä vehreällä alueella ole sallittua. Lisäksi Kainuuntien ja Teuvo Pakkalan kadun kulmauksessa on yksi julkisten palveluiden tontti.

62. Uusimmassa ilmakuvassa vuodelta 2020 Raksilan puoli on säilynyt lähes ennallaan, mutta radan kaupungin puoleisen asemapuiston vanhoja puurakennuksia on purettu ja tilalle ovat alkaneet kohota uudet tornitalot (1), jotka näkyvät myös Raksilaa halkovalle Puistikkokadulle. (Kuva: 2020, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelu)

63. Oulun rautateollisuuden portti. Rautatehdas yhdessä VR:n kanssa olivat raxsilalaisten suuria työllistäjiä. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Uno Laukka, 1954.)

3 ELÄMÄÄ, HISTORIAA JA TARINOITA RAKSILASSA

Raksila oli valtion rautateiden konepajan, veturitallin, naulatehtaan ja leipomomun kaupunginosa, jota asuttivat enimmäkseen keittiön ja kamarin käsittävissä huoneistoissa asuvat rautatieläiset. Konepajan portti oli työläisten leipäportti ja siitä kulki "koko Raksilan miesväki joka kävelemään pystyy ja on poikuudessaan kasvanut niin paljon pituutta, että miehiksi sanotaan." (Paavo Rintala, Rikas ja köyhä, s. 179)

3.1 Rautatieasutus Raksilassa

Oulun Raksilan varhaisiin vuosikymmeniin liitetään leimallisesti rautatieläisyys ja rautatieasutus. On totta, että merkittävä osa kaupunginosan asukkaista työskenteli Valtion rautateiden (VR) palveluksessa, mutta valtiolla ei kuitenkaan ollut roolia Raksilan asuinrakentamisessa.

Pohjanmaan rata Seinäjoelta Ouluun avattiin vuonna 1886. Oulu oli vuosisadan loppuun asti pääteasema, josta rata jatkui ainoastaan Toppilan satamaan. Hankkeen loppuvaiheessa ratatöissä työskenteli lähes 7000 työmiestä.¹ Rakentajia tarvittiin jälleen, kun rataverkkoa laajennettiin Tornioon vuonna 1903 ja Vaalaan vuonna 1929.

Oulun asemalla työskennellyt virkamieskunta oli varsin vähälukuinen - vuonna 1913 heitä oli vain kahdeksan. Suurin osa Oulussa asuvista rautatieläisistä työskenteli junissa sekä rakentamis- ja kunnossapitotehtävissä. Raksilan asukkaita työllisti etenkin radan itäpuolelle vuonna 1886 perustettu VR:n konepaja.

VR:n virkamies oli merkittävä hahmo Raksilassa. Nykyisen Ratakadun varrella asui muun muassa ylikonduktööri Helomaa, joka lähti kotoaan aina virkatakkiin ja virkallakkiin sonnustautuneena.²

---

1 Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia IV ss. 63-64

2 Myllylä Mauri, haastattelu 11.6.2021

RAUTATIELÄISTEN ASUINALUEET SUOMESSA

Rautatieläisten asutusalueet olivat Rautatiehallituksen hankkeita. Niitä syntyi risteusasemien taajamiin kuten Riihimäelle, Seinäjoelle, Kouvolaan ja Pieksämäelle. Mikäli rata kulki etäällä taajamasta, syntyi niiden ulkopuolelle erillisiä asemakyliä.

Rautatieläisten virka-asunnot rakennettiin asema-alueen välittömään läheisyyteen ratapihaa ja asemarakennusta ympäröineeseen rautatiepuistoon. Alueet olivat hierarkkisia. Asemapäällikön lisäksi suurimmat asunnot rakennettiin ratainsinööreille ja keskeisille virkamiehille. Radan rakentajille rakennetut asuinkasarmit siirtyivät radan valmistuttua rautatietyöläisten käyttöön.³

Joissain tapauksissa rautatieläiset perustivat myös osuuskuntia tai yhtiöitä asuntotarpeen ratkaisemiseksi. Yksi esimerkki tällaisesta rautatieläisten ryhmärakentamisesta on Kuopiossa vuonna 1926 perustettu asunto-osuuskunta Joutsen.⁴

RAUTATIELÄISTEN ASUNTOKYSYMYKSIÄ OULUSSA

1920-luvun Oulussa työskenteli runsaslukuinen rautatiehenkilöstö, jota varten rautatiehallitus suunnitteli talojen ostamista virasto- ja asuinkäyttöön. Kaupunki katsoi tämän pahentavan asuntopulaa ja toivoi valtion helpottavan tilannetta omalla asuntorakentamisella. Tätä tarkoitusta varten kaupunki oli varannut toisesta kaupunginosasta tontit 112-119, joihin ei kuitenkaan tiettävästi rautatieläisten asuntoja rakennettu.⁵

Vuonna 1922 valmistui rautatieläisten asuttama Asunto-osakeyhtiö Kulma Vaaran kaupunginosan osoitteeseen Rautatienkatu 18. Se tarjosi 26 huonetta yhdeksälle perheelle.⁶

VR:n varikko toimi Raksilassa 1950-luvulle asti, jonka jälkeen toimintoja alettiin siirtää Nokelan alueelle. Nokelaan muodostui uusi asuinalue, jossa huomattava osa asukkaista oli rautatiehenkilökuntaa. Vuosina 1947–1949 rautatiehenkilöstön asuinkäyttöön valmistui myös kolme kerrostaloa Myllytullin kaupunginosaa⁷.

65. VR:n konepajan työntekijöitä ryhmäkuvassa 1930-luvulla ennen talvisotaa. (Kuva: Raksilan asukasyhdistys)

64. VR:n varikkoalueella sijainnut Oulun konepajan uusi vaununnosto-osasto sähkönostopukkeineen ja vaununpyörien sähkönostolaitteineen. (Kuva: Raksilan asukasyhdistys)

3 Zetterberg Seppo, Yhteisellä matkalla, VR 150 vuotta, WSOY Helsinki 2011 s. 87

4 Jorma Helo, Asunto-osuuskunta Joutsenen historiikki 5/2003

5 Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuodelta 1920, ss. 68-69

6 Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuodelta 1920, ss. 68-69

7 Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015, Oulu

Ketä sitten nykyisin Raksilassa asuu? kysyneä varmaan moni lukija.

Mikäli virallisiin tilastoihin on luottamista, niin Raksilan asukkaat ovat kaikki todellisia kaupungin veronmaksajia. Rautatien takana asuvat kansalaiset ovat suufileiksi osaksi olleet siinä onnellisessa asemassa, että heillä pula-aikanakin on ollut vakituinen työ, muutamia harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ja niidenkään, joilla ei ole vakituista työpaikkaa ollut, ei ole tarvinnut turvautua suuremmissa määrin kaupungin köyhäinhoidon apuun.

Raksila on tavallaan oikea pienuiskaupunki monine tehtaineen ja liikelaitoksineen. On olemassa osuuskuntia, osakeyhtiöitä ja yksityisyrityksiä jos millä alalla.

Osuuskunnista mainittakoon Oulun Osuuskaupan ja Arinan ruoka- ja sekatavaramyymälät, Karjapohjolan makkarakas ja Rautatieläisten osuusruokala. Osakeyhtiöistä tunnetuin on Oulun Rautateollisuus Oy, sekä sen lisäksi asunto-osakeyhtiöt. Valtion teollisuuslaitoksista mainittakoon Rautateiden konepaja.

Onhan Raksilalla vielä oma "esikaupunkialuekin", missä myös on teollisuuslaitoksia, kuten hautakivihio, y.m. Samoin on olemassa oma "huvilakaupungin osa" viikon loppumajoineen. Castrénin huvilapalstat ovat varmaan monelle kaupunkilaiselle tunnetut.

66. Nimimerkki "Manu" kirjoittaa Kalevassa Raksilan huonojen katujen kunnostamisen puolesta. Kirjoituksessaan hän myös kuvailee Raksilan asukkaita ja esittelee Raksilan yritystoimintaa. Yllä ote Manun kirjoituksesta. (Kaleva 22.9.1934)

3.3 Raksilan asukkaita ja merkkihenkilöitä

Raksilan kaupunginosassa asui ja varttui paikallista ja myös valtakunnallista arvostusta saaneita merkkihenkilöitä. Oulun kaupungin liikenneinsinöörinä uran tehneen raksilalaisen Mauri Myllylän mukaan oppineita ja työssään edenneitä ihmisiä oli Raksilassa jopa poikkeuksellisen paljon.⁸

ENSIMMÄISET ASUKKAAT

Nykyisen Puu-Raksilan ensimmäiset asukkaat muuttivat Syrjäkadulle 1920-luvun loppupuolella. Siitä asutus levisi 1930-luvulla kohti Karjakatua, joka oli viimeinen katu, jolta tontteja luovutettiin. Ensimmäiset asukkaat ovat olleet pääosin hyvissä ammateissa ja edustavat pitkälti silloista ylempää keskiluokkaa. Toki huoneita on vuokrattu myös esimerkiksi työmiesporukoille, opiskelijoille ja kauppa-apulaisille.

Läheinen rautatie konepajoinen ja junineen on ollut merkittävä työllistäjä, vaikka varsinaisia rautatieläisille rakennutettuja asuintaloja alueelta ei tietävästi löydy. Myös viereinen rautatehdas on työllistänyt raksilalaisia. Osa raksilalaisista on kulkenut Siltakatua radan alitse kaupunkiin töihin. Raksilan asukkaat ovat Kalevan 22.9.1934 mielipidekirjoituksen mukaan maksaneet veronsa ja olleet siitä onnellisessa asemassa, että ovat lähes kaikki säilyttäneet vakituisen työpaikkansa myös pula-aikana⁹.

1930-luvun Oulun osoitekalentereiden mukaan alueen asukkaista löytyy muun muassa veturinkuljettajia, apulaispuutarhuri, ajureita, rautatien virkamies, konduktööri, neuloja, kauppa-apulaisia, mekaanikkoja, työmiehiä, veturin lämmittäjiä, hevostmies, opettajia, pankkivirkailija, liikemies, teknikko, kangaskauppias, juoksupoika, palvelijattaria, vahtimestari, leipuri, kirvesmiehiä, nahkuri, vaunun tarkastaja, talonomistaja, ylikonduktööri, sorvareita, maalareita, viilari, konttoristeja, konemestari, puuseppä, liike-apulainen, rautatieläinen, junamies, monttoori, autonkuljettajia, rakennusmestari, varastonhoitaja, veturin lämmittäjä, seppä ja metallityömies.¹⁰

8 Myllylä Mauri op.cit.

9 Kaleva 22.9.1934, s. 4

10 Oulun osoitekalenterit 1933 - 1939.

KULTTUURIPERSONIA

Raksilan tunnetuin kulttuuripersoona oli viipurilaislähtöinen kirjailija Paavo Rintala, jonka vuonna 1955 julkaistun romaanin ”Rikas ja köyhä” tapahtumat sijoittuvat Raksilaan. Kaupunginosan kuvaus sai jatkoa vuonna 1958, jolloin julkaistiin jatkosodan ajasta kertova romaani ”Pojat”.

Myös elokuvaohjaaja ja taidemaalari Eeli Aalto syntyi Viipurissa, josta perhe muutti talvisodan uhan alta Raksilaan. Eelin isä toimi taksiautoilijana. Eeli Aalto on kuvannut Raksilan miljöötä muun muassa elokuvissaan, joista eräässä Eeli Aalto ja Paavo Rintala tekevät paluun Raksilaan vuonna 1981.¹¹

Valtakunnallisesti tunnettuihin kulttuuripersooniin lukeutui myös Syrjäkatu 15:ssä asunut teatterikriitikko, televisioarvostelija ja ohjaaja Jukka Kajava.¹² Raksilassa vieraili myös säveltäjä Einojuhani Rautavaara, jonka täti asui Teuvo Pakkalan koulun kohdalla.¹³

Nykyisistä asukkaista kansainvälistäkin huomiota on saanut astrokuvaaja J-P Metsävainio, joka valittiin vuoden 2020 raxsilalaiseksi.

---

11 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/02/01/paluu-ithakaan>

12 <http://raksilanperinneyhdistys.com/raksilan-muistelua/>

13 Myllylä Mauri, haastattelu 11.6.2021

YHTEISKUNNALLISIA VAIKUTTAJIA

Valtakunnallisiin vaikuttajiin lukeutuivat kuusi Raksilassa asunutta kansanedustajaa. Heistä oman aikansa merkittävimpiin oululaisvaikuttajiin kuului Otto Karhi, joka oli myös Maalaisliiton edeltäjän ensimmäinen puheenjohtaja ja suomalaisen osuustoimintaliikkeen keskeinen toimija.

Muita raxsilalähtöisiä kansanedustajia olivat Armas Leinonen, Arvi Turkka, Eero Lattula, Yrjö Murto ja Liisa Jaakonsaari. Jaakonsaari on eduskunnan pitkäaikaisimpia naiskansanedustajia, joka yli 30 vuoden kansanedustajauran lisäksi on toiminut työministerinä ja europarlamentaarikkona.

Oulun kaupungin keskeisiä virkamiehiä olivat vanhimmissa kortteleissa asuneet sosiaalijohtaja Emil Mäki ja opetusneuvos Veikko Kerola. Tiedemaailmassa ansiotuneita tutkijoita ja professoreita tuli ainakin Tienarin ja Kerolan perheistä.

Urheilun saralla nousivat valtakunnalliseen tietoisuuteen kivääriluokan mestariampuja Jussi Pälve 1950-luvulla ja toisen polven kauppias raxsilalaisille tutuksi tullut Pentti Impola 1960-luvun SM-tason pikajuoksijana.

Oululaisten laajasti tunteneisiin raxsilalaisiin lukeutuivat hautausliikkeen vuonna 1889 perustanut J. Ala-aho sekä tataaritaustainen kauppias Ibrahim Hamidulla, joka piti kangas- ja turkisliikettä Oulun keskustassa Kirkkokadulla 1930-1960-luvuilla.¹⁴

---

14 <http://kirjastolinkit.ouka.fi/kaleva/maalis05/3143541.xml>

3.4 Raksilan pojat ja sota-ajan tapahtumat

Raksila säästy toinen maailmansodan tuhoisilta kaupunkipommituksilta, jotka runtelivat Oulua sekä talvi- että jatkosodassa. Tätä voidaan pitää onnekkana, sillä tavallisesti meren suunnasta lähestyneille lentokoneille viereinen ratapiha oli tärkeä hyökkäyskohde.

Pommeja putosi myös Raksilaan, mutta tunnetuissa tapauksissa ne osoittautuivat suutareiksi¹⁵ tai saatiin sammutettua ennen kuin palo ehti levitä suuresti. Viimeisimmät lentopommit nousivat esiin 1980-luvun korjaustöissä, kun Puutarhakatku 23:ssä kellarin kaivuutyön yhteydessä löydettiin räjähtämätön ammus. Löydös antoi selityksen peltikatosta aiemmin löydettyyn kuhmuun.¹⁶

Raksilalaiset seurasivat aitiopaikalta saksalaisten joukko-osastojen siirtymisiä ja radan läheisyys johti luontaiseen kanssakäymiseen saksalaisten kanssa. Kun aseveljeys päättyi, ajoi Lapin sotaan valmistautuvat Laguksen panssarijoukot ryhmitykseen Vainionkadun takaiselle niitylle nykyisen tekojääradan paikalle.

Mielenkiintoinen on myös tapaus, jossa Syrjäkatku 15:n ullakkolaipiosta löydettiin toimintakuntoinen radiolaitte. Ennen kerrostalojen rakentamista laite ääreltä avautui näkymä ratapihalle.¹⁷

POJAT TOIVAT RAKSILAN VALKOKANKAALLE

Sota-ajan Raksila on tallentunut kansakunnan muistiin Paavo Rintalan edellä mainitussa teoksessa "Pojat" vuodelta 1958. Kirjailijan nimeämän alaotsikon mukaisesti romaani tarjoo "kuvia vuosien 1941–44 Oulun poikien suhteesta ajan suureen ihanteeseen, sotaan ja sen edustajiin, saksalaisen vuoristoarmeijan alppijääkäreihin."

Romaanissa esiintyvien poikien esikuvat asuivat Raksilassa ja kirjailija itse on tunnistettavasti yksi heistä.¹⁸ Puu-Raksilan miljö ja poikien tarina nousivat suuren yleisön tietoisuuteen vuonna 1962, jolloin sai ensi-iltansa Mikko Niskasen ohjaama elokuvana.

15 <http://raksilanperinneyhdistys.com/muistelua-2/s-u-u-t-a-r-i/>

16 Ilonen Ritva, kertomus "Sota-ajan saalis" www.raksila.fi

17 Syrjäkatku 15:ssä 1990-luvulla kerrottu tarina. Muistiin merkinnyt Veli-Pekka Huhmo.

18 https://www.ouka.fi/oulu/pohjoista-kirjallisuutta/rintala_pojat

67. Paavo Rintalan romaaniin peurustunut elokuva *Pojat toi Raksilan puutalomiljööön suomalaisten tietoisuuteen*. Elokuva sai ensi-illan syksyllä 1962. (Kuva: Elokuva-juliste SF-filmi, Finna, elonet)

68. Näkymä kadonneesta Raksilasta vuodelta 1962. Välikadun päätteenä on Syrjäkatu 11:ssä toiminut yleinen sauna. Saunan savupiipusta tupruaa kutsuva savu. (Kuva: Museovirasto JOKA, Kaleva)

3.5 Raksilan palveluiden keskittymänä

Raksilassa toimi useita kauppaliikkeitä ja pieniä palveluyrityksiä. Kaupunginosa oli monessa suhteessa omavarainen ja sen palveluja käyttivät myös kantakaupungissa asuvat.

ELINTARVIKKEIDEN VALMISTUSTA JA MYYNTIÄ

1950-luvulle asti elintarvikkeiden säilyttäminen kotona oli nykyaikaisten kylmäsäilytystilojen puuttuessa lyhytaikaista eikä kaupunkialueella ollut maaseudun omavaraisuutta. Perheet olivat suuria ja elintarvikkeiden kulutus sen mukaista. Olosuhteet suosivat tiheää päivittäistavara-kauppojen verkostoa ja siksi Raksilassakin toimi parhaimmillaan kymmenen kauppaa.

Voinvientiosuuskunta Valiolla oli Raksilassa myymälä peräti kolmessa eri osoitteessa. Tuotteet valmistettiin Valion vuonna 1938 Peltokatu 19:a valmistuneessa uudessa meijerissä. Valion myymälöiden lisäksi Raksilassa maitoa myivät myös muut alueen meijerit omissa liikkeissään.

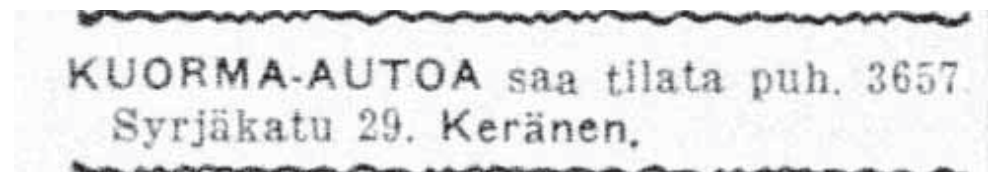
Osuustoimintäväki jakautui vuonna 1917 puolueettomaan ja edistysmieliseen liikkeeseen. Tämän johdosta Raksilassakin toimi kaksi erillistä osuuskauppaa. Oulun osuuskaupan myymälä sijaitsi Puistikkokadun ja Syrjäkadun kulmauksessa. Talon kellarissa oli mankeli. OOK:n myymälä sijaitsi Syrjäkatu 15:ssä, jonka pihapiirissä oli myös neiti Salon omistama paperikauppa.¹⁹

Siirtomaatarvikkeita, vaatteita, kenkiä tai sekatavaraa myyviä liikkeitä sijaitsi ainakin kuudessa osoitteessa. Nämä kaikki eivät ilmeisesti toimineet yhtäaikaisesti.

Ratakadun varrella toimi Kotivaran Oy makkaratehdas. Yhtiö perustettiin oululaisvoimin vuonna 1943 vastaamaan vaikeaan elintarvikepulaan. Yhtiö vuokrasi tarkoitusta varten tehdarakennuksen Ratakadun varrelta. Ensimmäiset einokset valmistuivat lokakuussa ja niitä markkinoitiin Oulun lisäksi Raahessa, Kemissä ja Rovaniemellä. Venäläisestä metvurstistaan laajasti tunnetuksi tullut Kotivara muutti vuonna 1972 Limingantulliin valmistuneeseen moderniin tehtaaseen.²⁰

69. Uutta maitokauppaa mainostettiin Kalevassa 7.4.1939. (Kaleva 7.4.1939)

70. Keräsen kuorma-auto palvelua mainostettiin säännöllisesti 1930-luvun lehdissä. (Kaleva 5.10.1938)

71. Kalevassa mainostettiin Impolan siirtomaa-, maito- ja lihaosastojen avaamista 17.12.1954. (Kuva: Kaleva 17.12.1954, Pentti Impolan arkisto.)

19 <http://raksilanperinneyhdistys.com/muistelua-2/muistoja-osulan-aijjan-takkaa/>

20 Manninen s. 116

72. Raksila-lehdessä julkaistiin kahteen otteeseen asukkaiden muistitietoon perustuva kartta kaupunginosassa toimineista palveluista Kuvassa on 12/2016 täydennetty kuvaus vuoden 1938 asemakaavaan sijoitettuna (keltainen väri). Liiketoimintaan viittaavia lupahakemuksia on tehty myös vihreällä merkityille tonteille. (Alkuperäinen kaavio: Lea ja Jouni Salokannel, muokannut Olli-Pekka Saloniemi)

- 206: Oulun Osuuskaupan tiskimyymälä
Muutos valintamyymäläksi (1967)
Palvelukoti (1980-luku)
- 208: Valion maitokauppa ja Arinan leipäkauppa (1939)
Myymlät muutettu toimistoiksi (1981)
Myymlätiloissa taidegalleria (1998)
- 209: Yleinen sauna (1929)
Verhoomo, metallivarasto ja työhuone (1961)
Liiketiloja (2018)
- 212: Kulmahuoneisto tekstiilimyymäläksi (1952)
Kukkakauppa ja kokoushuone (1964)
- 213: Myymälä Nurkkahuoneessa (1933)
Valion myymälä, laajennus (1940)
- 214: Nuorten ystävät, Kintas-toimisto (2001)
- 219: Piharakennuksessa autovaja (1945)
- 224: Piharakennuksessa leivintupa (1936)
Leivintupa muutetaan saunaksi (1969)
- 225: Ajuri ja kahden pilttuun talli (1928)
Myymlä päädyssä (1946-1962)
- 234: Monaster-säätiön toimitalat ja kerhohuone (1991)
Piharakennukseen työhuoneita (1996)
- 239: Maitomyymälä (1938)
- 240: Hammaslääkärin vastaanotto asunnoksi (2018)
- 242: Myymälä: sekat, liha, maito, tekstiili ja kenkä (1953)
- 245: Kellariin "Kauneus-Kymppi" (2010)
- 246: Asunnon yhteyteen konttori (1939)
- 247: Autovaja (1939)
- 255: Koukkarin elintarvikekauppa.
Valion myymälästä Limingan maidon myymälä
Elintarvike- ja lihamyymälä (1939)
Jauhaisen liha- ja sekatavara-kauppa (1942)
Myymlän laajennus (1955)
- 264: Leipomo (1938)
- 267: Jauhaisen kauppa: siirtom, maito, liha ja tekstiili (1953)
Leipomo ja myymälä (1939)
- 271: Kahvila, ruoka- ja siirtomaatavaramyymälä (1951)

Oulun Rautateollisuus Oy
Rautatehtaan johtajan talo

Schuringin puutarha
Nykyisellä marketalueella Prismän ja Citymarketin pankkipöydällä Käjäntien varrella

Kaatopaikka
Nykyisestä Citymarkettista Väikkylään päin olevassa rinteessä

- 19 Puutarhakatu 13, **Impolan kauppa**.
Kalle Heikki Impola perusti kaupan 1954 ja hänen poikansa Pentti Impola osti sen 1963. Kauppa lopetettiin 2004.
- 20 Puutarhakatu 12, **Kelloseppä Veikko Kari**.
- 21 Puutarhakatu 20, **parturi-liike Pellikainen**.
- 22 Puutarhakatu 26, vuosina 1948-1967 **Ojan sekatavara-kauppa**.
- 23 Karjakatu 1, **Lattula** vuokrasi korvausta vastaan kottikärryjä puutarhantuotteiden kuljettamiseen.
- 24 Karjakatu 2, **taksiautoilija Tauriainen**.
- 25 Karjakatu 6, **taksiautoilija Pietikäinen**.
- 26 Karjakatu 10:n ulkorakennuksessa, joka ei näy kartassa, oli **Peltiseppä-liike Ville Moilanen**, jossa tehtiin muun muassa rännejä.
- 27 Karjakatu 11, **kuorma-autoilija Jauhainen** sekä **Jauhaisen sekatavara-kauppa**, myöhemmin (1950-61) **Hannu Laxin sekatavara-kauppa**, 70-luvulla **Solna**
- 28 Karjakatu 14, **yleinen pyykkitupa, taksiautoilija Mäki** ja **korjauspalvelu Kärenaho**, joka korjasi mm. nallon- ja kreppisukkia silmukoimalla.
- 29 Karjakatu 21, **Emma Rossin pitämä Taloustiepom**, myöskin **Oulun Leipä**, lopetti toimintansa vuonna 2001.
- 30 Karjakatu 27, **suutari**.
- 31 Siltakatu 45, **parturi-liike Raatikainen**, **kuorma-autoilija Kinnunen**, **Oulun Invalidiyhdistys Ry:n sekatavara-kauppa**.
- 32 Karjakatu 19, **Eeli Aallon isä, taksiautoilija Pekka Aalto**.
- 33 **Lopotti-kerhohuone** oli rautatiealbis-perheiden yhteiskäytössä, ja siellä pidettiin tansseja.

Raksilan asemakaava 1938

- 1 Ratakadun ja Syrjäkadun välissä, vastapäätä Tehtaankatua oli **Sekatavara-kauppa Hiitunen**
- 2 Ratakadun ja Topinkadun kulmassa oli **Kotivaran makkaratehdas**
- 3 Syrjäkadun ja Topinkadun kulmassa oli **Valion myymälä**.
- 4 Ratakadun ja Pustikkokadun kulmassa oli **Arinan myymälä**.
- 5 Siltakadun (Kainuuntie) ja Ratakadun kulmassa oli **maksullinen mankeli**.

- 6 Syrjäkatu 3, **Sakari Sirolan mainosateljee**.
- 7 Syrjäkatu 3-5, **taksiautoilijat liikka Karjala ja Pentti Tervoja**.
- 8 Syrjäkatu 6:n piharakennuksessa oli **Huovisen suutari**.
- 9 Syrjäkatu 8:n paikalla sijaitsi **Impolan pyykkitupa**. Osoitteessa toimi myös **taksiautoilija Lauri Pellikka**.
- 10 Syrjäkatu 10:n pihapiirissä oli **Madzan autohuolto**.
- 11 Syrjäkatu 13, **Oulun Osuuskauppa, mankeli ja suutari**.

- 12 Syrjäkatu 14, **puusepäntiike Rasila**.
- 13 Syrjäkatu 17, **Karjapohjolan myymälä** (Kärppien entinen toimisto).
- 14 Syrjäkatu 19, **yleinen sauna**.
- 15 Syrjäkadun ja Siltakadun (Kainuuntie) kulmassa sijaitsi **Paperikauppa**.
- 16 Siltakadun ja Syrjäkadun kulmassa paperikauppa vastapäätä oli **lyhyttavara-kauppa**.
- 17 Puutarhakadun ja Siltakadun kulmassa oli **Valion myymälä**.
- 18 Puutarhakatu 1, **kuorma-autoilija Tukiainen**.

76. Vuonna 1939 Karjakatu 11 julkisivuun ja pohjaan tehtiin muutos, jonka mukaan rakennukseen sijoitettiin myymälä. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

73. Sekatavarakauppa osoitteessa Karjakatu 11. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju 1964)

74. Leipomo osoitteessa Karjakatu 21. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju 1963-64)

75. Syrjäkatu 25:ssä sijaitsi 1960-luvulla kukkakauppa ja uskonnollinen kokoushuone. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju 1963-64)

77. Syrjäkatu 19:ssa sijainnut yleinen sauna. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju 1963-64)

78. Elokuvaohjaaja Eeli Aalto taltioi Raksilan saunan löylyt vuonna 1981 elokuvaansa "Paluu Ithakaan". (Kuva: YLE elävä arkisto, Eeli Aalto Paluu Ithakaan, kuvakaappaus)

HARJATEHTAILIJA JA PIRSSIMIEHIÄ

Elintarvikeliikkeiden lisäksi Raksilan palvelutarjontaan lukeutuivat leipomot, suutarit, parturit, puusepäneliike sekä yhden miehen harjanvalmistamo. Taksimiehiä Raksilassa asui yhtä aikaa peräti seitsemän.²¹ Puhtaudesta huolehti Syrjäkadulla 1980-luvulle asti toiminut yleinen sauna. 1980-luku toi asuinrakennusten yhteyteen toimistoja.

Suuri osa Raksilan liiketiloista sijaitsi Syrjäkadun kerrostalojen tai Kainuuntien laajennuksen alle jääneissä rakennuksissa. Säilyneet liiketilat on muutettu myöhemmin asunnoiksi eikä niissä ole säilynyt ulkoisia fragmentteja aiemmasta käytöstä. Poikkeuksen muodostaa Impolan kauppa, joka on yhä ulkoisesti alkuperäisessä asussaan. Rakennuksessa on nykyisin asukastoimintaa. Myös Syrjäkatu 13:ssa sijainneen Valion myymälän näyteikkunat ovat edelleen tunnistettavissa.

21 Karjakadulla leikittiin seinärahaa - 1940-luvulla Raksilassa kasvaneet koolla kolmannen kerran, Liisa Louhisalmi, Kaleva, ELOKUU 2007

Raksilan kaupalliset palvelut puolestaan muuttivat luonnettaan 1970-luvun puolivälissä avattujen automarkettien myötä. Kolmen suuren myymälähallin muodostama kokonaisuus veti asiakkaita eri puolilta kaupunkia ja lähikunnista. Viimeiset Puu-Raksilassa toimineet liikkeet sinnittelivät vuosituhannen vaihteeseen asti.

" Raksilan sauna oli Paavon korkeakoulu. Siellä hän kerran viikossa kuunteli sodasa palanneiden miesten, rakentajien, veturimiesten ja muiden kertomuksia. "

Eeli Aalto ystävästään Paavo Rintalasta elokuvassaan Paluu Ithakaan, YLE 1981

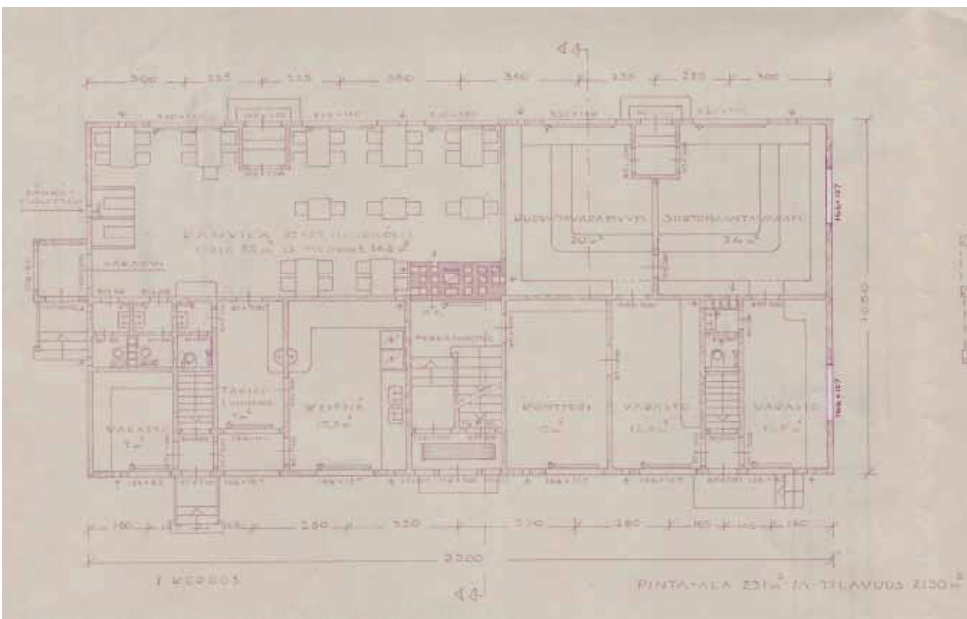

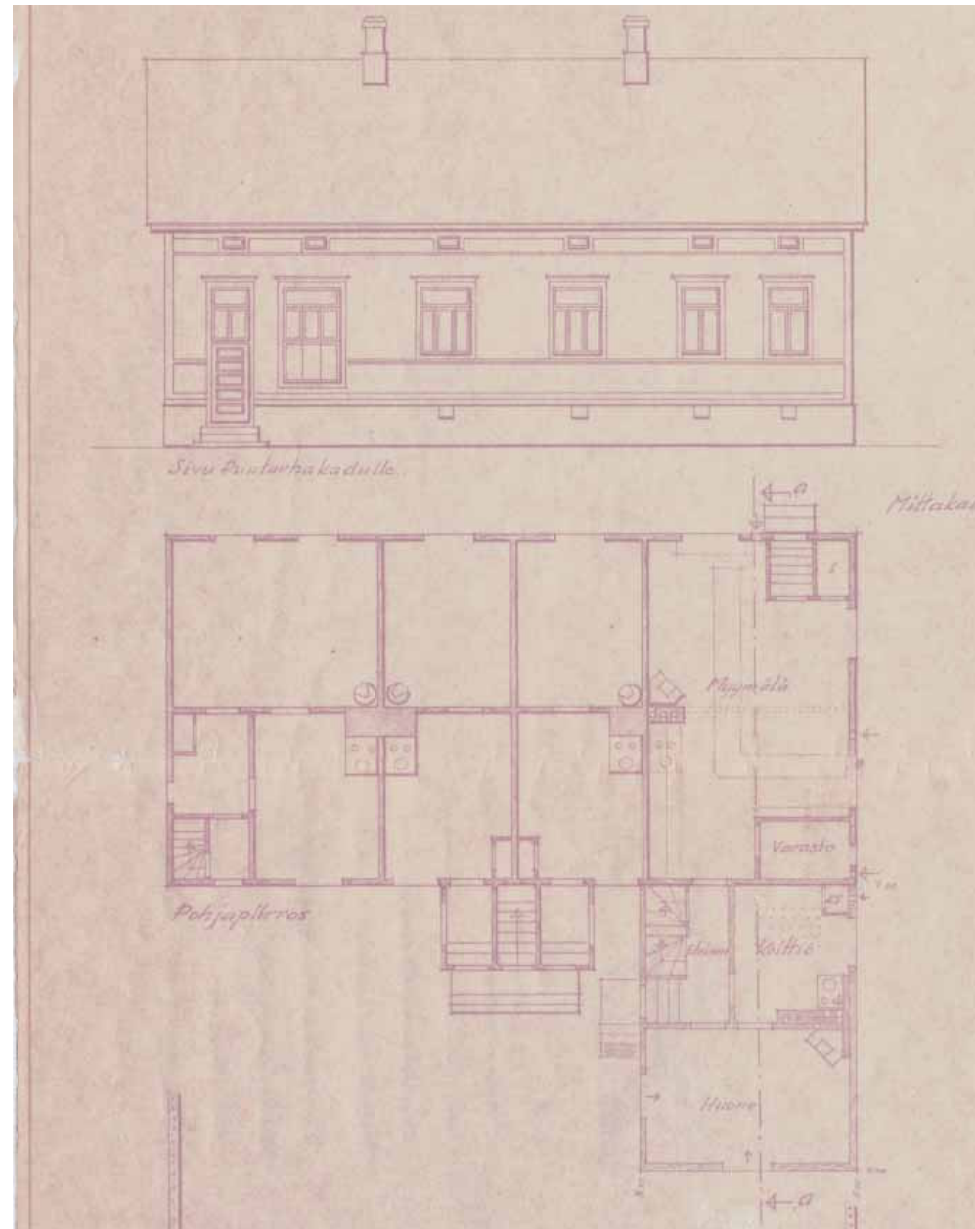

81. Kainuuntien alta purettu vuonna 1951 rakennettu liike- ja asuinrakennus. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju 1963-64)

83. Tontti 271 Siltakadulla. Kainuuntien alta purettu rakennuksessa oli rakennusluvan (1951) mukaan kahvila sekä ruoka- ja siirtomaatavaramyymälä. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

82. Tontti 225 Puutarhakadulla. Yksi nurkkahuone muutettiin myymäläksi vuonna 1946. Myymälää laajennettiin jo vuonna 1948. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

3.6 Puu-Raksilaa ympäröivien alueiden muutosvaiheista

Raksilaa ympäröi 1940-luvulle asti kolmessa suunnassa väljästi rakennettu tai rakentamaton alue. Lännessä alue rajautui tiiviisti rakennettuun VR:n konepaja-alueeseen. Kaupungin kasvaessa oli luonnollista, että ympäröivillä alueilla tapahtui merkittäviä muutoksia.

1. LÄNSI: RATAPIHA JA RAUTATIEN KONEPAJA-ALUE

Rautatien itäpuolella sijainnut valtion omistamalla alueella sijaitsi rautateiden varikot, konepaja ja varastorakennukset.

Valtion Rautateiden konepaja rakennettiin vuonna 1886 rautatieasemaa vastapäätä. Konepajaan kuuluivat erilliset vaunukorjaamo ja veturikorjaamo (1). Konepajan läpi kulki kaksi raidetta, joiden kohdalla lattiaan oli tehty huoltosyvennykset. Konepajalle käyttövoimaa tuottanut höyrykone sijaitsi tiilistä muuratussa kattilahuoneessa.²²

Konepajan pohjoispuolella oli ratapihan kaksi kaarevaa sektoritallia (2). Tavaraa varastoitettiin kylmissä varastohalleissa, joista suurin osa sijaitsi Lyötyn aseman läheisyydessä. Puutarhakadun päässä oli rautatieläisten kerhohuone ja ruokala nimeltään Lopotti (3). Se oli suosittu tanssipaikka ja myös rautatieläisten perheiden käytössä.²³

Valtion rautateiden konepaja oli lajissaan toiseksi vanhin laitos Oulussa.²⁴ Sen perustamisesta vuoteen 1911 saakka päällikkönä toimineen Julius Almbergin aikana konepajan toiminta moninkertaistui ja monet pääsivät opintielle Tampereen teollisuuskouluun. Toisen maailmansodan päätyttyä VR:n konepajalla työskenteli yli 300 työntekijää.²⁵

Konepajan tuntumaan sijoittunut asuinrakentaminen aiheutti sen, että sodan jälkeen vilkastunut rautatieliikenne ei pystynyt laajentamaan ratapihaa. Tilanne parantui 1950-luvulla, kun ratapihaa laajennettiin Nokelan suuntaan ja kiskojen ja vaihteiden määrä voitiin kaksinkertaistaa.²⁶

22 Hautala 1976 s. 63

23 Salokannel Lea, palvelukartta kohde nro 33

24 Manninen 1995 s. 84

25 Manninen s.106

26 Manninen s. 84

84. Puu-Raksilan ympäröivien alueiden neljä tarkastelulohkoa. (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)

" Katselija muisti entuudestaan, montako taloa oli Karjakadun varrella, montako lyhtypylvästä, montako taloa oli rapattu, montako vanhassa maalissa ja niin edelleen. Hän tiesi, että kaikki Karjakadun kolmekymmentä taloa olivat neljää kaksikerroksista talo lukuunottamatta samanlaisia. Niissä oli neljä keittiön ja kamarin käsittävää huoneistoa.

- Sen mukkaan saahaan satakaksikymmentä issää, satakaksikymmentä äitiä sekä näille isille ja äiteille summittain arvioimalla noin puoleenväliin kolmatasataa lasta pihoilte pitämään huutoa ja mekastusta, Aadolf sanoi. "

Paavo Rintala, Rikas ja köyhä, s. 100

VR:n konepajatoiminta hiipui Raksilasta vaiheittain. 1950-luvulla Oulussa lopetettiin vetureiden korjaus. 1960-luvun uusien vaunumallien myötä myös vaunujen kunnostustarve väheni ja konepaja lakkautettiin lopullisesti vuonna 1971. Oulun veturimiehet sijoittivat Lokomon vm. 1941 keskiraskaan höyryveturin muistomeriksi entisen konepajan paikalle.²⁷

Konepajan poistuttua alueelle alettiin suunnitella matkakeskusta, johon kuului linja-autoasema sekä Matkahuollon rahtiasema. Rakennukset laitureineen ja rautatiematkustajien saattoalueineen valmistuivat vuonna 1982. Raksilasta tehtiin junalaitureille ja kantakaupungin puolelle johtava alikulkutunneli.

Alueen pohjoispäähän valmistui vuonna 1988 Oulun poliisi- ja oikeustalo. Sen suunnittelusta järjestettiin arkkitehtikilpailu, jonka voitti arkkitehti Arkkitehtitoimisto Risto Harjun ehdotus.

Parhaillaan alueelle suunnitellaan Oulun uutta asemakeskusta, jonka rakennetta ja konseptia haetaan Senaatin Asema-alueet Oy:n ja Oulun kaupungin johdolla. Oulun asemanseudusta halutaan liikenteen, tapahtumien, palvelujen ja asumisen keskus, joka yhdistää perinteisen ruutukaavakeskustan sekä kehittyvän Raksilan alueen luontevasti toisiinsa.²⁸

---

27 Manninen 1995 s. 86

28 <https://www.senaatti.fi/asema-alueet/kehittavat-asema-alueet/>

85. *Puu-Raksilan länsipuolinen alue. (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)*

86. Puu-Raksilan pohjoispuolinen alue. (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)

2. POHJOINEN: RAUTATEHTAAN, PUUTARHAN ALUE JA KAATOPAIKAN ALUE

Puu-Raksila rajoittui pohjoisessa Tehtaankatuun (1). Katu sai nimensä nykyisten Ratakadun ja Kajaanintien kulmauksessa sijainneen rautatehtaan mukaan. Tehtaan pohjoispuolella oli Intiön hautausmaa (2) ja Oulun kasarmi.

Insinööri Axel Åströmin rautatehdas (3) oli järjestyksessään kolmas metallialan yritys Oulussa. Se menestyi myymällä tuotteita ensimmäisen maailmansodan aikana Venäjälle. Useiden omistajavaihdosten jälkeen konepajasta tuli 1920-luvun alussa Oulun Rautateollisuus Oy, jonka laajennusosassa käynnistettiin 1930-luvulla naulojen ja pulttien valmistus. Uusi nimi Ferrum taipui raxsilalaisissa puheissa verruumiksi.

Vuonna 1954 tehdas siirtyi Oy Fiskars Ab:n omistukseen ja vielä 1960-luvulla sen takomo, naula- ja pulttiosastot työllistivät 50-60 työntekijää. Tehdas lopetettiin kannattamattomana vuonna 1970.

Puu-Raksilan koillispuolella sijaitsevalla lahjoitusmaalla toimi Schuriginin kauppa-puutarha (4), joiden perustajat Paul ja Anastasia olivat saapuneet Ouluun vuosisadan vaihteen jälkeen Venäjän Jaroslavin alueelta. Perhe asui omakotitalossa puutarhan yhteydessä ja myi puutarhansa tuotteita torilla ja kauppahallissa.

Paul Schuringin kuoltua heidän lapsensa jatkoivat puutarhan toimintaa 1950-luvulle asti, jolloin puutarha jäi alueen uusien tiejärjestelyiden alle.²⁹

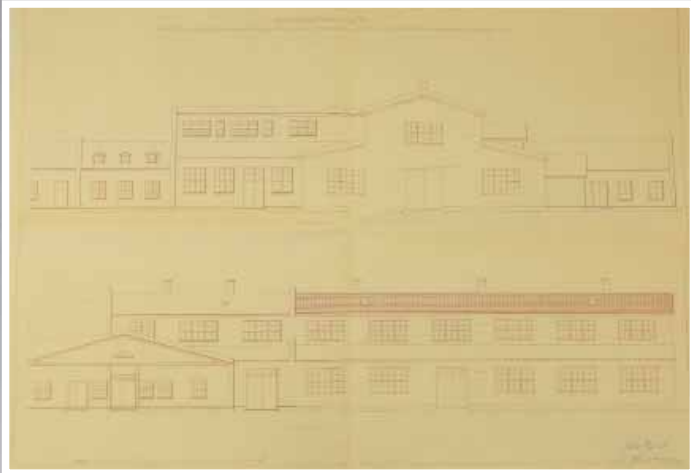
Puutarhan itäpuolella oli kaupungin kaatopaikka (5), joka näyttäytyy nykyisin Pikku-kankaanpuiston kumpuilevana maisemana. Korkeimmalla kummulla oli kaupungin rakentama K-17 hyppymäki (6), joka purettiin 1970-luvulla. Sen paikalle sijoitettiin sittemmin Yrjö Kallisen muistomerkki.³⁰ 1960-luvulla Puu-Raksilan pohjoispuoliselle alueelle alettiin suunnitella uimahallia ja paloasemaa, jotka toteutuivat vuosina 1974-1982.

Vuonna 1976 valmistuivat rautatehtaan paikalle kolmen suurta markettia. Lähimäksi rautatietä kohosi kaksikerroksinen Eka-Market, keskelle kaksikerroksinen Prisma ja Teuvo Pakkalan kadun varteen kellarikerroksella varustettu City-Market. Markettien parkkipaikka- ja istutusalueille myönnettiin rakennuslupa vuonna 1977. Näistä muodostui Pohjois-Suomen suurin kauppakeskittymä. Nyt markettien vuokra-aika on päättymässä ja alueen tulevaa käyttöä suunnitellaan. Kaupallisten palveluiden lisäksi pohditaan muun muassa Oulun yliopiston uuden toimitilarakennuksen sijoittamista nykyisten markettien paikalle.

29 <http://kirjastolinkit.ouka.fi/kaleva/maalis05/3144802.xml>

30 Manninen s. 205

87. Oulun Rautateollisuus Oy tehdasrakennuksen lisäys vuonna 1949.
(Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

88. Rautatehdas vuonna 1964 kuvattuna Tehtaankadulta.
(Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju 1964)

3. ITÄINEN: VAINIOIDEN LAIDASTA KOULUKADUKSI

Puu-Raksilan itäpuolella kulkenut Vainionkatu (1) muodosti 1950-luvulle asti ruutukaavakaupungin reunan. Nimensä mukaisesti sen takaa avautuivat avoimet vainiot, joiden etelälaidalla oli Castrenin siirtolapuutarha mökkeineen (2).

Jo vuoden 1925 kaavassa Vainiokadun itäpuolelle ja Puistokadun päätteeksi oli sijoitettu julkinen rakennus. Se toteutui kuitenkin vasta 1950-luvulla, kun tontille valmistui Teuvo Pakkalan kansakoulu (3) vuonna 1951. Siihen asti Vainiokadun itäpuolisen alueen ainoa rakennus oli ollut vuonna 1946 rakennusluvan saanut seurakuntatalo (4), joka toimi tilapäisesti myös kansakouluna.³¹

Vainionkatu nimettiin uudelleen oululaisen kirjailijan Teuvo Pakkalan mukaan. Siitä muodostui kaupungin merkittävin koulukatu, jonka varrelle rakennettiin rivi uusia koulurakennuksia: vuonna 1958 valmistunut Talouskoulu (5) ja Oulun Normaalikoulu (6) vuodelta 1960. Vuoden 1952 asemakaavassa myös kadun pohjoispäätteelle varattiin koulutontti. Se ei kuitenkaan toteutunut ja katua jatkettiin Kainuuntielle asti.

Raksilan itäpuolisille vainioille rakennettiin aluksi koulujen käyttämiä urheilukenttiä. Myöhemmin ne saivat rinnalleen Raksilan liikunta- ja urheilukeskuksen kuuluvan tekojääradan (rak.lupa 1965), uimahallin (rak.lupa 1971), jäähallin (rak.lupa 1977), urheilupuiston itälaidalle rakennetun Ouluhallin (rak.lupa 1985) sekä pesäpallostadionin (rak.lupa 1996).

Teuvo Pakkalan kadun ja Tehtaankadun risteyksessä sijaitseva Oulun jäähalli ja sen takana oleva Oulun uimahalli ja Ouluhalli nostivat Raksilan nimen valtakunnallisiin otsikoihin ja antoivat kaupunginosalle uuden identiteettitekijän Puu-Raksilan, Raksilan matkakakeskuksen, koulujen ja markettien lisäksi.

Raksilan kouluja on uudistettu ja ne ovat saaneet pysyvän sijan alueen laidalla. Sen sijaan urheilualueeseen kuuluva uimahalli ja sen vieressä oleva palolaitos (rak.lupa 1980) ovat parhaillaan uusien suunnitelmien kohteena.

31 <http://raksilanperinneyhdistys.com/muistelua-2/hookivaunut/>

89. Puu-Raksilan itäpuolinen alue. (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)

3. ETELÄINEN: KAINUUNTIE, KAUPUNGINOJA JA KARJASILTA

Raksilan eteläiset korttelit rajautuivat Kaupunginojaan ja sen varrella kulkeneeseen Siltakatuun. Puutaloalue ulottui aluksi Kaupunginojan partaalle asti niin, että laitimaiset talot (1) peilautuivat vesistön suvantokohdasta.

Kaupunginoja (2) oli raxsilalaisten aktiivisessa käytössä pyykkipaikkana sekä lasten uimapaikkana. 1900-luvun alussa sen vesi oli vielä kirkasta mutta samentui myöhemmin ruoppausten myötä.

Jälleenrakennuskaudella kaupunginojan eteläpuoliset vainiot kaavoitettiin asuin- käyttöön. Raksilan kohdalla Karjasilta on kolmikerroksisten kivrakenteisten kerrostalojen alue (3). Alueiden välissä on Kainuuntie, kaupunginoja ja puistot sen molemmin puolin. Radan varressa Lyötyn aseman ympäristöstä muodostui Oulun rata-alueen keskeisin varastoalue (4),

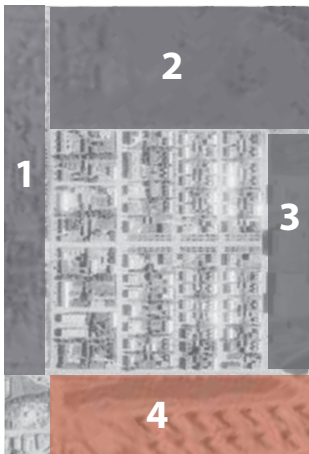
Vuonna 1962 Oulun maantieverkon suunnittelu saatiin päätökseen. Se perustui Otto-livari Meurmanin ja Aarne Ervin laatimaan yleiskaavaan, jossa kaupunkiin saapuva syöttöliikenne tapahtui Pohjantieltä pääosin eteläisen alikäytävän kautta (5).

Raksilan kohdalla ratkaisu merkitsi sitä, että entisestä Siltakadusta tehtiin kaupungin tärkein sisääntuloväylä. Väylän leventäminen merkitsi Puu-Raksilan eteläisimpien puurakennusten purkamista sekä yhteyden katkeamista Kaupunginojaan. Myös Castrenin siirtolapuutarhapalstat joutuivat väistymään tietöiden alta 1970-luvulle tultaessa. Viimeiset Kaupungin ojan pohjoispuolella sijainneet mökit saivat purkutuumion vuonna 1982.³²

Muutoksen myötä Puu-Raksilan kaduista tuli päätekatuja. Myöhemmin Puu-Raksilan suojaamaan rakennettiin meluaidat ja Kainuuntien varrelle rakennettiin kevyen liikenteen pääväylä eli baana. Muutoksista huolimatta Puu-Raksila näyttäyty edelleen Kainuuntielle ja on tärkeä osa Oulun identiteettiä keskustaan lähestyvän autoilijan tiemaisemassa.

32 Kaleva 22.5.1981

90. Puu-Raksilan eteläpuolinen alue. (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)

4 PUU-RAKSILAN RAKENTUMINEN

Puu-Raksilan klassismia edustava asemakaava ¹ vahvistettiin vuonna 1924. Alueen rakentaminen ei kuitenkaan alkanut heti, sillä maa oli vielä vuokrattuna, eikä katu- ja kajaan ollut valmiina kuin huonokuntoinen Syrjäkatu ja Siltakadun² alkuosa. Myös kunnallistekniikka eli viemäri- ja vesiputket puuttuivat. Tonttien luovuttaminen alkoi vuonna 1927. Ensimmäiset toteutuneet rakennusluvut haettiin vuonna 1928, ja vuoden 1931 ilmakuvaan nähdään jo 13 valmista tai rakentumassa olevaa pää- rakennusta. Rakennuslupien myöntämisaikojen, 1930-luvun ja 1950-luvun ilmakuviin sekä muutamien kohdekohtaisten tietojen perusteella voidaan olettaa, että rakennukset valmistuivat asuttavaan kuntoon 1–2 vuoden sisällä rakentamisen aloittamisesta. Tämä oli seurausta tontin vuokrausehdoista, joissa edellytettiin valmista rakennusta kolmen vuoden sisällä rakentamisen aloittamisesta³, ja usein vain vuoden tai kahden pituisista laina-ajoista asuntojen rakentamiseen. Niinpä rakennuttajat pyrkivät myymään valmiit asunnot mahdollisimman pian.

1 Oulun kaupungin keskusvirasto 1999, s. 60

2 Nykyinen Kainuuntie

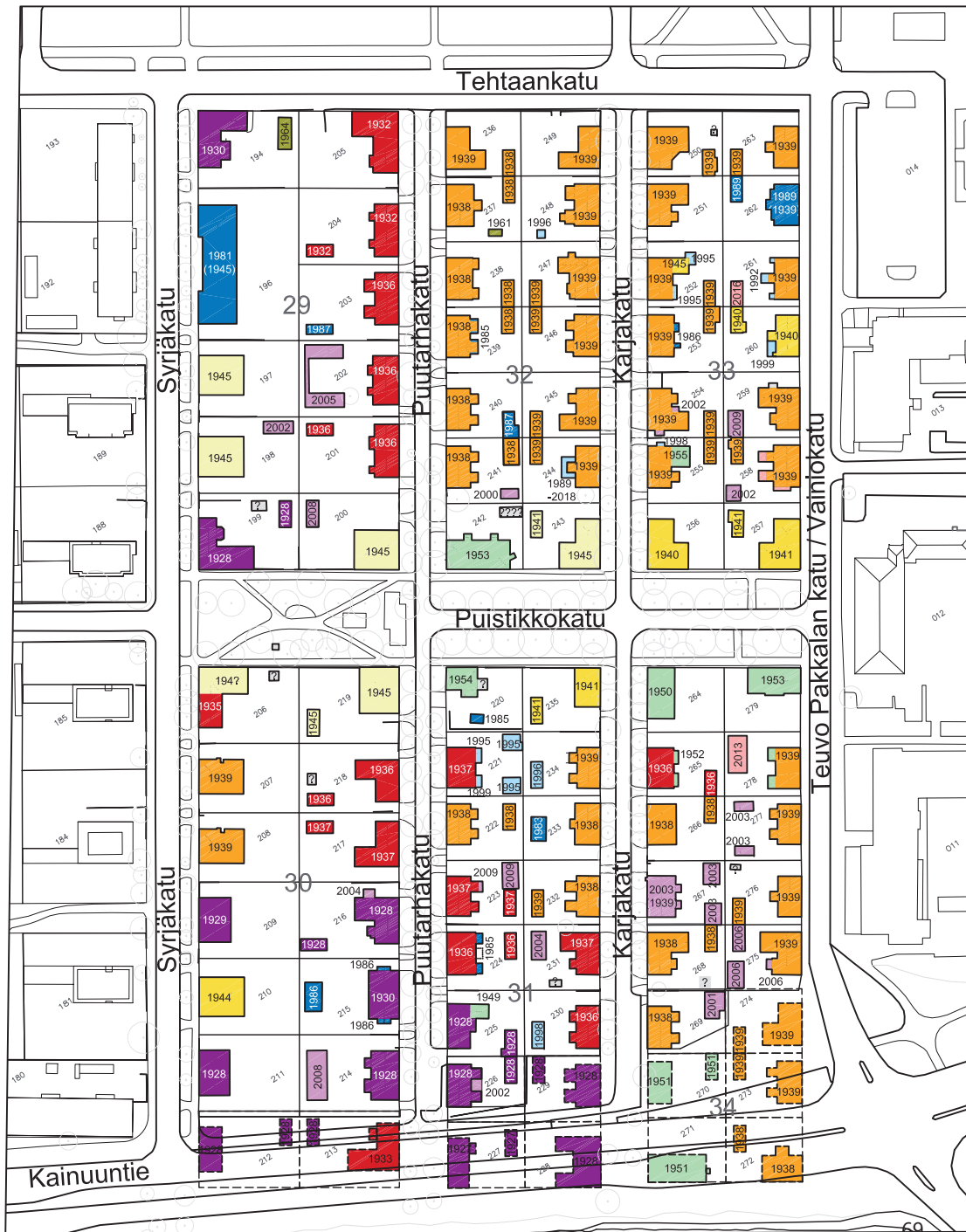
3 Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuodelta 1926, s. 29

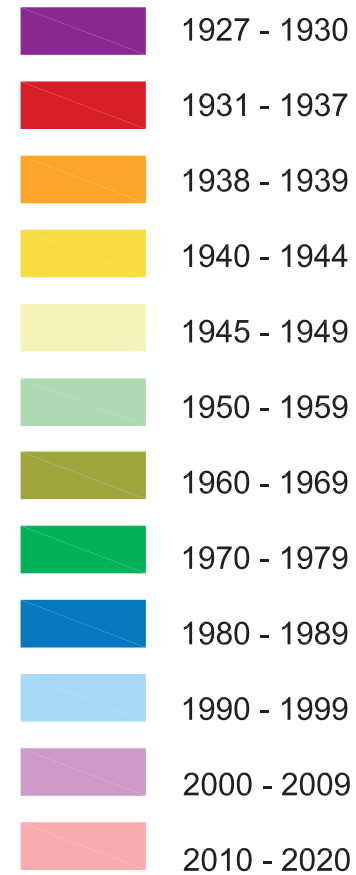
Rakennustoiminta Oulussa on viime aikoina ollut erittäin vilkasta myöskin Rautatientakana, jonne on Syrjäkadulta Oulujoelle päin oleville tonteille kohonnut rakennus toinen toisensa viereen. Ylläolevassa kuvassamme näemme ensin rivin jo valmistuneita uudistaloja, alempana useita rakennustyön alla olevia.

91. Kaleva kirjoittaa huhtikuussa rakentamisen olevan erittäin vilkasta Rautatien takana. Ylemmässä kuvassa jo valmiita uudistaloja ja alemmassa rakenteilla olevia. (Lehtiartikkeli: Kaleva 19.4.1939)

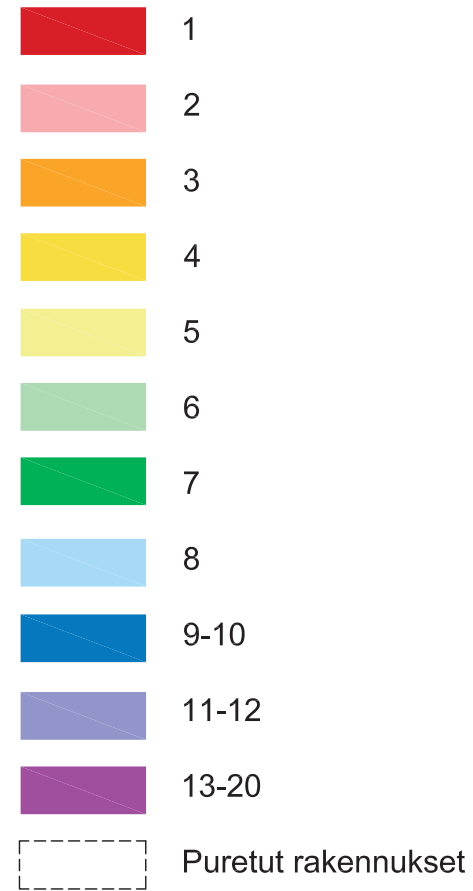

RAKENNUSLUPIEN MYÖNTÄMISVUODET
(Kaaviossa esitetty vuosiluku on rakennusluvan myöntämivuosi.)

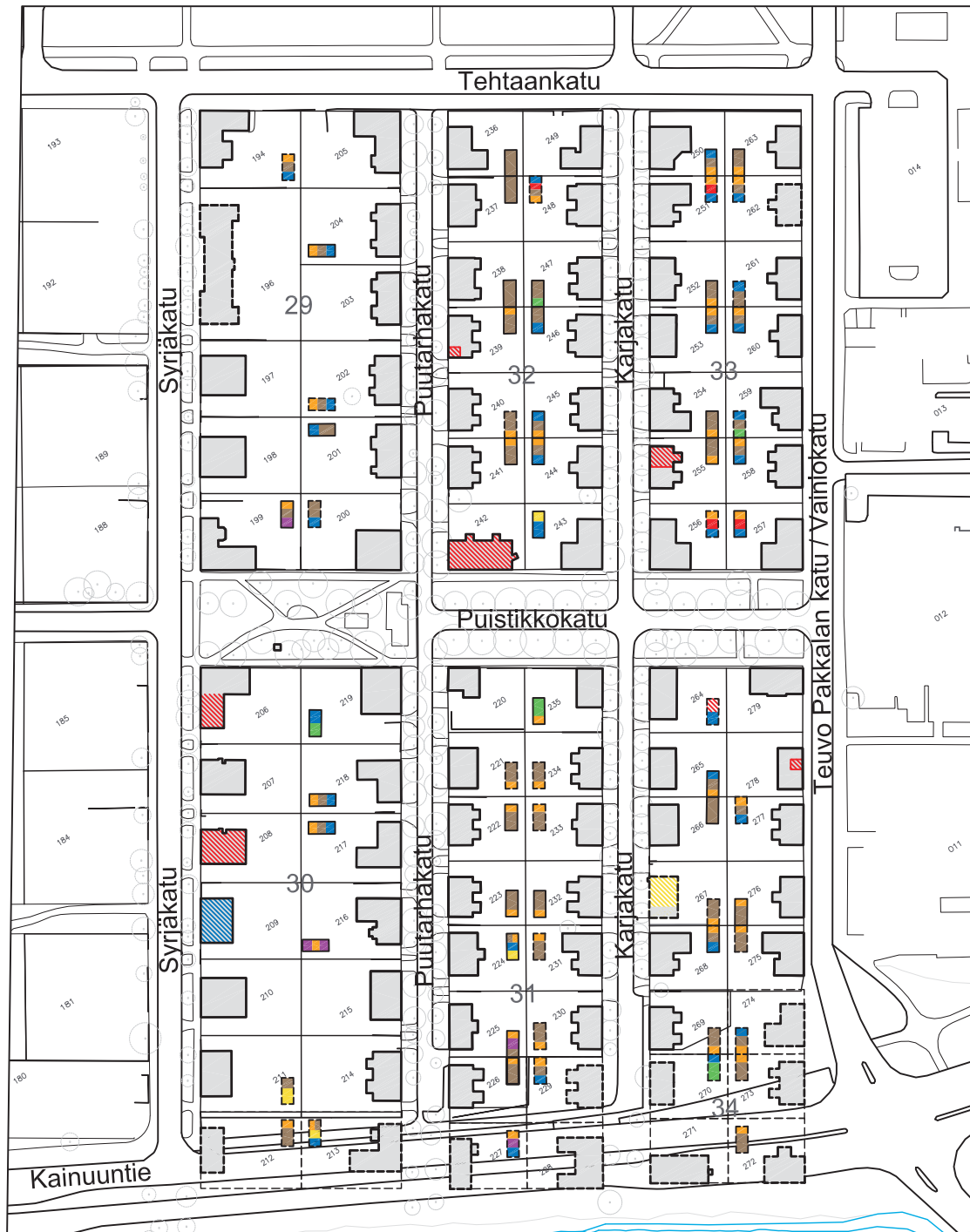

ASUNTOJEN ALKUPERÄINEN MÄÄRÄ
RAKENNUSTA KOHDEN
(perustuu alkuperäisiin rakennuslupiin)

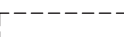

RAKENNUSTEN ALKUPERÄISET TOIMINNOT
(perustuvat rakennuslupiin)

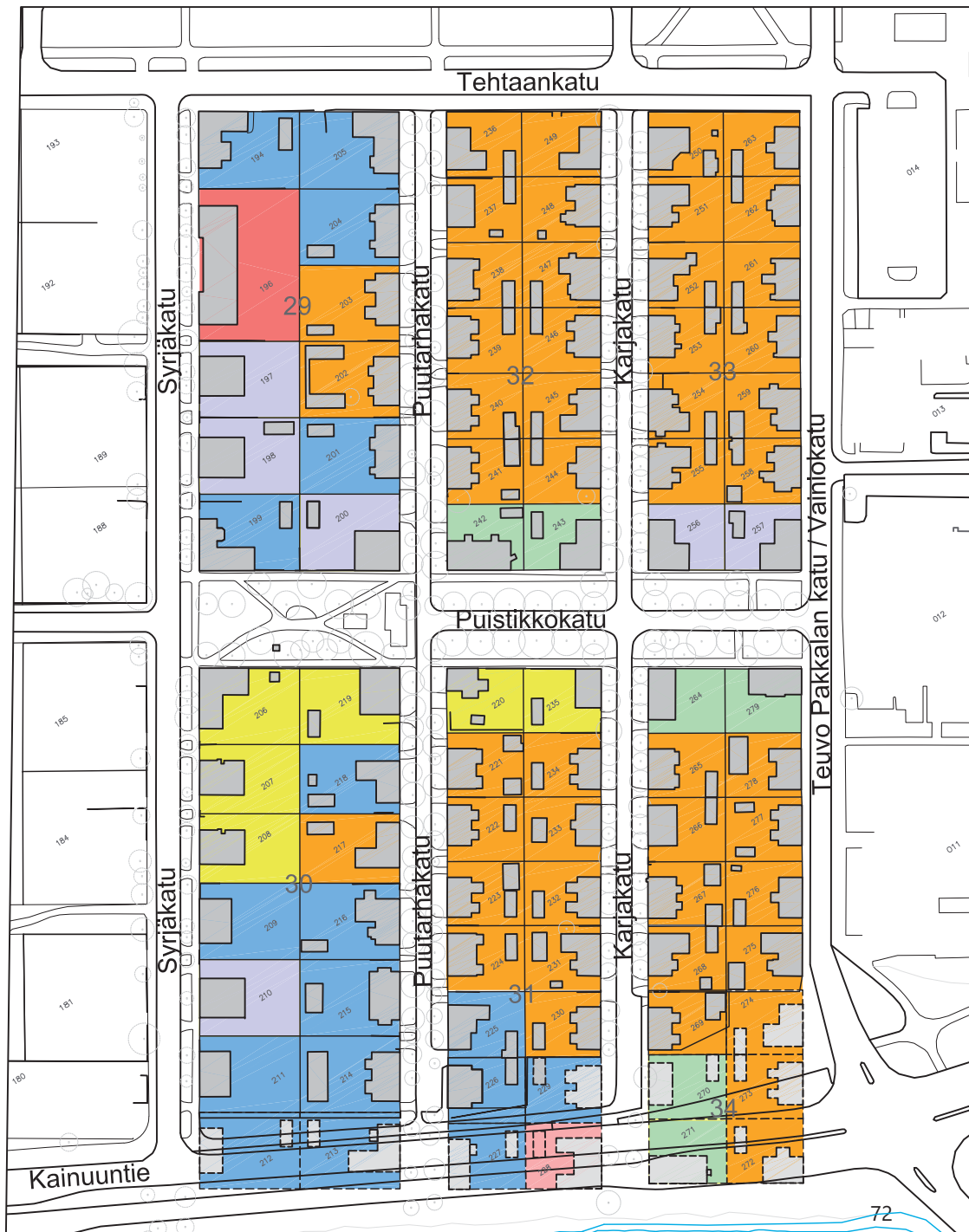
Piharakennukset

- Käymälä
- Puuvaja / Varasto
- Pesutupa / Sauna
- Leivintupa
- Talli / Navetta
- Autovaja
- Mankeli
- Työhuone

Asuinrakennukset

- Asuminen
- Myymälä
- Yleinen sauna
- Leipomo
- ALKUPERÄINEN RAKENNUS ON PURETTU

RAKENNUSTEN TYYLIT

- 1. 1920-luvun klassisismi
- 2. Nikkarityyli
- 3. Funktionalismi
- 4. 1930-luvun puutaloklassismi
- 5. Jälleenrakennuskauden klassisismi, jossa funktionalismin piirteitä
- 6. Jälleenrakennuskauden funktionalismi
- 5. Puu-rationalismi

4.1 Puu-Raksilan rakennusvaiheet

1920-LUVUN LOPUN JA 1930-LUVUN ALUN KLASSISMI

Puu-Raksilan viimeinen rakennus valmistui vuonna 1956. Alueen rakentuminen vuosien 1928–1956 välillä voidaan jakaa vaiheisiin. Ensimmäinen vaihe ovat 1920-luvulla ja ihan 1930-luvun alussa valmistuneet puhdasta klassismia ja yksittäistapauksessa ns. nikkarityyliä eli runsaasti lehtisahattuja ja siroiksi veistettyjä yksityiskohtia sisältävää puusepäntyyliä edustavat rakennukset. Nämä ovat pääasiassa yksilöitä, mutta rakennusmestari J. W. Miesmaan suunnittelemissa taloissa on käytetty tyyppiratkaisuja.

1930-LUVUN PUUTALOKLASSISIMI - SUURIN OSA RAKSILAA

Toisen vaiheen muodostaa 1930-luvun puolivälistä alkava tyyppiratkaisuihin perustuva puutaloklassismi. Rakennukset ovat rakentuneet vuodesta 1936 lähtien aina vuoteen 1940 saakka. Kiivainta rakennuslupien myöntäminen oli juuri ennen sotia vuosina 1938–1939. Ikkunoiden puitejako vaihtelee klassisimille tyypillisistä yläjakoisista risti-ikkunoista epäsymmetriseen ruutuikkunajakoon, jossa on funktionalismin piirteitä. Tämän vaiheen aikana rakennettiin myös muutama puhdasta funktionalismia edustava pienkerrostalo. Tämän vaiheen voidaan katsoa loppuvan sodan syttymiseen, johon mennessä oikeastaan kaikkiin Puu-Raksilan pientalojen tontteihin oli haettu rakennusluvut. Viimeiset tämän vaiheen rakennukset rakennettiin valmiiksi sodan jo ollessa käynnissä.

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIENKERROSTALOT

Kolmas vaihe on sotien jälkeen alkanut jälleerakennuskausi. 1940-luvun puolivälissä rakennetut pienkerrostalot Syrjä- ja Puistikkokatujen varrella edustavat tätä aikakautta. Kaksi kolmasosaa näistä rakennuksista on tehty samoilla suunnitelmillä. Tyyllisesti mukana on jo puhdasta funktionalismia edustavia rakennuksia, mutta tyyppiratkaisuja hyödyntävät J. Karvosen noppatalot ovat pitkälti klassiset

funktionalistisin piirtein höystettynä.

1950-LUVUN JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN FUNKTIONALISMI

Viidennen ja viimeisen vaiheen muodostavat 1950-luvun alun rakennukset, joista suurin osa on pienkerrostaloja. Nämä ovat arkkitehtuuriltaan yksilöitä, mutta edustavat kaikki jälleerakennuskauden korutonta funktionalismia.

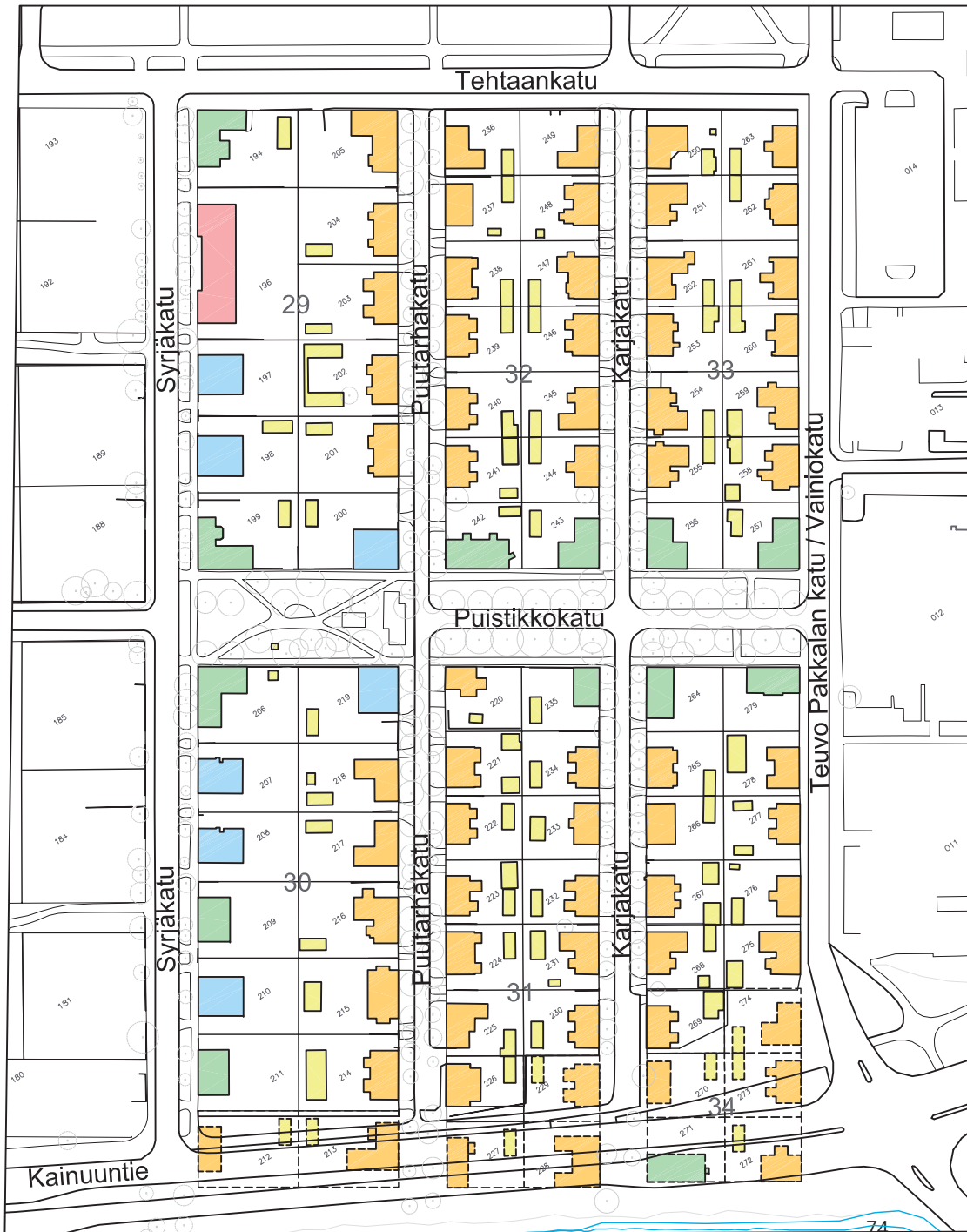
KORJAAMISTA JA PIENIMUOTOISTA UUDISTAMISTA MYÖHEMPINÄ VUOSIKYMMENINÄ

1950-luvulla Puu-Raksilan alue tuli valmiiksi. Täydellisenä se sai olla 1960-luvun lopulle, jolloin ensimmäisiä taloja jo purettiin Kainuuntien alta. Aikaa 1950-luvun puolivälistä aina tähän päivään asti, voidaan pitää korjaamisen ja pienimuotoisen uudistamisen aikakautena. Piharakennuksia on uusittu tapauskohtaisesti aina 1980-luvulta lähtien, jolloin rakennettiin myös ensimmäinen kokonaan uusi rakennus palanneen kerrostalon tilalle. Myöhempinä vuosikymmeninä on Raksilasta uusittu kokonaan kaksi päärakennusta.

92. Ilmakuva vuodelta 1939. (Kuva: 21.7.1939, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

RAKENNUSTEN TYPOLOGIAT

- 1. PIENTALO (osa voi olla pienkerrostaloja)
- 2. NOPPAMAINEN PIENKERROSTALO
- 3. PIENKERROSTALO
- 4. KERROSTALO
- 5. PIHARAKENNUKSET

4.2 Rakennusten typologiat

Puu-Raksilaan rakentui sekä usean asunnon pientaloja että pienkerrostaloja ja yksi kerrostalo. Rakennukset tehtiin yhteen tai kahteen kerrokseen. Myöhemmin ulla-koille rakennettiin myös asuntoja.

Ensimmäisen ja suurimman ryhmän muodostavat Raksilan pientalot, joissa oli yleensä kahdesta kuuteen asuntoa. Pienkerrostaloista voidaan erikseen erottaa noppamaiset pienkerrostalot, jotka muodostavat oman ryhmänsä. Lisäksi oli piharakennuksia, jotka noudattavat lähes poikkeuksetta samoja ajalle tyypillisiä rakentamisen periaatteita.

Tässä selvityksessä käydään Puu-Raksilalle tyypillisten rakennusten ominaispiirteet läpi neljän typologian kautta, joita ovat pientalo, noppamainen pienkerrostalo, pienkerrostalo ja piharakennukset. Suurempia kerrostaloja on vain yksi, joten se esitellään ainoastaan tonttikohtaisessa tarkastelussa.

Iso osa Puu-Raksilan rakennuksista on rakennettu samoja tai lähes samoja piirustuksia käyttäen. Tyyppiratkaisut ja niiden esiintyminen käydään läpi omana luku-
naan 5 Tyyppiratkaisut sivuilla 79–99.

93. Tyypillinen pientalo tontilla 263. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

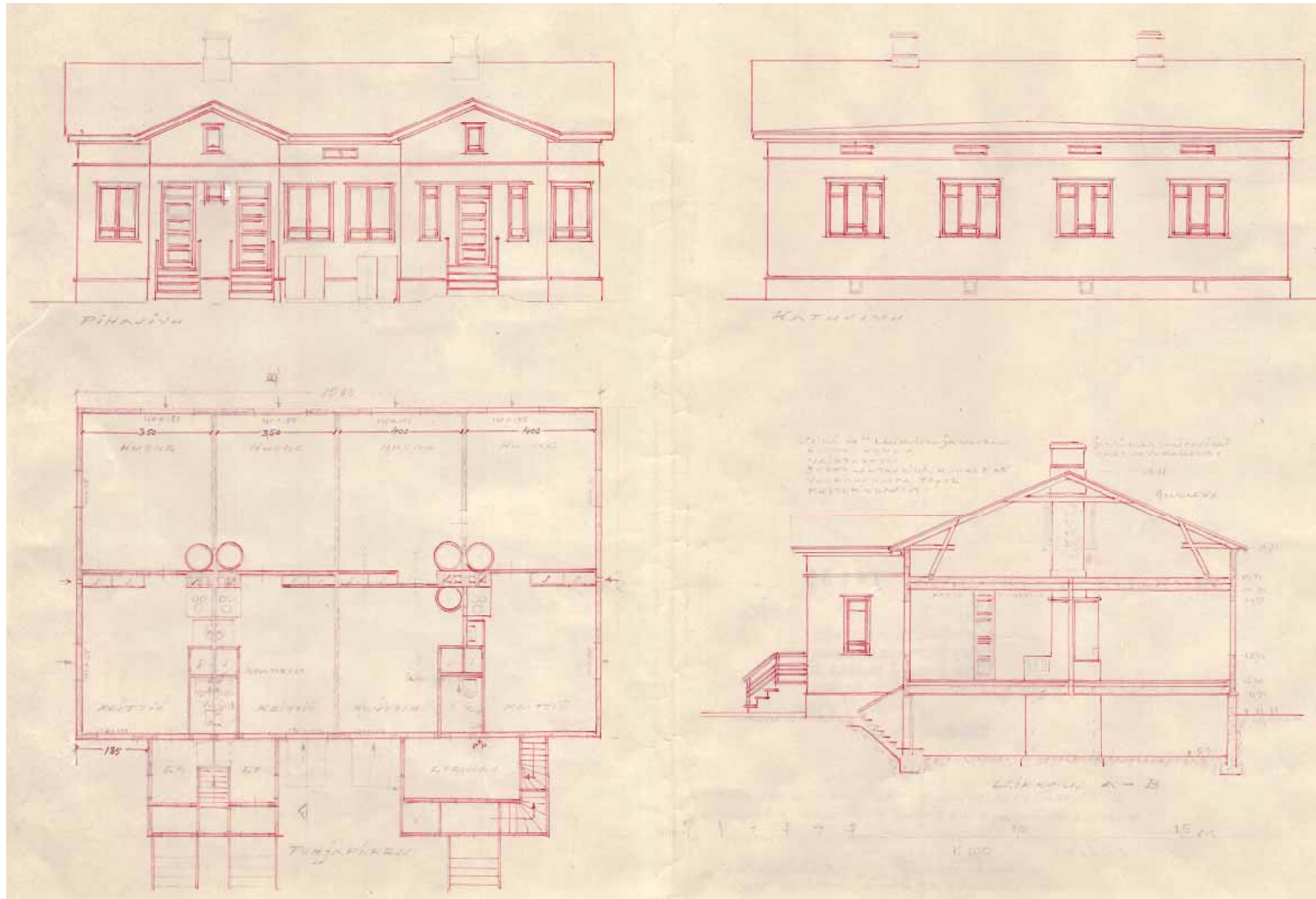

94. Tyypillinen noppamainen pienkerrostalo tontilla 198. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

95. Pienkerrostalot ovat pitkälti yksilöitä. Kuvassa tonttien 279 ja 264 pienkerrostalot. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

96. Tontille 246 laadittu yksilöllinen asuinrakennuksen suunnitelma, joka noudattaa tyypillisiä Raksilassa sovellettuja suunnitteluperiaatteita. Rakennuksessa on kaksi tavanomaista ja yksi suuri asunto, jotka on varustettu wc-tiloilla. Vaativammassa asuinnoissa wc-tilojen tilalla oli komerot. Tavanomaisesta pohjaratkaisusta poiketen huoneiden ja keittiöiden välissä on "komeroseinä". Ikkunoissa on moderni puitejako. Ikkunat, kuistit ja ulko-ovet ovat ajelle ja Raksilalle tyypilliset. Rakennuksen runkolle on annettu kaksi vaihtoehtoa: 4" lankuseinä huovalla vuorattuna tai kolminkertainen lautaseinä, jossa runkojen välissä kutterilastuja. Suunnitelman on laatinut rakennusmestari K. Kunnas vuonna 1939. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

PIENTALOT

Suurin osa Puu-Raksilan asuinrakennuksista on puurakenteisia pientaloja. Ne ovat rakentuneet vuosien 1928–1941 välillä ja noudattavat pitkälti samoja suunnitteluperiaatteita suunnittelijasta riippumatta. Rakennukset on rakennettu asemakaavan mukaan kiinni katuun ja vähintään kolmen metrin etäisyydelle naapuritontista, minkä kaava myös mahdollisti. Rakennusten räystäskorkeus on yhteneväinen ja määritelty alkuperäisessä tontinvuokrasopimuksessa. Pohja-ala vaihtelee hieman, mutta keskimääräinen rakennuksen syvyys on 9–10 metriä ja pituus 15–16 metriä pienillä tonteilla. Suurilla tonteilla rakennuksen pituus oli keskimäärin 18–20 metriä.

Joko hirs- tai rankorunkoisissa rakennuksissa on alunperin ollut 2–6 asuntoa. Suorakaiteen muotoisissa taloissa oli yleensä neljä asuntoa ja L-mallisissa viisi. Useimmiten sisäänkäyntien edustalla oli kylmät, umpinaiset kuistit, joista nousi portaat kylmälle ullakolle. Kuisteja oli yksi tai kaksi tai ei ollenkaan.

Kellari oli kylmä ja maapohjainen. Talouskellarit sijaitsivat tulisijojen perustuksissa. Muutoin kellari oli tyhjää varastotilaa. Yksittäistapauksissa sinne oli sijoitettu keskuslämmityskattila ja polttoainevarasto.

Tavanomainen asunto koostui kadun puolella olevasta huoneesta ja pihan puolella olevasta keittiöstä. Sisään tultiin eteiseen, joka useimmiten oli kylmässä kuistissa. Joissakin asunnoissa oli jo 1930-luvun taitteessa modernit sisäkäymälät tai jopa kylpyhuone. Suuremmissa asunnoissa saattoi olla jopa kolme huonetta, mutta nämä olivat harvassa. Nykyiseen Puu-Raksilaan ei myöskään alun perin rakennettu juurikaan pelkkiä hellahuoneita. Myöhemmin hellahuoneet yleistyivät, kun ullakkoja muutettiin asuintiloiksi.

Varhaisimpiin asuntoihin ei välttämättä tullut juoksevaa vettä, mutta yleensä vesijohto oli vedetty keittiöihin, ja mikäli rakennuksessa oli wc:t tai kylpyhuoneet, niin niihin. Jos ullakot oli otettu käyttöön, oli portaikkoon lisätty palopostit. Asunnot lämpenivät yleensä huonekohtaisilla uuneilla ja puuhelloilla, mutta myös keskuslämmitysjärjestelmiä oli rakennettu yksittäisiin pientaloihin.

Julkisivut olivat vaakapaneloidut ja jäsennetyt ullakon lattian kohdalla kulkevalla vaakalistalla. Väriykseltään asuinrakennukset olivat vaaleita. Betonisen sokkelin korkeudeksi rakennusjärjestys määräsi minimissään 40cm. Katteena käytettiin saumattua peltikatetta.

Ovet olivat puupeiliovia, joissa oli 3–5 tasajakoista peiliä. Ylimmän peilin tilalla saattoi olla lasi. Ovien yläpuolella oli ylälasit, jotka yleensä oli toteutettu kaksi ruutuisina. Valoa kuisteihin tuli myös pystysuuntaisista ikkunoista.

Ikkunat sijaitsivat symmetrisesti julkisivussa. Niitä oli pääsääntöisesti yksi huonetta kohden. Ikkunoiden koossa ja puitejaossa oli vaihtelua. Vanhimmissa taloissa on klassiset neliruutuiset risti-ikkunat, joita käytettiin myös useimmissa taloissa pihan puolella. Katujulkisivuissa yleisin ikkunatyyppe oli kuusiruutuinen tasajakoinen ikkuna, jonka yläruudut ovat pienemmät. Ikkunoissa ilmeni ajan uudet tyylivirtaukset ja epäsymmetrinen ikkunajako yleistyi 1930-luvun loppua kohden. Ullakojen haukkaikkunat⁴ olivat joko suorat kaksi ruutuiset tai kaarevat neliruutuiset. Näitä ei likikään aina toteutettu sen muotoisina, kuin ne olivat suunnitelmassa.

Pientaloissa käytettiin useita tyyppiratkaisuja, joita hieman varioitiin. Vaihtelua arkkitehtuuriin saatiin ikkunoita vaihtelemalla ja kuistin korkeutta muuttamalla. Etenkin vanhemmat 1920-luvun klassismia edustavat talot ovat yksilöitä. Täysin uniikkeja ratkaisuja suunniteltiin joitakin vielä vuonna 1939.

4 Haukkaikkuna = matala ikkuna rakennuksen räystäään alla, joka yleensä alun perin valaisi ullakon käyttämätöntä osaa, jota on myös kutsuttu haukaksi. (Helamaa, 2004.)

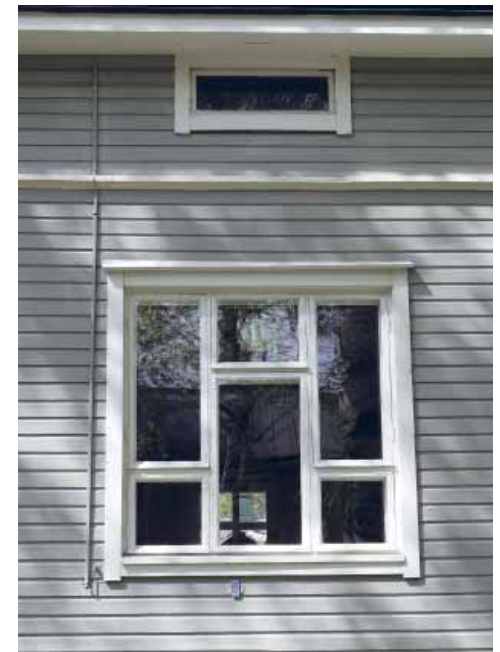
97. Tontille 246 rakennettu tyyppillinen pientalo, joka on suunniteltu yksilönä. Kadun puolen ikkunat eivät ole toteutuneet suunnitelmien mukaisella puitejaolla, mikä oli verrattain yleistä. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

98. 1920-luvun lopulle ja 1930-luvun alulle tyypillisiä, alkuperäisenä säilyneitä ikkunoita. Oikean ylänurkan jakokarmillinen risti-ikkuna on tyypillisin pihapuolen ikkunatyyppejä Raksilassa. Vanhimmissa yksittäisissä puutaloissa ikkunoiden koristelutoimitukset ovat runsaita. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

99. 1930-luvun puutaloklassisimissa oli vaihtelevia ikkunajakoja. Ylä- tai alajaollisten ikkunoiden pikkuruudun saatoi avata tuuletustarkoituksessa. Yleensä pihan puolella oli pienemmät neliruutuiset ikkunat, joiden jakokarmi oli katujulkisivun ikkunoita mukailleen joko ikkunan ylä- tai alaosassa. Yleisin jako on vasemmalla ylhäällä esitetty kuusiruutuinen ja yläjaollinen ikkuna. Myös haukkaikkunoissa oli variaatioita. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

100. Tyypilliset kuistit, joissa sisäänkäyntejä oli jokaiselle asunnolla ja lisäksi keskimmäisestä ovesta kuljettiin ullakolle. Kuvan ulko-ovet ovat alkuperäiset tai alkuperäisen mukaisena uusitut. Tontin asuinrakennus on kunnostettu perusteellisesti alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

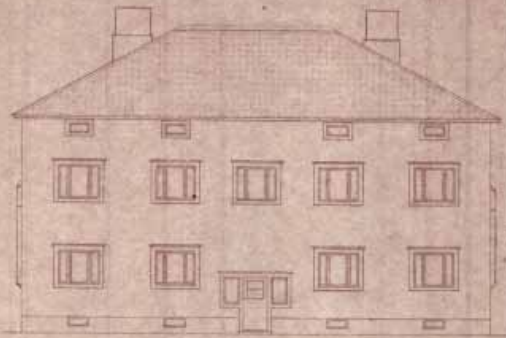

101. Tontin 246 ulko-ovet ovat alkuperäiset 5-peiliset puuovet. Myös kuistit ovat säilyneet pitkälti alkuperäisinä. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

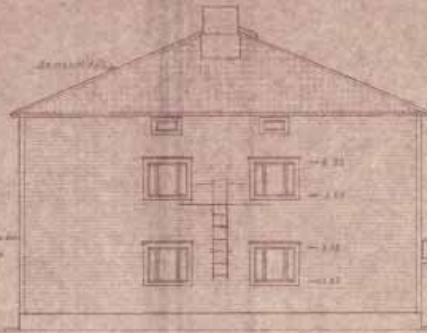

102. Tontin 205 ulko-ovet edustavat 1930-luvun alkua. Peilijako on klassisille tyypillinen. Kuistit edustavat matalampaa mallia. (Kuvat: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

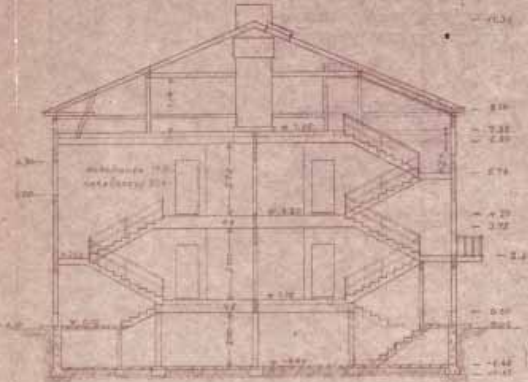

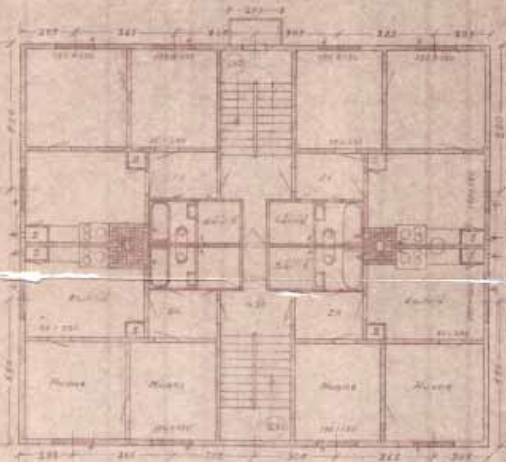
Julkisivu Rautatiekadulla

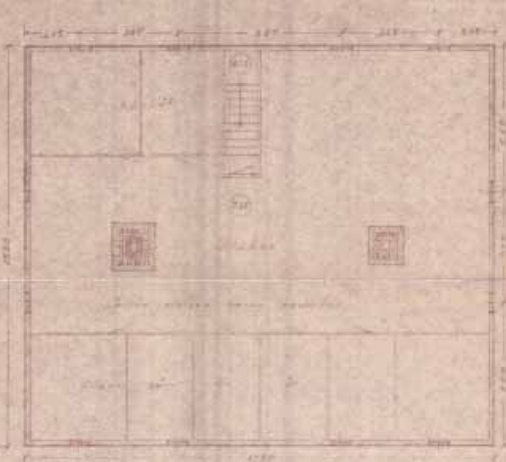
Julkisivu Rautatiekadulla

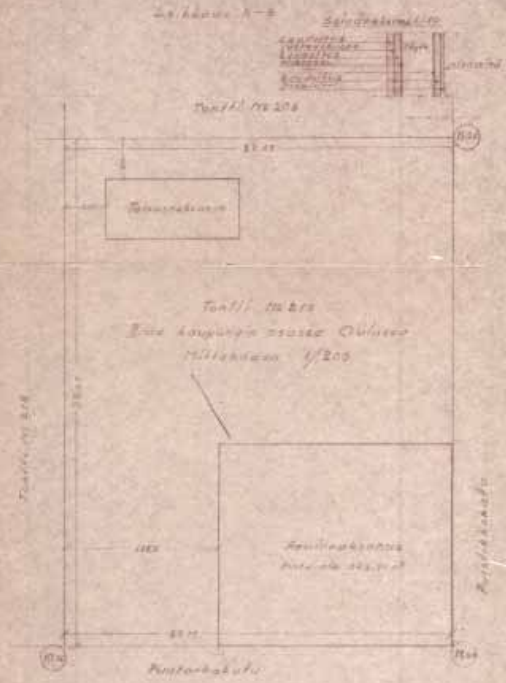
Leikkaus A-B

1. kerran pohja

1. kerran pohja

Pääpiirustus valiterakennusta
varten tontille No 219 Eissa kaupungin
osassa Oulussa
Rakennus- ja kaavoituslautakunta
Pääpiirustus 1/100
Keskikorttelin alue
Rakennus- ja kaavoituslautakunta
Oulussa 12. 6. 1948
Eino Meriluoma

103. Tontille 219 Eino Meriluoman piirtämä pienkerrostalon suunnitelma edustaa Raksilalle tyypillistä noppataloa. Vaikka näillä piirustuksilla rakennettiin vain yksi noppatalo, löytyvät tästä kaikki kyseiselle rakennustypologialle tyypilliset piirteet. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

NOPPAMAISET PIENKERROSTALOT

Puu-Raksilan noppamaiset pienkerrostalot valmistuivat vuosina 1940–1946. Kaksi ensimmäistä ovat arkkitehti Erkki Linnasalmen suunnitelmia ja edustavat puhdasta funktionalismia. Nämä erottuvat parina muista noppataloista. Rakennusmestari J. Karvosen piirustuksilla on rakennettu neljä keskenään alun perin identtistä noppataloa. Karvosen noppatalot edustavat jälleenrakennuskauden myöhäistä klassismia, jota on höystetty funktionalismin piirteillä. Vuonna 1946 valmistunut Eino Meriluoman piirtämä noppatalo on pitkälti kopio J. Karvosen suunnitelmista, mutta ulkoarkkitehtuurissa ollaan jo selvemmin funktionalismin puolella.

Kaikille noppataloille yhteistä on likimain neliön muotoinen pohja, jonka mitat ovat noin 15 x 17 metriä. Rakennuksissa on kaksi kerrosta ja ne on rakennettu kiinni katulinjaan. Räystäskorkeus on 8 metriä.

Hirsi- ja rankorunkoisissa rakennuksissa on alun perin ollut 8 huoneistoa. Kaksi sisäänkäyntiä sijaitsevat rakennuksen vastakkaisilla puolilla. Sisäänkäyntien yllä on yleensä tuuletusparvekkeet. Ullakko oli kylmä kuivausullakko ja kellarissa sijaitsi lähinnä varastotiloja ja talouskellarit. Kellarin rakenteet olivat betonia.

Pohjakaaviot ovat täysin symmetriset Linnasalmen funktionalistisia suunnitelmia lukuunottamatta. Asunnoissa on yleensä kaksi huonetta, keittiö, eteinen ja wc. Edistyksellisimmissä taloissa on keskuslämmitys ja sähköhellat, kun taas suurimmassa osassa lämmitys tapahtui vielä huonekohtaisilla uuneilla ja keittäminen puuhelloilla. Kaikkiin asuntoihin tuli juokseva vesi.

Linnasalmen suunnitteleminen rakennusten julkisivut olivat rapatut. Muissa noppataloissa julkisivut oli verhoiltu vaakapaneelein. Poistumistietikkaat oli sijoitettu symmetrisesti keskelle julkisivua. Aumakattoiset rakennukset katettiin joko saumatulla pellillä tai huopakatteella. Betonisen sokkelin korkeudeksi rakennusjärjestys määräsi minimissään 40cm.

Ovina olivat ilmeisesti puupaneeliovet, joissa oli yläosassa ikkunat. Rappukäytävään valoa saatiin myös oven viereisistä ikkunoista. Linnasalmen funkkitaloissa myös ikkunat noudattivat tyyliä suurine laseineen ja tuuletusikkunoineen. Muissa noppataloissa ikkunat sijaitsivat symmetrisesti ja niissä oli enemmän jakoja, jolloin lasit tulivat halvemmiksi.

104. Tontin 219 noppatalon ikkunat toteutuivat kaksijakoisina. Ulko-ovet on vaihdettu. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

105. Syrjäkadun varren funktionalistiset noppatalot tonteilla 207 ja 208 ovat selkeä pari. Ne poikkeavat arkkitehtuuriltaan muista noppataloista. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

106. Tontin 194 L-mallinen rakennus on alueen vanhimpia pienkerrostaloja. Se valmistui vuonna 1929. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

107. Syrjäkadun toisessa päässä on myös vanha pienkerrostalo. Tontin 211 rakennus valmistui vuonna 1930. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

PIENKERROSTALOT

Pienkerrostalot ovat selkeästi heterogeenisin Puu-Raksilan rakennustypologiasta. Se sisältää sekä 1930-luvun taitteen klassistisia puuverhoiltuja rakennuksia että 1950-luvun rapattuja lamellitaloja ja 1940-luvulla valmistuneita puuverhoiltuja asuintaloja. 1940-luvun rakennuksista osa edustaa 1930-luvun puutaloklassismia, osa funktionalismia tai jälleenrakennuskauden arkkitehtuuria. Osassa rakennuksista on ollut liiketiloja ensimmäisessä kerroksessa. Suurin osa tämän ryhmän rakennuksista on yksilöitä. Mukana on kuitenkin kaksi rakennusmestari Kunnaksen suunnittelemaa L-mallista puukerrostaloa.

Pienkerrostalojen pohjamuoto on joko suorakaide tai L-malli. Ne ovat kaksikerroksisia, mutta niiden pohja-alat vaihtelevat. Räystäskorkeus on yhteneväinen noppamaisten pienkerrostalojen kanssa. Rakennuksissa on 4–12 asuntoa. Asuntojen koot vaihtelevat yhdestä neljään huonetta ja keittiö. Jo ensimmäisissä 1920-luvun lopulla valmistuneissa pienkerrostaloissa oli sisävesat. Vanhimmat asunnot lämmitettiin uuneilla ja puuhelloilla, kun taas uusimmissa oli keskuslämmitys ja sähköhellat.

Kellareissa oli pääosin varastotiloja ja mahdollisesti pesutupa. Ullakot olivat kylmiä, mutta uusimmissa niihin oli tehty huoneistokohtaiset varastokopit.

Rakennukset ovat puurunkoisia, mutta osassa taloista julkisivu on rapattu. Puuverhoilluissa taloissa on vaakapanelointi. Ikkunat ja ovet vaihtelevat aikakausittain. Katot ovat joko saumattua peltikatetta tai kolmiorimahuopaa.

108. Tonteilla 256 ja 257 sijaitsee lähes identtiset L-malliset puukerrostalot. Ne edustavat puutalo-
klassismia. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

109. Tontin 264 puurunkoinen rakennus on rapattu. Se on tyypillinen jälleenrakennuskauden
kerrostalo. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

111. Tontilla 242 sijaitseva liikeyritys toteutui vaakalaudoitettuna. Suuret kaupan ikkunat ovat
1950-luvulle tyypilliset. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

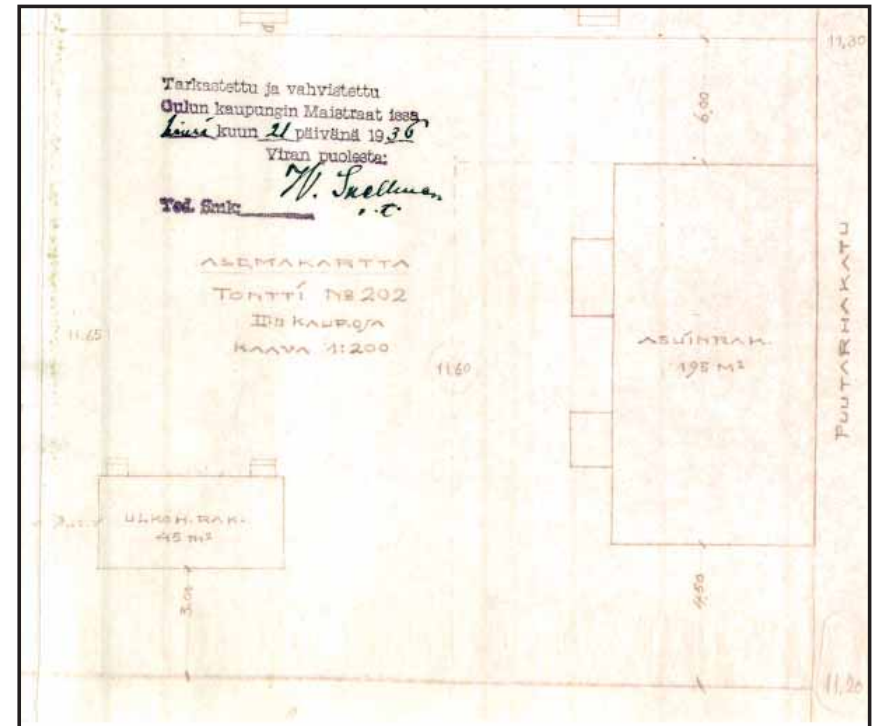
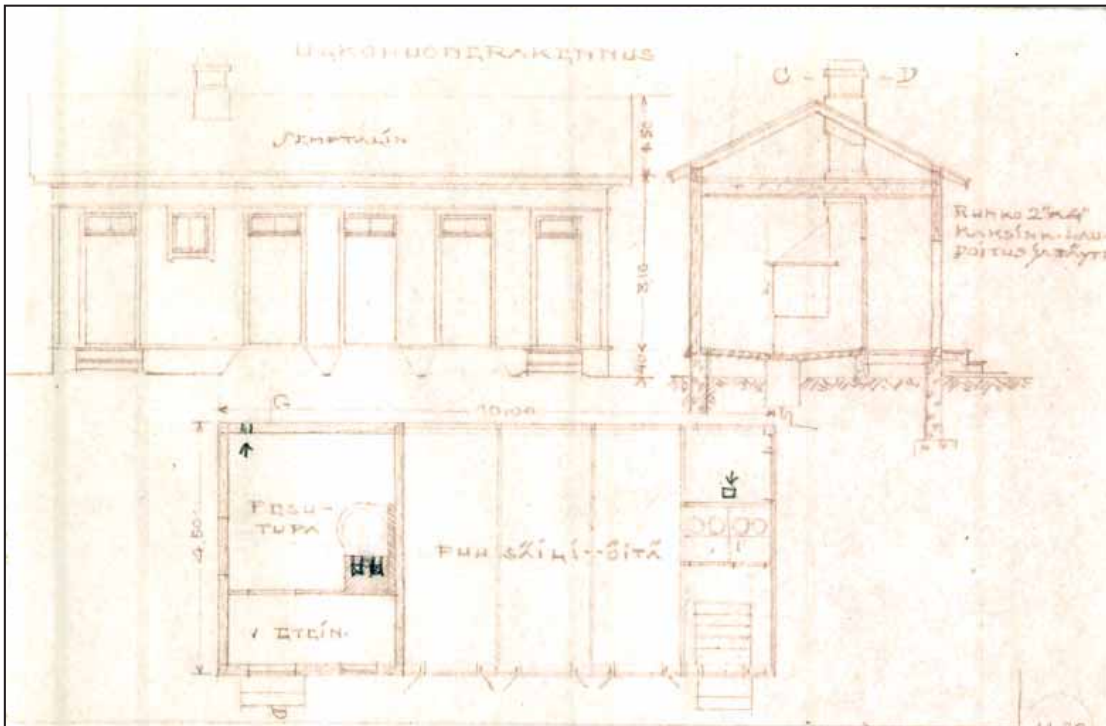

110. Tontin 235 pienkerrostalossa on paljon funktionalistisia yksityiskohtia. Rappukäytävän pys-
tyikkuna, ulko-ovet, ikkunat ja parvekekaiteet ovat kaikki tyyliuunnalle ominaisia. (Kuva: Riitta
Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

112. Puu-Raksilassa on vielä yksi ulkoisesti kaikilta osiltaan alkuperäisenä tai alkuperäisen mukaisena säilynyt piharakennus. Rakennus sijaitsee korttelissa 29 tontilla 204. Rakennuksen suunnitelma on likipitään vastaava kuin alla esitetty tontin 202 piharakennuksen suunnitelma. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

113. Tyypillinen piharakennuksen suunnitelma tontille 202. Sen on laatinut rakennusmestari K. Kunnas vuonna 1936. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

114. Piharakennukset sijoitettiin tontin perälle kaavan osoittamille paikoille. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

TALOUSRAKENNUKSET

Puu-Raksilan talousrakennukset noudattavat samoja ajalle tyypillisiä suunnitteluperiaatteita. Ainoastaan jokunen ensimmäisistä piharakennuksista ja 1940-luvun puolella valmistuneista poikkeaa joiltain osin näistä periaatteista.

Lähes kaikki alkuperäiset talousrakennukset ovat suunnitelmissa olleet pohja-alaltaan 4,5 metriä syviä ja 10 metriä pitkiä. Ne on sijoitettu kaavan mukaisesti pihan perälle, siten että korttelien keskelle on muodostunut rakennuspareja. Räystäskorkeus on ollut noin 3 metriä ja harjakorkeus 4,5 metriä. Betonisen sokkelin korkeudeksi rakennusjärjestys määräsi minimissään 40cm. Julkisivut olivat vaakapaneloidut ja usein pääarakennuksen väriin maalatut. Kattamiseen käytettiin kolmiorimahuopakatetta tai harvemmin saumattua peltikatetta. Pesu-, leivin- tai saunatuvan alapohjat olivat betonia, muutoin varastoissa ja käymälöissä oli maapohja. Ovet olivat puupaneeliovia. Ovien yläpuolella oli yleensä oven leveydestä riippuen kaksi- tai kolmiruutuiset ylälasit, joista valo on päässyt varasto- ja käymälätiloihin. Mahdollisessa pesu- tai leivintuvassa on lisäksi ollut pienehkö ruutuikkuna, joka sijaitsi usein talon päädyssä.

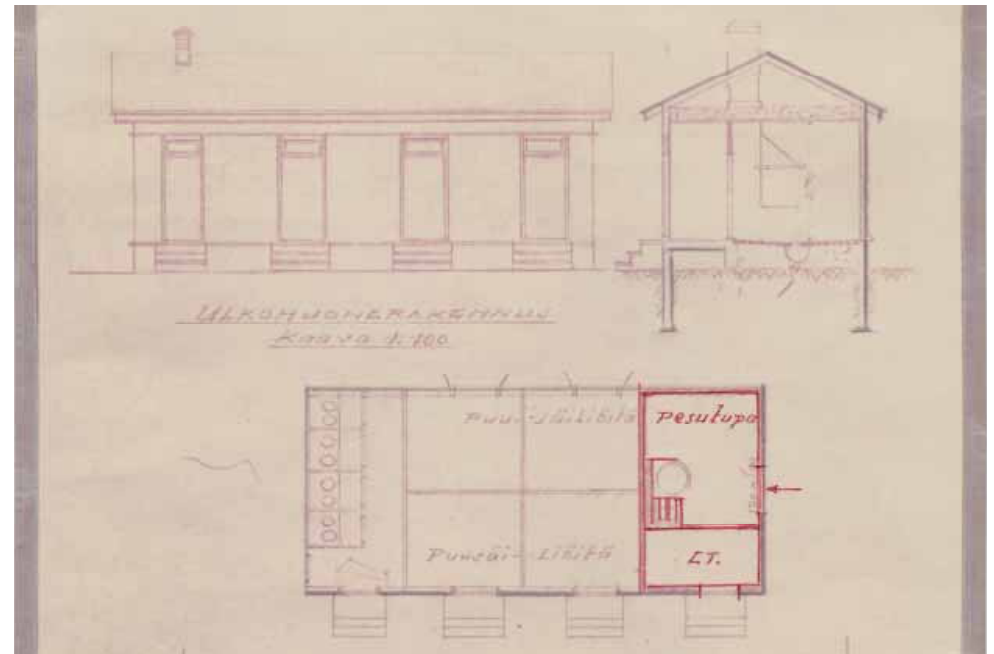
Piharakennuksissa sijaitsivat tarpeellisiksi katsotut toiminnot, joita yleensä olivat halkovarastot ja käymälät. Halkovarastoja oli joka asunnolle omansa. Käymälässä oli yhtä monta koppia kuin asuntoja ja kopeissa 1–2 reikää. Mikäli asuusrakennuksen sisään oli rakennettu wc-tilat, saatettiin ulkokäymälä jättää kokonaan rakentamatta tai tyydyttiin yhteen pieneen käymälään.

Usein rakennettiin pesu- tai leivintupa, joka pienensi varastotiloja. Pesutuvassa pestiin sekä vaatteet että ihmiset. Varsinaisia saunoja rakennettiin alkujaan vain harvoin, mutta myöhemmin useita pesutupia tai halkovarastoja muutettiin saunoiksi. Vanhimmissa piharakennuksissa saattoi olla ajurilla talli hevosilleen tai pieni 2–3 lehmän navetta. Viidessä talousrakennuksessa oli alkuperäisissä suunnitelmissa autovaja. Näistä vanhimmat on luvitettu vuonna 1939. Muutamassa piharakennuksessa sijaitsi myös mankeli, jota mahdollisesti käyttivät muutkin kuin talon väki.

Toiminnot sijoitettiin talousrakennuksiin moduuliperiaatteella. Rakennuksen rungon syvyisiä viipaleita aseteltiin vierekkäin tarvittava määrä. Tätä periaatetta noudatettiin suunnittelijasta riippumatta.

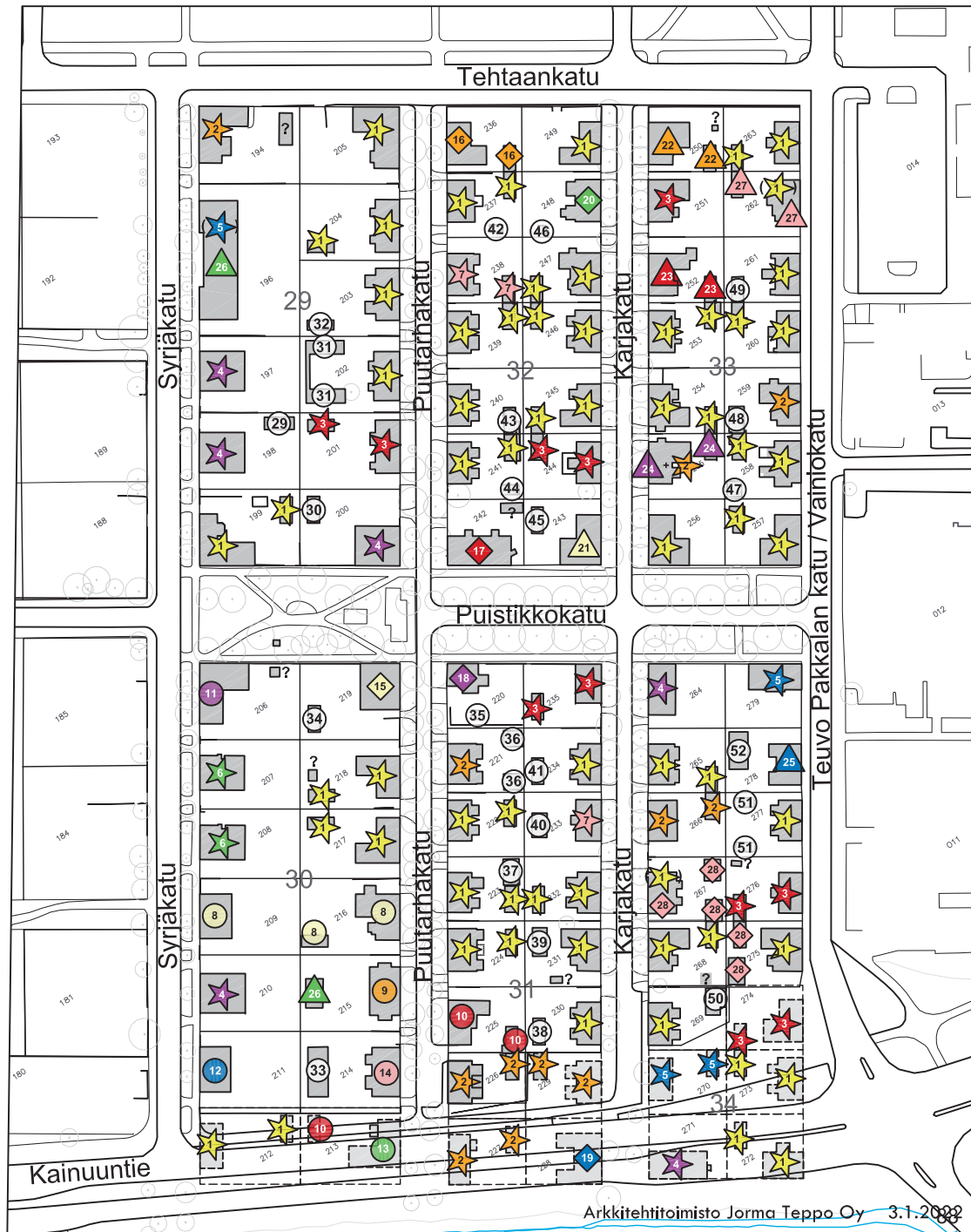

115. Korttelin 32 tontilla 247 sijaitsevaan piharakennukseen suunniteltiin alun perin yksi autovaja ja puusäiliöt. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

116. Tontin 232 tyypilliseen neljän asunnon piharakennukseen lisättiin pesutupa ennen rakentamista. Muutoksen suunnitteli K. Kunnas vuonna 1939. Alkuperäinen sauna on edelleen käytössä. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

RAKENNUSTEN SUUNNITTELIJAT
(Mukana ei korjausten ja muutosten suunnittelijoita.)
Päärakennusten suunnittelijat merkitty symbolein.

Päärakennusten suunnittelijat

- ★ 1. KYÖSTI KUNNAS, rakennusmestari
- ★ 2. JOHAN W. MIESMAA, rakennusmestari
- ★ 3. ARVO KOSKIPAASI, rakennusmestari
- ★ 4. JOHANNES KARVONEN, rakennusmestari / J. Karvoson kunnallisten rakennusten piirustustoimisto
- ★ 5. MARTTI HEIKURA, arkkitehti
- ★ 6. ERKKI LINNASALMI, arkkitehti
- ★ 7. PENTTI NIEMELÄ, rakennusmestari
- 8. ANTTI TJÄDER, rakennusmestari
- 9. KAARLO EMIL TJÄDER, rakennusmestari
- 10. JUHO ROPPOLA, kirvesmies
- 11. K K RAKENNUSOSASTO
- 12. TAPIO HENRY
- 13. T. KAARELA, rakennusmestari
- 14. J. W. LILLQVIST, rakennusmestari
- 15. EINO MERILUOMA, rakennusmestari
- ◆ 16. REINO KEINÄNEN, rakennusmestari
- ◆ 17. ALBERT AUGUST RÖNKÖNHARJU, rakennusmestari
- ◆ 18. PAULI ARVO PAAVOLA, rakennusmestari
- ◆ 19. JOHAN A. MATTILA, rakennusmestari
- ◆ 20. AARO IKONEN, teollisuuskoululainen
- ▲ 21. V. J. MYYRINMAA
- ▲ 22. J. NIEMELÄ
- ▲ 23. KALEVI K. KAARELA
- ▲ 24. K. KAARREMAA, rakennusmestari
- ▲ 25. PEKKA KAINULAINEN, rakennusmestari
- ▲ 26. MARTTI VÄISÄNEN, arkkitehti / Martti Väisänen Ky
- ▲ 27. ILPO VÄISÄNEN, arkkitehti / Arkkitehtitoimisto Ilpo Väisänen
- ◆ 28. VELI KARJALAINEN, arkkitehti / Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen Ky

Piharakennusten suunnittelijat:

- 29. JUKKA A. TAKAMAA, arkkitehti / Arkkitehtitoiminta A4 architectural works
- 30. JOUKO PAJU, rakennusmestari
- 31. JUSSI TERVAOJA, arkkitehti / Arkkitehtitoimisto Jussi Tervaoja Oy
- 32. KIRSTI ja JUHANI JUNTILLA
- 33. JORMA TEPPO, arkkitehti / Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy
- 34. MATTI HONKA, teknikko
- 35. Oulun kaupungin rakennusvirasto / talosuunnitteluosasto
- 36. Inspis Oy
- 37. JUSSI MATTILA
- 38. JUHA PAAVO MIKKONEN / Noon arkkitehdit
- 39. ERKKI PILTONEN
- 40. ERKKI PÄRSSINEN, rakennusarkkitehti
- 41. MATTI ANTONEN, arkkitehti
- 42. P. HINTSALA, rakennusmestari
- 43. JARMO SIMILÄ, arkkitehti
- 44. JUKKA LAURILA, arkkitehti
- 45. PAULI A. J. HOLMA, rakennusmestari
- 46. RITVA OKKONEN
- 47. JANI KARPPINEN
- 48. RAIMO LÖNNQVIST, rakennusmestari / T:mi Lönnqvist
- 49. PAAVO VIELMA, rakennusinsinööri / Talotuki Oy
- 50. HEIKKI NUORTIMO, arkkitehti
- 51. JUHA PEKKA MIKKONEN / Arkkitehtuuri-toimisto Juha Pekka Mikkonen
- 52. ARTO KIVIOJA, diplomi-insinööri

4.3 Nykyisen Puu-Rakasilan suunnittelijat, rakentajat ja rakennuttajat

Puu-Rakasilan suunnittelijat on saatu tietoon rakennuslupien perusteella. Suunnittelijätietoja voidaankin pitää varsin luotettavina. Rakennuttajista, rakentajista ja ensimmäisistä asukkaista sen sijaan on otannanomaisia tietoja, joita on saatu muun muassa rakennusluvista, Oulun kaupungin kunnalliskertomusten tontinvuokraustiedoista, Oulun osoitekalentereista 1920-1930-luvuilta, Pentti Impolan haastattelusta 6.7.2021, muilta nykyisiltä asukkailta ja Kalevasta 28.7.1939. Tiedot ovat osin satunnaisia ja epätäydellisiä, mutta niiden pohjalta on saatu kokonaiskuva siitä, millä tavalla Puu-Rakasila rakennettiin ja kuka oli alueen merkittävin rakentaja. Ensimmäisten asukkaiden ammatit antavat viitettä siitä, millaisia ihmisiä Rakasilassa asui.

SUUNNITTELIJAT

Puu-Rakasilan alueella on lukuisia eri suunnittelijoita. Alkuperäisten 85 päärakennuksen suunnittelijoita on 25. Jotkut heistä suunnittelivat alueen varhaisimpia rakennuksia 1920-luvun lopulla ja 1930-luvun alussa, osa Rakasilan kiivaimmassa rakennusvaiheessa 1930-luvulla, toiset taas jälleenrakennuskaudella vuosien 1944–1954 aikana. Suurin osa suunnittelijoista piirsi alueelle ainoastaan yhden tontin rakennukset, mutta kahdeksalla heistä on vähintään kaksi toteutunutta suunnitelmaa Puu-Rakasilassa. He ovat rakennusmestarit K. Kunnas 40 suunnitelmaa, J. W. Miesmaa seitsemän suunnitelmaa, A. Koskipaasi kuusi suunnitelmaa, J. Karvonen kuusi suunnitelmaa, P. Niemelä kaksi suunnitelmaa ja A. Tjäder kaksi suunnitelmaa. Lisäksi arkkitehteilla M. Heikura on kolme suunnitelmaa ja E. Linnasalmella kaksi.

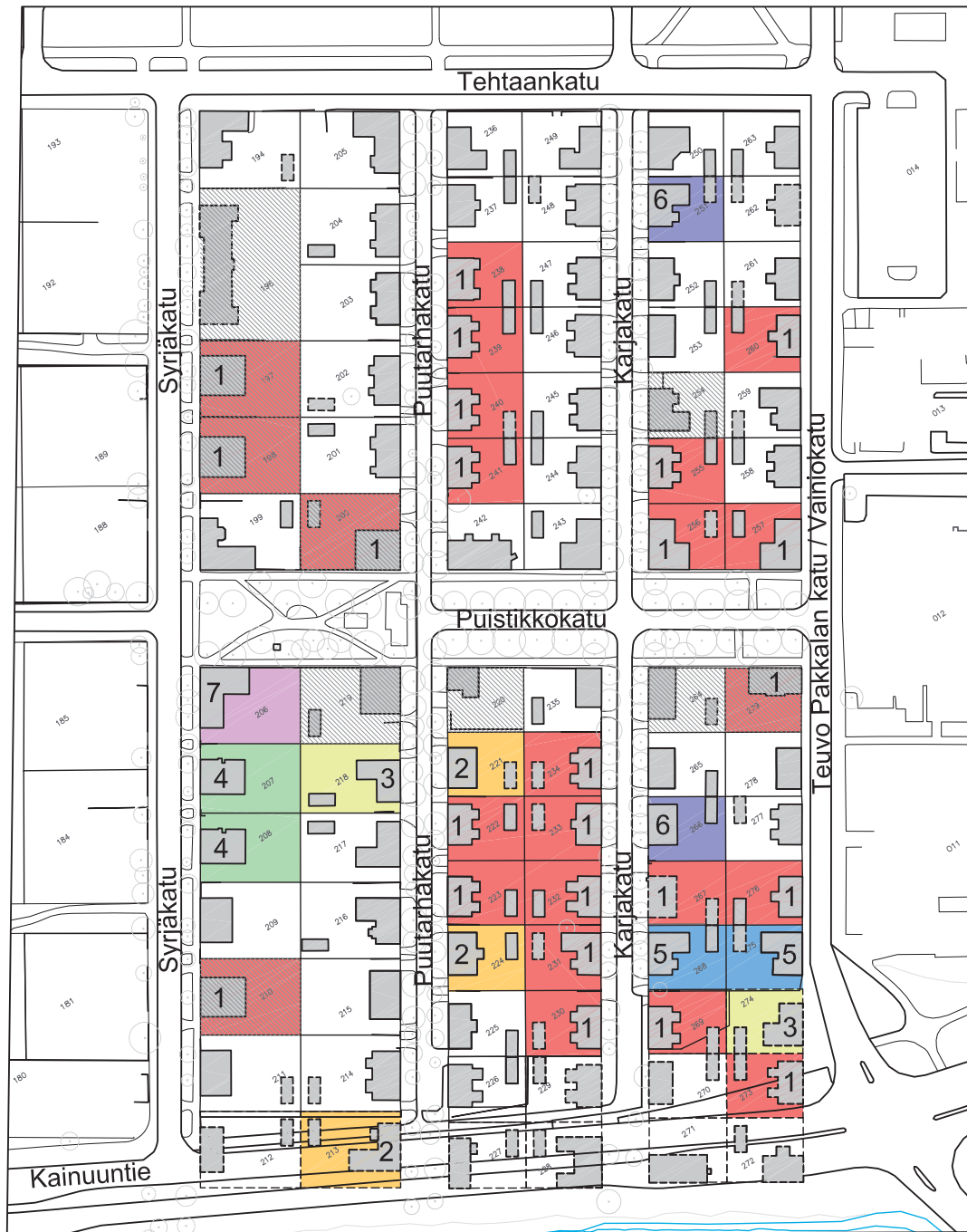
Rakasilan rakennuksia suunnittelivat pääasiassa paikalliset rakennusmestarit, mutta mukana on myös ainakin kaksi arkkitehtia. Kaikkien suunnittelijoiden ammattia ei ole saatu selville. Huomattavan monet rakennusmestareista työskentelivät jossain uransan vaiheessa Oulun kaupungin rakennuskonttorissa. Oletettavaa on, että tämä näkyy alueen yhtenäisyytenä ja perusratkaisujen samankaltaisuutena. Oulun kaupungilla työskennelleitä rakennusmestareita olivat ainakin K. Kunnas, J. W. Miesmaa, A. Koskipaasi, A. Tjäder, K. E. Tjäder, J. W. Lillqvist ja A. A. Rönköharju. Lisäksi arkkitehteista Martti Heikura toimi Oulun kaupungin arkkitehtina.

Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen tuotannon laajuus erottuu alueella selkeästi. Hänen signeerauksensa löytyy 40:stä Rakasilan 85 toteutuneesta suunnitelmasta. Kunnas oli mukana suunnittelemassa alueen ensimmäisiä klassistisia rakennuksia jo vuonna 1928 ja 1930-luvun alussa. Suurin osa Kunnaksen suunnitelmista ajoittuu kuitenkin vuosille 1936-1939. Tämän ajan tuotanto edustaa Puu-Rakсилalle erittäin tyypillistä 1930-luvun puutaloklassismia. Kausi oli Rakasilan voimakkaimman rakentamisen aikaa, ja Kunnas teki yhteistyötä alueen suurimman rakennuttajan livari Salmisen kanssa. Hänen suunnitelmillaan saatettiin rakentaa useita tontteja. Vaihtelua saatiin muun muassa ikkunoita varioimalla. Kunnaksen suunnitelmat alueella loppuivat vuoteen 1941.

117. Kuvassa Teuvo Pakkalan kadun varren taloja. Kuvassa näkyvät vasemmalta oikealle Teuvo Pakkalan katu 12, 10, 8 ja 6. Suunnittelijoina taloissa ovat olleet korkeimmassa Miesmaa ja lopussa Kunnas. Nykyisen jäähallin parkkipaikalla sijaitsi leikkikenttä. (Kuva: Rakasilan asukasyhdistys.)

TIEDOSSA OLEVAT RAKENNUTTAJAT
(Perustuu ensisijaisesti Oulun kaupungin kunnalliskertomusten tontinvuokraustietoihin, jotka ovat osin puutteellisia. Tarkentavia tietoja saatu Pentti Impolan haastattelusta 6.7.2021.)

- 1 Alikonemestari livari Salminen 24 kpl
- 2 Eero Murto 3kpl (rakentanut ainakin kaksi muuta)
- 3 Urho Koskipaasi (2kpl)
- 4 Juho Eskelinen (2kpl)
- 5 Arvo Hakala (2kpl)
- 6 Arvi Visuri (2kpl)
- 7 Karhin Säätiö (1kpl)
- Ei tontin vuokraustietoja tiedossa rakentamisajalta
(1943 lähtien tontin vuokrauksia ei enää yksilöity kunnalliskertomuksissa)
- Puretut rakennukset

Yksittäisten tonttien vuokraajia / rakennuttajia ei ole tähän kaavioon esitetty vuokraajana ja rakennuttajana alueella poikkeuksellista Karhin säätiötä lukuun ottamatta.

RAKENTAJAT

Raksilan etenkin ennen vuotta 1936 rakennetuista asuinrakennuksista iso osa on tulevien asukkaiden rakentamia tai rakennuttamia. Itse on tehty, mitä on pystytty, ja loput on hoitanut ammattilainen. Tällöin ensimmäiset asukkaat perheineen ovat muuttaneet rakennuksen valmistuttua yhteen tai useampaan asuntoon, riippuen kuinka monta osakasta rakennusprojektissa on ollut. Loput asunnot on vuokrattu tai myyty. Tällaisissa tapauksissa rakentajat ovat edustaneet eri ammatteja. Tiedossa on ainakin ajuri Juho Oja, veturinkuljettajat Väinö Koskipaasi ja Emil Honkavuori, veturinlämmittäjä Mihail Sihvoin, teknikko Matti Honka ja rakennusalan ammattilaisia, kuten rakennusmestarit Pauli Paavola ja Eino Meriluoma¹.

Merkittävä osa etenkin vanhemmista rakennuksista on yksittäisten rakentajien, kuten kirvesmiesten, rakennusmestarien, kivenhakkaajien rakentamia. Rakennusluvan anojissa² on ammattina myös "talonomistajia". Talonomistajien ammattikunta yleistyi 1800-luvun lopulla³. He saivat tulonsa rakennuttamiensa vuokratasarmien vuokranmaksuista.

Talon valmistuttua tontin vuokraoikeus ja rakennukset on myyty tuleville asukkaille. Kunnalliskertomusten vuokraoikeuksien myöntämisten ja siirtojen perusteella, suurin osa alueelle rakentaneista on vuokrannut vain yhden tai korkeintaan kaksi tonttia. Mutta ainakin työmies Eero Murto, on rakentanut alueelle viisi taloa, joista kolme omista nimissään ja kaksi muiden palkkalistoilla⁴. Eero Murto asui Puutarhakatu 23:ssa itse rakentamassaan asunnossa.

Katujen huono kunto Rautatientakana olevassa kaupunginosassa tulee aina näin kevätkaudella päivänkysymykseksi. Siellä voi sattua vaikkapa niinkin ikäviä yllätyksiä kuin yllä kuvatussa tapauksessa erälle kuorma-autolle. Epätasaiselle kadulle kertynyt tulvavesilammikko onkin ollut oletettua syvämpi ja auto on uponnut siihen miltei lavoja myöten.

118. Vasta valmistuneita asuinrakennuksia Oulun Raksilassa. Kadut eivät valmistuneet samaan tahtiin rakennusten kanssa. Autojen ja hevoskuljetusten uppoamisista uutisoitiin jatkuvasti 1930-luvun lopun paikallislehdissä. Kuva on mahdollisesti Puutarhakadulta. (Kaleva 19.4.1939)

1 Asunto-osakeyhtiö Puutarhakatu 14, Raksilan perinne yhdistys ry, 2013.

2 Anojatiedot löytyvät ennen 1931 myönnettyistä luvista, jotka ovat kaupunginarkistossa mikrofilmeiksi tallennettuina.

3 Hautala, 1976 s. 240.

4 Kaleva 28.7.1939, s. 3.

»Niinkuin muistatte kielsin eilen käydessäni toimituksessa käyttämästä enää Raksila-nimeä rautatienkaikeista kaupunginosasta, mutta herra toimittajan kysymykseen, mikä nimi sitten, en osannut antaa vastausta. Olen nyt miettinyt asiaa ja ilmoitan, että mikäpä sille paremmin sopii kuin Rautatien itäinen puoli. Kyllähän Tokio sopisi kolmestakin syystä, ensiksi siitä kun tämä on Oulun nousevan auringon puoli, samoin kuin Japani on nousevan auringon maa ja toiseksi yritteliäisyys on yhtä hanakkaa täällä kuin japanilaisilla ja kolmanneksi täällä tehdään huonoakin työtä kuten Jaapanissakin.

Ehkäpä minulla olikin vähän oikeuksia tähän nimitouhuun, sillä olenhan tehnyt tänne jo kolme taloa omiin nimiini ja kaksi muille, ja sitä paitsi oikealle puolen jokea viisi taloa omiin nimiini, mutta todettava on, että kone-mestari Iivari Salminen on täällä rautatien itäpuolella ylittänyt monin kerroin minun määräni Yli kaksikymmentä taloa luulen hänen jo tehneen ja lisää tekee. Mutta tiennekö hän nimeä parempaa. Onhan olemassa kylä hokema: »kylä nimen panee kun mies talon tekee».

Tähän lopetan ja piirrän nimeni, joka on

Eero Murto, Puutarhakatu 23».

119. Ote Eero Murron Raksilan nimeä käsittelevästä mielipidekirjoituksesta. Pitkähkön alustuksen jälkeen Murto ehdottaa uudeksi nimeksi Rautatien itäinen puoli tai Tokio. Kirjoituksessaan hän myös kertoo Raksilan merkittävimmän rakentajan nimen. (Kaleva 28.7.1939)

RAKSILAN RAKENNUKSEKSI IIVARI SALMINEN

Alueen huomattavin rakennuttaja oli vuoden 1936 jälkeen alikonemestari Iivari Salminen. Hän oli tunnettu ja pidetty mies Raksilassa. Salmisella oli useita rakennusporukoita, jotka pystyttivät taloja ympäri Raksilaa. Valmistumisen jälkeen rakennus myytiin. Salminen rakensi myös saksalaisten polttamassa Rovaniemen kaupungissa, mitä kautta hän toi Ouluun ja Raksilaan parempaa rakennustavaraa, kuin Oulusta sai. Ainakin peltikatkoja ja lämpöpattereita tiedetään Salmisen tuonneen Raksilaan. Salmisen rakentamat talot olivat yleensä rankorunkoisia. Suunnitelmissa on saatettu esittää myös hirsirunko vaihtoehtona, mutta toteutus on voinut poiketa suunnitellusta.⁵

Salminen vuokrasi omalla nimellä Puu-Raksilan 85 tontista 18 ja rakensi ainakin yhden tämän lisäksi ennen vuotta 1943. Tämän jälkeen hän rakennutti 1940–1950-luvuilla ainakin viisi pienkerrostaloa⁶. Mahdollisesti hän on ollut osakkaana myös muilla tonteilla tai toiminut rakentajana tulevien asukkaiden vuokraamalla tontilla, sillä Eero Murto kirjoittaa hänen rakentaneen jo heinäkuussa 1939 yli kaksikymmentä taloa "ja lisää tekee"⁷. Lisäksi vuoden 2009 Raksila-lehdessä kerrotaan, että Iivari Salminen on rakennuttanut ainakin Karjakatu 11, joka vuoden 1939 kunnalliskertomuksen tonttivuokrauspäätösten mukaan on vuokrattu Väinö Karinkannalle.

Iivari Salminen rakensi 1930-luvun jälkipuoliskolla pientaloja, joista suurimmassa osassa oli neljä asuntoa. 1940–50-luvuilla hän rakennutti ainakin kuusi pienkerrostaloa Puustikkokadun ja Syrjäkadun varrelle. Ei ole tietoa oliko Salmisella jo ennen rakennustöiden alkamista asunnoille ostajat tiedossa, vai myikö hän vasta valmiit rakennukset. Todennäköisesti ainakin Karjakatu 21:ssä sijainnut leipomorakennus on ollut tilaustyö.

Salminen teetti rakennusten suunnitelmat vuoteen 1941 pääasiassa rakennusmestari Kyösti Kunnakselta, mutta käytti myös muita suunnittelijoita. Rakennusmestari Pentti Niemelän alueelle suunnitellut kaksi asuintaloa ovat molemmat Salmisen rakennuttamia, kuten myös J. Karvosen samoja suunnitelmia hyödyntävät noppatalot. Lisäksi Salmiselle ovat suunnitelleet yksittäisiä rakennuksia rakennusmestarit Arvo Koskipaasi, K. Kaarremaa ja J. W. Miesmaa sekä arkkitehti Martti Heikura.

Iivari Salmisen Kunnakselta tilaamat suunnitelmat olivat lähes poikkeuksetta samoja suunnitelmia hyödyntäviä. Salmisen rakennuttamat pienkerrostalot olivat Kunnaksen tyyppiä 7. Puu-Raksilan kahdestatoista Kunnaksen pientalo 1:stä ainakin kymmenen on Salmisen rakennuttamaa. Salminen tilasi Kunnakselta myös Kunnas 3:n ja L-mallisen Kunnas 6:n. Typpisuunnitelmat Salminen tilasi myös rakennusmestari J. Karvoselta ainakin neljään toteutuneeseen noppataloon sekä mahdollisesti myös kahteen toteutumatta jääneeseen rakennukseen.

Alueelle ovat rakentaneet myös yksittäiset liikkeenharjoittajat. Tällaisia ovat esimerkiksi Impolan kaupan rakentanut Kalle Heikki Impola sekä Syrjäkadulla sijainneen osuuskaupan ja asunnot rakennuttanut Otto Karhin säätiö. Osuuskaupan urakasta on vastannut rakennusmestari J. Karvonen⁸.

5 Pentti Impolan haastattelu 6.7.2021

6 Pentti Impolan haastattelu 6.7.2021

7 Kaleva 28.7.1939, s. 3.

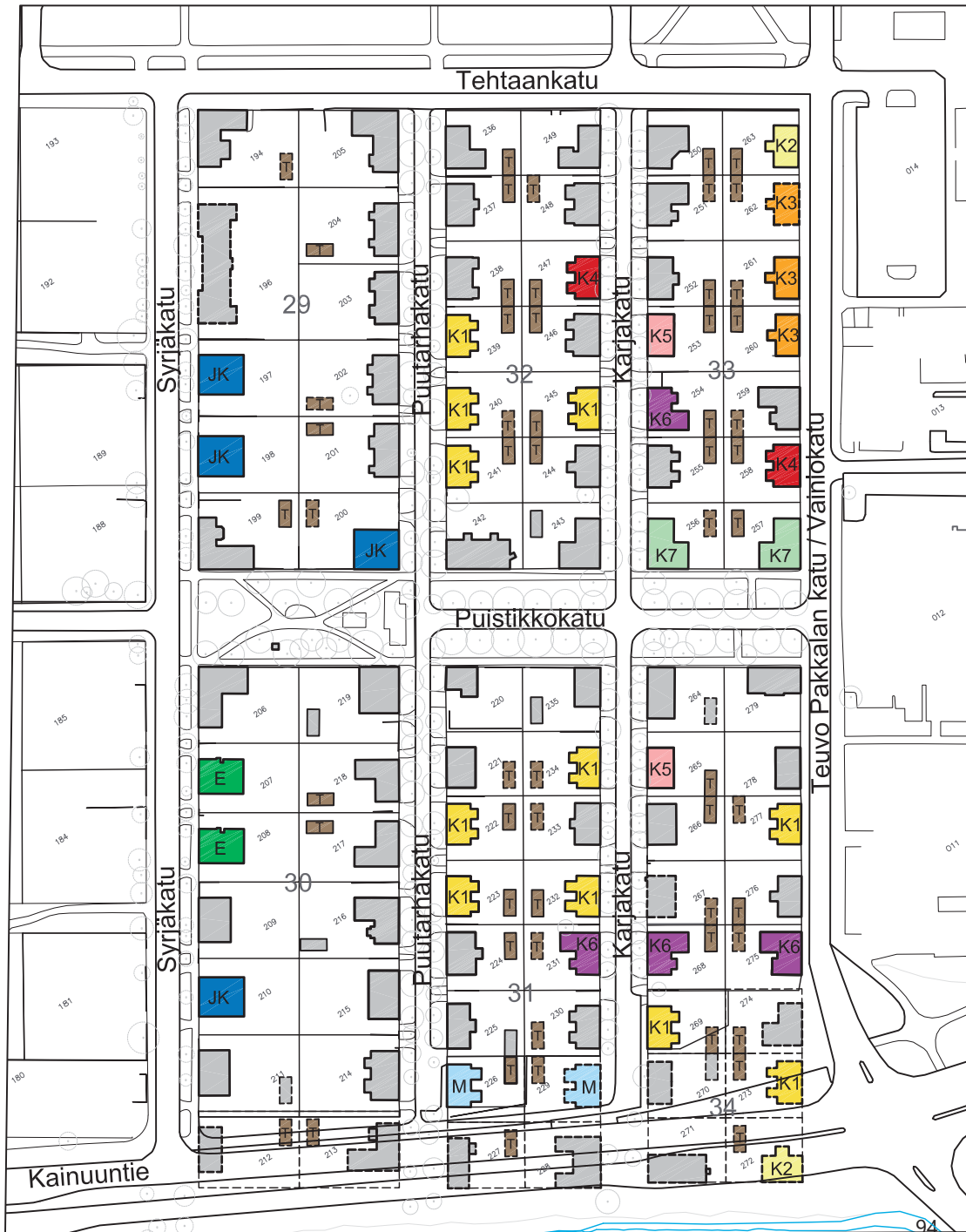
8 Kaleva 20.10.1935, s. 3

120. Raksila täysin valmiiksi rakentuneena vuonna 1961. (Kuva: Maanmittauslaitos 10/2021, Historialliset ilmakuvat, Oulu 1961)

TYYPPIRAKENNUKSET
(Käytetty samoja suunnitelmia pienin variaatioin.)

Pienkerrostalot

- Karvosen noppatalot
- Eskelisen talot
- Kunnaksen pienkerrostalot (Kunnas 7)

Pientalot

- Kunnas 1
- Kunnas 2
- Kunnas 3
- Kunnas 4
- Kunnas 5
- Kunnas 6 / L-malli
- Miesmaa

 Alunperin tyyppiratkaisua noudattaneet piharakennukset (eri suunnittelijoita)

 Puretut rakennukset

5 TYYPPIRATKAISUT

Puu-Rakasilan rakennuskannasta huomattava osa on rakennettu samoja suunnitelmia hyödyntäen. Nämä suunnitelmat eivät ole valtakunnallisia sosiaaliministeriön ja sosiaalihuollituksen julkaisemia pienasuntojen tyyppiirustuksia vaan oletettavasti rakennusmestarien omia piirustuksia, joita he ovat varioineet tarpeen mukaan. Toiston taustalla on osaltaan se, että sama rakennettuja on voinut hyödyntää hyväksi havaittua suunnitelmaa useassa kohteessa, mikäli tulevat ostajat erityistoiveineen eivät ole olleet tiedossa. Alueen suurin rakennuttaja livari Salminen hyödynsi ainakin Kyösti Kunnaksen ja Johannes Karvosen tekemiä suunnitelmia useampien samanlaisten rakennusten toteuttamiseen. Suunnitelmia on jonkin verran saatettu varioida esimerkiksi ikkunajoon ja kuistien suhteen tai siinä, oliko rakennukseen sijoitettu vesivessa.

10 tyyppiratkaisua

Rakasilassa samoja suunnitelmia hyödynnettiin sekä pienkerrostaloissa että pientaloissa. Talousrakennukset noudattivat suunnittelijasta riippumatta lähes poikkeuksetta samoja suunnitteluperiaatteita, jotka on esitelty osiossa "Rakennusten typologiat".

Pienkerrostaloissa löytyy kolme toistuvaa tyyppiä. Näistä Karvosen noppatalot ja Kunnaksen pienkerrostalot on rakennuttanut livari Salminen. Arkkitehti Linnasalmen suunnittelemat Eskelisen talot puolestaan rakennutti Juho Eskelinen.

Pientaloihin on tehty seitsemän tyyppisuunnitelmaa, joista yksi on J. W. Miesmaan 1920-luvun klassismia edustava suunnitelma ja loput Kyösti Kunnaksen suunnitelmia. Puu-Rakasilan toteutuneista rakennuksista 13% on tehty hyödyntäen Kunnas 1 -tyypin suunnitelmia. Rakennuksista 10 on livari Salmisen rakennuttamia. Muita Kunnaksen tyyppiratkaisuja on toteutettu 2–4 kutakin.

122. Rakasilan korttelien ja tonttien numerointi näkyy Oulun asemakaavakartasta vuodelta 1928. (Kartta: Oulun kaupungin asemakartta 1928, Suomen Rautatiemuseon karttakokoelma)

121. Puu-Rakсилalle tyypillisiä pientaloja Teuvo Pakkalan kadun varrella. 1930-luvun puutaloklassismia edustavien pientalojen katujulkisivut ovat hyvin yhteneväiset riippumatta siitä, ovatko rakennukset yksilöitä vai noudattavatko ne tyyppiratkaisuja. Tämä johtuu muun muassa kaavan, vuokrasopimusten ja rakennusjärjestyksen määräyksistä. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

5.1 J. Karvosen noppatalot

Rakennusmestari J. Karvosen livari Salmiselle suunnittelemaa noppataloa on toteutettu 4 kappaletta täsmälleen samoilla piirustuksilla tonteille 197, 198, 200 ja 210. Rakennusluvut näille on haettu vuosina 1944–1945. Vastaavalle rakennukselle on haettu lupa vuotta myöhemmin myös tontille 271, jonne noppataloa ei toteutettu. Toteuttamatta jäänessä rakennuksessa ei muista poiketen ollut uunilämmitystä, vaan sähköhellat ja keskuslämmitys. Porraskäytävistä pääsi kulkemaan läpi, joten wc:t sijaitsivat eteissyvennyksessä.

Rakennusluvut noppataloille on myönnetty 19.12.1944 (tontti 210), 9.2.1945 (tontti 197), 2.2.1945 (tontti 198), 17.4.1945 (tontti 200) ja 16.4.1946 (tontti 271, ei rakennettu).

KARVOSEN NOPPATALON ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Kaksikerroksiset mansardikattoiset asuinrakennukset ovat arkkitehtuuriltaan yksinkertaisia. Jälleenrakennuskaudelle ominaisesti niistä on karsittu ylimääräiset yksityiskohdat. Sekä funktionalismin että klassismin tyyliin piirteitä sisältävät rakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. J. Karvosen suunnitelmissa ei ole esitetty piharakennuksia.

17 x 15 metriä pohja-alaltaan oleva rakennustyyppi sisälsi kellarin, kaksi asuinkerrosta ja kylmän ullakon. Rakennuksissa oli uunilämmitys, keittiössä puuhellat ja vesipisteet sekä vesipisteillä varustetut sisävesat.

Asuinkerrokset eli 1. ja 2. kerros olivat identtiset. Molemmissa oli 4 asuntoa, jotka sisälsivät kaksi huonetta, keittiön, eteisen ja wc-tilan. Pohjakuvissa oli esitetty sähkölamput keskeisesti kuhunkin huoneeseen. Kellarissa oli pääosin varastotiloja: halkosäiliöitä, kellarikoppeja ja ruokakellareita yhteensä 8 kutakin sekä kaksi varastosäiliötä. Lisäksi kellarissa oli varaus keskuslämmitykselle ja polttoainevarastolle.

Hirsirunkoisena suunniteltujen rakennusten kellarin seinät olivat betonia. Puurakenteisissa välipohjissa oli eristeenä höyläpurua ja kellarin välipohjan alaosa oli valettu betonista.

Vaakapaneloitujen rakennusten vesikatot olivat tiiltä. Ikkunat olivat 6- ja 4-ruutuiset: alaruudut olivat yläruutuja pienemmät. Toisessa kerroksessa oli sisäänkäyntien päällä pienet pinnakaitein varustetut tuuletusparvekkeet.

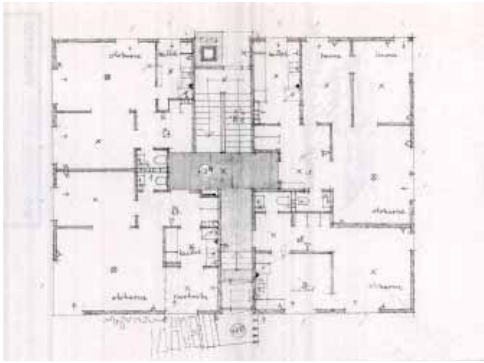

124. Karvosen noppatalo Puistikkokadun ja Puutarhakadun kulmauksessa. Aumakattoisen rakennuksen sisäänkäynti on keskellä, ikkunat symmetrisesti ja julkisivu vaakapaneloitu. Vastakkaiset julkisivut ovat identtiset. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

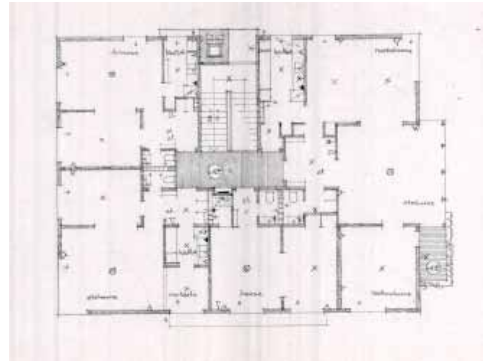

125. Katu- ja pihajulkisivut ovat myös identtiset. Jälleenrakennuskauden rakennukset edustavat puutaloklassismia funktionalismille ominaisin yksityiskohdin, joita on esimerkiksi parvekkeen pinnakaide. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

Syrjäkatu 15 (tontti 207)

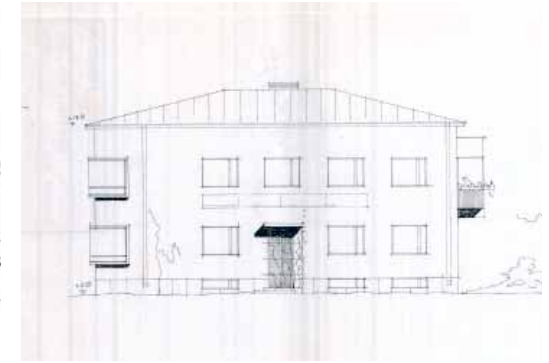
1. kerros

2. kerros

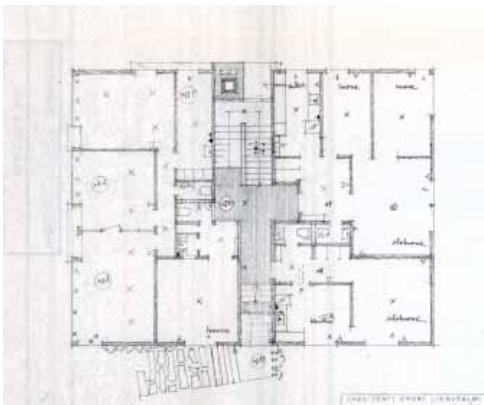

Julkisivu

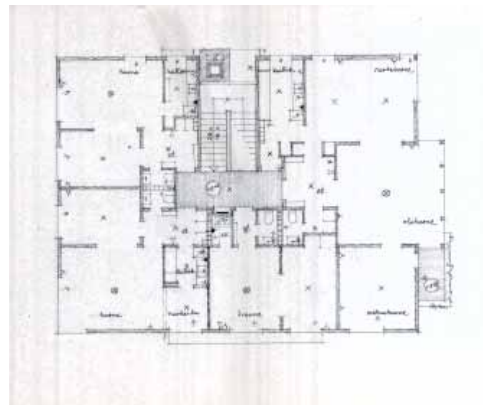

Sisäänkäyntijulkisivu

Syrjäkatu 17 (tontti 209)

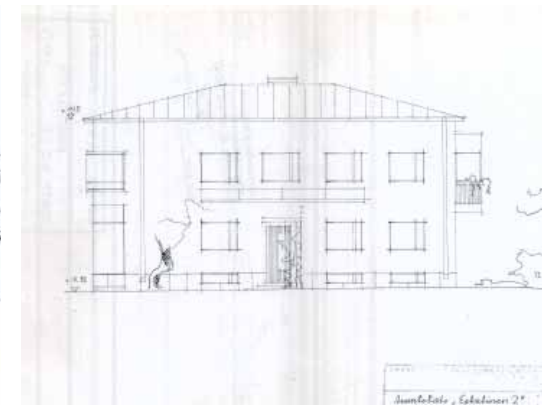
1. kerros

2. kerros

Katujulkisivu

Sisäänkäyntijulkisivu

126. Arkkitehti Erkki Linnasalmen Juho Eskeliselälle suunnittelemat funktionalistiset asuin- ja liiketalot. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.2 Asuntotalo Eskeliset

Arkkitehti Erkki Linnasalmi suunnitteli Puu-Raksilaan kaksi asuinrakennusta Syrjäkadun varrelle viereisille tonteille 207 ja 208. Rakennuttaja Juho Eskeliselälle suunnitellut funktionalismia edustavat ”Asuntotalo Eskelinen” ja ”Asuntotalo Eskelinen 2” ovat pohjakerrosta lukuun ottamatta identtiset. Eskelinen 2:ssa on pohjakerrokseen kadunpuolelle sijoitettu myymälätilat.

Molempien Asuntotalo Eskelisten lupapiirustukset on päivätty 1.5.1939. Rakennusluvut rakennuksille on myönnetty 6.6.1939.

ASUNTOTALO ESKELISTEN ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Kaksikerroksiset aumakattoiset asuinrakennukset ovat 1930 -luvun lopun tyyppillistä funktionalismia. Sotavuodet eivät ole vielä karsineet yksityiskohtia, kuten nurkkaerkkeri-ikkunoita. Rakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti kiinni katuun. Piha-rakennuksia ei kokonaisuuteen kuulunut.

17 x 13 metriä pohja-alaltaan oleva rakennustyyppi sisälsi kellarin ja kaksi asuinkerrosta. Molemmissa rakennuksissa oli kahdeksan huoneistoa. Syrjäkatu 17:ssä ensimmäisen kerroksen kadunpuolen huoneistot olivat yhdistettyä liiketilaa. Asunnoissa oli 1–3 huonetta ja keittiö tai keittokomero sekä wc-tila. Rakennuksissa oli keskuslämmitys ja keittiöt oli varustettu sähköhellailla ja vesipisteillä. Jokaiseen huoneeseen oli suunniteltu lisäksi sähkövalo ja pistorasiat.

Kellari oli kokonaan käyttötilaa. Siellä sijaitsivat pesutupa, kuivaushuone ja sauna, lämmityshuone, polttoainetarasto, tekniset tilat ja muita varastotiloja.

Hirsirunkoiset rakennukset oli rapattu ulkoa päin ja niissä oli peltikate. Väli- ja yläpohjat olivat puurakenteiset, mutta kellarin ja pohjakerroksen väliin oli suunniteltu betonista valettu välipohja. Kellarin lattia ja seinät olivat valetut betonista. Seinien sisäpuolella oli tiilimuuraus.

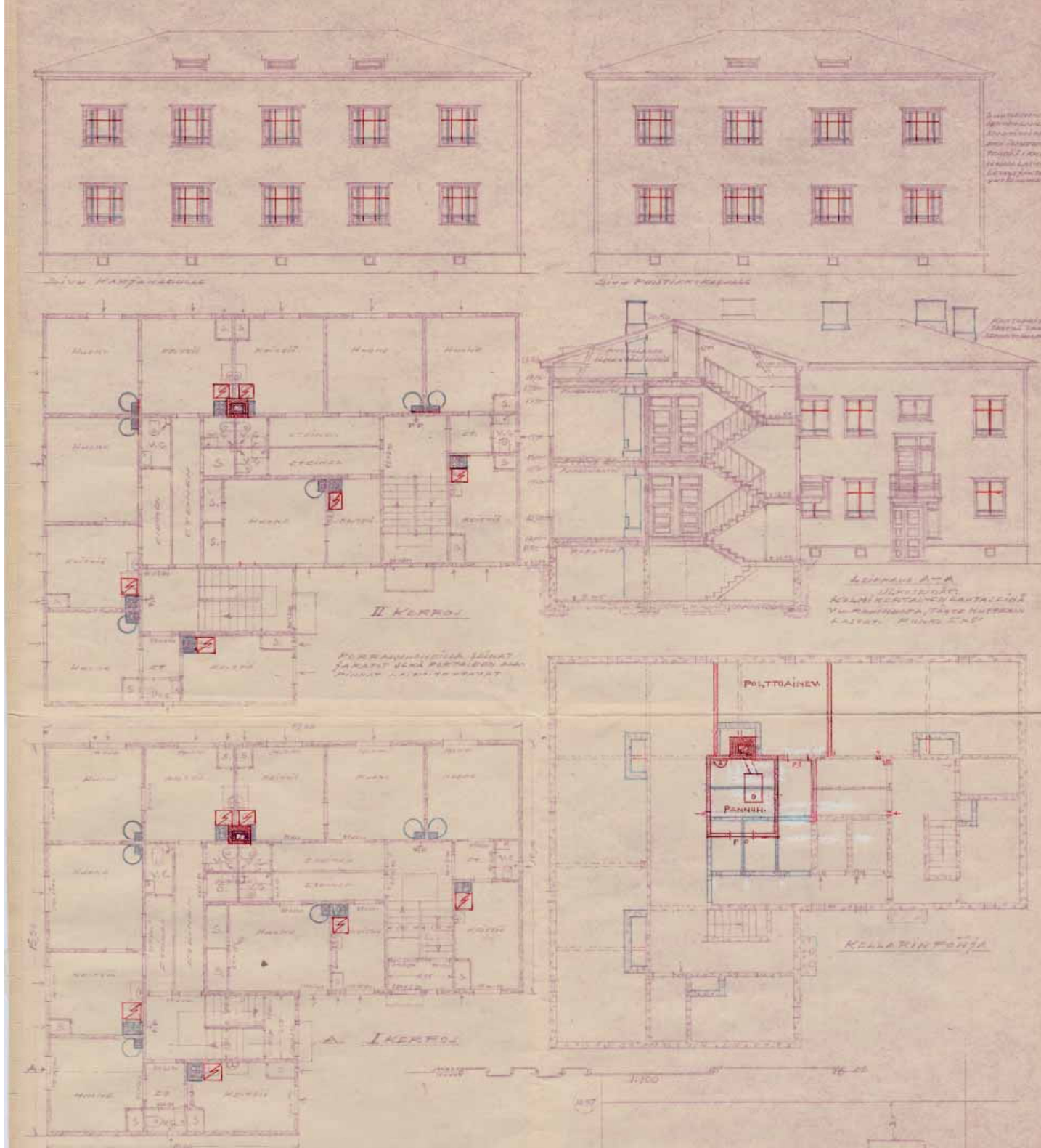
Rapatuissa julkisivuissa oli funktionalismille tyyppillisiä yksityiskohtia, kuten lippamaiset sisäänkäyntikatokset pääovien päällä, pinnakaitein varustettu parveke ja sivujaolliset ikkunat tuuletusikkunoilla. Erkkerimäiset nurkatolpattomat nurkkaikkunat viimeistelivät suunnitelman. Nurkkaikkunoita ei kuitenkaan ilmeisesti toteutettu piirustusten mukaisina. Luontoyhteyttä ja visuaalista avartuvuutta korostettiin sisätilojen diagonaaleilla ulosjohtavilla näkymälinjoilla. Lisäksi seinänvierustoilla olivat funktionalismille tyyppilliset istutukset. Myymälässä oli suuret jaottomat ikkunat kadunpuolelle. Kadulta oli myös suorat sisäänkäynnit myymälätiloihin.

127. Eskelisen talot vuonna 1964 Syrjäkadulta kuvattuna. Nurkkaikkunoita ei toteutettu erkkereinä. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Ahti Paulaharju, 1964.)

128. Pihan puolella Eskelisen taloissa on erkkerit ja niihin liittyvät parvekkeet, joissa suunnitelmissa oli pinnakaiteet. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

129. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelema L-mallinen 1940-luvun alun pienkerrostalo. Kuvassa tontin 256 muutossuunnitelma, joka on vastaava kuin tontin 257 lupapiirros lukuun ottamatta ikkunoiden jaotusta ja kellarin pohjapiirrosta. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.3 Kunnaksen pienkerrostalot (Kunnas 7)

Rakennusmestari Kyösti Kunnas suunnitteli Puu-Raksilaan kaksi toteutettua L-mallista pienkerrostaloa. Iivari Salmisen rakennuttamat talot kohosivat Puistikkokadun varrelle vierekkäisille tonteille 256 ja 257. Rakennukset ovat lähes identtiset, mutta peilikuvat.

Rakennusluvut on myönnetty 28.3.1941 (tontti 256) ja 2.5.1941 (tontti 257).

KUNNAS 7:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Kaksikerroksiset aumakattoiset asuinrakennukset edustavat Kunnaksen arkkitehtuurille ominaisesti 1930-luvun puutaloklassismia. Vaakalaudoitetuissa julkisivuissa on suuret kuusiruutuiset ikkunat symmetrisesti sijoitettuna. Tontilla 256 ikkunat ovat yläjaolliset ja tontilla 257 alajaolliset. Pihan puolella ikkunat ovat pienempiä. Sisäänkäyntien yllä on tuuletusparvekkeet. Rakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katujen nurkkaukseen. Suunnitelmaan kuului myös piharakennukset.

15,5 x 19 x 10 metriä pohja-alaltaan oleva rakennus sisälsi kellarin ja kaksi asuinkerrosta ja kylmän ullakon. Molemmissa rakennuksissa oli 12 asuntoa. Asunnoissa oli asuinhuone, keittiö, pitkä eteinen sekä wc-tila. Rakennuksissa oli keskuslämmitys, vaikka tontille 256 suunniteltiin alun perin uunilämmitys ja puuhellat. Tähän kuitenkin haettiin muutosta jo ennen rakentamista. Keittiöt oli varustettu sähköhellailla ja vesipisteillä. Kellarissa oli keskuslämmityskattilan lisäksi varastotiloja.

Rakennuksissa oli 2" x 5" puurunko, jonka välit oli täytetty kutteripuruilla. Rungon päällä oli ajalle tyypillinen kolminkertainen lautaseinä. Katteeksi oli suunniteltu huopakate. Väli- ja yläpohjat olivat puurakenteiset. Kellarin kattopinta tuli rapata. Kellarissa oli maapohja ja seinät valettu betonista.

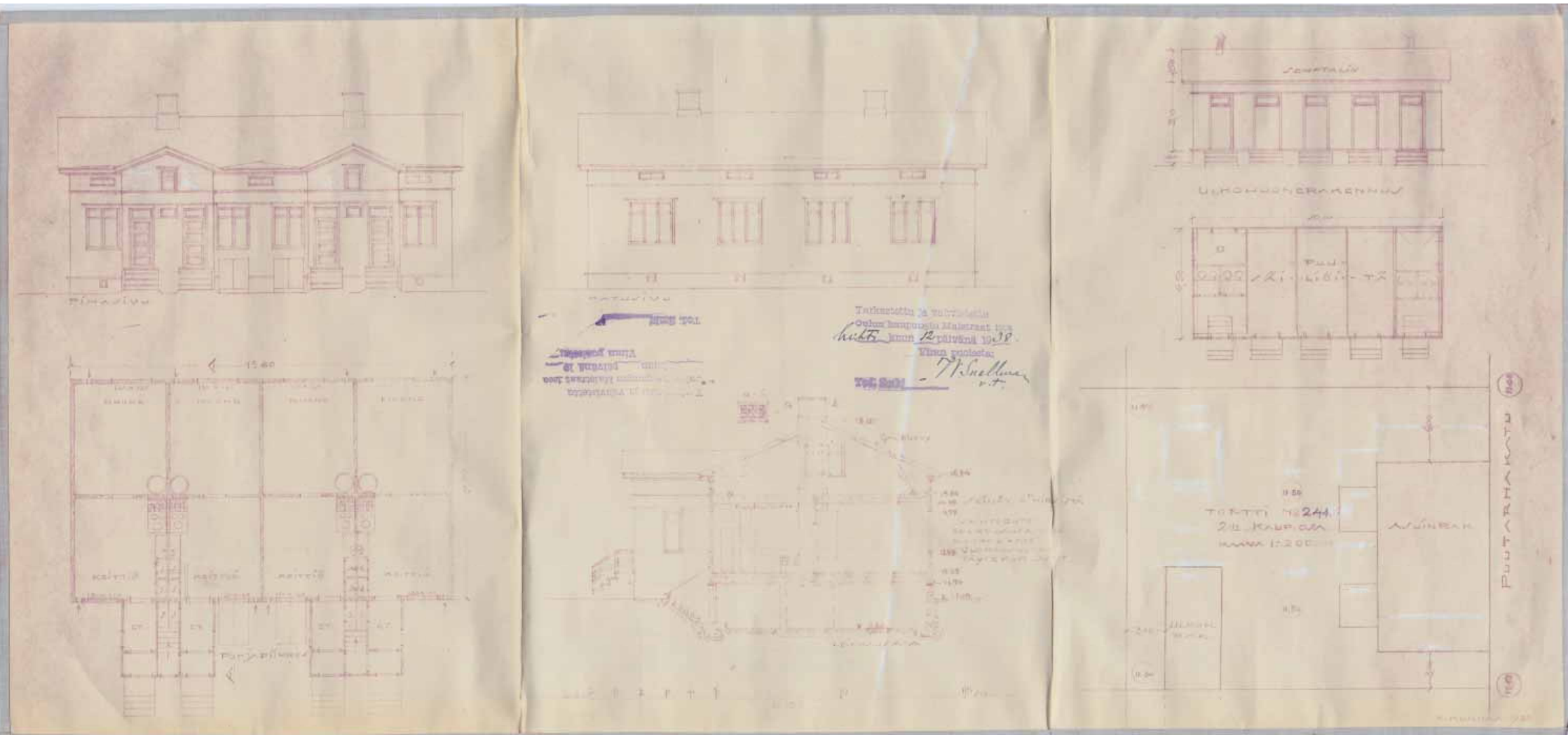
Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että ensimmäisissä suunnitelmissa ikkunat ovat erityisellä jaolla, jossa keskimäinen yläruutu jää suureksi näköalaruuduksi. Suunnitelmiin on lisätty, että "Suurempien ikkunoiden saantivaikeuden ilmetessä tehdään ikkunoissa lasien leveysjaotus yhtä suureksi." Muutosluvassa ikkunat onkin sitten muutettu tavanomaisemmalle jaotukselle. Ovet on suunniteltu viisipeilisinä peiliovinä, joiden ylimmät peilit ovat lasia.

130. Tontin 256 asuinrakennus kuvattuna Karjakadulta vuonna 1964. Kuvassa näkyvät alkuperäiset ikkunat. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Ahti Paulaharju, 1964.)

131. Tontin 257 asuinrakennus Teuvo Pakkalan kadulta kuvattuna. Taaempänä näkyvä sininen rakennus on peilikuva. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

132. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelema pientalo tyyppiä Kunnas 1. Kuvassa tontin 241 lupapiirros. Rakennus edustaa kaikilta ominaisuuksiltaan tyyppillisintä Puu-Raksilan pientaloa. Tätä suunnitelmaa voidaan pitää raxsilalaisen pientalon tyyppillisenä suunnitelmana, mutta ei ensimmäisenä laatuaan. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.4 Pientalo Kunnas 1

Rakennusmestari Kyösti Kunnas suunnitteli Puu-Raksilaan yksitoista toteutettua neljän asunnon pientaloa lähes samoilla suunnitelmillä. Pääosin livari Salmisen rakennuttamat talot valmistuivat tonteille 222, 223, 232, 234, 239, 240, 241, 245, 269, 273 ja 277. Rakennuksissa on variaatiota muun muassa kuistien korkeuksissa, ikkunoiden jaotuksissa ja kahdessa myös asuntojen määrä poikkeaa muista.

Rakennusluvut on myönnetty vuosina 1937–1939.

KUNNAS 1:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Kunnaksen yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset ovat Raksilalle leimallisia. Ne edustavat 1930-luvun puutaloklassismia symmetrisine julkisivuineen. Asuinrakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. Suunnitelmiin kuuluvat myös tontin perälle sijoitetut piharakennukset.

Rakennus tehtiin niin pitkäksi kuin tontille voitiin rakentaa. Pituudeksi määräytyi täten 15,4, 15,8 tai 16 metriä riippuen tontin katusivun pituudesta. Syvyydeltään 9 metriä oleva rakennus sisälsi asuinkerroksen, kylmän ullakon ja maapohjaisen kellarin, jossa sijaitsivat ainoastaan tulisijojen perustuksiin tehdyt talouskellarit.

Asuntoja perusratkaisussa oli neljä, mutta oviaukkoja lisäämällä tai poistamalla saatiin helposti kolme asuntoa, joista yksi oli puolen talon kokoinen tai viisi asuntoa, joista kaksi oli hellahuoneita. Asunnoissa oli huone kadun ja keittiö pihan puolella sekä kylmät eteiskuistit. Wc-tiloja tähän ratkaisuun ei asuntojen sisälle rakennettu. Huoneet lämpenivät pönttöuuneilla ja keittiöt puuhelloilla. Keittiöissä oli vesipisteet.

Suunnitelmissa rakennuksen rungolle oli vaihtoehtoina hirsi tai 3-kertainen lautaseinä 2" x 4–5" rungolla. Rankorakenteeseen kuuluivat lisäksi vuoraushuopa ja kutterilastutäyte lämmöneristeenä. Katto oli galvanioitua levyä eli peltiä. Puurakenteisissa väli- ja yläpohjissa oli myös lastutäytöt. Sisäkatot olivat paneloidut ja kellarien seinät betonia.

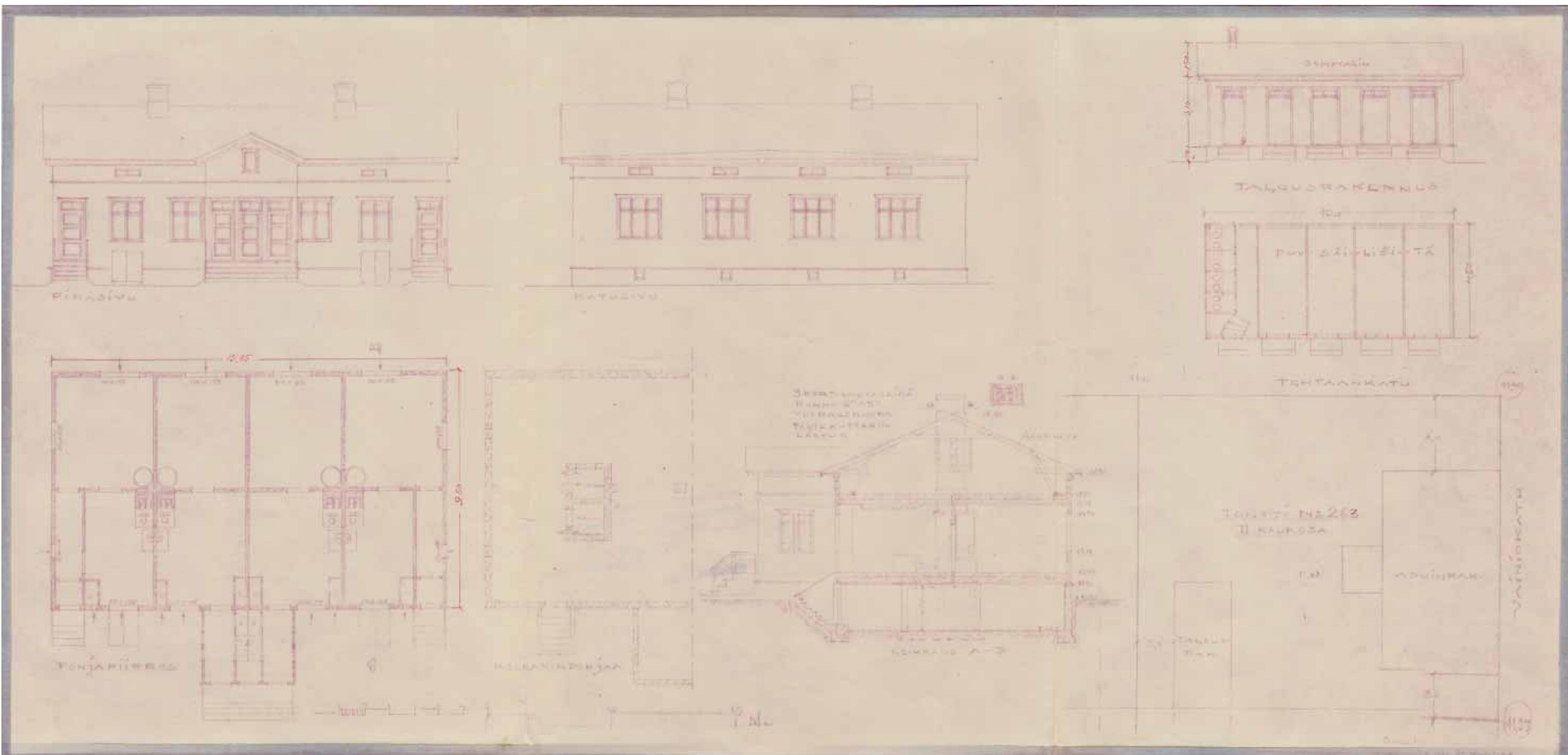
Julkisivut olivat vaakaneloidut. Ruutuikkunoissa on esiintynyt variaatioita, kuusiruutuisen yläjaollisen ollessa yleisin. Haukkaikkunoissa on käytetty sekä kaarevaa että suorakaiteen muotoista mallia. Ulko-ovet olivat nelipeiliset ja varustettu yläikkunoilla. Kuisteja oli kaksi ja joko niiden harja tai räystäs ylettyivät päämassan räystäslinjaan. Ullakolle johti portaat keskeltä kuisteja.

133. Karjakatu 27 eli tontin 269 rakennus on tyyppiä Kunnas 1. Ikkunoissa on tyyppillisin jakotapa. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Ahti Paulaharju, 1964.)

134. Teuvo Pakkalan katu 28 eli tontin 273 Kainuuntien alta purettu rakennus oli myös tyyppiä Kunnas 1. Tässä rakennuksessa oli yksi asunto perusratkaisua enemmän, joten päätyyn oli lisätty sisäkäynti. Ikkunoissa on perusratkaisua modernimpi jaotus. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Ahti Paulaharju, 1964.)

135. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelema pientalo tyyppiä Kunnas 2. Kuvassa tontin 263 lupapiirros. Vastaava rakennus toteutettiin myös tontille 272, mutta se purettiin Kainuuntien alta. Tontille 272 suunniteltu ratkaisu poikkeaa tästä säilyneestä versiosta siinä, että käynti ullakolle oli jokaisen asunnon sisältä. Viereisellä sivulla olevan vuoden 1964 valokuvan mukaan tontin 272 rakennus toteutettiin kuten tässä suunnitelmassa on esitetty eli kulku ullakolle yhden yhteisen portaan kautta. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.5 Pientalo Kunnas 2

Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelemaa Kunnas 2 -tyypin yksikuistista rakennusta toteutettiin kaksi kappaletta. Talot valmistuivat tonteille 263 ja 272. Rakennukset eivät ole identtiset. Ne poikkeavat toisistaan muun muassa ikkunoiden jaotuksen ja pihan puolen haukkaikkunoiden osalta.

Rakennusluvat on myönnetty 24.3.1939 (tontti 272) ja 8.9.1939 (tontti 263).

KUNNAS 2:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset edustavat 1930-luvun puutaloklassismia symmetrisine julkisivuineen. Asuinrakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. Suunnitelmiin kuuluvat myös tontin perälle sijoitetut piharakennukset.

Rakennus tehtiin niin pitkäksi kuin tontille voitiin rakentaa. Pituudeksi määräytyi täten 15,5 tai 15,85 metriä. Syvyydeltään 10 metriä oleva rakennus sisälsi asuinkerroksen, kylmän ullakon ja maapohjaisen kellarin, jossa sijaitsivat tulisijojen perustuksiin tehdyt talouskellarit.

Asuntoja oli neljä. Ne koostuivat huoneesta ja keittiöstä sekä kylmästä kuistista tai pitkästä välikäytävästä ja eteisestä. Ratkaisussa ei ollut sisävessoja. Lämmitykseen käytettiin pönttöuuneja ja puuhelloja. Keittiöissä oli vesipisteet.

Rakennuksissa on 3-kertainen lautaseinä 2" x 4–5" rungolla. Rakenteeseen kuuluivat lisäksi vuoraushuopa ja kutterilastutäyte lämmöneristeinä. Katto oli galvanoituja levyä eli peltiä. Puurakenteisissa väli- ja yläpohjissa oli myös lastutäytöt. Sisäkatot olivat paneloidut ja kellarien seinät betonia.

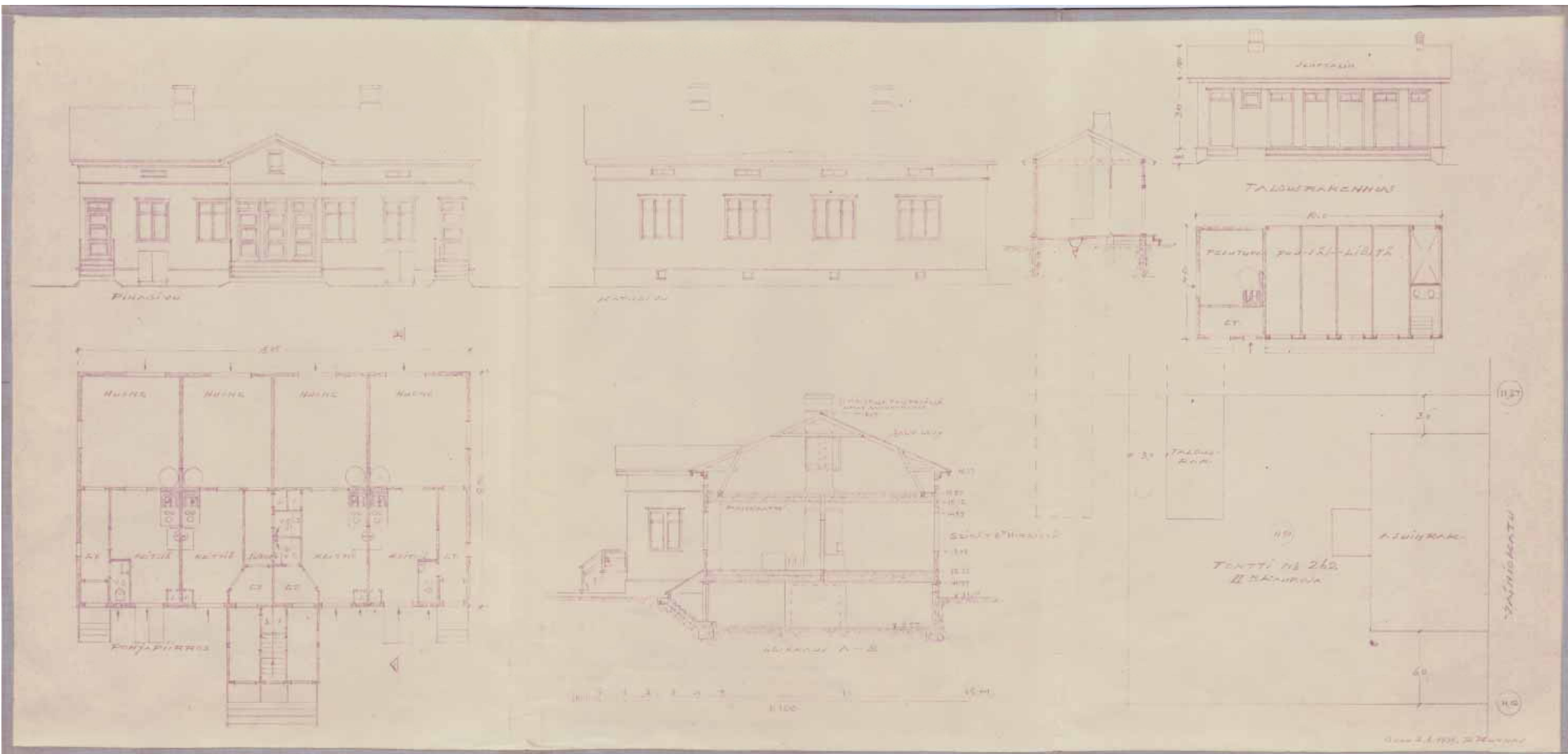
Julkisivut olivat vaakaneloidut. Ikkunat olivat kuusiruutuiset, mutta jako vaihteli. Haukkaikkunat olivat suunnitelmassa suorat, mutta ainakin toiseen rakennuksesta ne toteutettiin kaarevina ja toisesta ullakon ikkunat jätettiin pihan puolella kokonaan rakentamatta. Ulko-ovet olivat nelipeiliset ja varustettu yläikkunoilla. Kuisteja oli yksi ja se oli korkeampaa mallia. Päätyasuntojen eteiset olivat lämpimän rungon sisäpuolella. Ullakolle johti yksi porras keskeltä kuistia tai vaihtoehtoisesti asunnon sisäiset portaat joka asunnosta.

136. Teuvo Pakkalan katu 30 tontilla 272 on toteutunut hieman erilaisena, kuin alkuperäisessä suunnitelmassa. Kuisti ja käynnit ullakolle lienevät olleet tontin 263 suunnitelmien mukaiset. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Ahti Paulaharju, 1964.)

137. Tontin 263 rakennukseen toteutettiin suunnitelmista poikkeavat kaarevat haukkaikkunat. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

138. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelema pientalo tyyppiä Kunnas 3. Kuvassa tontin 262 lupapiirros. Keittiöstä oli lohkaistut tilat sekä wc:lle että välikölle. Asuntojen pohjissa oli yksilöllisiä ratkaisuja. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.6 Pientalo Kunnas 3

Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelemaa Kunnas 3 -tyypin yksikuistista rakennusta toteutettiin kolme kappaletta vierekkäisille tonteille. Näistä ainakin yksi oli livari Salmisen rakennuttama. Talot valmistuivat tonteille 263 ja 272. Rakennukset eivät ole identtiset. Ne poikkeavat toisistaan muun muassa ikkunoiden jaotuksen ja pihan puolen haukkaikkunoiden osalta.

Rakennusluvut on myönnetty 6.9.1940 (tontti 260), 8.9.1939 (tontti 261) ja 13.6.1939 (tontti 262).

KUNNAS 3:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset edustavat 1930-luvun puutaloklassismia symmetrisine julkisivuineen. Ulkoasultaan Kunnas 3:n rakennukset ovat kuin Kunnas 2:n rakennukset. Asuinrakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. Suunnitelmiin kuuluvat myös tontin perälle sijoitetut piharakennukset.

Rakennuksen pohja-ala oli 15,85 x 9 tai 9,5 metriä. Se sisälsi asuinkerroksen, kylmän ullakon ja maapohjaisen kellarin, jossa sijaitsivat tulisijojen perustuksiin tehdyt talouskellarit.

Rakennuksen neljä asuntoa koostuivat huoneesta ja keittiöstä sekä kylmästä kuistista tai pitkästä väliköistä ja eteisestä. Kaikissa tämän tyyppin kolmessa rakennuksessa oli wc-tilat asunnon sisällä. Kuistin kohdalla eteisiä on viistetty. Lämmitykseen käytettiin pönttöuuneja ja puuhelloja. Keittiöissä ja vessoissa oli vesipisteet.

Rakennuksen rungoksi esitettiin ensisijaisesti 6" hirttä, mutta osassa suunnitelmia vaihtoehdoksi tarjottiin rankarunkoa, jossa oli 3-kertainen lautaseinä vuorattuna huovalla ja täytettynä kutteripurulla. Katto oli galvanoitua levyä eli peltiä. Puurakenteisissa väli- ja yläpohjissa oli myös lastutäytöt. Sisäkatot olivat paneloidut ja kellarien seinät betonia.

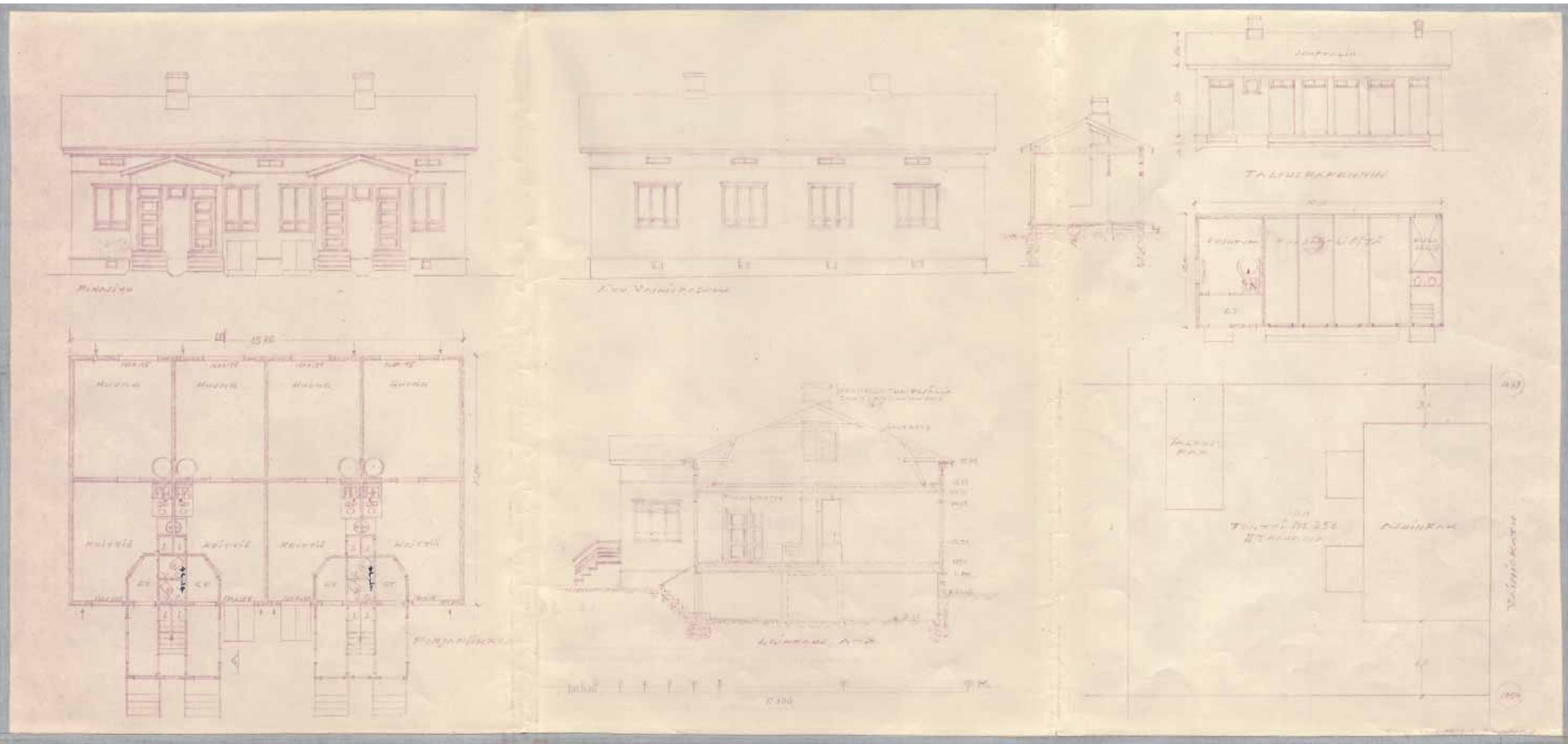
Julkisivut olivat vaakaneloidut. Ikkunat olivat kuusiruutuiset ja yläjaolliset. Haukkaikkunat olivat suunnitelmissa suorat, mutta ainakin kahdessa rakennuksessa alun perin toteutunut kaarevina. Ulko-ovet olivat kolmi- tai nelipeiliset ja varustettu yläikkunoilla. Kuisteja oli yksi ja se oli korkeampaa mallia. Päätyasuntojen eteiset ja väliköt olivat lämpimän rungon sisäpuolella. Ullakolle johti yksi porras keskeltä kuistia omalla ulko-ovella.

139. Kuvan kaksi oikeamman puoleista rakennusta ovat Kunnaksen tyyppiä 3. Ne sijaitsevat tonteilla 260 ja 261. Haukkaikkunat on toteutettu kaarevina, vaikka suunnitelmissa on suorakaiteet. (Kuva: Raksilan asukasyhdistys.)

140. Vainionkatu 4 eli tontin 262 1990-luvun alussa purettu rakennus kuvattuna vuonna 1947. Kuvassa näkyvät hyvin alkuperäiset ovet ja pihan puolen ikkunat. (Kuva: Raksilan perinneyhdistys, 1947)

141. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnitteleva pientalo tyyppiä Kunnas 4. Kuvassa tontin 258 lupapiirros. Kuistit ovat matalaa mallia ja haukaikkunat ovat suorat. Identtiset asunnot peilautuvat kuistien kohdalla. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.7 Pientalo Kunnas 4

Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelemaa Kunnas 4 -tyypin kaksikuis-tista rakennusta toteutettiin kaksi kappaletta. Talot valmistuivat tonteille 247 ja 258. Rakennukset eivät ole identtiset. Suunnitelmat poikkeavat toisistaan muun muassa kuistien korkeuden ja haukkaikkunoiden osalta.

Rakennusluvat on myönnetty 18.4.1939 (tontti 247) ja 13.6.1939 (tontti 258).

KUNNAS 4:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset edustavat 1930-luvun puutaloklas-sismia symmetrisine julkisivuineen. Ulkoasultaan Kunnas 4:n rakennukset ovat kuin Kunnas 1, mutta niihin on lisätty lämpimät eteiset ja wc-tilat. Asuinrakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. Suunnitelmiin kuuluvat myös tontin perälle sijoitetut piharakennukset.

Rakennuksen pohja-ala oli 15,8 x 9,5 tai 10 metriä. Se sisälsi asuinkerroksen, kyl-män ullakon ja maapohjaisen kellarin, jossa sijaitsivat tulisijojen perustuksiin tehdyt talouskellarit.

Rakennuksen neljä asuntoa koostuivat huoneesta ja pihan puolelle sijoitetusta keit-tiöstä, eteisestä, wc-tilasta sekä kylmästä kuistista. Asunnot olivat identtisiä, ja jokai-seen asuntoon oli oma sisäänkäynti. Eteiset ovat viistetyt. Lämmitykseen käytettiin pönttöuuneja ja puuhelloja. Keittiöissä ja vessoissa oli vesipisteet.

Rakenteeksi oli esitetty 4" lankkuja, vuoraushuopaa ja ulkovuoraukseksi holkki-lautoja. Täytteeksi kutterilastua. Tontille 258 ei rakennetta oltu ehdotettu lainkaan. Katto oli galvanoitua levyä eli peltiä. Puurakenteisissa väli- ja yläpohjissa oli myös lastutäytöt. Sisäkatot olivat paneloidut ja kellarien seinät betonia.

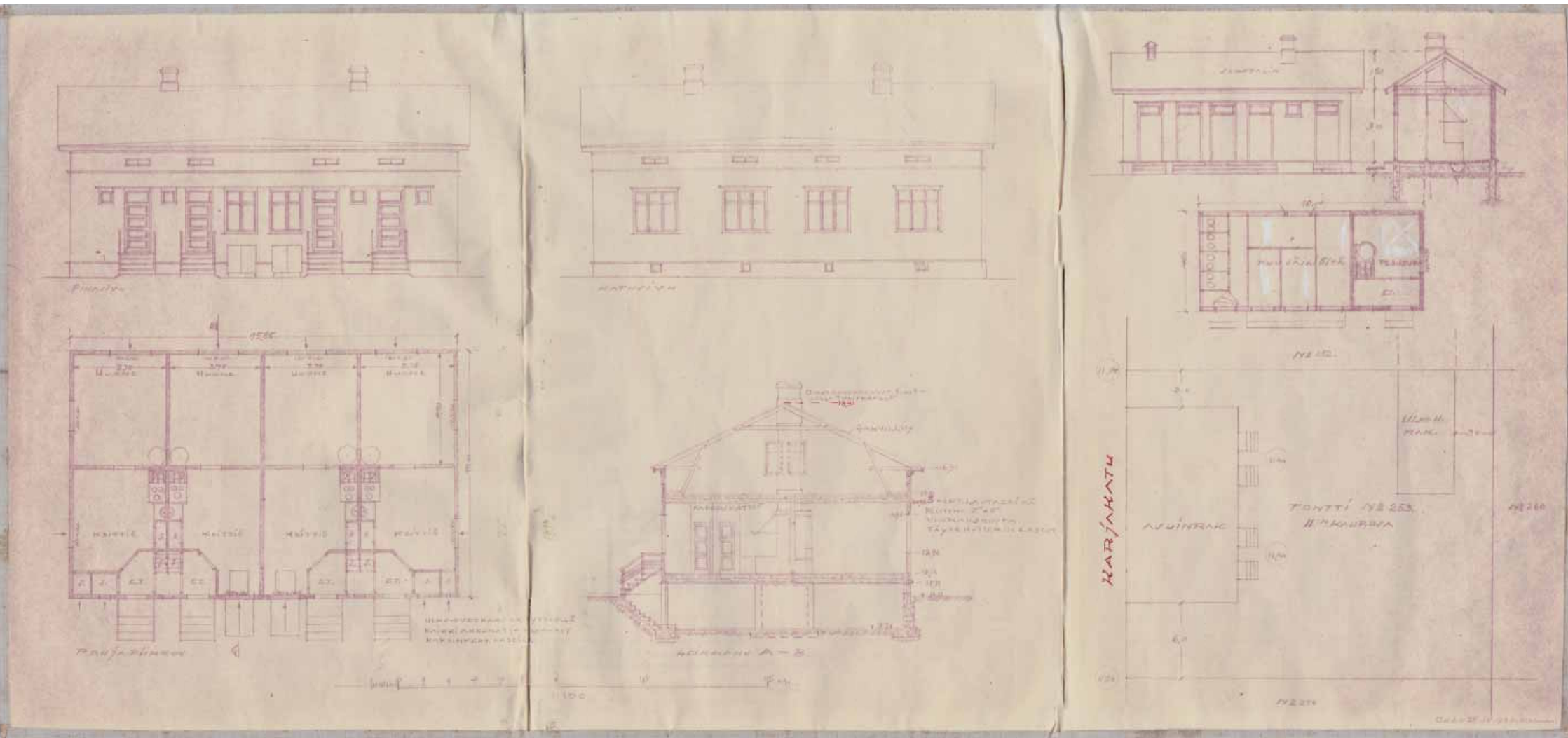
Vaakaneloiduissa julkisivuissa oli alajaolliset kuusiruutuiset ikkunat ja näiden ylä-puolella haukkaikkunat, joiden muoto vaihteli. Ulko-ovet olivat nelipeiliset ja varus-tettu yläikkunoilla. Kuisteja oli kaksi, ja ne olivat eri tonteilla eri korkuiset. Ullakolle johti portaat keskeltä kuisteja.

142. Tontin 258 asuinrakennus on tyyppiä Kunnas 4. Pihan puolella kuisteja on laajennettu, joten alkuperäinen malli ei ole enää tunnistettavissa. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

143. Tontilla 247 olevaa rakennusta on laajennettu L-malliseksi ja kuisteja on muutettu. Pihan puolella alkuperäinen malli ei ole enää tunnistettavissa. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

144. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelema pientalo tyyppiä Kunnas 5. Kuvassa tontin 253 lupapiirros. Tontin 265 päärakennus oli lähes identtinen. (Piiustus: Oulun kaupunginarkisto.)

5.8 Pientalo Kunnas 5

Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelemaa Kunnas 5 -tyypin kuistitonta rakennusta toteutettiin kaksi kappaletta. Talot valmistuivat tonteille 253 ja 265 Rakennukset eivät ole identtiset. Suunnitelmat poikkeavat toisistaan muun muassa kuistien korkeuden ja haukkaikkunoiden osalta.

Rakennusluvut molemmille tonteille on myönnetty 16.5.1939.

KUNNAS 5:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset edustavat 1930-luvun puutaloklassismia symmetrisine julkisivuineen. Kadun puolelta Kunnas 5:n rakennukset ovat kuin muutkin Kunnaksen tyyppiratkaisut. Pihan puolelta puuttuvat kuistit, minkä vuoksi keittiöistä lohkaistiin eteiset. Toisaalta runkosyvyys on keskimääräistä hiukan syvempi. Asuinrakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. Suunnitelmiin kuuluvat myös tontin perälle sijoitetut piharakennukset.

Rakennuksen pohja-ala oli 15,85 tai 15,5 x 10 metriä. Asuinkerroksen ja kylmän ullakon lisäksi rakennus sisälsi maapohjaisen kellarin, jossa sijaitsivat tulisijojen perustuksiin tehdyt talouskellarit.

Rakennuksen neljä asuntoa koostuivat huoneesta ja pihan puolelle sijoitetusta keittiöstä sekä eteisestä. Asunnot olivat identtisiä, ja jokaiseen asuntoon oli oma sisäänkäynti. Eteiset ovat viistetyt. Lämmitykseen käytettiin pönttöuuneja ja puuhelloja. Keittiöissä oli vesipisteet.

Rakenteeksi oli esitetty 3-kertainen lautaseinä, 2"x5" puurunko, vuoraushuopa ja täytteenä kutterinlastu. Katto oli galvanoitua levyä eli peltiä. Puurakenteisissa välit ja yläpohjissa oli myös lastutäytöt. Sisäkatot olivat paneloidut ja kellarien seinät betonia.

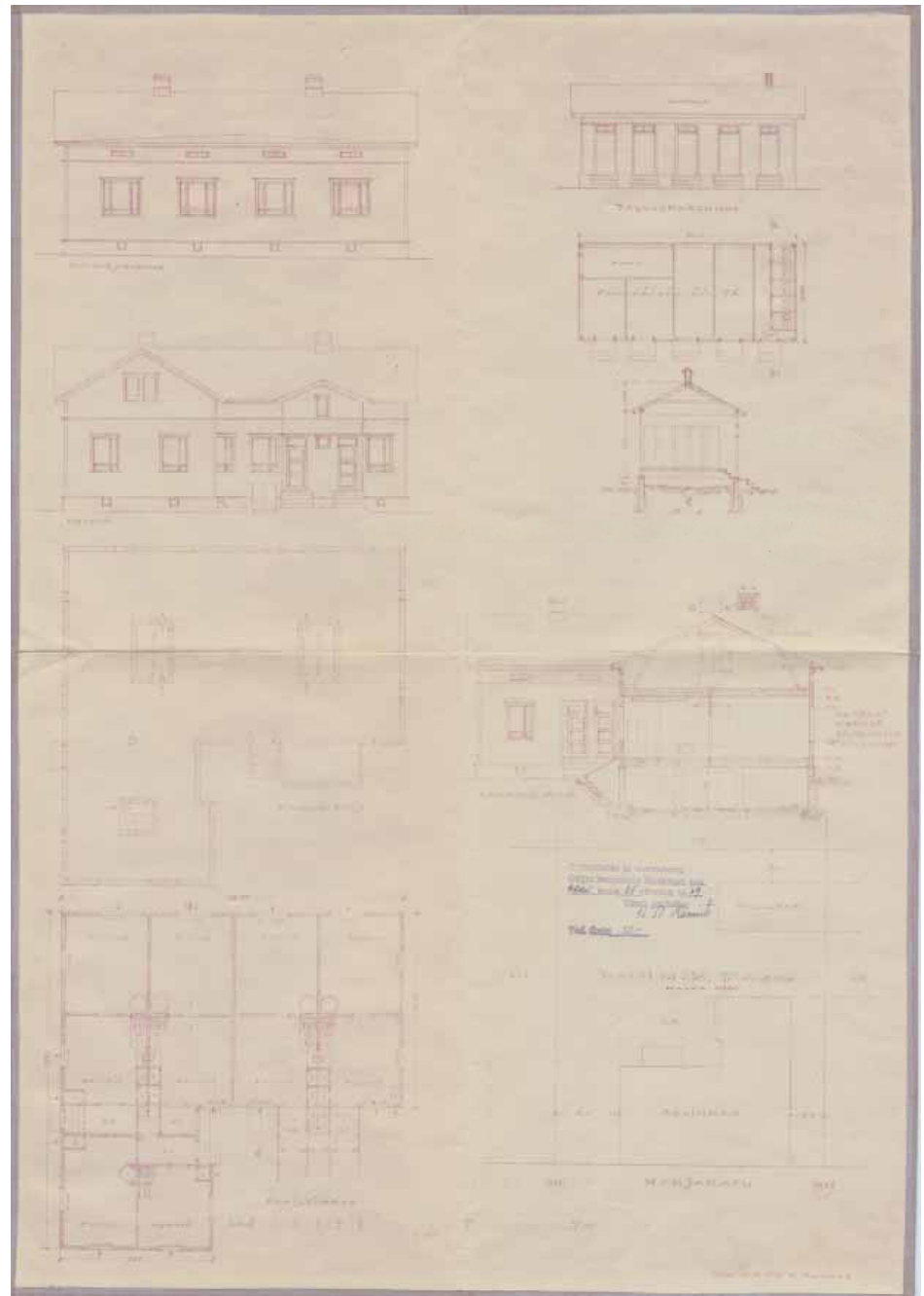
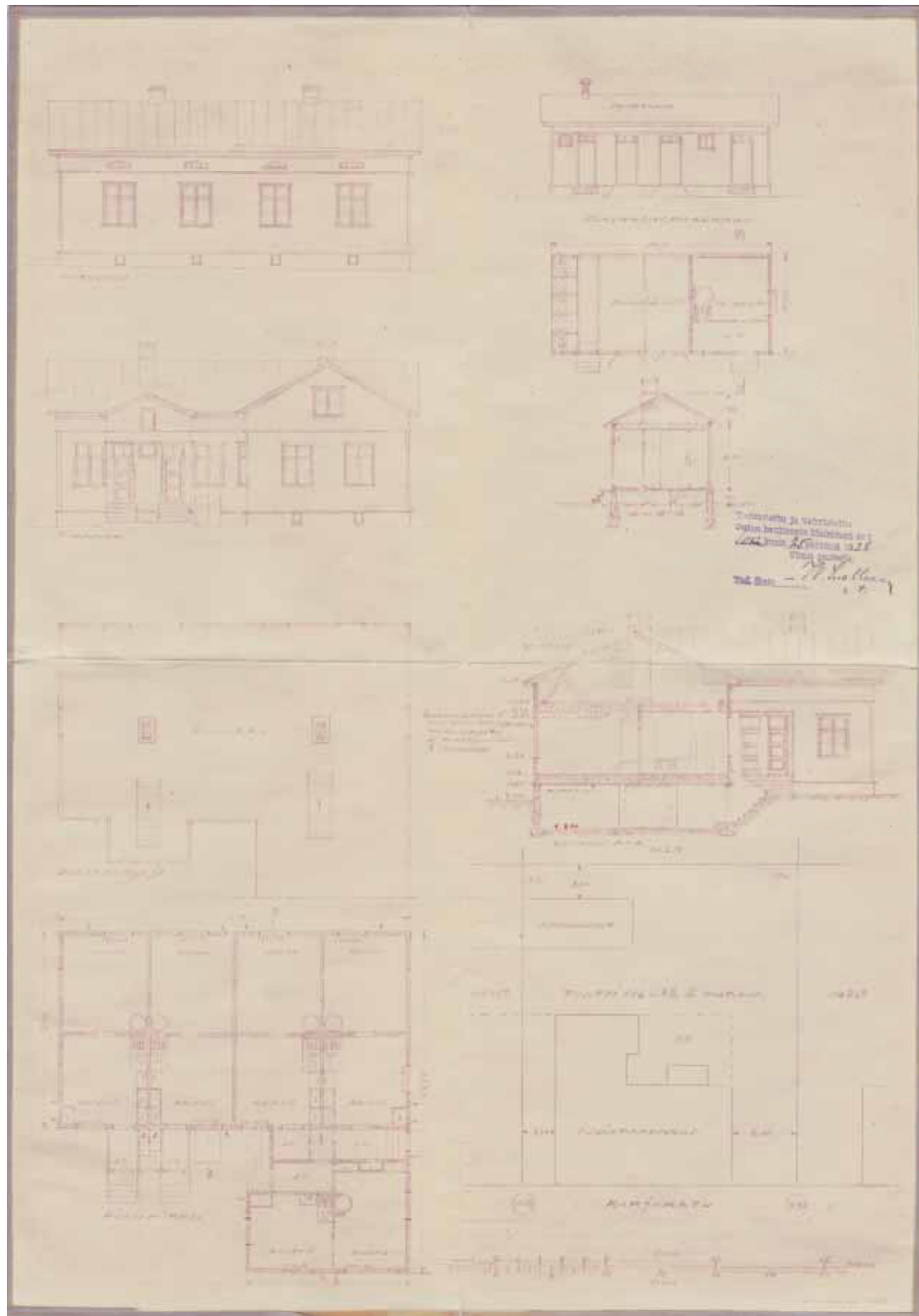
Vaakapaneloiduissa julkisivuissa oli yläjaolliset kuusiruutuiset ikkunat ja näiden yläpuolella suorat kaksiruutuiset haukkaikkunat. Ulko-ovet olivat nelipeiliset ja varustettu yläikkunoilla.

145. Tontin 265 tyyppi Kunnas 5 kuvassa keskimmäisenä. Kadun puolelta eri tyypit eivät juurikaan poikkea toisistaan tai Kunnaksen yksillöisistä ratkaisuista, sillä kaava ja rakennusmääräys määrittivät mittasuhteet ja ikkunoiden jaotos vaihteli tasaisesti kaikissa tapauksissa. (Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Ahti Paulaharju, 1964.)

146. Tontilla 253 asuinrakennukseen on lisätty kuistit jälkikäteen, kuten Raksilassa on tyyppillisesti tehty alun perin kuistittomissa ratkaisuissa. Näin on tehty myös tontilla 265. Myös ikkunat ja ulko-ovet on vaihdettu. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

147. Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelema L-mallinen pientalo tyyppiä Kunnas 6. Vasemmalla tontin 268 lupapiirros, jossa klassiset ikkunat. Oikealla tontin 254 lupakuva, jossa modernit suuriruutuiset ikkunat. (Piirustukset: Oulun kaupunginarkisto.)

5.9 L-mallinen pientalo Kunnas 6

Rakennusmestari Kyösti Kunnaksen suunnittelemaa Kunnas 6 -tyypin L-mallista asuinrakennusta toteutettiin neljä kappaletta. Rakennuksista kaksi on rakennettu Arvo Hakalan vuokraamalle tontille ja yksi livari Salmisen vuokraamalle tontille. Ne sijaitsevat tonteilla 231, 254, 268 ja 275. Rakennukset ovat likipitään samanlaisia, mutta ikkunajaot vaihtelivat ja pohjia peilattiin tontin mukaan. Myös sisäänkäyntien sijoittelussa oli variaatiota.

Rakennusluvut on myönnetty 19.3.1937 (tontti 231), 25.7.1939 (tontti 254), 25.10.1938 (tontti 268) ja 18.4.1939 (tontti 275).

KUNNAS 6:N ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset edustavat 1930-luvun puutaloklassismia symmetrisine julkisivuineen. Kadun puolelta L-malliset Kunnas 6 rakennukset ovat kuin muutkin Kunnaksen tyyppiratkaisut. Pihan puolella L-malli erottuu. Tässä ratkaisussa oli yksi kuisti ja yleensä kaksi sisäänkäyntiä nurkan sisäänvedossa ja yksi L:n toiselta puolelta. Asuinrakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti katulinjaan. Suunnitelmiin kuuluvat myös tontin perälle sijoitetut piharakennukset.

Rakennusten pohja-alat olivat likipitään 16 x 9 x 15 x 7 metriä. Asuinkerroksen ja kylmän ullakon lisäksi rakennus sisälsi maapohjaisen kellarin, jossa sijaitsivat tulisi-jojen perustuksiin tehdyt talouskellarit. Yhdessä tapauksessa kellari oli vain puolen rungon syvyinen.

Rakennuksen viisi asuntoa koostuivat huoneesta ja pihan puolelle sijoitetusta keittiöstä sekä eteisestä. Jokaiseen asuntoon oli oma sisäänkäynti. Lämmitykseen käytettiin pönttöuuneja ja puuhelloja. Keittiöissä oli vesipisteet.

Rakenteeksi oli esitetty suunnitelmasta riippuen 6" hirttä, 4" lankkua + vuoraus- huopa tai 4" vinolaudoitus + 2"x5" puurunko, vuoraushuopa ja täytteenä kutterinlastu. Ulkolaudoitus oli 1" holkkilautaa ja sisäseiniin oli esitetty 1" tasaponttilautaa tai 1/2" insoliitti. Katto oli galvanoitua levyä eli peltiä. Puurakenteisissa väli- ja yläpohjissa oli myös lastutäytöt. Sisäkatot olivat paneloidut ja kellarien seinät betonia.

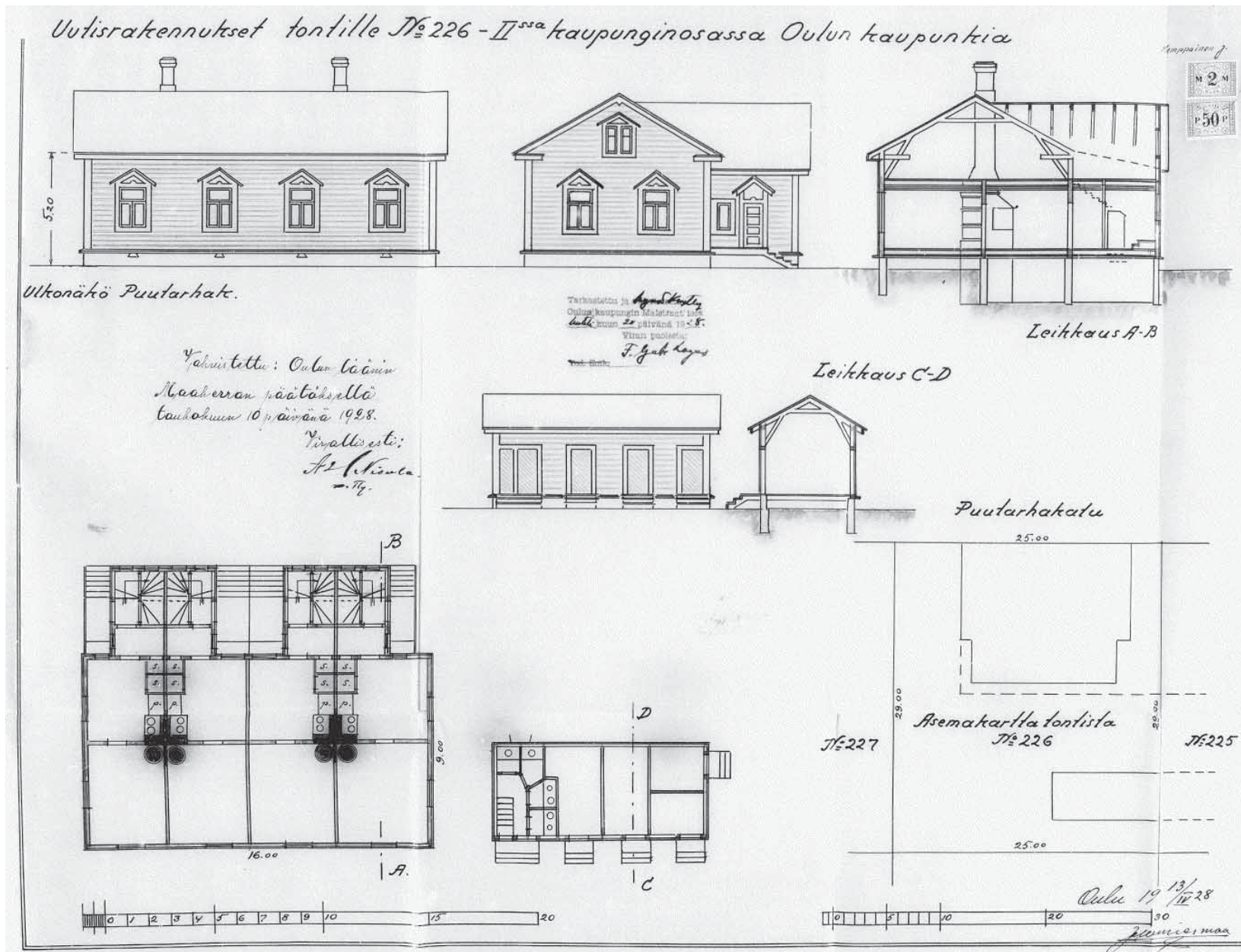
Ikkunoiden jaotus vaihteli klassisesta kuusiruutuisesta uuden aikaiseen kuusiruutui- seen, jossa oli suuri keskilasi. Myös haukkaikkunoita oli kaarevaa ja suoraa mallia. Ulko-ovet olivat kolmi- tai nelipeiliset ja varustettu yläikkunoilla. Osassa suunnitel- mia ylimmät peilit olivat lasia.

148. Kuvassa vasemmalla tonttien 268 ja 275 peilikkuvina toteutetut L-malliset talot. Etualalla olevan rakennuksen ikkunat on vaihdettu T-mallisiksi. (Kuva: Raksilan asukasyhdistys)

149. Tontin 231 asuinrakennus on massaltaan ja aukotukseltaan alkuperäisen mukainen. Tässä versiossa nurkan syvennyksessä on vain yksi sisäänkäynti. L-sakaran toisella puolell on käynnit kahteen asuntoon. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

150. Rakennusmestari J. W. Miesmaan suunnittelema klassittinen pientalo. Miesmaan arkkitehtuuri on aavistuksen Kunnasta koristeellisempaa, vaikka perusratkaisut ovatkin täysin samat. Rakennuksesta puuttuvat haukkaikkunat ja kellari on vain puolet rakennuksen syvyydestä. (Piirustukset: Oulun kaupunginarkisto.)

5.10 J. W. Miesmaan asuintalot

Rakennusmestari J. W. Miesmaan suunnittelemissa taloista kaksi ovat hyvin lähelle samanlaiset, mutta poikkeavat toisistaan hiukan kuistien sisäänkäyntien, ullakon portaiden ja piharakennuksen tilajärjestelyjen osalta. Rakennukset on toteutettu tonteille 226 ja 229. Myös näiden naapurissa tontilla 227 oli pitkälti saman tyylinen rakennus, mutta L-malliseksi suunniteltu. Rakennusluvat näille on haettu vuosina 1927 - 1928.

Rakennusluvat rakennuksille on myönnetty 10.5.1928 (tontti 226) ja 3.10.1928 (tontti 229).

J. W. MIESMAAN ASUINTALOJEN ALKUPERÄISET OMINAISPIIRTEET

Yksikerroksiset harjakattoiset asuinrakennukset edustavat 1920-luvun klassismia. Rakennukset on sijoitettu kaavan mukaisesti kiinni katuun. Kokonaisuuteen kuuluu myös kaavan mukainen 4,5 x 10 metrin kokoinen piharakennus.

9 x 16 metriä pohja-alaltaan oleva rakennustyyppi sisälsi puolen rakennuksen syvyyden talous- / halkokellarin, asuinkerroksen ja kylmän ullakon. Rakennuksissa oli uunilämmitys, keittiössä puuhellat ja vesipisteet.

Pohjakaavio oli symmetrinen ja sisälsi alueelle ja ajalle tyypillisesti kaksi kuistia ja neljä asuntoa, joihin jokaiseen oli oma sisäänkäyntinsä kylmän kuistin kautta. Asunnot olivat identtiset. Jokaiseen kuului huone, keittiö ja kuistissa sijainnut eteinen. Näissä kahdessa toteutetussa rakennuksessa kuistien sisäänkäynnit ja ullakon porasjärjestelyt poikkeavat toisistaan.

Piirustuksista jää epäselväksi oliko runkorakenteeksi suunniteltu hirsi vai rankorakenne. Välipohjat olivat puurakenteiset. Kellarissa oli todennäköisesti maalattia. Kellarin seinät olivat kivirakenteiset ja todennäköisesti betonista valetut.

Julkisivut olivat vaakapaneloidut ja klassismille tyypilliset neliruutuiset risti-ikkunat (tontti 229) tai T-ikkunat (tontti 226) sijaitsivat symmetrisesti. Ikkunoiden yläpuolella oli päätykolmiot. Nämä Miesmaan asuinrakennukset poikkesivat valtaosasta Raksilan rakennuksista siinä, ettei niihin oltu suunniteltu ullakolle valoa tuovia haukkaikkunoita, vaan ullakko oli valaistu ainoastaan päätyikkunoiden kautta.

151. Tontin 226 asuinrakennus on ainoa säilynyt Miesmaan tyyppiratkaisuista. Suunnitelmalle tunnusomaista olivat ikkunoiden päällä olevat päätykolmiot. Alun perin rakennukseen ei suunniteltu haukkaikkunoita. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021)

6 ALUEELLE TYYPILLISET MUUTOKSET, KORJAUKSET JA LAAJENNUKSET ERI VUOSIKYMMENINÄ

Nykyisen Puu-Raksilan korttelit ovat valmistuneet pääosiltaan 1930-luvulla. Ainoastaan Puistikkokadulle aukeavat tontit ja osa Syrjäkadun tonteista ovat rakentuneet 1940–1950-luvuilla. Alueen rakennuskanta on hyvin homogeenista. Rakennukset ovat paria poikkeusta lukuun ottamatta joko hirsi- tai rankorakenteisia asuintaloja. Noin neljä asuntoa ja kylmän ullakon sisältäneet pientalot ja 8–12 asuntoa sisältäneet pienkerrostalot ovat vanhenneet rakenteiltaan likipitäen samaa tahtia. Ne ovat myös kohdanneet asumisen vaatimuksiin kohdistuneet kulttuuriset muutokset ja yhteiskunnalliset mullistukset yhtäaikaaisesti.

Puu-Raksilan laajaa rakennuslupa-aineistoa tutkittaessa voidaan selvästi hahmottaa eri aikakausille tyypillisiä muutoksia, jotka liittyvät ajan ilmiöihin, tekniikan kehittymiseen, asumisen muuttumiseen ja rakenteiden vanhenemiseen. Nämä suuressa osassa Raksilan rakennuksia toistuvat muutokset ilmenevät myös valtakunnallisesti saman aikakauden rakennuksissa heijastaen yhteiskunnan kehitystä.

152. Vuoden syyskuun 1937 Kalevassa uutisoidaan Syrjäkadulle vajonneesta ja varastetusta vaunusta. Uutisessa ihmetellään paitsi varkautta, myös varastettua autoa ja poliisiauton perässä laulelevaa savuketta polttavaa naista. Taustalla Yleinen sauna Syrjäkatu 19 ja etualalla Syrjäkatu 23:n asuintalo. (Kuva: Kaleva 19.9.1937.)

1920-luvun jatkunut asuntopula

Ensimmäiset korttelit 29–31 alkavat rakentua 1927

1924

- 1924 Asemakaava
- II-kaupunginosan
- kortteleille 29–35

1926

- 1926 Vesijohdot
- Raksilan puolelle
- työttömyyskaudella

1927

- Intiön vesitorni 1927
- Ratayhteys Oulusta
- Muhokselle 1927 ja
- Utajärvelle 1928

1928

- Nykyisen Puu-Raksilan
- ensimmäinen rakennuslupa
- 1928

1929

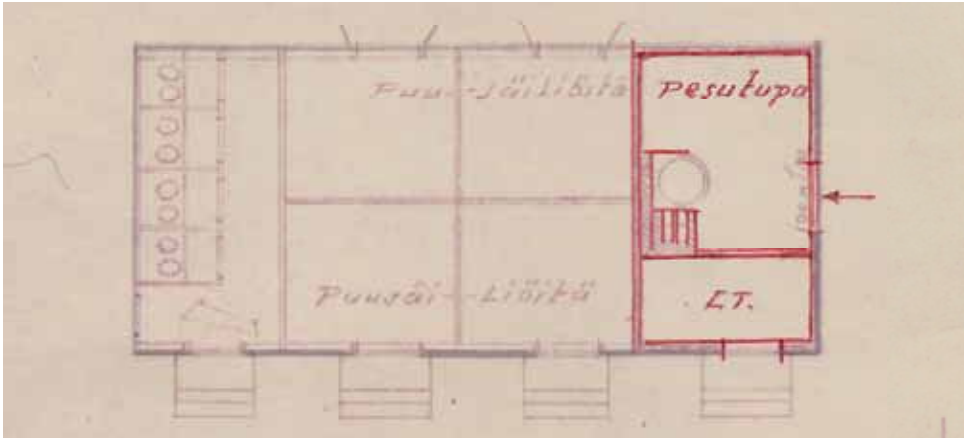
- 1929–1930 Vesi-
- ja viemäriputket
- Syrjäkadulle

1930-LUKU

Vasta valmistuneissa taloissa muutoksia tehtiin verrattain vähän ja ne olivat yleensä pienimuotoisia ja tehtiin jo rakentamisen aikana tai hyvin pian talon valmistuttua.

- Yleisimpiä muutoksia olivat talousrakennusten pienet muutokset - tavallisimmin uunipadallisen **pesutuvan lisääminen** halkovarastojen tilalle.
- Tavanomaisia olivat myös pienet laajennukset lähinnä **ullakkohuoneiden** muodossa tai kuistien lisäämisellä lähes heti rakennuksen valmistumisen jälkeen, mutta myös joitain L-laajennuksia tehtiin.
- **Yksittäisiä tilamuutoksia**, esimerkiksi asuinhuoneen muuttaminen liiketilaksi.

153. Tyypillinen muutos piharakennukseen. K. Kunnaksen vuoden 1939 muutossuunnitelmassa puusäiliöitä on muutettu pesutuvaksi jo ennen rakennuksen rakentamista. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

Vesi, viemäri ja kadut Raksilaan

Katuja Raksilaan rakennettiin sitä mukaa kuin korttelit valmistuivat. Katujen kuntoon raxsilalaiset eivät olleet tyytyväisiä, mistä kertovat lukuisat aiheeseen liittyvät kirjoitukset 1930-luvun Kalevassa. Syrjäkatu ja Siltakatu olivat olemassa jo ennen nykyisen Puu-Raxsilan rakentamista. Viemärit ja vesijohtoverkko näille kaduille rakennettiin kuitenkin vasta myöhemmin, kun kaupungin vesilaitoksen ensimmäinen vesitorni Intiöön oli valmistunut vuonna 1927.

Ensin viemäri- ja vesijohto tulivat Siltakadun radanpuolipäähän vuonna 1926 ja jatkui siitä Puutarhakatua aina Puistikkokadulle asti. Syrjäkadun jo rakennetut tontit veloitettiin rakentamaan omakustanteisesti liittymät tähän viemäriin.

Vuosina 1929–30 kaupunki rakensi viemäriin ja vesijohtot koko Syrjäkadulle, mistä eteenpäin kadut, vesijohtot ja viemärit rakennettiin samanaikaisesti. Vuonna 1930 oli Karjakadun alkupään vuoro ja vuosina 1934–37 Puutarhakadun Tehtaanpuolipään. Karjakadun rakentaminen ja vesijohtojen ja viemäreiden vetäminen kadun alle jatkui vuonna 1938.

Katuasiassa raxsilalaiset saivat vihdoin helpotusta vuonna 1935, kun kunnostettiin Siltakadun pätkä radasta Syrjäkadulle. Useita autoja Kalevan 1930-luvun kirjoitusten mukaan upottanut Syrjäkatu Siltakadulta Puistikkokadulle päällystettiin kivillä vuonna 1938 ja Tehtaanpuolipään vuoro seuraavana vuonna. Vuonna 1939 tasoitettiin myös muut Raxsilan kadut ja vedettiin viemärit ja vesijohtot niille osille, joista ne vielä puuttuivat.

(Oulun kaupungin kunnalliskertomukset 1926–1939, Mieli- ja mielipidekirjoituksen 1930-luvun Kalevissa)

1930

- 1930-1937 Vesi- ja viemäriputket Puutarha- ja Karjakaduille

1932

- Asemakaavalaki 1932

1930-luvun asuntopula

Korttelit 32-34 alkavat rakentua 1938

1938

- 1938-1939 Vesi- ja viemäriputket Karja- ja Teuvopakkalankaduille

1939

- Talvisota 1939-1940

1940-LUKU

1940-luvun alkupuolella muutokset olivat vastaavia kuin 1930-luvulla. Sotien jälkeen asuntoja tarvittiin kotinsa rajan taakse tai pommituksissa menettäneille. Ullakko- huoneita rakennettiin lukuisiin rakennuksiin, mistä johtuen 1940-luvulla asuntojen määrä rakennusta kohden kasvoi Raksilassa. Vaikka sisäveikkoja oli rakennettu jo 1920-luvulla Raksilan ensimmäisiin asuintaloihin, muuttuivat ne vakiovarustukseksi vasta 1940-luvun puolella. Ensimmäiset sähköhellat ja keskuslämmitys ilmestyivät lupakuviin jo ennen sotia, mutta sotien aikana ja jälleenrakennuksen alkuvuosina palattiin takaisin puuhelloihin ja uunilämmitykseen.

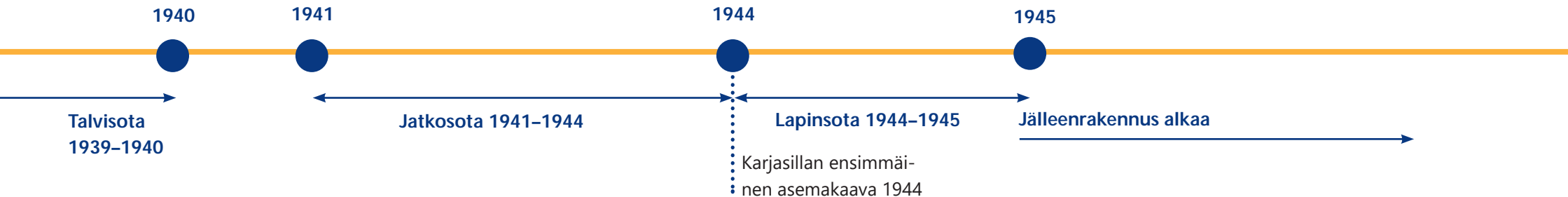
- Suureen osaan asuinrakennuksia lisättiin ullakolle 1-2 uunilämmitteistä ja toisi- naan myös vesipisteellä varustettua ullakkohuonetta, jotka olivat erillisiä asuntoja. Ullakon päätyjen ikkunoita kasvatettiin valon saamiseksi asuntoihin.
- Toiseksi yleisin muutos oli uunipadallisen pesutuvan tai saunan lisääminen talousrakennukseen.
- Muutamaa asuinrakennusta laajennettiin L-muotoiseksi. Laajennuksiin liittyi yleensä sisäänkäyntimuutoksia.
- Yksittäisiin asuntoihin lisättiin jo 1940-luvulla sisäveikat. Uudisrakentaminen ja L-laajennukset toteutettiin jo poikkeuksetta wc-tiloilla varustettuna.
- Keskuslämmitys lisättiin usein L-laajennuksen yhteydessä. Kattilahuone sijaitsi kellarissa.
- Ensimmäisiä sähköttömiä asuntoja varustettiin sähkövalaisimilla vuosikymme- nen loppupuolella.
- Yksittäisiä tilamuutoksia tehtiin edelleen, pääosin nämä liittyivät asuntojen muuttamiseen liiketiloiksi tai yksittäisten asuntojen yhdistämiseen.

154. Alkuperäinen yhä toiminnassa oleva paloposti 1940-luvulta Kar- jakadulla. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

Sotien aiheuttama asuntopula

Puistikkokadun varsi rakentuu 1940–53

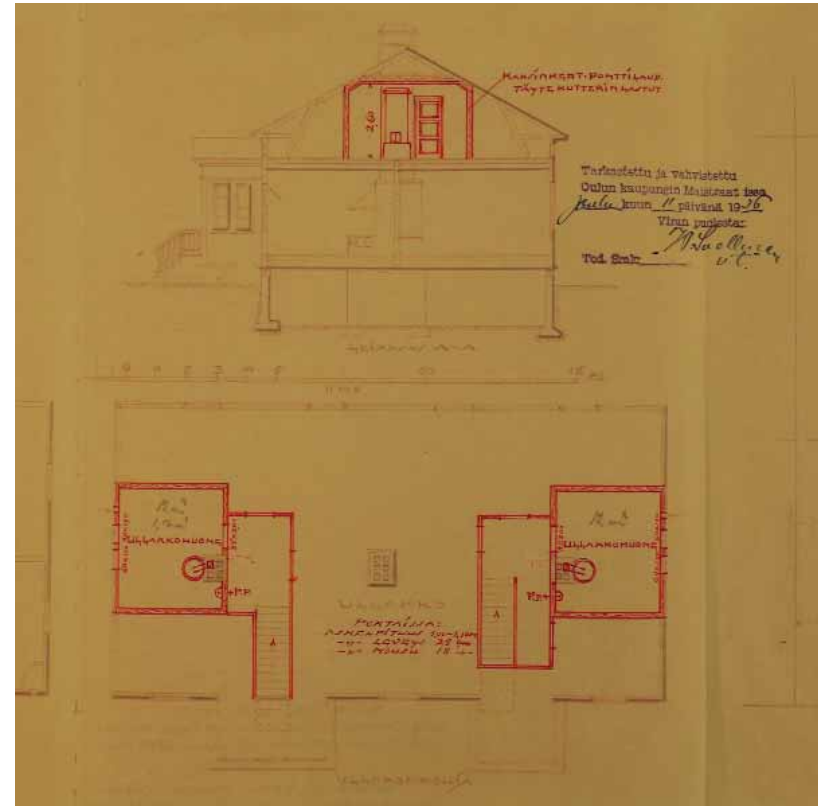

1950-LUKU

1950-luvulla valmistuivat Raksilan viimeiset alkuperäiset uudisrakennukset, jotka olivat pääasiassa 2-kerroksisia pienkerrostaloja. 1950-luvun rakennuksissa oli kaikissa jo kylpyhuoneet, sähköliedet ja sähkövalot. Lämmitys hoidettiin uudisrakentamisessa keskuslämmityksenä.

- Sotien jälkeinen **ullakkohuoneiden rakentaminen** asunnoiksi jatkui aktiivisena, mistä seurasi myös ullakon päätyikkunoiden uusimisia ja lisäämisiä.
- Olevia **asuntoja myös laajennettiin** liittämällä ullakkohuoneet alakerran asuntoihin. **Parvekkeiden rakentaminen yläkertoihin alkoi.**
- Ullakkohuoneissa lämmitysmuodoksi alkoi vähitellen ilmestyä **sähkölämmitys.**
- Yksittäisiä rakennuksia **laajennettiin L-mallisiksi**, näihin laajennuksiin liittyi myös kellari, jossa sijaitsi yleensä kattilahuone, sauna ja autotalli.
- **Sisävessoja** lisättiin joihinkin asuntoihin.
- **Talouksrakennuksiin rakennettiin saunatiloja.**
- **Asunnoissa ja liiketiloissa tehtiin joitain tilamuutoksia.** Pääosin nämä liittyivät liiketilojen laajentamiseen. **Liiketilojen muutoksissa myös katujulkisivuja muokattiin.**

155. Tyypillisesti ullakolle rakennuksen päätyihin lisättiin yksi tai kaksi huonetta, jotka lämmitettiin pönttöuunilla tai puuhellalla. Usein huoneiden edustalla oli pieni kylmä eteinen. Ullakon hyödyntäminen edellytti paloposteja portaikkojen yhteyteen, poistumistietokkaita ja portaiden riittävää loivuutta. Yleensä myös ullakon pieni ikkuna vaihdettiin suurempaan. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

1948

- Merikosken voimalaitos valmistuu 1948
- Sähkönsaanti Oulussa vakiintuu

1950

- Teuvo Pakkalan koulu valmistuu 1950
- Asemakaavamuutos Siltakadun levennyksestä 1950

1952

- 1952 Raksilan ensimmäinen postimerkkiasemakaava korttelissa 32 tontille 242

1953

- Raksilan viimeinen kortteli rakentuu 1953

1956

- 1956 Radan varren ensimmäiset kerrostalot valmistuvat kortteliin 25

1958

- Rakennuslaki 1958

1960-LUKU

1960-luvulla muutosluvut vähenivät merkittävästi. Vuonna 1965 uusittuun inventoivaan Raksilan asemakaavaan oli tehty tonttikohtaisia muutoksia, jotka mahdollistivat esimerkiksi kylmän vintin sisustamisen asuintiloiksi. Suurin osa näistä ullakkohuoneista oli jo rakennettu 1940-1950-luvuilla.

Merkittävin 1960-luvun muutos oli Kainuuntien alle jääneiden kymmenen tontin kaikkien rakennusten purkaminen, kun tietä levennettiin. Tämä käsitti noin kahdeksas osan koko vuonna 1924 kaavoitetusta alueesta. Uusimmat puretuista rakennuksista olivat valmistuneet 1950-luvun alussa.

- Yleisin 60-luvun muutos on matalan jälleenrakennuskauden **tyyppiautotallin lisääminen** pihan perälle.
- Oleviin talousrakennuksiin rakennettiin edelleen **saunoja ja autotalleja**.
- Uudet **ullakkohuoneet** ovat 1960-luvulla pääosin **alapuolisen asunnon laajennuksia**. Niitä ei enää rakennettu kovin montaa.

- **Ensimmäiset kattolyhdyt** ullakon valaisemiseksi.
- **Kylmiin kellareihin rakennettiin ensimmäisiä sauna- ja pesutiloja**. Tilat olivat lämmöneristettyjä ja niihin liittyivät myös pukuhuoneet.
- Asuntoihin rakennettiin jonkin verran **sisävessoja** tai peseytymisen mahdollistavia **kylpyhuoneita**.
- **Sähköpatterit** tai **keskuslämmitys** yleistyivät vähitellen. Olevia uuneja poistettiin.
- Asunnoissa ja liiketiloissa tehtiin joitain tilamuutoksia. **Asuntojen yhdistäminen alkoi**. Tähän mennessä asuntoja oli laajennettu pääosin ullakolle.
- **Myymälätilojen muutoksia** tehtiin edelleen. Näillä oli vaikutusta myös julkisivuihin. 1960-luvulla muutettiin ensimmäisen kerran liiketila takaisin asunnoiksi. Myös julkisivu palautettiin tavanomaiseksi.
- Sähköttömiä asuntoja varustettiin **sähkövalaisimilla**.
- **Yksittäisiä tilamuutoksia** tehtiin edelleen, pääosin nämä liittyivät asuntojen muuttamiseen liiketiloiksi tai yksittäisten asuntojen yhdistämiseen.

Autoistuminen alkaa 1960-luvulla

1960

1964

196?

- Raksilan "inventoiva" asemakaava 1964
- Radanvarsi kaavoitettiin kerrostaloille
- Kainuuntien uusi linjaus mukana kaavassa

- Kainuuntie rakennetaan
1960-luvulla

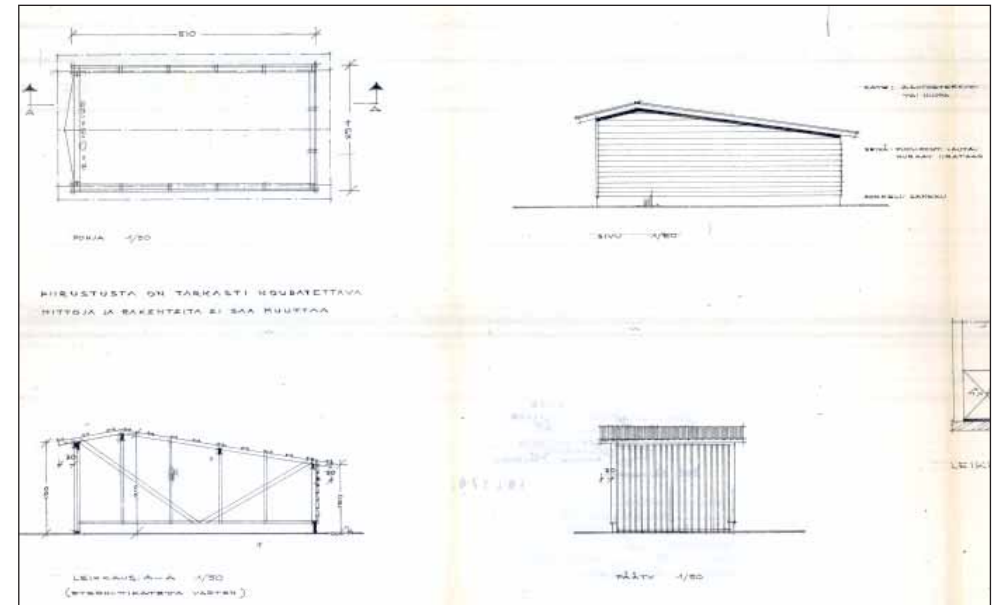

1970-LUKU

1970-luvulla Raksilassa tehtiin vain muutamia luvanvaraisia muutostöitä. Öljykriisin vaikutukset alkoivat Raksilassa näkyä suuremmissa mittakaavassa vasta 1980-luvulla, vaikka ensimmäiset lisälämmöneristykset esiintyvät lupakuvissa jo 1970-luvun puolivälissä.

Vuosikymmenen lopulla valmistui Toppilan lämpövoimala, mikä mahdollisti uunitai öljylämmityksestä siirtymisen kaukolämpöön, kunhan lämpöputket vain valmistuivat Raksilaan asti. Kaukolämpöön siirtymisestä on vain vähän dokumentteja. Myös muut lämmitysmuodon muutokset ovat heikosti dokumentoituja öljykeskuslämmitykseen siirtymistä lukuun ottamatta, joka näkyy etenkin aiempien vuosikymmenien luvissa kattilahuoneen rakentamisena kellariin.

- 1970-luvun puolivälissä tehtiin ensimmäinen koko rakennuksen muuttaminen yhden asunnon käyttöön. **4-6 asunnon rakennus muuttui omakotitaloksi.** Ilmeisesti yksi asuintalo oli jo tätä ennen muutettu yhdeksi asunnoksi.
- Asuintilojen **lisälämmöneristäminen** alkoi.
- **Piharakennusten purkaminen** alkoi.
- **Pesuhuoneiden ja saunojen rakentaminen asunnon sisälle** alkoi.
- **Sisävessoja** rakennettiin.
- **Saunatilojen rakentaminen kellariin** jatkui.
- **Sähköpatterit** tai **keskuslämmitys** yleistyivät vähitellen. Olevia uuneja poistettiin.

156. Yleisin Raksilan alueelle rakennettu jälleenrakennuskauden autotalli oli Tyyppi n: 1. Myös harjakattoisia autotalleja rakennettiin. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

1973

Öljykriisi 1973

1975

Jäähalli 1975
Rakennusten lämmöneristys-
vaatimusten tiukentuminen

1976

Oulun uimahalli 1976
Marketit 1976

1977

Toppilan lämpövoimala
valmistuu 1977

1978

Rakennusten lämmöneristys-
vaatimusten tiukentuminen
1978

1979

Öljykriisi 1979

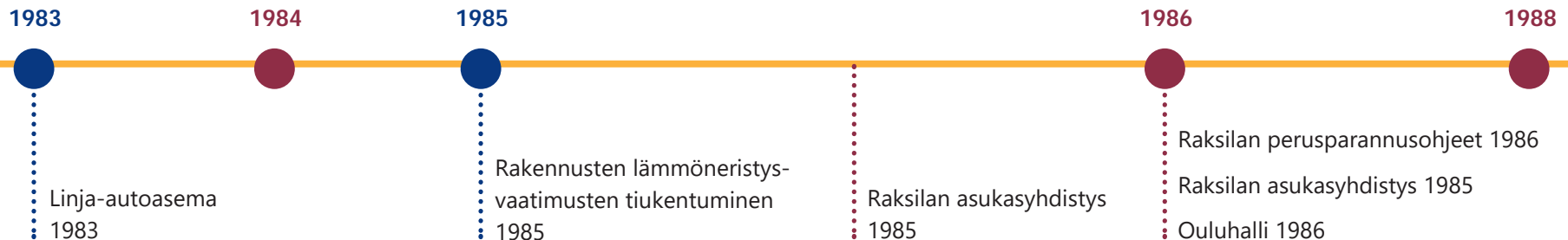
1980-LUKU

1980-luvulla korjaustoiminta oli Raksilassa vilkasta. Tähän vaikuttivat rakennusten huonon kunnon lisäksi omistussuhteiden muuttuminen alkuperäisten omistajien ikääntymisen myötä sekä Raksilan pääseminen valtion perusparannusohjelman kokeilualueeksi. Tämä tarkoitti vuosien 1984–1988 aikana myönnettyjä korjausavustuksia ja pitkäaikaisia perusparannuslainoja. Toteutuneissa korjaus- ja muutostöissä tämä näkyi erityisesti rakennusten lisälämmöneristämistä ja ikkunoiden vaihtamista energiataloudellisemmiksi, vaikkei ohjelma suoraan tähän velvoittanutkaan.

- Etenkin Puistikkokadun ja Syrjäkadun varren taloyhtiöissä suoritettiin **peruskorjauksia**, joissa märkätilat ja keittiöt uusittiin ja mahdollisesti seiniä lisälämmöneristettiin. Vaihtoehtoisesti tehtiin perusteellinen **jukisivuremontti**, jossa ikkunat ja ovet vaihdettiin sekä seinät lisälämmöneristettiin ja joissain tapauksissa koko ulkoverhous uusittiin. Myös **kattoja uusittiin**.
- **Asuntoja yhdistettiin suuremmiksi**. Tyypillisesti neljän asunnon talosta tuli paritalo, jonka ullakko ja mahdollisesti myös kellari muutettiin lämpimiksi asuintiloiksi. Olevia asuntoja **laajennettiin myös ullakoille ja kellareihin**. Asuntoja yhdistettäessä **tilamuutokset** saattoivat olla suuria.
- Rakennettiin **uusia wc-, pesu- ja saunatiloja** sekä vanhoja wc-tiloja muutettiin kylpyhuoneiksi.
- Uuneja ja puuhelloja purettiin ja **sähköliesiä** asennettiin tilalle. Myös **jääkaapista** oli tullut keittiön vakiovaruste vuokra-asunnoissakin.

- Rakennuksia **lisälämmöneristettiin**. 5–10 cm mineraalivillakerros asennettiin yleensä rakenteiden sisäpuolelle. Muutama ulkopuolinen lämmöneristys toteutettiin koko julkisivun uusimisen yhteydessä.
- **Ikkunoita ja ovia uusittiin** yleensä puitejako säilyttäen paksurakenteisina uusina puuikkunoina tai pystypaneeliovina. Alkuperäisiä ovia ja ikkunoita myös kunnostettiin.
- Vesikatolle puhkaistiin **kattolyhtyjä ja lapeikkunoita**.
- **Kuisteja rakennettiin uudestaan** ja muutettiin lämpimiksi. Kuistien yläosaan tai väliin rakennettiin **parvekkeita**. Tilamuutosten ja asuntojen yhdistämisten myötä myös sisäänkäynnit vähenivät ja ulko-ovia poistettiin. Kuisteihin lisättiin ikkunoita.
- **Piharakennuksia** muutettiin edelleen **autotalleiksi ja saunatiloiksi**. Niitä myös purettiin ja tilalle rakennettiin **uusi autotalli** tai uusi autotalli lisättiin pihapiiriin.
- Ensimmäinen **huvimaja** rakennettiin.
- **Liiketilat vähenivät** ja niitä muutettiin joko asunnoiksi tai toimistoiksi.

Raksilasta valtion perusparannuslainoituksen kokeilualue vuosina 1984–88

ALUEITTAINEN PERUSPARANNUSKOKEILU 1984–1988

Alueittaisen perusparannuslain (34/1979) tarkoituksena oli edistää olemassa olevan vanhan asuntokannan käyttöä ja asunto-olojen parantamista. Valtion perusparannuslainoituksen kohteena olivat periaatteessa kaikki kaupungin valitsemien ja valtioneuvoston hyväksymien alueitten asunnot tai asuinkäyttöön otettavat rakennukset omistussuhteista ja hallintomuodosta riippumatta.¹

1960-70-lukujen aikana suuret puutaloalueet olivat hävinneet sekä Tuirasta että ruutukaava-alueelta. Myös Raksilan vanhimmille rataa lähinnä oleville kortteleille oli rakennettu uusia kerrostaloja. Raksilan puutalojen heikentynyt kunto ja vuokrasopimusten umpeutuminen aiheuttivatkin huolenaiheita 1980-luvulla sekä asukkaissa että puutalo-Oulun puolustajissa.

Oulun kaupunginhallitus esitti 13.12.1983, että perusparannuslain tarkoittaman kokeilun piiriin hyväksyttäisiin Oulusta Raksilan puutaloalue, Etu-Karjasillan kerrostaloalue ja Porilan alue. Valtion lainan myöntämisen edellytyksenä oli kaupungin laatima ja valtuuston hyväksymä perusparannusohjelma, joka asuntohallituksen tuli hyväksyä. Raksila kuului perusparannusohjelman kokeilualueisiin vuosina 1984–1988.²

Perusparannusohjelma sisälsi aluesuunnitelman ja hankeyksilöinnin. Alueohjelmassa selvitettiin perusparantamisen alustava toteuttamisaikataulu sekä päätettiin kunnalta edellytettävät toimenpiteet ohjelman toteuttamiseksi. Hankeyksilöinnissä selvitettiin toteutettavat rakennusten perusparannustoimenpiteet sekä arvioitiin niistä aiheutuvat kustannukset. Näin saatiin budjetoitua valtion lainarahan tarve.³

Syyskuussa 1984 kaupungin valtuusto päätti jatkaa Puu-Raksilan vuokrasopimuksia vuoden 2020 loppuun saakka, mikä edesauttoi rakennusten korjauspäätöksiä ja turvasi alueen säilymisen 2020-luvulle. Peruskorjauksiin luvattiin avustuksia ja pitkäaikaista perusparannuslainaa.⁴

1 Alueittainen perusparannuskokeilu. Raksilan puutaloalueen, Etukarjasillan kerrostaloalueen ja Pateniemen Porilan alueen Alueohjelmat 1984-1988. s. 12

2 Alueittainen perusparannuskokeilu. Raksilan puutaloalueen, Etukarjasillan kerrostaloalueen ja Pateniemen Porilan alueen Alueohjelmat 1984-1988. s. 12

3 Alueittainen perusparannuskokeilu. Raksilan puutaloalueen, Etukarjasillan kerrostaloalueen ja Pateniemen Porilan alueen Alueohjelmat 1984-1988. s. 12

4 Alueittainen perusparannuskokeilu. Raksilan puutaloalueen, Etukarjasillan kerrostaloalueen ja Pateniemen Porilan alueen Alueohjelmat 1984-1988. s. 12

RAKSILAN PERUSPARANNUSOHJEET 1986

Arkkitehti Kirsti Junntila Oulun kaupungin kiinteistövirastosta laati Raksilan perusparannusohjeet vuonna 1986. Ohjeet on suunnattu alueen asukkaille, omistajille ja suunnittelijoille. Ohjelman tavoitteena oli edistää olemassa olevan rakennuskannan järkevää ja taloudellista käyttöä, asunto-olojen parantamista, hyvän asuinympäristön säilyttämistä ja kehittämistä sekä vanhan asuinrakennuskannan omaleimaisten piirteiden suojelemista.⁵ 1980-luvulla laaditut ohjeet ovat yhä velvoittavia. Ohjeet löytyvät verkosta osoitteesta: https://issuu.com/raksila/docs/raksilan_perusparannusohjeet

”Rakennusten perusparantaminen, mahdollinen laajentaminen sekä lisärakentaminen tontilla on tehtävä siten, että se on sopusoinnussa alkuperäisten rakennusten kanssa. Tämä koskee rakennusmateriaaleja, -tapaa, mittasuhteita, pintoja ja värytystä.

Laajoja energiataloudellisia korjaustoimenpiteitä harkittaessa tulisi rakennukset nähdä kokonaisuutena. Niinpä kustannuksia laskettaessa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi lisälämmöneristyksen ja ikkunoiden vaihtamisen aiheuttamat kertautuvat toimenpiteet ja niiden aiheuttamat kustannukset.”⁶ (Junntila, 28.10.1986, s. 5–6)

5 Junntila, 28.10.1986.

6 Junntila, 28.10.1986.

157. Esimerkki verrattain tyypillisestä 1980-luvun muutoksesta. Asuinrakennus on muutettu paritaloksi. Kuisteja on korotettu ja niiden yläosaan on tehty parvekkeet. Ullakko on muutettu lämpimiksi asuintiloiksi ja ullakon keskiosiin on saatu valoa pihan puolen kattolyhtyjen kautta. Sisäänkäynnit on uudistettu ja kuisteihin on lisätty ikkunoita. Usein ikkunat vaihdettiin. Tässä uudet ikkunat ovat vanhoja muualta siirrettyjä. (Piirustus: Oulun kaupunginarkisto.)

1990-LUKU

1990-luvun lama hillitsi muutos- ja korjaustoimintaa vuosikymmenen ensimmäisellä puoliskolla myös Raksilassa. Korjaus- ja muutostöitä kuitenkin tehtiin vuosikymmenen loppua kohden kiihtyvällä tahdilla. Tyypillinen muutos oli asuntojen laajentaminen yhdistämällä viereiseen asuntoon tai laajentaminen ullakolle tai kellariin.

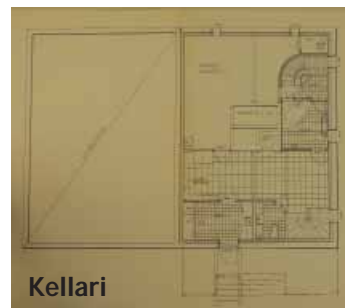
- **Asuntoja yhdistettiin suuremmiksi.** Tyypillisesti yksi asunto yhdistettiin viereiseen, mutta myös paritaloja tehtiin.
- Asuntoja laajennettiin myös ullakolle ja/tai kellariin. Asuntoja yhdistettäessä haettiin **moderneja tilaratkaisuja ja asumisen mukavuutta**, jota saatiin saunaosastoilla, useilla wc-tiloilla, harrastetiloilla ja kodinhoitohuoneilla.
- Rakennettiin **uusia wc-, pesu- ja saunatiloja** uudistettiin ja lisättiin asuntojen kaikkiin kerroksiin.
- **Uuneja ja puuhelloja** purettiin, mutta myös säilytettiin. Tulisijoja myös lisättiin rakennuksiin.
- **Kuisteja muutettiin lämpimiksi ja niitä korotettiin**, tässä yhteydessä vanha kuisti saatettiin purkaa pois ja rakentaa uudestaan.
- **Parvekkeita** rakennettiin sekä talon päätyihin että kuistien yläosiin.

- Ensimmäinen nimetty **kellarin kosteusvauriokorjaus** tehtiin 1990-luvun lopulla. Salaojitus, patolevyt ja kosteuseristys lisättiin ja perustuksia vahvistettiin.
- **Ikkunoita ja ovia uusittiin.** Suurien muutostöiden yhteydessä lisättiin uusia ikkunoita ja sisäänkäyntijärjestelyitä muutettiin. **Sisäänkäyntien ylle lisättiin katoksia.**
- Vesikatolle puhkaistiin **kattolyhtyjä ja lapeikkunoita.**
- Rakennuksiin **lisättiin lämmöneristettä.** Tässä yhteydessä vanhoja eristeitä poistettiin jo joistain rakennuksista.
- Sähköjä uusittiin ja pönttöuuneihin asennettiin sähkövastuksia.
- **Piharakennuksia** purettiin ja rakennettiin uudelleen. Yleisin uusi piharakennuksen käyttötarkoitus oli edelleen autotalli, mutta myös pelkkiä varastoja tai toimisto rakennettiin. Osa uusista piharakennuksista tehtiin liki samanlaisena kuin alkuperäinen piharakennus.
- Parin rakennuksen **käyttötarkoituksissa tapahtui muutoksia.** Galleria muutettiin asunnoksi ja kokonainen asuntotalo siirtyi säätöön ylläpitämään toimintaan.

1990-luvun alun lama

1990

158. Tyypillinen 1990-luvun muutos, jossa vierekkäiset asunnot yhdistetään ja otetaan kellari ja ullakko käyttöön. (Piirustukset: Oulun kaupungin-arkisto.)

1996

• Kainuuntien
• leventäminen 1996

2000

• Maankäyttö- ja
• rakennuslaki 2000

2000-LUKU

2000-luvulla korjaus- ja muutostoiminta oli Raksilassa vilkasta. Uudet rakennusten energiatehokkuusvaatimukset alkoivat näkyä suunnittelussa uusien rakenteiden eristepaksuuksissa. Myös vedeneristeet märkätiloissa olivat poikkeuksetta mukana suunnitelmissa. Salaojituksia ja sokkeleiden vahvistuksia toteutettiin, mikä viittasi kosteusongelmiin kellareissa.

- **Asuntojen yhdistäminen** jatkui. Muutamia isoja asuntoja jaettiin myös pienemmiksi.
- Asuntoja laajennettiin edelleen ullakoille ja/tai kellariin. Asuntoja yhdistettäessä haettiin **moderneja tilaratkaisuja ja asumisen mukavuutta**, jota saatiin saunasastoilla, useilla wc-tiloilla, harrastetiloilla ja kodinhoitohuoneilla.
- Rakennettiin **uusia wc-, pesu- ja saunatiloja** uudistettiin ja lisättiin asuntojen kaikkiin kerroksiin. Asuntojen vakiovarustukseen kuului **pyykinpesukone**, joka pienemmissä vuokra-asunnoissa mahdutettiin kylpyhuoneeksi laajennettuun wc-tilaan.
- **Kuistien hyödyntäminen** jatkui. Niitä muutettiin lämpimiksi, korotettiin tai rakennettiin kokonaan uusi kuisti. Huonokuntoinen kuisti saatettiin purkaa pois ja rakentaa uudestaan.
- **Parvekkeita** rakennettiin sekä talon päätyihin että kuistien yläosiin ja niiden välille.
- **Salaojituksia ja sokkeleiden vahvistuksia** toteutettiin.

- **Ikkunoita ja ovia uusittiin, lisättiin ja poistettiin, mutta myös kunnostettiin.** Sisäänkäyntien ylle lisättiin **katoksia**.
- Ullakolle valoa ja korkeutta pyrittiin yksittäistapauksissa saamaan sisäpihan puoleisen **lappen tai harjan korotuksilla**. Yleisemmin hyödynnettiin **kattolyhtyjä ja lapeikkunoita**.
- Rakennuksiin **lisättiin lämmöneristettä ja uusien rakenteiden paksuudet kasvoivat**. Lämmöneristämisessä alettiin hyödyntää **selluvillaa**, myös **vanhoja purutäyttöjä poistettiin**.
- Suuremmissa taloyhtiöissä toteutettiin **linjasaneerauksia**, joiden yhteydessä wc-tiloja muutettiin suihkullisiksi ja pyykinpesukoneet mahdutettiin asuntoihin.
- **Piharakennuksia** purettiin ja rakennettiin uudelleen. **Autotallien ja -katosten** lisäksi varastot ja **kesäkeittiöt** yleistyivät.
- Jätehuoltoon kiinnitettiin huomioita. Pihamaille alkoi ilmestyä **jätekatoksia**.
- Myös **pihasuunnitelmia** tehtiin. Perinteisesti yhteiskäytössä olleita pihoja jaettiin yksittäistapauksissa keskeltä kahtia talon puolikkaiden kesken.
- Tonteille tehtiin toinen ajoliittymä, minkä avulla autopaikoitus helpottui usean asunnon rakennuksissa.
- Asuinrakennus muutettiin säätiön ylläpitämään toimintaan. Tässä yhteydessä lisättiin **koneellinen ilmanvaihto**. Tämä oli ensimmäinen lupapiirrustuksista ilmenevä koneellisen ilmanvaihdon lisääminen Puu-Raksilan asuintaloihin.

2003

Rakennusten energiatehokkuusvaatimusten tiukentuminen 2003

2007

Rakennusten energiatehokkuusvaatimusten tiukentuminen 2007

2007

Raksilan ympäristöohjelma 2007–2009

2009

RKY2009
Raksilan puutaloalueesta valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö 2009

2010–2020

Vuosina 2010-2020 keskityttiin rakennusten peruskorjaamiseen. Pihojen, sokkelien ja kellarien kuivatusta parannettiin. Myös kattojen uusimisille oli myönnetty useita lupia. Korjausten yhteydessä vanhat lämmöneristeet uusittiin useimmiten rakennuksen energiatehokkuuden parantamiseksi.

- **Asuntojen yhdistäminen** jatkui, mutta ei enää niin laajamittaisena kuin aiemmin. Myös **ullakoille ja kellareihin asuintilojen laajentamista** jatkettiin, mutta nämäkin harvenivat lukumääräisesti edellisistä vuosikymmenistä.
- **Wc-, pesu-, sauna- ja kodinhoitotilojen** uudistaminen jatkui. Suurissa asunnoissa saatettiin rakentaa suurehko "kotikylpylä", jossa oli sekä sauna, amme, suihkut ja mahdollisesti myös kuntosali tai muita mukavuuksia.
- **Kuistien hyödyntäminen jatkui.** Tällä vuosikymmenellä kuisteja lisättiin muutama rakennukseen.
- **Parvekkeita** rakennettiin sekä talon päätyihin että kuistien yläosiin ja niiden välille. Uutuutena kuistien välisiä terasseja tai parvekkeita saatettiin lasittaa.
- **Salaojitukset, sokkeleiden vahvistukset, routaeristeiden lisääminen ja pihan kuivatukset** yleistyivät. Myös varsinaisia kellareiden tai yksittäisten asuntojen sisäilma-
korjauksia tehtiin joitakin.
- **Ikkunoita ja ovia uusittiin, lisättiin ja poistettiin, mutta myös kunnostettiin.** Sisäänkäyntien ylle lisättiin **katoksia**.
- **Vesikattoja uusittiin ja yläpohjia korjattiin.** Yläpohjien lämmöneristystä uusittiin. Kattolyhtyjen ja lapeikkunoiden lisääminen lähes loppui.

- Rapattujen talojen julkisivuja uusittiin **lämpörappauksina**.
- Rakennuksiin **lisättiin lämmöneristettä ja uusien rakenteiden paksuudet kasvoivat.** Vanhat eristeet poistettiin useimmiten eristystä parannaessa.
- **Piharakennuksiin** laajennettiin autotalleja. Vanha yksittäinen piharakennus korvattiin uudella varastolla. **Kasvihuoneita** kohosi pihoilta.
- Alueen ensimmäiset **aurinkopaneelit** asennettiin piharakennuksen katolle 2010-luvun loppupuolella.
- Lämmitystapa vaihdettiin yksittäisissä asunnoissa **kaukolämpöön**.
- Palveluasuntolana toiminut rakennus ja yksi liiketila muutettiin asunnoiksi.

2010

Rakennusten energiatehokkuusvaatimusten tiukentuminen 2010

2012

Rakennusten energiatehokkuusvaatimusten tiukentuminen 2012

2017

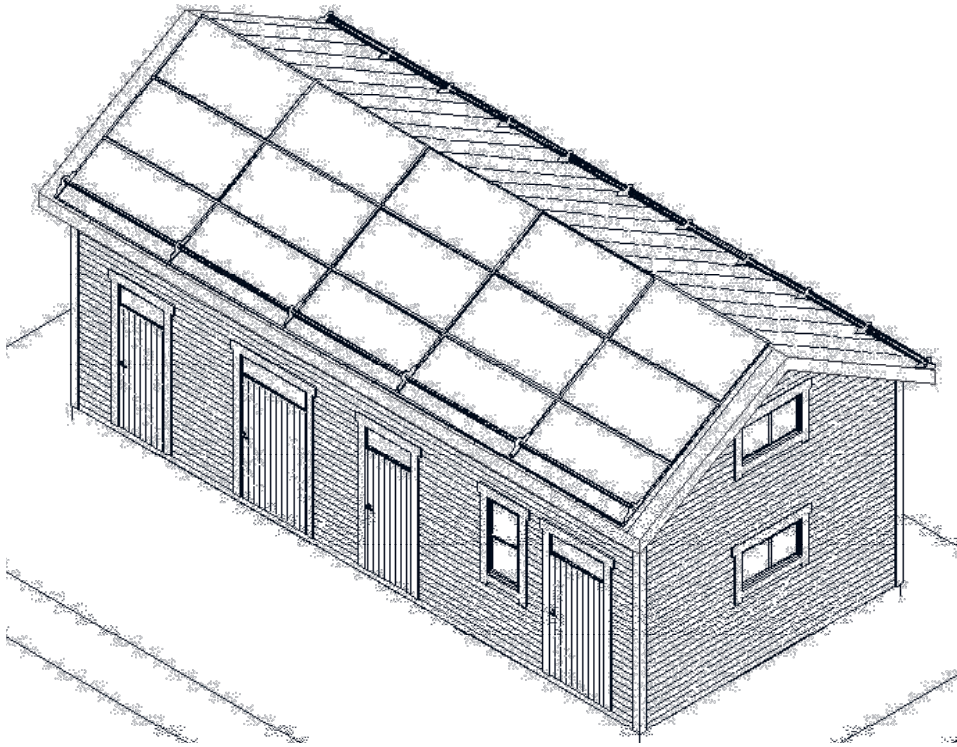
Rakasilan
Suojeluatlas 2017

2018

Rakennusten energiatehokkuusvaatimusten tiukentuminen 2018

159. Raksilan ensimmäiset aurinkopaneelit asennettiin vuonna 2018 piharakennuksen katolle.
(Piirustus: Jouni Salokannel 2018, Oulun rakennusvalvonnan arkisto.)

LÄMMITYSMUODOT RAKSILASSA

Raksilan 1920–1930-luvuilla rakennetut rakennukset lämpenivät yleensä huonekohtaisilla uuneilla ja puuhelloilla. Kuitenkin jo vuonna 1929 suunnitelmissa esiintyy ensimmäinen keskuslämmitys. Tuohon aikaan kellarissa sijainnutta keskuslämmityskattilaa lämmitettiin puulla, hiilillä tai koksilla. Myös huoneistokohtaista Narag-lämmityskattilaa käytettiin ainakin kahdessa talossa.

1940-luvun puolella ja 1950-luvulla rakennetuissa asuintaloissa keskuslämmitys oli jo vallitseva lämmitysmuoto, mutta etenkin heti sotien jälkeen rakennetuissa asuintaloissa pitäydettiin vielä huonekohtaisessa uunilämmityksessä. Kaksikerroksisten asuinkerrostalojen kellareihin tehtiin yleensä varaus keskuslämmityksen myöhempää asentamista varten.

1950–70-luvuilla uunilämmityksiä vaihdettiin Raksilassakin öljykeskuslämmitykseen. Dokumentteja tästä on löytynyt niukasti, mutta uunien purkaminen ja kattilahuoneen rakentaminen kellariin ovat selviä merkkejä lämmitysmuodon muutoksesta. Uunilämmitys säilyi pitkään merkittävänä lämmitysmuotona Raksilassa. Tiettävästi vielä 2000-luvulla joitakin asuntoja lämmitettiin puulla.

Myös sähkölämmitystä käytettiin. Uunilämmitteisen talon ullakkohuoneet saattoivat olla sähkölämmitteiset. Käytöstä poistettuja uuneja muutettiin sähkövastuksin lämpiäviksi ainakin 1990-luvulla.

Toppilan lämpövoimalaitos valmistui vuonna 1977, minkä jälkeen vanha uuni-, öljy tai sähkölämmitys voitiin vaihtaa kaukolämpöön. Vuonna 1983 Raksilan halki kulkevaan kaukolämmön runkojohtoon oli liittynyt kahdeksan ja sähkölämmitteisiä oli 20 kappaletta (Raksilan suojeleatlas, s. 53). 1980–2020-luvuilla kaukolämpöön on siirrytty pikkuhiljaa, kun vanha lämmitysjärjestelmä on tullut käyttökänsä päähän tai perusteellisen peruskorjauksen yhteydessä. Raksilassa on tiettävästi myös ainakin yksi pellettilämmitys ja lisäksi aurinkoenergiaa hyödynnetään ainakin yhdellä tontilla.

2021

Raksilan rakennushistoriaselvitys
2021

7 NYKYTILA JA SÄILYNEISYYS

7.1. Alueen rakenteen säilyneisyys

Kokonaisuutena tarkastellen Puu-Raksilan vuoden 1924 kaavan mukaisen kuuden korttelin rakenne ja rakeisuus ovat säilyneet yllättävän hyvin nykypäivään. Ainoastaan Kainuuntien levennys liittymineen on leikannut Kaupunginojan varrelta kymmenen tonttia. Samalla alkuperäisen kaavan symmetria poistui. Sen sijaan kaikki Puu-Raksilaa ympäröivät alueet ovat muuttuneet radikaalisti.

Pää- ja piharakennusten mittakaava on säilynyt pääosin alkuperäisen mukaisena muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Päärakennuksiin on tehty jonkin verran laajennuksia pihan puolelle, mutta toistaiseksi suurin osa laajennuksista on pienimuotoisia kuistien lisäämisiä, laajentamisia tai korottomisia tai verrattain pian rakennuksen valmistumisen jälkeen tehtyjä L-laajennuksia. Piharakennuksissa löytyy sen sijaan muutamia uudisrakennuksia, jotka poikkeavat mittakaavaltaan huomattavasti alkuperäisestä ja muuttavat täten myös piha-alueen tilarakennetta.

7.2 Kadut, katutilat ja puusto

Puu-Raksilan sisäiset kadut ja niiden leveydet sekä puusto ovat säilyneet alkuperäisen kaavan mukaisina. Katutilat sen sijaan ovat muuttuneet, sillä alun perin olematon puusto on kasvanut täyteen mittaansa. Puita ei ole ollut istutettuna vielä 1947 vuoden ilmakuvassa¹, mutta vuonna 1953 ne ovat jo havaittavissa valokuvista. Nykyisin lehtipuiden reunustamat katutilat ovat osin jopa puistomaisia. Etenkin leveä ja bulevardimainen Puistikkokatu, jonka eteläpää on muutettu leikkipuistoksi. Osin katutiloja määrittävät myös autojen pysäköinti, jota ei tapahtunut ennen kuin autot yleistyivät lähes joka asuntokunnan peruskulkuvälineeksi.

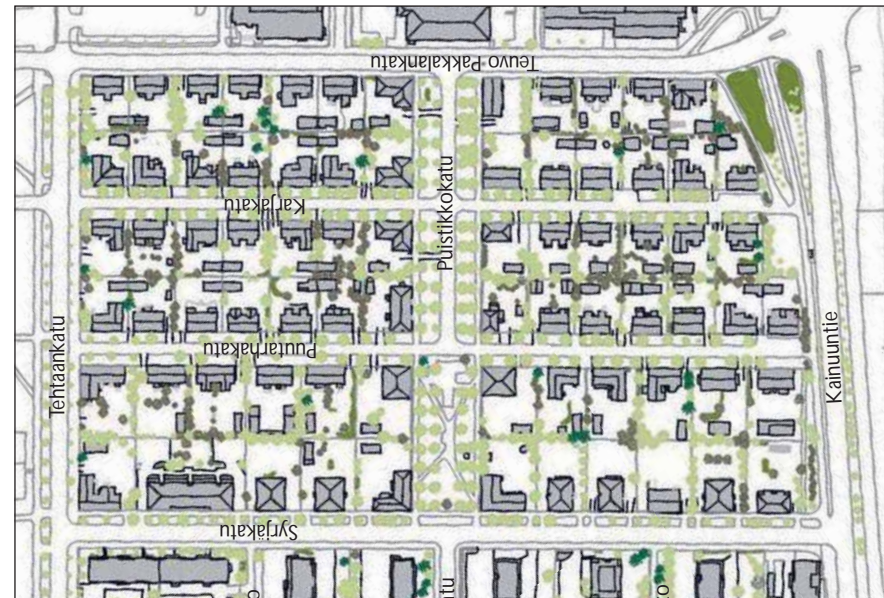
Myös katujen pintamateriaaleissa on tapahtunut muutoksia. Vielä 1960-luvulla Syrjäkatu oli ainut kivetty katu. Muut olivat hiekka tai sorapintaisia. Nykyisin alueen kaikki kadut ovat asfaltoidut.

¹ Vuoden 1947 Oulun kaupungin ilmakuva, julkaistu Puu-Raksilan suojeluatlas 2017, s. 39

Legend

Asphalt
Gravel
Stone Slaps
Paving Slaps
Playing Fields
Lawn
Park
Forest
Private Gardens
River

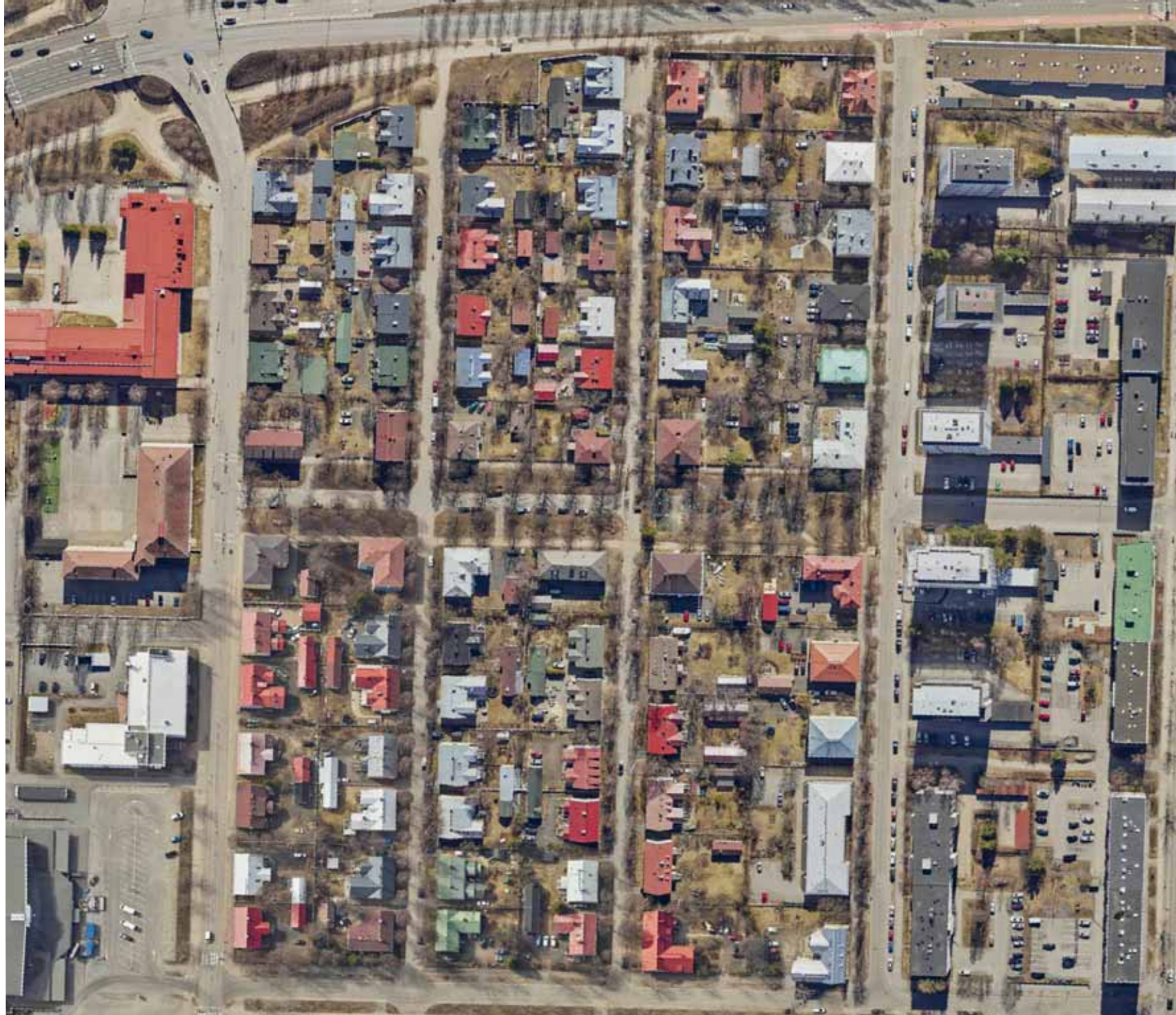

Legend

Deciduous trees
Coniferous
Shrubs
Little shrubs

160. Kaaviot Puu-Raksilan maanpinnan käsittelyistä ja puustosta vuodelta 2017. (Kaaviot: Puu-Raksilan suojeluatlas 2017 s. 149 ja 151)

161. Puu-Raksila vuonna 2020. (Kuva: 14.-21.8.2012, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

7.3 Pihat

Puu-Raksilassa pihojen alkuperäisestä olemuksesta ei ole juurikaan dokumentteja, sillä asemapiirroksissa esitettiin 1920–1950-luvuilla ainoastaan rakennusten paikat. Parhaiten pihojen alkuperäisiä ominaispiirteitä voidaan tavoittaa vanhoista ilmakuvista. Myös joitain piha-alueilta otettuja valokuvia on ollut tutkimuksessa käytössä.

Selvityksen liitteenä olevissa tonttikohtaisissa tarkasteluissa käydään kukin piha-alue yksityiskohtaisemmin läpi. Yleisesti voidaan todeta, että pihojen säilyneisyys on vaihtelevaa. Mikäli piharakennus on säilynyt alkuperäisellä paikallaan, eikä uusia lisärakennuksia ole tehty tai pihaa ole jaettu aidoilla tontin keskeltä, on pihan alkuperäinen keskeltä avoin tilarakenne säilynyt. Alun perin pihoja rajasivat kiinni katuun rakennettu päärakenne, tontin peränurkassa oleva piharakennus ja tontin rajoilla olevat aidat sekä mahdollisesti puut ja pensaat.

Avoimilla pihoilla oli yleensä myös pihan perällä peruna- ja kasvimaata sekä mahdollisesti marjapensaita. Tonttikohtaista vaihtelua esiintyi pihojen laitossa jo heti valmistumisen jälkeen. Nykyisin iso osa pihoista on alkuperäisen hengen mukaisia, vaikka kasvillisuus on 90–70 vuoden aikana uusiutunut ja lajisto monipuolistunut. Mahdolliset lisärakennukset ja tontin sisäiset aidat kuitenkin muuttavat pihan luonnetta ja supistavat käytettävää piha-alaa. Merkittävänä muutoksena voidaan pitää alun perin koko tontin asukkaiden yhteiskäytössä olleiden pihojen jakamista pienemmiksi yksityispihoiksi.

162. 1970-luvulla piharakennukset olivat vielä pääosin alkuperäisiä. Pihat ovat aidoin rajatut. Koi-vut ja pensasistutukset ovat tyypillistä pihojen kasvillisuutta. Pyykin kuivatus ja tuuletus näkyvät pihoilla. Parkkipaikat tai autosuojat eivät hallitse piha-alueita, vaikka autojen määrä alueella on lisääntynyt. (Kuva: Raksilan asukasyhdistys)

163. Raksilalle tyypillinen piharakenne. Osalla tonteista on kuvan pihasta poiketen edelleen hyötykasveja pihan perällä. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

164. Pienkerrostalojen pihat ovat keskimäärin säilyneet alkuperäisen hengen mukaisina. Merkittävin muutos on autopaikkojen lisääntyminen. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

165. Osalla pihoista pihan rakenne ja pintamateriaalit ovat muuttuneet. Lisääntynyt autopaikkojen tarve on syönyt alaa muilta toiminnoilta ja kasvillisuudelta. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

166. Joillakin tonteilla yhteispiha on aidattu asuntopihoiksi, mikä on muuttanut pihan toimintaperiaatetta ja tilarakennetta. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

167. Vuonna 1955 pihoilla oli verrattain vähän kasvillisuutta. Hyötypuutarha sijaitsi yleensä tontin vapaassa peränurkassa. Tontit olivat aidatut matalilla puusäle- tai metalliverkkoaidoilla. Koska kasvillisuutta oli vähän, oli naapuruston rakennusten ja etenkin kuistien muodostama rytmi havaittavissa piha-alueilla. Monien tonttien rajalle oli kuitenkin jo istutettu lehtipuita, jotka olivat yleensä koivuja. Pihoilla sijaitsi lisäksi usein pyykin kuivatusteline ja lipputanko. (Uuno Laukka 1955, Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kuvakokoelmat)

168. Paikoitellen kuistien rytmi on vielä selvästi havaittavissa piha-alueilla. Tämä on mahdollista, mikäli kasvillisuus on jäänyt usealla vierekkäisellä tontilla vähäiseksi. Tontteja rajaavat aidat ovat säilyneet kaikkialla. Kuisteihin on tehty muutoksia, mutta niiden luoma rytmi on säilynyt. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

169. Alkuperäisen mukainen hyötypuutarha tontin peränurkalla. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

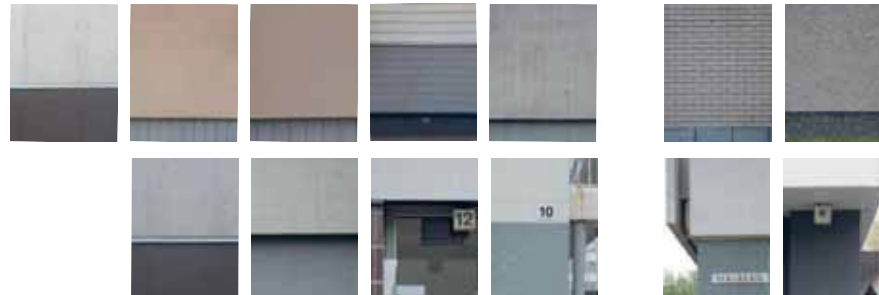

170. Usein puutarhat ovat säilyneet, mutta muuttuneet ajalle tyypillisiksi kasvihuone-, terssi-, kesäkeittiö- tai bergolarakennelmineen. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

Surface Materials: Facades

RATAKATU

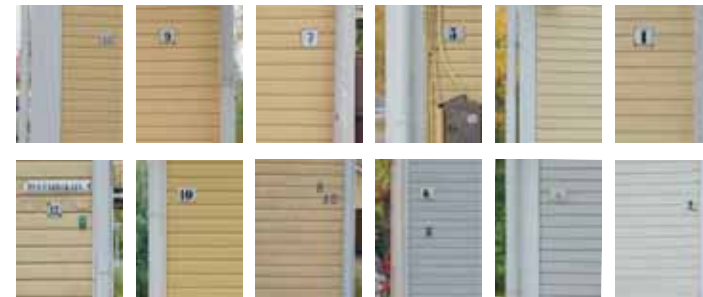

171. Kaaviossa on esitetty Puu-Raksilan päärakennusten julkisivumateriaalit tonteittain vuoden 2017 tilanteen mukaisina. (Kaaviot:Puu-Raksilan suojeluatlas 2017 s. 152)

SYRJÄKATU

SYRJÄKATU

PUUTARHAKATU

PUUTARHAKATU

PUUSTIKKOKATU

KARJAKATU

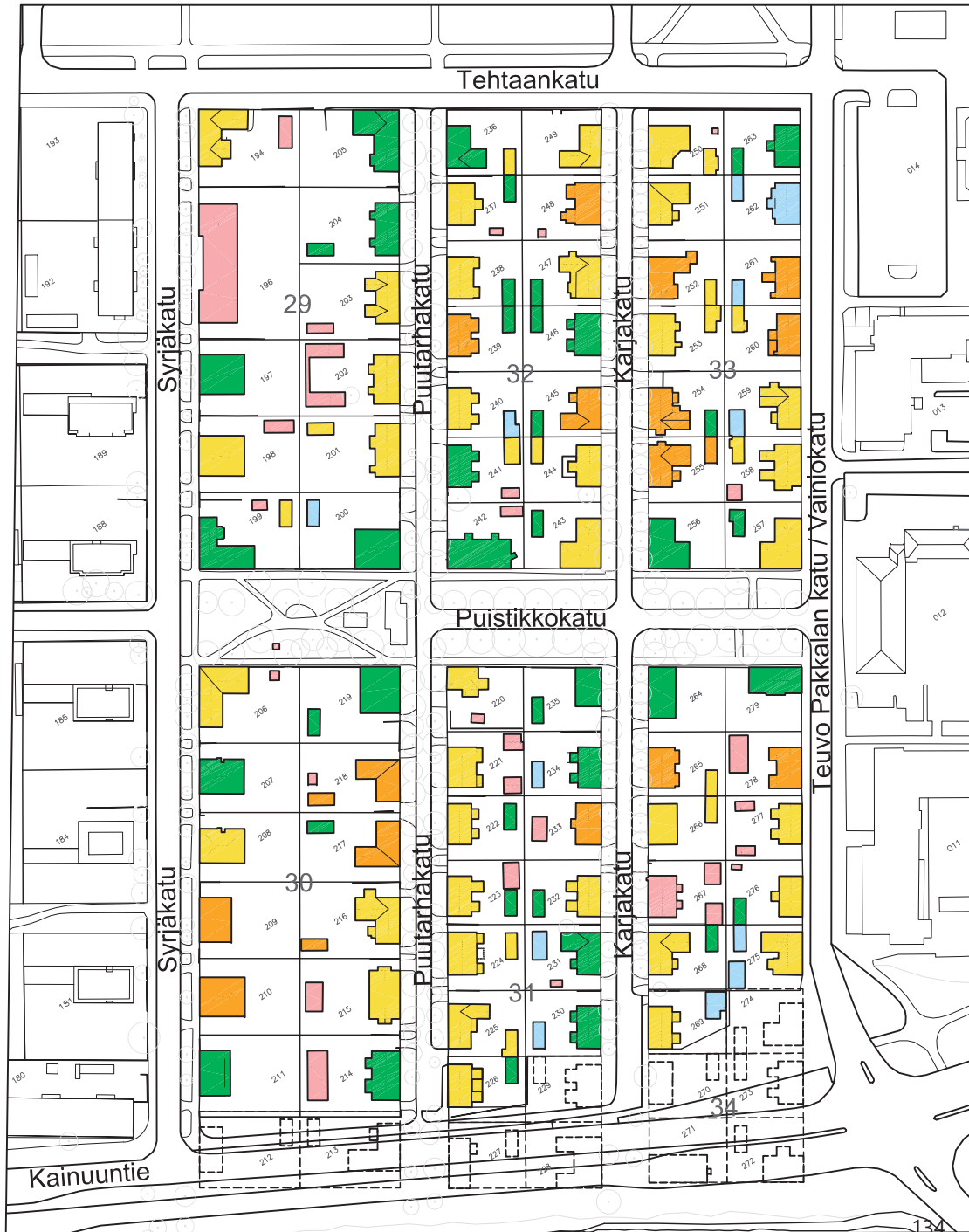

KARJAKATU

TEUVO PAKKALAN KATU

RAKENNUSTEN ULKOASUN SÄILYNEISYYS

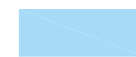
1. Ulkoisesti lähes alkuperäinen tai alkuperäisen mukainen

2. Rakennuksen ulkoasussa muutoksia, tyyli säilynyt

3. Rakennuksen ulkoasussa muutoksia, joilla vaikutusta myös tyyliin

5. Kokonaan uusi, alkuperäistä mukaileva rakennus

6. Kokonaan uusi, uuden tyylinen rakennus

7.4 Rakennusten säilyneisyyskriteerit

Puu-Raksilan osalta säilyneisyystarkastelussa tulee huomoida, että alkuperäisenä säilyneitä päärakennuksia ei alueella enää ole. Myös suurin osa piharakennuksista on kokenut muutoksia, mutta piharakennuksista löytynee vielä 1-3 ulkoisesti täysin alkuperäisenä säilynyttä rakennusta.

Iso osa rakennuksista on kuitenkin verrattain hyvin säilyneitä ja valtaosa rakennusten alkuperäisestä poikkeavista muutoksista ovat myöhemmissä korjauksissa alkuperäisen mukaiseksi palautettavissa. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi ikkunoiden ja ulko-ovien vaihdot tyylistä poikkeaviksi tai katemateriaalin vaihtuminen.

Säilyneisyystarkastelussa on tutkittu rakennusten luvanvaraiset muutokset, mutta rakennuksia ei ole inventoitu sisäpuolelta. Täten tarkastelu painottuu julkisivujen, tehtyjen laajennusten ja ulospäin näkyvien rakennusosien säilyneisyyden arviointiin. Alueen laajuuden takia jaottelu on yleispiirteinen, eivätkä kaikki säilyneisyyden yksityiskohdat aina ole juuri luokittelun mukaisia.

1. ULKOISESTI LÄHES ALKUPERÄINEN TAI ALKUPERÄISEN MUKAINEN

- Rakennuksen pääasiallinen käyttötarkoitus on säilynyt tai käyttötarkoituksen muutokset eivät näy rakennuksen ulkoarkkitehtuurissa.
- Sisätilojen muutokset eivät näy rakennuksen ulkoarkkitehtuurissa tai näkyvät pieninä tyylin mukaisina muutoksina pihan puolen julkisivuissa. Alkuperäiselle arkkitehtuurille uskolliset 1930–1950-luvuilla tehdyt ullakon päätyikkunoiden muutokset ja lisäykset ovat mahdollisia.
- Ulkopuolisia laajennuksia ei ole tehty, tai ne on tehty hyvin pian rakennuksen valmistumisen jälkeen. Tällainen voi olla esimerkiksi suunnitelmista poikkeava kylmäkuisti tai L-laajennus, joka on lisätty muutama vuosi rakennuksen valmistumisen jälkeen.
- Julkisivut ovat säilyneet aukotuksiltaan alkuperäisinä tai alkuperäisen arkkitehtuurin mukaisina. Ikkunat ovat alkuperäiset tai alkuperäistä vastaavina uusittu. Ulko-ovet ovat alkuperäiset tai alkuperäisen tyylin mukaisena uusittu.
- Vesikatto ja julkisivulaudoitus ovat alkuperäiset tai alkuperäisen mukaiset. Väritys voi olla muuttunut.
- Rakennuksessa ei ole paksua lisäeristystä, joka jättää ikkunat syvennykseen.
- Yksittäinen rakennusosat voivat olla alkuperäiselle arkkitehtuurille vieraita (esimerkiksi ulko-ovet, vesikate, sokkelilevytyt). Mikäli muu rakennus on hyvin säilynyt, voivat myös ikkunat olla vaihdetut puitejako säilyttäen.
- Mahdolliset muutokset eivät muuta kokonaisuuden tyyliä.

172. Tyypillinen esimerkki lähes alkuperäisenä säilyneestä päärakennuksesta ja oletettavasti alkuperäisenä säilyneestä piharakennuksesta. Päärakennuksen katujulkisivussa ei muutoksia. Alkuperäiset ikkunat ja tyylin mukaisesti uusitut kokopuiset peiliovet. Kuisteissa ja julkisivuissa ei muutoksia verrattuna rakennuslupapiirustuksiin. Vesikatto todennäköisesti alkuperäinen. Ainoat näkyvät muutokset pihan puolen kattolyhdyt. Piharakennuksessa ei havaittuja muutoksia. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

173. Tyypillinen esimerkki lähes alkuperäisenä säilyneestä päärakennuksesta. Katujulkisivussa ei muutoksia. Ikkunat uusittu puitejako säilyttäen, mutta raskastekoisempina. Ulko-ovet ovat alkuperäiset. Päädyn kuisti lisätty varhaisessa vaiheessa. Vesikate uusittu katemateriaalisäilyttäen. Kattolyhdyt ja niiden ikkunat alkuperäisiä. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

174. Tyypillinen esimerkki ulkoisesti lähes alkuperäisenä säilyneestä noppatalosta, jossa on paljon alkuperäisiä tai alkuperäisen mukaisena uusittuja rakennusosia kuten ikkunat, ovet ja katto, mutta julkisivuihin on lisätty lämmöneristettä ja laudoitus uusittu. Rakennuksessa ei ole laajennuksia. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

175. Tyypillinen esimerkki ulkoisesti lähes alkuperäisenä säilyneestä kerrostalosta. Julkisivut ovat säilyneet alkuperäisinä, mutta katto on uusittu. Rakennuksessa ei ole laajennuksia (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

2. RAKENNUKSEN ULKOASUSSA MUUTOKSIA, TYILI SÄILYNYT

- Rakennuksen käyttötarkoituksen muutokset voivat näkyä julkisivussa rakennuksen tyylin mukaisina muutoksina. Esimerkiksi liiketilan ovi muutettu alkuperäisen mukaiseksi ikkunaksi.
- Alkuperäisen arkkitehtuurin mukaisia ulkopuolisia laajennuksia on saatettu tehdä. Esimerkiksi uusi rakennuksen alkuperäisen tyylin mukainen kuisti tai alkuperäisetä arkkitehtuuria noudattava L-laajennus.
- Sisätilojen muutokset voivat näkyä rakennuksen ulkoasussa alkuperäisen arkkitehtuurin henkinä muutoksina. Ikkunoita ja sisäänkäyntejä on voitu lisätä tai muuttaa. Lapeikkunoita on saatettu lisätä. Maltillisia rakennuksen tyyllisiä kattolyhtyjä tai pienimuotoisia parvekkeita on saatettu lisätä pihan puolelle.
- Ikkunat ovat alkuperäiset tai uusittu tyyliltään vastaavina vähintään puitejako säilyttäen. Vesikate on voitu uusita alkuperäistä katemateriaalia käyttäen.
- Rakennus voi olla lisäeristetty niin, että ikkunat jäävät hieman syvennykseen, jos rakennus muilta osin on alkuperäiselle tyyllille uskollinen. Julkisivupaneelointi- tai rappaus on alkuperäisen mukainen.
- Materiaalit voivat olla uusia, mutta tyyli on säilynyt rakennuskaudelle tyypillisenä (esim. julkisivuverhous, ikkunajako). Yksittäiset rakennusosat voivat olla rakennuksen alkuperäisestä arkkitehtuurista poikkeavia (esim. ulko-ovet, ikkunat tai sisäänkäyntikatos).
- Tässä säilyneisyysluokassa suuri osa muutoksista on palautettavissa alkuperäisen mukaiseksi.
- Tyypillinen esimerkki: julkisivu on lisäeristetty ja ikkunat vaihdettu. Puitejako on säilynyt, mutta ikkunoiden tyyppi on muuttunut. Kuisti on muutettu lämpimäksi ja osa sisäänkäynneistä poistettu.

176. Vasemmalla tyypillinen esimerkki lähes alkuperäisenä säilyneestä rakennuksesta, jossa kuitenkin on ikkunat vaihdettu puitejako säilyttäen ja ulko-ovet uusittu. Oikealla tyypillinen esimerkki rakennuksesta jossa enemmän muutoksia, mutta tyyli säilynyt. Oikean puoleisessa rakennuksessa on lisäksi ikkuna-aukkoja pienennetty, sisäänkäyntejä poistettu ja arkkitehtuurin yksityiskohtia kuten kaiteita uudistettu. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

178. Tyypillinen esimerkki tyyliiltään säilyneestä noppatalosta, jossa on kuitenkin uusittu julkisivut lähes kokonaan ja lisätty runsaasti ulkopuolista lisälämmöneristettä. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

177. Tyypillinen esimerkki rakennuksesta jossa ulkoasussa muutoksia, mutta tyyli säilynyt. Kuisteja ja kattoa on korotettu. Katto on uusittu. Uudet ikkunat ja ulko-ovet ovat kokopuisia ja alkuperäisen mallisia. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

179. Tyypillinen esimerkki rakennuksesta jossa ulkoasussa muutoksia, mutta tyyli pääosin säilynyt. Kuistit on rakennettu ja kattoon lisätty kattolyhdyt. Ikkunat ja ulko-ovet ovat kokopuisia ja alkuperäisiä tai siirretty Tuirasta puretuista rakennuksista. Katujulkisivussa ei juurikaan muutoksia. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

180. Tyypillinen esimerkki rakennuksesta, johon on tehty tyyliin vaikuttavia muutoksia. Rakennus on lisälämmöneristetty, ikkunat uusittu, katujulkisivuun on lisätty kattolyhyt. Pihan puolella kuisteja ja sisäänkäyntejä on muutettu. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

181. Tyypilliset esimerkit rakennuksista, joissa tyyliin vaikuttavia muutoksia. Vasemmassa rakennuksen julkisivumateriaali on vaihtunut ensimmäisen kerroksen osalta, ikkunat ovat voimakkaasti syvennyksessä, sokkeli on levytetty. Oikean puoleisessa rakennuksessa ikkunat ja ulko-ovet on vaihdettu tyyliiltään alkuperäisestä rakennuksesta poikkeaviksi. Ikkunoiden puitejako on muuttunut. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

3. RAKENNUKSEN ULKOASUSSA MUUTOKSIA, JOILLA VAIKUTUSTA MYÖS TYYLIIN

- Selkeitä alkuperäisestä arkkitehtuurista ja tyylistä poikkeavia muutoksia materiaaleissa, rakennusosissa tai laajennuksissa.
- Katujulkisivun tyyli on yleensä säilynyt, muttat tyyliin vieraita muutoksia voi olla myös katujulkisivussa.
- Mahdollisia rakennuksen arkkitehtuurille vieraita ulkopuolisia laajennuksia.
- Sisätilojen tai käyttötarkoituksen muutokset näkyvät selkeästi julkisivuissa.
- Ikkunoita on voitu lisätä tai muuttaa. Sisäänkäyntejä on voitu muuttaa. Huomattavasti alkuperäisestä arkkitehtuurista poikkeavia kattolyhytjä on saatettu lisätä. Kuisteja tai koko rakennusta on voitu korottaa.
- Ikkunoiden puitejako on voinut muuttua. Ulko-ovet poikkeavat merkittävästi muusta arkkitehtuurista. Vesikate on saatettu uusia alkuperäisestä poikkeavana.
- Rakennus voi olla lisäeristetty niin, että ikkunat jäävät syvennykseen.
- Rakennuksessa on käytetty uusia materiaaleja ja rakennusosia, jotka poikkeavat tyyliiltään alkuperäisestä.
- Tässä säilyneisyysluokassa yllä olevista kohdista useampi toteutuu, mutta osa rakennusosista voi olla alkuperäisiä. Ainakin osa muutoksista on palautettavissa alkuperäisen mukaiseksi.
- Yleensä muutokset näkyvät myös katujulkisivussa. Tyypillinen esimerkki: julkisivu on lisäeristetty ja ikkunat vaihdettu. Puitejako ja ikkunoiden tyyli on muuttunut. Kuisti on korotettu ja muutettu lämpimäksi. Pihan puolen muutokset on tehty rakennuksen muusta arkkitehtuurista poikkeavalla tyyliillä.

4. KOKONAAN UUSI, ALKUPERÄISTÄ MUKAILEVA RAKENNUS

- Alkuperäisen rakennuksen tilalle rakennettu uusi rakennus, joka on mittasuhteiltaan, tyyliltään ja julkisivumateriaaleiltaan alkuperäisen kaltainen.

5. KOKONAAN UUSI, UUDEN TYYLINEN RAKENNUS

- Uudet rakennukset, jotka eivät mukaile alkuperäistä rakennusta.

182. Tyypillinen esimerkki kokonaan uudesta alkuperäistä mukailevasta rakennuksesta. Rakennuksen mittasuhteet, materiaalit ja katujulkisivu ovat alkuperäisen rakennuksen mukaiset. Rakennustekniikka ja yksityiskohdat ovat moderneja. Rakennusta ei välttämättä erota peruskorjasta alkuperäisestä rakennuksesta. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

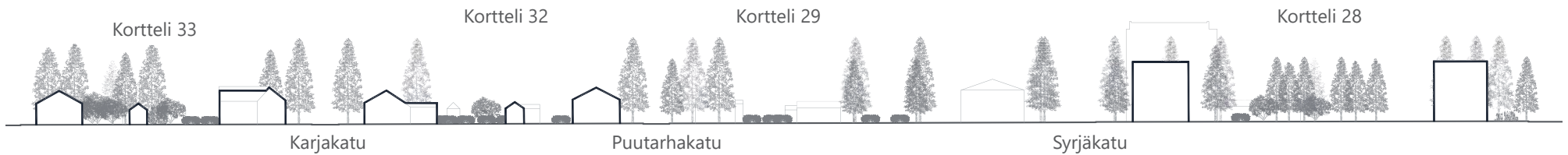
184. Tyypillinen esimerkki kokonaan uudesta piharakennuksesta. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

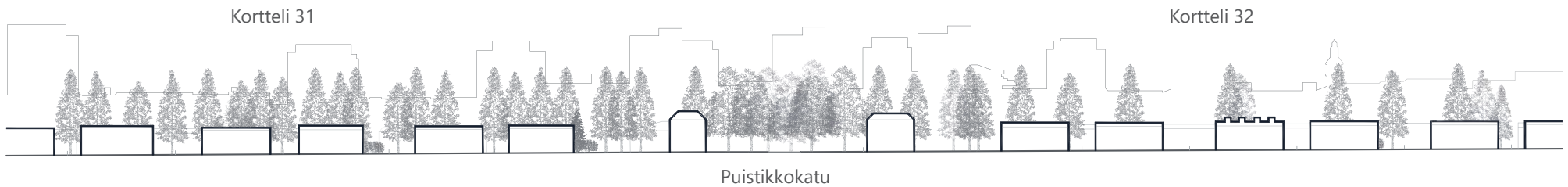
183. Tyypillinen esimerkki kokonaan uudesta rakennuksesta. Tässä on mukailtu alkuperäistä rakennusta, mutta rakennuksesta on tehty korkeampi, siihen on lisätty kuistit ja yksityiskohdat ovat moderneja. Rakennuksen tunnistaa helposti uudeksi. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

Section 1: Raksila

Section 2: Raksila

451511 RAKENNUSSUOJELU JA RAKENNETUN YMPÄRISTÖN HOITO | RAKSILA | OULU | 2017

IRIS AMMANN | SVENJA DÜRR | CHIARA TRENZI

139

Katto

- Katemateriaali säilynyt alkuperäisenä tai uusittu alkuperäisen mukaisena (saumattu pätkäpeltikatto tai kolmiorimahuopakate)
- Katemateriaali uusittu alkuperäisen mukaisena mutta modernimmalla toteutustavalla (esim. kone-saumattu peltikate)
- Katemateriaali vaihtunut

Piiput

- Tiilipiippu säilynyt
- Piippu pellitetty, mutta alkuperäisellä paikallaan
- Piippu uudella paikalla tai purettu

Syöksytorvet / jalkarännit / räystäskourut

- Jalkaränni säilynyt / syöksytorvi säilynyt pyöreänä tai alkuperäisenä kantikkaana
- Jalkarännin poistumisen myötä syöksytorvessa muutoksia, mutta muoto säilynyt pyöreänä
- Räystäskouru lisätty ja / tai syöksytorvet muutettu neliskanttisiksi

Julkisivut

- Ei muutoksia
- Julkisivu uusittu siten, että on aiheutunut näkyviä muutoksia arkkitehtuuriin. Esimerkiksi ulkopuolinen lisälämmöneristys. Alkuperäinen julkisivumateriaali on kuitenkin säilynyt.
- Julkisivumateriaali vaihtunut

Ikkunat ja ovet

- Ei muutoksia
- Ikkunat vaihdettu, puitejako säilynyt
- Ikkunat vaihdettu puitejako tai ikkunan koko muuttunut tai kokonaan uusi ikkuna- tai oviaukko

199

200

Syrjäkatu

JULKISIVUKAAVIOISSA KÄYTETTYJEN MERKINTÖJEN SELITYKSET

Harmaa / ei merkintöjä = rakennus / rakennusosa on säilynyt alkuperäisenä tai uusittu alkuperäistä vastaavana. Ei havaittuja muutoksia.

Punainen = Lisäys / laajennus tai purettu yksityiskohta

Punainen täyttö = Julkisivumateriaali vaihtunut

Punainen pisteviiva = puretturakennusosa tms.

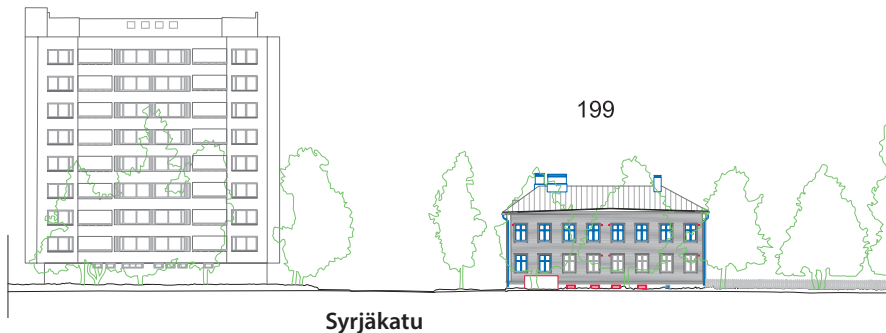
Punainen kaksoispisteviiva = Muuttunut laajempi alue / kokonaan purettu ja uudestaan rakennettu talo / suuri laajennus

Sininen = Uusittu rakennusosa

Sininen täyttö = Julkisivu uusittu siten, että on aiheutunut näkyviä muutoksia arkkitehtuuriin. Esimerkiksi ulkopuolinen lisälämmöneristys.

KATUJULKISIVU PUISTIKKOKADUN POHJOISPUOLI

142

Syrjäkatu

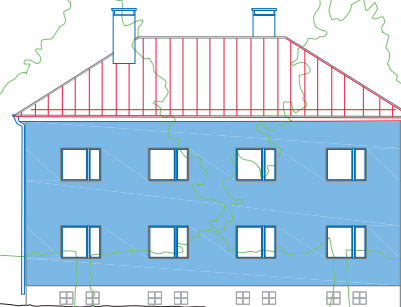
242

Puutarhaku

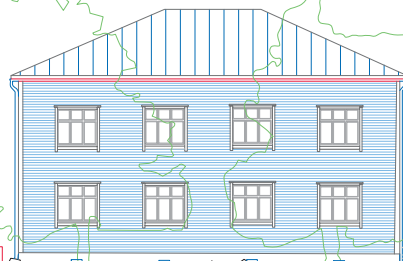
243

Karjaku

256

Karjaku

257

Teuvo Pakkalan katu

200

242

243

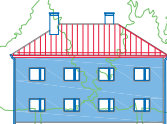
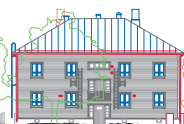
256

257

Puutarhaku

Karjaku

Teuvo Pakkalan katu

279

264

JULKISIVUKAAVIOISSA KÄYTETTYJEN MERKINTÖJEN SELITYKSET

Harmaa / ei merkintöjä = rakennus / rakennusosa on säilynyt alkuperäisenä tai uusittu alkuperäistä vastaavana. Ei havaittuja muutoksia.

Punainen = Lisäys / laajennus tai purettu yksityiskohta

Punainen täyttö = Julkisivumateriaali vaihtunut

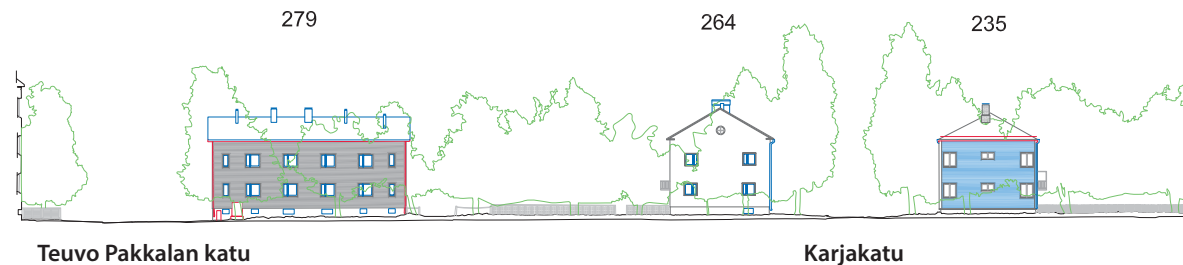
Punainen pisteviiva = puretturakennusosa tms.

Punainen kaksoispisteviiva = Muuttunut laajempi alue / kokonaan purettu ja uudestaan rakennettu talo / suuri laajennus

Sininen = Uusittu rakennusosa

Sininen täyttö = Julkisivu uusittu siten, että on aiheutunut näkyviä muutoksia arkkitehtuuriin. Esimerkiksi ulkopuolinen lisälämmöneristys.

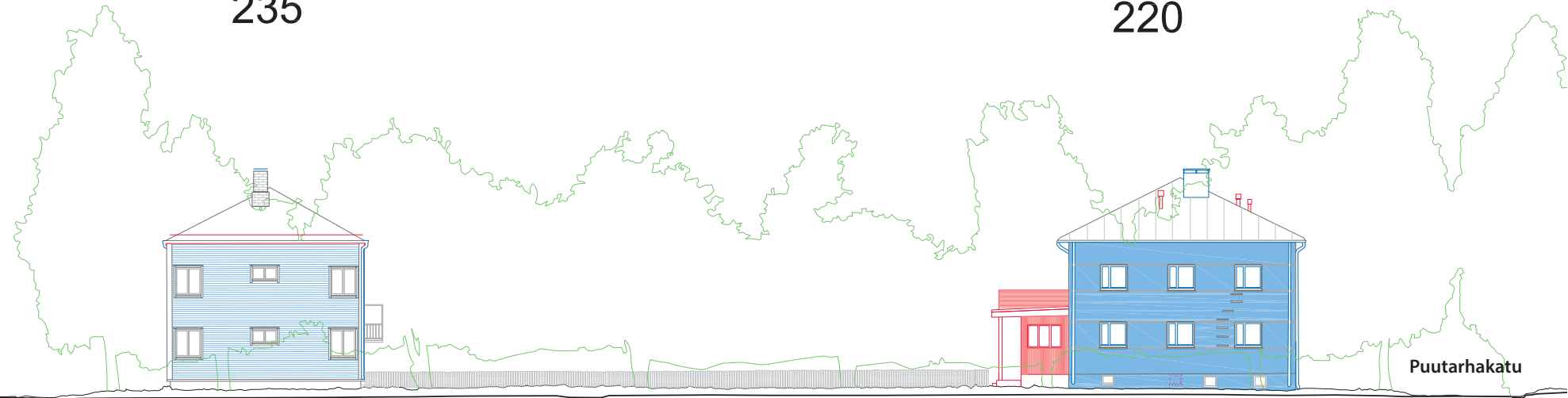
KATUJULKISIVU PUISTIKKOKADUN ETELÄPUOLI

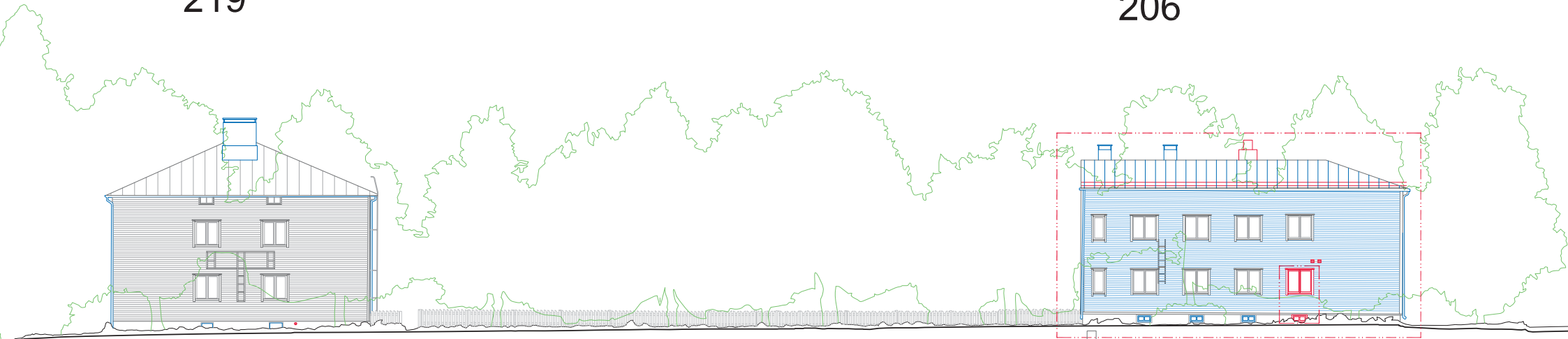
235

220

219

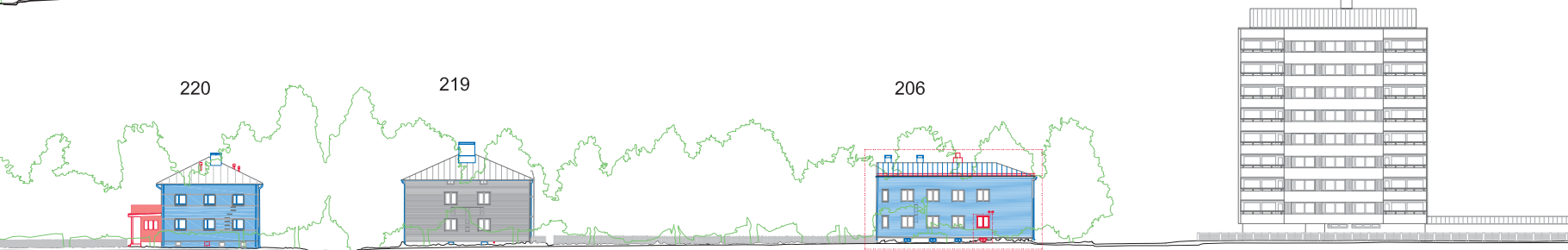
206

220

219

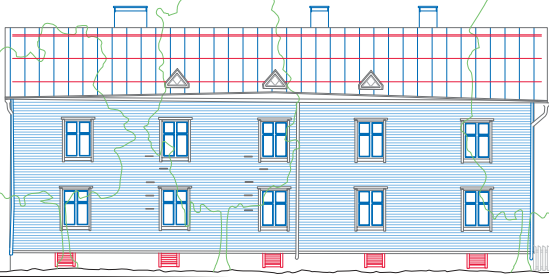
206

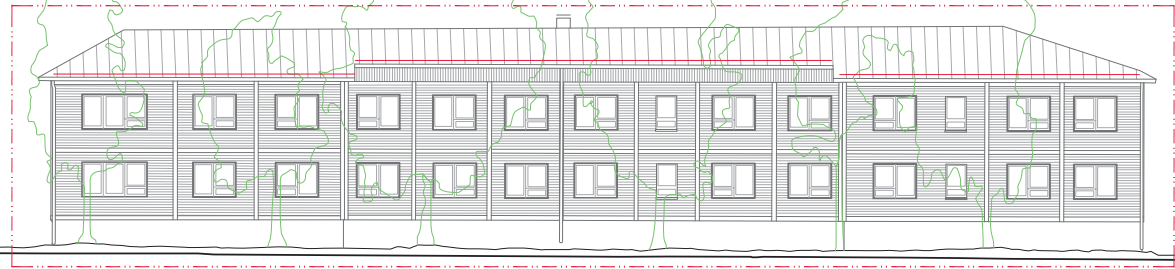
Puutarhakatu

Syrjäkatu

194

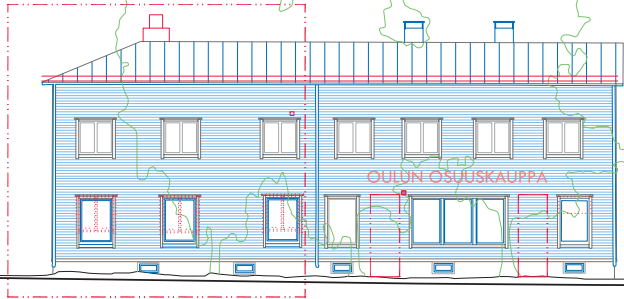

195/6

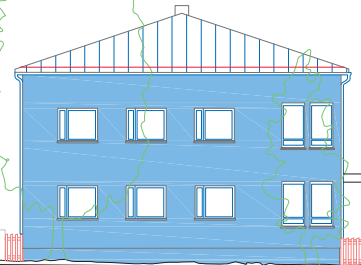

Tehtaankatu

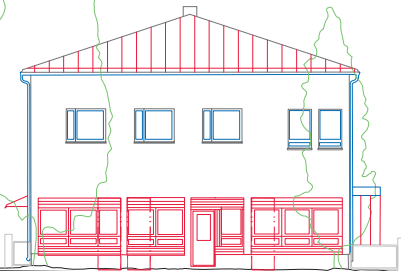
206

207

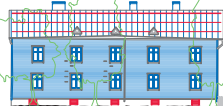

208

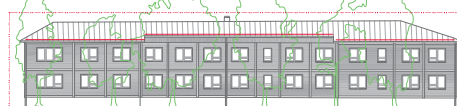

Puistikkokatu

194

195/6

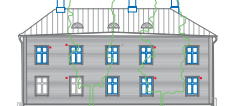
197

198

199

Tehtaankatu

KATUJULKISIVU SYRJÄKADUN ITÄPUOLI

146

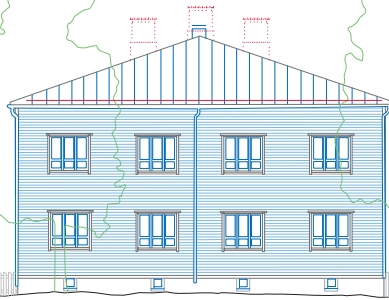
Puistikkokatu

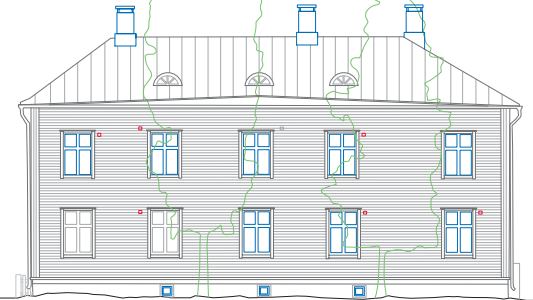
197

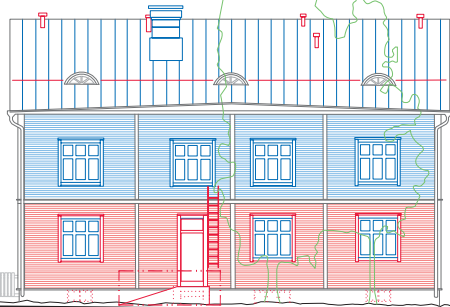
198

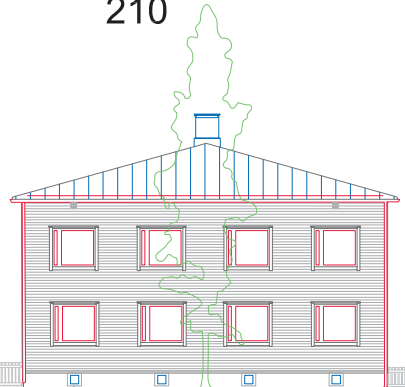
199

209

210

211

Kainuuntie

206

207

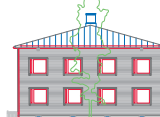
208

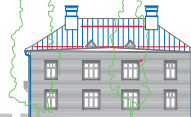
209

210

211

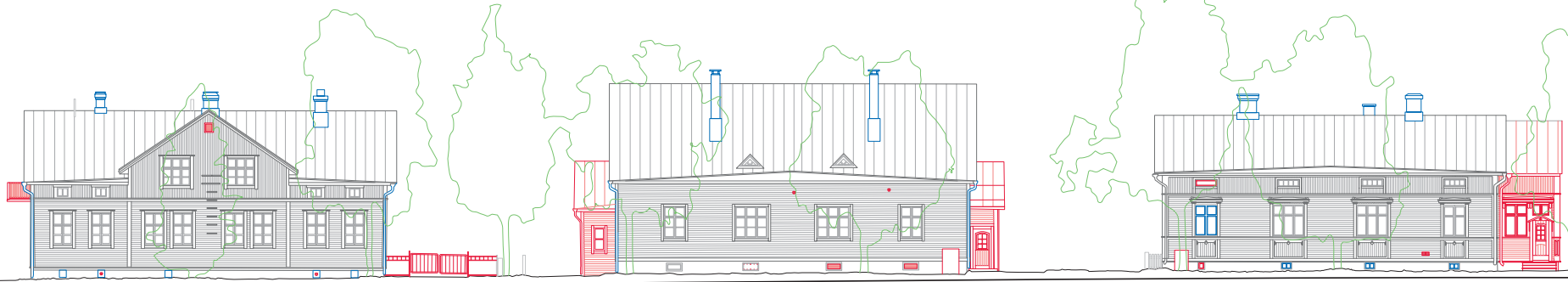

Kainuuntie

214

215

216

Kainuuntie

200

201

202

Puistikkokatu

214

215

216

217

218

219

Kainuuntie

Tehtaankatu

Puistikkokatu

Tehtaankatu

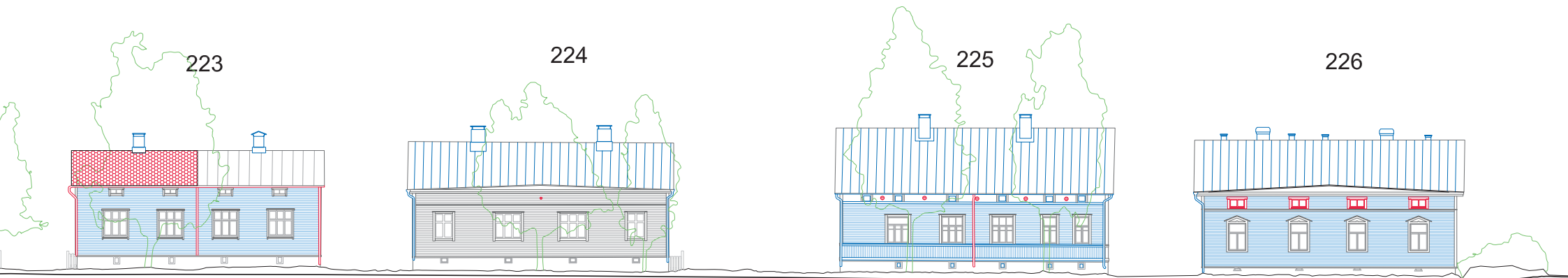
Tehtaankatu

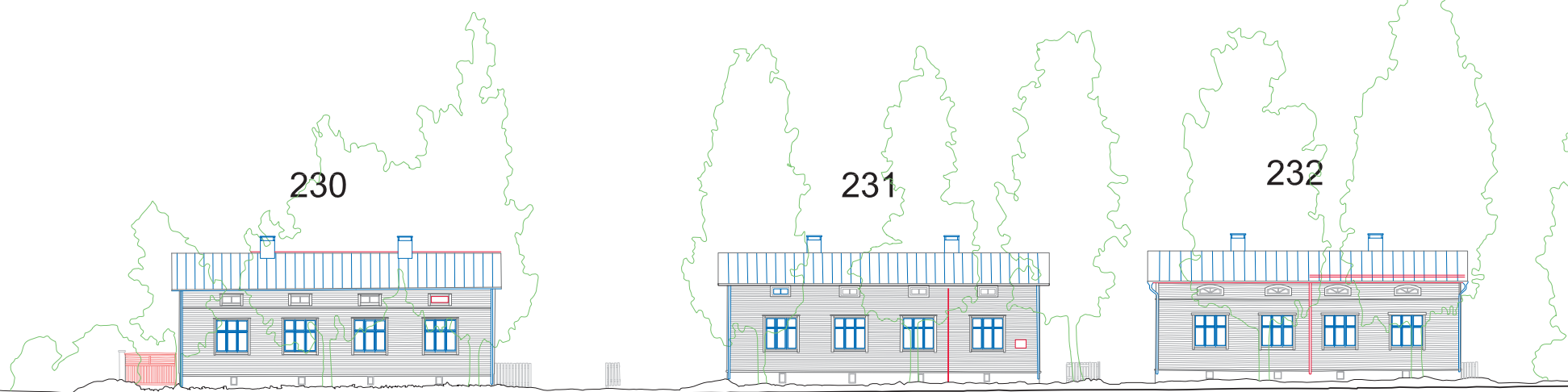

Puistikkokatu

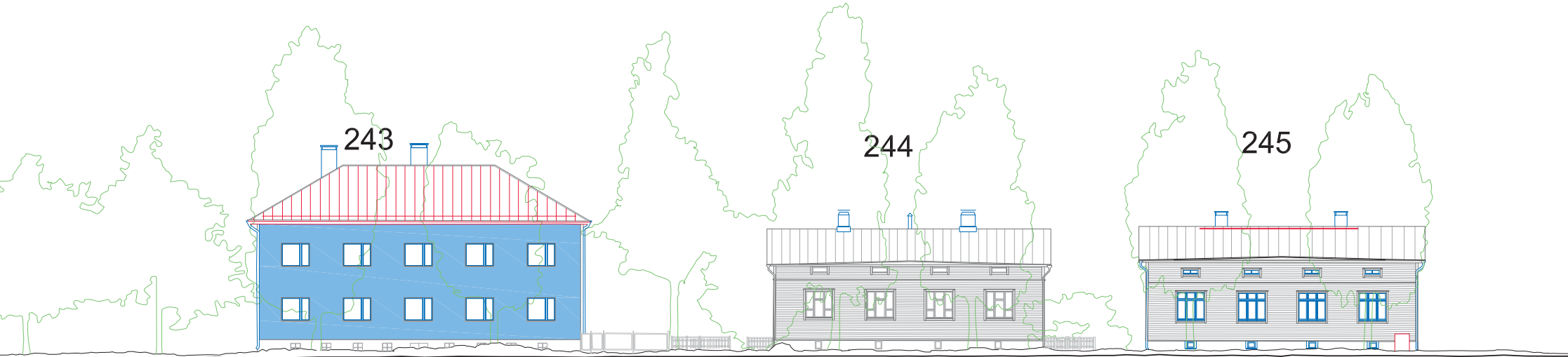

230

231

232

Kainuuntie

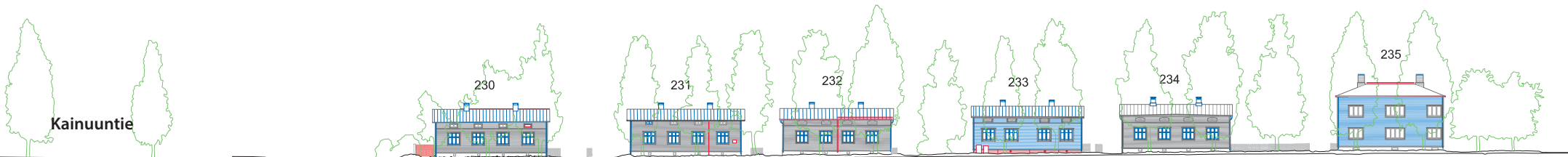

243

244

245

Puistikkokatu

230

231

232

233

234

235

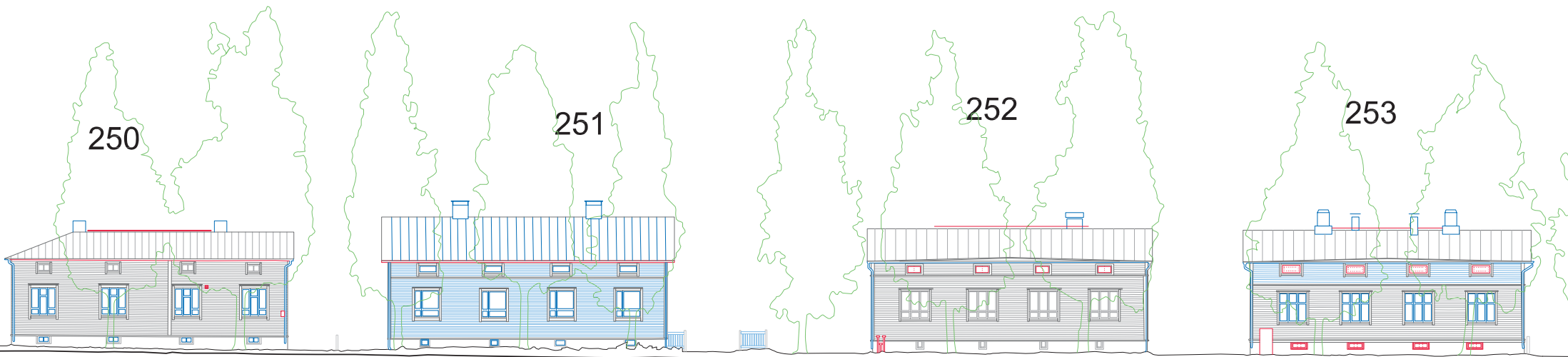
Kainuuntie

Puistikkokatu

Tehtaankatu

Tehtaankatu

Puistikkokatu

Tehtaankatu

Kainuuntie

275

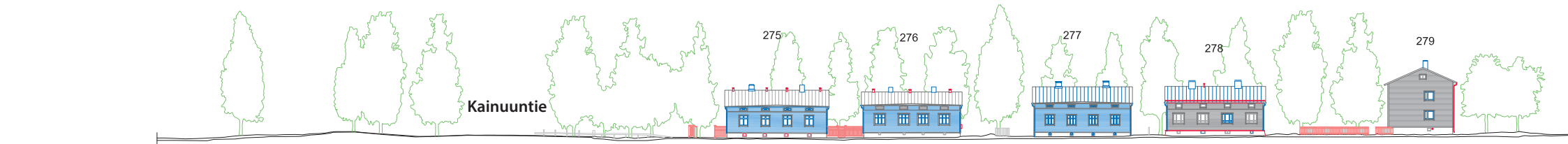
276

Puistikkokatu

257

258

Kainuuntie

275

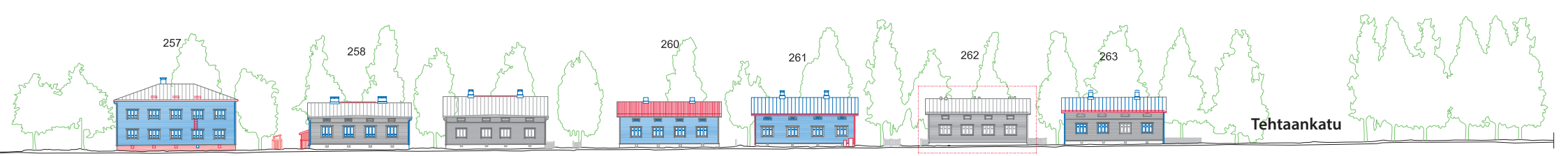
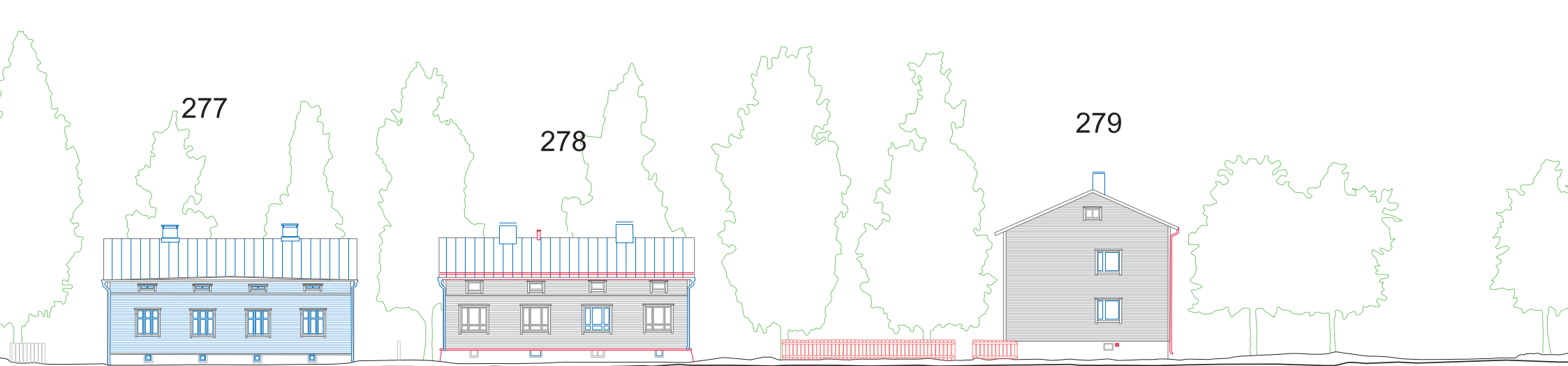
276

277

278

279

Tehtaankatu

Kunnas, K. H.

186. Rakennusmestari Kyösti Kunnas. (Kuva: Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 274.)

Miesmaa, J. V.

187. Rakennusmestari Johan Weikko Miesmaa. (Kuva: Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 386.)

8 TAUSTATIETOJA

8.1. Suunnittelijat

RAKENNUSMESTARI KYÖSTI HEIKKI KUNNAS (1878–1962)

Kyösti Kunnas (Skopa) syntyi 12.12.1878 Oulun maalaiskunnassa. Hänen vanhempansa olivat nahkuri Simon Skopa ja Katri Sofia Skopa (os. Kähkönen). Kunnas kävi ensin kansanopiston, jonka sai suoritetuksi vuonna 1905. Rakennusmestariksi hän valmistui Oulun teknisen koulun huoneenrakennuksen opintosuunnasta neljä vuotta myöhemmin 1909. Vuosina 1912–1913. Kyösti Kunnas työskenteli V. Wikkulan rakennustoimistossa Oulussa nuorempana rakennusmestarina ja piirtäjänä. Oulun kaupungin rakennustoimistoon hän pääsi töihin vuonna 1914 ja toimi nuorempana rakennusmestarina ja piirtäjänä 32 vuotta. Hänet nimitettiin vakinaiseksi piirtäjäksi vuonna 1929. Eläkkeelle jäädessään vuonna 1946¹ Kunnas sai kultaisen ansiomerkin yli 30-vuotisesta palveluksesta Oulun kaupungin viroissa. Kunnas oli tuolloin 68-vuotias. Oulun rakennusmestariyhdistyksen sihteerinä Kunnas toimi kauden 1922–1923. Kyösti Kunnas kuoli vuonna 1962.²

Kunnaksen työsuorituksia olivat V. Wikkulalla silta- ja huoneenrakennustyöt. Oulun kaupungin piirtäjänä hän keskittyi asuinrakennuksiin ja etenkin pientaloihin.³ Kunnaksen suunnitteleminen rakennusten määrää on Puu-Raksilassa huomattava. Kunnas on piirtänyt lupakuvat uudisrakennuksiin 40:lle Puu-Raksilan 85:stä alkuperäisestä tontista. Näistä 15 on Raksilan suurimman rakennuttajan livari Salmisen tilaamia. Alikonemestari livari Salminen rakensi tontinvuokraoikeuksien perusteella

1 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1946 s. 22.

2 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 274.

3 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 274.

Raksilaan ainakin 19 asuinrakennusta⁴, joten Kunnaksen ja Salmisen yhteistyö on ollut huomattavaa Raksilan kehityksen kannalta.

Kunnaksen suunnitelmat sisälsivät lähes poikkeuksetta päärakennuksen ja talousrakennuksen. Lisäksi Kunnas on piirtänyt Raksilaan jonkin verran toteutumattomia suunnitelmia ja lukuisia korjaus-, laajennus- ja muutostöitä. Suurin osa Kunnaksen Puu-Raksilaan suunnittelemissa taloista oli neljän asunnon pientaloja, jotka muistuttavat perusratkaisultaan hyvin paljon toisiaan. Lisäksi hän on suunnitellut alueelle kaksi pienkerrostaloa ja ainakin yhden Terijoelta tuodun rakennuksen uudelleen rakentamisen.

Kunnaksen uudistuotanto Raksilassa ulottuu vuodesta 1928 vuoteen 1941. Hänen ilmaisunsa muuttui tänä aikana puhtaasta klassismista aavistuksen funktionalismin suuntaan. Rakennusten perusratkaisut eivät juurikaan muuttuneet koko aikana, mutta yksityiskohdat, kuten ikkunat, saattoivat olla funktionalismista vaikutteita saaneita. Myös rakennusten runko sai 1930-luvun jälkimmäisellä puolikkaalla vaihtoehtoiksi sekä hirren että rankorakenteet ja purutäytön.

Kunnaksen laajasta ja oletettavasti tyyppiratkaisuja hyödyntävästä tuotannosta kertoo myös se, että vuosilta 1912–1930 Oulun kaupungin mikrofilmiarkistosta löytyy 139 kappaletta K. Kunnaksen signeeraamaa suunnitelmaa. Näistä suurin osa on muutos- ja laajennustöitä, mutta uudisrakennuksiakin on useita kymmeniä jo noina vuosina. Merkittävä osa tuon ajan uudisrakennuksista sijoittuu Tuiran ja Alalaanilan alueelle, jonne Oulu oli laajentumassa vuonna 1914 vahvistetun asemakaavan mukaan.

4 Oulun kaupungin kunnalliskertomukset 1936 - 1941, II kaupungin osan tontinvuokraus päätökset.

RAKENNUSMESTARI JOHAN WEIKKO MIESMAA (1886–1961)

Rakennusmestari Johan Weikko Miesmaa syntyi vuonna 1886 Pudasjärvellä metsänhoitajan perheeseen. Hän valmistui Oulun teknisen koulun tien- ja vesirakennuksen opintosuunnasta vuonna 1905 ja kaupakoulusta vuonna 1911. Hän toimi Oulun kaupungin rakennuskonttorin piirtäjänä vuodesta 1907 alkaen. Tässä tehtävässä Miesmaa toimi kaupungin yleisten alueiden ja rakennusten suunnittelijana. Eläkkeelle Miesmaa jäi Oulun kaupungin rakennustoimiston piirtäjän ja rakennusmestarin toimesta vuonna 1946⁵. Suunnittelutyön ohessa hän perehtyi Suomen rakennuskonttoreiden arkistojärjestelyihin.⁶⁷ Hänen suunnitelmiaan ovat muun muassa Tuiranpuiston erityisosasto, Åströmin puisto ja De Gamlas Hemin vanhainkodin muutokset. Oulun rakennusmestariyhdistyksen sihteerinä Miesmaa oli vuoden 1919.

Puu-Raksilaan Miesmaa suunnitteli kahdeksan asuinrakennusta, joista yhtä ei toteutettu. Puu-Raksilan 1920-luvulla suunnitellut rakennukset edustavat yksinkertaista 1920-luvun klassismia vailla ylimääräisiä koristeaihteita. Vuosina 1938–1940 suunniteltuihin rakennuksiin on omaksuttu jo joitain funktionalismin piirteitä. Saman näköisiä ja kokoisia, toisistaan hieman poikkeavia neljän asunnon rakennuksia suunnittelivat alueelle tuona aikakautena useat rakennusmestarit.

9.3 RAKENNUSMESTARI ARVO KOSKIPAASI (1914–?)

Rakennusmestari Arvo Koskipaasi syntyi vuonna 1914 Oulussa. Hän valmistui Oulun teknillisen koulun huoneenrakennusosastolta vuonna 1937⁸. Koskipaasi oli Oulun kaupungin rakennustoimiston palveluksessa ylimääräisenä rakennusmestarina vuonna 1941, jolloin hänet on listattu asepalvelusta suorittamaan joutuneeksi henkilökunnaksi⁹.

5 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1946 s. 22.

6 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905-1930. 1930 s. 347-348

7 Suomen rakennusmestariiliton matrikkeli 4., 1964 s. 385

8 Suomen rakennusmestariiliton matrikkeli 3., 1954 s. 265

9 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1941 s. 47.

Rakennusmestari Arvo Koskipaasi suunnitteli vuosina 1936–1941 Puu-Raksilan alueelle seitsemän asuinrakennusta, joista yhtä ei toteutettu. Lisäksi hän suunnitteli alueelle puolen kymmentä muutosta, jotka olivat esimerkiksi ullakkohuoneiden rakentamisia tai pesutuvan rakentaminen piharakennukseen. Rakennuksista vanhin tontilla 201 edustaa 1920-luvun klassismia ja uusin vuonna 1941 suunniteltu pienkerrostalo on funktionalistinen. Loput asuinrakennukset ovat Raksilalle tyypillisiä 3–5 asunnon yksikerroksisia ”Raksila-tyylisiä” asuintaloja. Kaikki rakennukset ovat yksilöitä, vaikka ulkoasu ja pohjaratkaisut ovat alueelle ja ajalle tyypillisiä.

9.4 RAKENNUSMESTARI JOHANNES KARVONEN (1887–19??)

Rakennusmestari Johannes Karvonen syntyi Lapinlahdella 10.6.1887. Hän valmistui Oulun teollisuuskoulun huonerakentamisen osastolta vuonna 1918. Karvonen toimi Oulun läänin Talousseuran rakennusneujana vuosina 1919–1926. Vuonna 1926 hän perusti oman suunnittelutoimiston, jonka leima ”J. Karvosen maatalous- ja kunnallisten rakennusten piirustustoimisto”, koristaa lukuisia 1920–50 -luvuilla valmistuneita suunnitelmia.¹⁰

Karvosen toimiston tuotanto on laaja käsittäen muun muassa lukuisia kunnalliskoteja, kansakouluja, sairaaloita, seurantaloja, maatalousrakennuksia ja asuinrakennuksia ympäri Pohjois-Pohjanmaata. Oulussa tunnettuja J. Karvosen suunnittelema rakennuksia ovat muun muassa Asunto Oy Kiila ja Keskusosuusliike Hankkijan varastot. Karvonen toimi myös Pohjois-Pohjanmaan maamieskoulun rakennusopin ja piirustuksen opettajana vuosina 1923–25, Oulun naiskäsiyökoulun rakennustoimikunnan jäsenenä vuosina 1928–29 ja Oulun Asuntokiinteistöyhdistyksen sihteerinä kymmenisen vuotta. Kunnallisneuvosmiehän oli Oulun kaupungin maistraatin raastuvan oikeudessa vuodesta 1945 lähtien. Oulun kaupungin rakennuslautakunnan

10 Oulun rakennusmestariyhdistys 50 v 1906 -1956, 1956 s. 71.

Karvonen, Jussi

188. Rakennusmestari Johannes Karvonen. (Kuva: Suomen rakennusmestariiliton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariilitto, 1954.s. 207.)

Martti Heikura

190. Arkkitehti Martti Heikura. (Kuva: Martti Heikuran arkisto)

Erkki Linnasalmi

189. Arkkitehti Erkki Linnasalmi. (Kuva: Kirjasta Viipurin arkkitehdit.)

sihteerinä hän toimi vuosina 1945–48 ja puheenjohtajana vuodesta 1949–1954¹¹. Oulun rakennusmestariyhdistyksen jäsen hän oli vuodesta 1943 ja puheenjohtajana hän toimi kauden 1946–47.¹²

Puu-Raksilaan Karvonen suunnitteli seitsemän pienkerrostaloa, joista yhtä ei toteutettu. Lisäksi hän suunnitteli alueelle useita muutoksia, joista tyypillisimmät olivat ullakkohuoneiden lisäykset sekä lämmitysmuodon muutokset 1940–50-luvuilla. Puu-Raksilan 1940–50-luvuilla suunnitellut rakennukset edustavat vaatimatonta jälleenrakennuskauden funktionalismia, josta on riisuttu liiat yksityiskohdat. Neljä rakennuksista on toteutettu samoilla piirustuksilla.

ARKKITEHTI MARTTI GUNNAR HEIKURA (1909–1963)

Martti Gunnar Heikura syntyi Oulussa 29.7.1909. Hän valmistui Oulun lyseosta ylioppilaaksi ja aloitti opiskelun Helsingin Teknillisessä korkeakoulussa. Arkkitehdiksi hän valmistui vuonna 1935. Heikura suoritti asepalveluksen, jonka jälkeen hän aloitti työt arkkitehtina Oulussa arkkitehti Gustaf Strandbergin toimistossa vuosina 1936–38 sekä arkkitehti Viljo Laitsalmen toimistossa Turussa vuosina 1938–39. Oulun ensimmäiseksi kaupunginarkkitehdiksi Martti Heikura valittiin vuonna 1939¹³.

Heikura suunnitteli aktiivisesti oman toimistonsa kautta kaupunginarkkitehdin viran rinnalla. Hänen suunnitteleminen rakennusten määrä ja kirjo on laaja. Martti Heikuran tunnetuimman rakennuskokonaisuuden muodostavat vuosina 1945–1962 Ouluun valmistuneet kahdeksan suurta koulurakennusta. Kaupunkikuvallisesti keskeisiä töitä olivat Koskikeskuksen pistetalot, Kajaaninkatua reunustavat kerrostalot ja Raatin uimahalli. Niiden lisäksi Oulun keskustassa on säilynyt yli neljäkymmentä Heikuran pääosin virkatyön ohessa suunnittelemaa kerrostaloa.

11 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3., 1954 s. 206.

12 Oulun rakennusmestariyhdistys 50 v 1906 -1956, 1956 s. 71.

13 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1939 s. 18.

Jälleenrakennuskauden arkkitehtien tavoin Heikura piirsi myös pientalojen tyyppiipiirustuksia. Kaavoituksen saralla Martti Heikuran tunnetuimmiksi töiksi muodostuivat Peltolan ja Karjasillan alueet.¹⁴

Heikura toimi kaupungin arkkitehtina aina äkilliseen sydänhalvaukseen asti, jonka seurauksena hän kuoli vuonna 1963. Heikuraa arvostettiin ammatissaan. Hän toimi Oulun maistraatissa asemakaava- ja rakennusalan asiantuntijajäsenenä vuodesta 1946. Lisäksi Martti Heikura oli jäsen mm. seuraavissa yhdistyksissä: Suomen Kunnallistekninen Yhdistys, Suomen Arkkitehtiliitto SAFA, Oulun laakson diplomi-insinöörit ja arkkitehdit, Oulun teknillinen seura ja Oulun Reserviupseerikerho. Heikuran erikoisharrastukseksi mainitaan klassisen musiikin konsertit ja valokuvaus. Martti Heikura suunnitteli myös Oulun kaupungin vaakunan vuonna 1953.^{15,16}

Puu-Raksilaan Heikura suunnitteli kolme toteutunutta rakennusta: yhden kerrostalon, yhden pienkerrostalon ja yhden pientalon. Lisäksi hän laati joitain toteutumattomia suunnitelmia sekä muutostöitä. Heikuran suunnitelmat sijoittuvat ajallisesti vuosille 1945–1953 ja edustavat jälleenrakennuskauden yksinkertaista arkkitehtuuria.

ARKKITEHTI ERKKI ILMARI LINNASALMI (1908–1982)

Erkki Linnasalmi valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1935 ja aloitti seuraavana vuonna työt Viipurin kaupunginarkkitehtina. Hän työskenteli muiden muassa arkkitehti Uno Ullbergin sekä ruotsalaisen Hakon Ahlbergin toimistossa. 1940-luvulla Linnasalmi työskenteli lääkintöhallituksen arkkitehtina sekä Helsingin yleisen sairaalan rakennustoimiston johtajana. Linnasalmi perusti yhdessä vaimonsa Inkeri Linnasalmen kanssa yhteisen arkkitehtitoimiston, josta muodostui yksi sotien jälkeisen Suomen tunnetuimpia sairaalasuunnitteluun ja terveydenhuollon arkkitehtuuriin erikoistuneita toimistoja. Linnasalmen töitä ovat muun muassa Uno Ullbergin kanssa suunnitellut Helsingin

14 Rakennushistoriaselvitys, Kaupungin varikko, Oulun kaupunki, 2018 s. 116.

15 Suomen korkeakouluinsinöörit ja arkkitehdit 1956.

16 Rakennushistoriaselvitys, Oulun kauppaoppilaitos, 2014 s. 65.

lastenkliniikka (1946) ja Viipurin naistensairaala (1937) sekä Vaasan keskussairaala (1956), Savon lastenlinna (1950) sekä Kellokosken sairaalan hallintorakennus (1958). Ouluun Linnasalmi suunnitteli Heikinharjun sairaalan (1959).¹⁷

Puu-Raksilaan Linnasalmi suunnitteli kaksi pienkerrostaloa, joista toisen pohjakerroksessa sijaitsi liiketiloja. Samanaikaisesti, kun Linnasalmi suunnitteli Eskelisen talot Raksilaan työskenteli hän Uno Ullbergin toimistossa, joka suunnitteli Kontinkankaalle rakentuvaa Oulun uutta kaupungin sairaalaa. Linnasalmen Raksilaan vuonna 1939 suunnittelemat asuinrakennukset olivat selkeälinjaisen funkitonalistisia.

RAKENNUSMESTARI PENTTI TAPANI NIEMELÄ (1914–1947)

Rakennusmestari Pentti Tapani Niemelä syntyi joulukuussa 1914 ja kuoli vuonna 1947.¹⁸ Pentti Niemelä suunnitteli Puu-Raksilan alueelle kaksi tyypillistä pientaloa alikonemestari livari Salmisen tilaamana. Salminen rakensi Puu-Raksilaan yhteensä 17 asuintaloa.

RAKENNUSMESTARI ANTTI TJÄDER / TEIRIKKO (1884–1966)

Rakennusmestari Antti Tjäder syntyi Tyrnävällä helmikuussa 1884 työmiehen Elias Tjäderin perheeseen. Antti valmistui Oulun teollisuuskoulun huoneenrakennusosastolta vuonna 1909. Hän työskenteli rakennusmestarina ja urakoitsijana vuosina 1911–1920. Tänä aikana hän suoritti seuraavia rakennustöitä: Oulun kaupungin sähkölaitoksen laajennukset (1919–1921 ja 1917–1928), Pohjolan Osake-Pankin liiketalo (1919–1920), Oulun seurahuonetalo (1920), Oulun paloasema (1922), Oulun kaupungin sähkölaitoksen korjaus (1925) ja huomattava määrä katu-, viemäri- ja vesijohtorakennustöitä. Oulun kaupungin rakennuskonttorin ylimääräisenä rakennusmestarina hän toimi vuosina 1917 ja 1919–1922. Vuodesta 1923 Tjäder työskenteli Oulun kaupungin katu-, tie- ja vesijohtolaitosten rakennusmestarina, mistä toimesta jäi eläkkeelle vuonna 1952.^{19,20,21}

17 Terveyttä kaikille, Terveystalot ja kunnanlääkäritalot 1940-luvulta 1960-luvulle. 2014 s. 22.

18 Oulun rakennusmestariyhdistys 50 v 1906 -1956, 1956 s. 58.

19 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1941 s. 48.

20 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905-1930. 1930 s. 347-348

21 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. 1954 s. 654.

Tjäderillä oli myös useita luottamustoimia, joista mainittakoon Oulun tuomiokirkkoseurakunnan kirkkohallintokunnan varapuheenjohtaja, Suomen Rakennusmestariiliiton Oulun osaston johtokunnan jäsen ja Oulun suojeluskunnan esikunnan jäsen. Tjäder harrasti maanpuolustustoimintaa ja kuorolaulua, mistä kertoo myös sekakuoro Oulun laulun puheenjohtajuus. Antti Tjäder vaihtoi nimensä Teirikoksi.^{22,23,24}

Puu-Raksilaan Antti Tjäder suunnitteli kaksi klassismin tyyli-suuntaa edustavaa rakennusta, joista toinen on pienkerrostalo ja toinen L-mallinen pientalo.

RAKENNUSMESTARI KAARLO EMIL TJÄDER (1887–19??)

Rakennusmestari Kaarlo Emil Tjäder suunnitteli Puu-Raksilaan yhden pientalon. K. E. Tjäder muutti todennäköisesti nimensä Teirikoksi ja työskenteli jossain vaiheessa Oulun kaupungin rakennustoimiston ylimääräisenä arkkitehtina²⁵.

KIRVESMIES, TYÖNJOHTAJA JUHO ROPPOLA (1886–19??)

Vuonna 1886 syntynyt²⁶ oululainen kirvesmies Juho Roppola suunnitteli ja rakensi Puu-Raksilan alueelle yhden toteutuneen pientalon ja ainakin yhden, joka jäi toteutumatta piharakennusta lukuun ottamatta. Hänen suunnitelmansa olivat klassistisia.

TAPIO HENRY (?-?)

Tapio Henry on suunnitellut Puu-Raksilan alueelle yhden klassistisen pienkerrostalon.

22 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1941 s. 48.

23 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905-1930. 1930 s. 347-348

24 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3.1954.s. 654.

25 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1939 s. 19.

26 Oulun osoitekalenteri 1937.

Teirikko, Antti

191. Rakennusmestari Antti Tjäder, myöhemmin Teirikko. (Kuva: Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 274.)

J. W. Lillqvist

192. Rakennusmestari J. W. Lillqvist. (Kuva: Oulun rakennusmestariyhdistys v 1906 -1946, 1946 s. 6)

RAKENNUSMESTARI TOIVO ALEKSI KAARELA (1904–?)

Toivo Aleksi Kaarela syntyi Oulussa vuonna 1904 ja valmistui Oulun teknillisestä koulusta vuonna 1932²⁷. T. Kaarela suunnitteli Puu-Rakasilan alueelle klassistisen vuonna 1933 rakennusluvan saaneen pientalon.

RAKENNUSMESTARI JAKOB WILLIAM LILLQVIST (1865–1941)

Rakennusmestari J. W. Lillqvist syntyi toukokuussa 1865 Uusi-kaarlepyyssä. Hän suoritti rautatierakennusmestarikurssin Lapualla vuonna 1886 ja sai päättötodistuksen Helsingin teollisuuskoulusta vuonna 1889. Lisäksi hän kävi sähkömonttoori-kurssin Helsingissä vuonna 1895. Lillqvist teki opintomatkoja 1890-luvulla Pietariin, Moskovaan, Ruotsiin ja erinäisiin Suomen kaupunkeihin. Ennen Ouluun tuloaan hän työskenteli muun muassa työnjohtajana ja rakennusmestarina ratatyömailla ympäri Suomea ja urakoitsija Gustaf Wiklundin palveluksessa Viipurissa.²⁸

Oulun kaupungin rakennusmestarina Lillqvist aloitti vuonna 1900. Vuoden 1922 lopussa hän hoiti väliaikaisesti hetken myös kaupungin insinöörin virkaa²⁹. Lillqvist suunnitteli ja valvoi useita Oulun keskeisiä rakennuskohteita. Hänen piirtämiään ovat mm. Vanha palokunnan talo (1897), Kajaanintullin koulu (1893), Kauppiaitten talo (1900) sekä Limmin talo (1898), Riekin talo (1900) ja Tuiran koulu (1900). Hänen valvomanaan rakennettiin muun muassa Oulun vesilaitoksen pumppuasema, Seurahuoneen korotus, paloasema, keskuspesula, tullitalo ja keskuskansakoulurakennus ja Oulun kunnallissairaala.³⁰

27 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariilitto, 1954.s. 180.

28 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905-1930. 1930 s. 347-348

29 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1922 s. 183.

30 Rakennushistoriaselvitys, Tuiran koulu, Oulu, 2020 s. 88-89

Lillqvist suosi uusrenessanssin tyylipiirteitä ja noudatti niitä yksityiskohdiltaan runsaissa puurakennuksissa. Varsinaisten virkatehtävien ohella hän piirsi suuren joukon yleisiä ja yksityisiä rakennuksia Oulun, Kemian ja Raahan kaupunkeihin.³¹ Lillqvist jäi eläkkeelle kaupungin huoneenrakennusmestarin toimesta vuonna 1935 yli 42 työvuoden jälkeen. Eläkkeelle jäädessään Lillqvist oli lähes 70-vuotias. Oulun kaupungin kunnalliskertomuksessa Lillqvistin todetaan suoriutuneen ansiokkaasti kaupungin rakennustöiden johtamisesta ja rakennusten suunnittelusta sekä voimakkaana ja valoisana persoonana vaikuttaneen ansiokkaasti myös kaupungin rakennusteknikkojen yhteisrienoissa ja nuorempien rakennusteknikkojen kasvattajana.³²

Lillqvist oli perustamassa Suomen Rakennusmestariiliiton Oulun osastoa ja toimi sen ensimmäisenä puheenjohtajana vuosina 1905–1907 ja myöhemmin vuosina 1914–1922. Hän oli aktiivinen johtokunnan jäsen ja sai Suomen rakennusmestariiliiton kunniajäsenyyden vuonna 1925. Vuosien 1889–1912 välillä Lillqvist oli osakkaana myös kolmessa rakennusalan yrityksessä: Oulun sementtirakennus O.Y., Kempleen tiilitehdas ja Oulun Asfalttitehdas.³³

Puu-Rakсилаan Lillqvist suunnitteli yhden 1920-luvun klassismia edustavan pientalon.

RAKENNUSMESTARI EINO IVARI MERILUOMA (1911–1987)

Rakennusmestari Eino Meriluoma syntyi vuonna 1911 Temmeksessä. Hänen isänsä oli kirvesmies likka Molander. Meriluoma valmistui Oulun teknillisen koulun huoneenrakennuksen opintosuunnasta rakennusmestariksi vuonna 1937. Hän toimi aluksi itsenäisenä urakoitsijana vuosina 1937–1938, jonka jälkeen Oulun asfalttiliikkeessä tehtaana työnjohtajana vuosina 1938–1952. Vuonna 1960 Eino Meriluoma perusti Meriluoman Sementtivalimo Ay:n Oulun Alppilaan, jossa yritys toimi aina 1990-luvulle

31 Oulun rakennusmestariyhdistys 1906-1946, 1946s. 42.

32 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1935 s. 147.

33 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905-1930. 1930 s. 347-348

asti. Hän toimi Oulun rakennusmestariyhdistyksen rahastonhoitajana vuosina 1947–1957 ja johtokunnan jäsenenä vuodesta 1958 lähtien.^{34,35}

Puu-Raksilaan Eino Meriluoma suunnitteli yhden noppamaisen pienkerrostalon Puistikkokadun varteen. Rakennus edustaa funktionalismia.

RAKENNUSMESTARI REINO VEIKKO EMIL KEINÄNEN (1908–?)

Reino Keinänen syntyi Oulussa vuonna 1908 ja valmistui Oulun teknillisen koulun talonrakennuksen opintosuunnasta vuonna 1931³⁶. Reino Keinänen suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden tyypillisen neljän asunnon pientalon.

RAKENNUSMESTARI ALBERT AUGUST RÖNKÖNHARJU (1914–1990)

August Albert Rönkönharju syntyi toukokuussa 1914 Oulujoella työmies Aleksi Rönkönharjun perheeseen. Hän kävi Oulun ylemmän ammattikoulun, josta sai päättötodistuksen vuonna 1927. Vuonna 1935 Rönkönharju valmistui Oulun teknillisen koulun huoneenrakennuksen opintosuunnasta. Vuodet 1936–1937 hän työskenteli Kajaanin Puutavara Oy:ssä, minkä jälkeen Rönkönharju työllistyi Oulun kaupungin rakennustoimistoon. Aluksi hän työskenteli Toppilan satamanosturien ja Merikosken voimalaitoksen rakennustyön vuoromestarina. Vuonna 1946 Rönkönharju valittiin Oulun kaupungin rakennustoimistoon rakennusmestariksi³⁷. Sivutoimisesti rakennusmestari Rönkönharju suunnitteli kerros- ja omakotitaloja. Hän oli myös Rakennustoimisto P. P. Halonen Oy:n perustaja ja johtokunnan jäsen 1950–1954. August Rönkönharju vaikutti Oulun työvoimipiirin rakennusasian neuvottelukunnassa vuodesta 1948 ja Oulun kaupungin verolautakunnan jäsenenä vuodesta 1960. Hän toimi Oulun Rakennusmestariyhdistyksen rahastonhoitajana vuosina 1945–1946 ja johtokunnan jäsenenä vuosina 1945–1951. Oulun Kunnallisvirkamiesyhdistyksen johtokunnan jäsenenä hän

34 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 382.

35 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 4. Suomen rakennusmestariiliitto, 1965.s. 419.

36 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 4. Suomen rakennusmestariiliitto, 1965.s. 233.

37 Oulun kaupungin kunnalliskertomus, 1946 s. 22.

oli vuosina 1952–1955. Hän suunnitteli Oulun rakennusmestarien talon yhdessä Olavi Kinnusen kanssa. August Rönkönharju harrasti tanssia ja kuvaamataidetta.³⁸

Puu-Raksilaan Rönkönharju suunnitteli Impolan kaupan rakennuksen sekä muutamia muutos- ja korjaustöitä, joita oli esimerkiksi neliasuntoisen pientalon muuttaminen paritaloksi.

RAKENNUSMESTARI PAULI ARVO PAAVOLA (?–?)

Pauli Arvo Paavola suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden kaksikerroksisen pientalon, joka edustaa funktionalista tyyli-suuntaa.

RAKENNUSMESTARI JOHAN ABRAHAM MATTILA (1878–1933)

Johan Abraham Mattila syntyi Oulussa maaliskuussa 1878. Hän valmistui Oulun teollisuuskoulun huoneenrakennusosastolta vuonna 1915.³⁹ Johan Mattila toimi yksityisenä rakennusmestarina Oulussa. Puu-Raksilan alueelle hän suunnitteli yhden nikkarityyppisen pientalon.

TEOLLISUUSKOULULAINEN AARO IKONEN (?–?)

Teollisuuskoululainen Aaro Ikonen suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden tyypillisen pientalon.

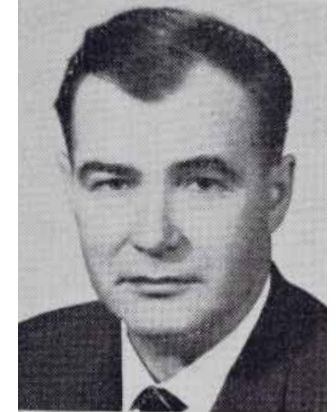
38 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 4. Suomen rakennusmestariiliitto, 1965.s. 639.

39 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905–1930. 1930 s. 343

Meriluoma, E. I.

194. Rakennusmestari Eino Meriluoma. (Kuva: Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 4. Suomen rakennusmestariiliitto, 1965.s. 383.)

August Rönkönharju

193. Rakennusmestari August Rönkönharju. (Kuva: Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 4. Suomen rakennusmestariiliitto, 1965.s. 639.)

Martti Väisänen

195. Arkkitehti Martti Väisänen. (Kuva: Martti Väisänen)

DIPLOMIARKKITEHTI VILJO JOHANNES MYYRINMAA (1910–?)

Viljo Johannes Myyrinmaa syntyi Nurmijärvellä huhtikuussa 1910. Hän valmistui ylioppilaaksi Helsingin Maanv. lyseosta vuonna 1932. Teknillisestä korkeakoulusta Myyrinmaa valmistui diplomiarkkitehdiksi vuonna 1939. Hän on toiminut SOK:n arkkitehtina vuosina 1941–1945 ja maatalousministeriön asutusasian osaston jaostopäällikkönä vuodesta 1945 lähtien. Päätoimiensa lisäksi hän on suunnitellut muun muassa yksityisiä huviloita, maatalousrakennuksia ja puusepäntehtaita.⁴⁰ Myyrinmaa suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden jälleenrakennuskauden funktionalistisia piirteitä omaavan pienkerrostalon.

J. NIEMELÄ (?–?)

J. Niemelä suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden pientalon.

KALEVI K. KAARELA (?–?)

Kalevi K. Kaarela suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden tyypillisen pientalon.

RAKENNUSMESTARI KEIJO ILMARI KAARREMAA (1915–?)

Keijo Ilmari Kaarremaa syntyi Oulussa lokakuussa 1915. Hän valmistui Oulun teknillisen koulun huoneenrakennuksen opintosuunnasta vuonna 1938⁴¹. Kaarremaa suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden tyypillisen pientalon.

RAKENNUSMESTARI PEKKA KAINULAINEN (1898–?)

Pekka Kainulainen syntyi Uhuniemellä syyskuussa 1898. Hän valmistui Kuopion teknillisestä koulusta vuonna 1930. Pekka Kainulainen asui Oulussa ainakin vuonna 1954⁴². Kainulainen suunnitteli Puu-Raksilan alueelle yhden tyypillisen pientalon.

40 Suomen insinöörejä ja arkkitehtejä. 1948.

41 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 181.

42 Suomen rakennusmestariiliiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestariiliitto, 1954.s. 181.

ARKKITEHTI MARTTI VÄISÄNEN (1939–)

Martti Väisänen syntyi 20.8.1939 Vehmersalmella. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Kajaanin lyseosta vuonna 1958. Väisänen opiskeli arkkitehtuuria Oulun yliopistossa ja valmistui arkkitehdiksi vuonna 1966. Hän työskenteli Oulun yliopiston rakentamisen neuvottelukunnan sihteerinä vuosina 1966–1974, mihin toimeen liittyen kävi tutustumassa kansainväliseen yliopistorakentamiseen Iso-Britanniassa ja Länsi-Saksassa vuosina 1968–1969. Väisänen oli yhtiömiehenä vuosien 1966–1979 aikana kolmessa suunnittelutoimistossa: Arkkitehtitoimisto Martti Väisänen 1966–1969, Arkkitehti- ja insinööritoimisto M Väisänen M Kilpeläinen 1969–1974 ja Arkkitehtiyhtymä E Huotari ja M Väisänen 1974–1979. Vuonna 1979 Väisänen perusti Arkkitehtitoimisto Martti Väisänen Ky:n.⁴³

Martti Väisänen on suunnitellut lukuisia julkisia rakennuksia tai niiden korjauksia sekä yli 800 asuntokohdetta. Martti Väisänen suunnittelema rakennuksia ovat muun muassa Liikekeskus Zeppeliinin, Linnakangastalon ja Polar Electro Oy:n toimitilat Kempeleeseen, NSN Oulun tukiasematalot, Oulun seurakuntien virastotalon, Oulun Peltolan alueen kaksi sairaalarakennusta ja Rehapolis. Uusimmista mainittakoon Tuiran hyvinvointikeskukseen ja Tornion kaupungintalon korjaukset.⁴⁴

Puu-Raksilan alueelle Martti Väisänen suunnitteli 1980-luvulla uuden asuinkerrostalon palaneen tilalle ja useita peruskorjauksia sekä muutostöitä lähinnä yhtiömuotoisiin pienkerrostaloihin tai usean asunnon pientaloihin. Väisänen suunnittelema rakennus ilmentää 1970-luvun ja 1980-luvun taitteen puurationalismia.

43 Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011: 2 M-Ö. 2011 s. 881.

44 Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011: 2 M-Ö. 2011 s. 881.

ARKKITEHTI ILPO VÄISÄNEN (1950–)

Ilpo Väisänen syntyi vuonna 1950 Puolangalla. Hän suoritti ylioppilastutkinnon Kajaanin lukiossa vuonna 1970 ja valmistui arkkitehdiksi Oulun yliopistosta vuonna 1980.⁴⁵ Väisänen työskenteli suunnittelijana Kari Virran arkkitehtitoimistossa vuosina 1973–1980. Hänen keskeisin työkohteena Virran toimistossa oli Oulun yliopiston rakennusvaiheet II–IV. Tämän jälkeen Väisänen toimi arkkitehtina ja perustajaosakkaana Arkkitehtitoimisto NVV:ssä. Väisänen on ollut opetus- ja tutkimustehtävissä Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolla syksystä 1978 vuoteen 2010 saakka. Oman toimiston hän perusti jo vuonna 1976. Vuodesta 1986 toimisto on toiminut nimellä Arkkitehtitoimisto Ilpo Väisänen Oy.

Väisänen on ollut suunnittelijana tai suunnittelutyöryhmän jäsenenä useassa merkittävässä Oulun koulun aatesuuntaa edustavassa rakennuksessa, joita ovat esimerkiksi Oulunsalon kunnantalo (NVV, 1980–82), Kuhmon Kalevala-hotelli (1987–89), Oulunsalon Saloilan Päiväkoti (NVV, 1986) ja Oulunsalo-talo (1990–93). Ilpo Väisänen on osallistunut menestyksekkäästi useisiin arkkitehtuurikilpailuihin. Hänelle myönnettyistä palkinnoista merkittävimpiä ovat Puuinformatio ry:n Puupalkinto vuodelta 2000 kohteesta Vihantasalmen puusilta sekä vuonna 2010 myönnetty RIL-palkito Kempeleen Ekokylän arkkitehtisuunnittelusta.

Ilpo Väisänen suunnitteli Puu-Raksilaan yhden harvoista kokonaan uudestaan rakennetuista pientaloista. Vuonna 1991 valmistunut kolmen asunnon talo mukailee ulkoarkkitehtuuriltaan ja muodoltaan alkupe räistä rakennusta, mutta on toteutettu modernein rakennusmenetelmin sekä tilaratkaisuin.

45 Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011: 2 M-Ö. 2011 s. 880.

ARKKITEHTI VELI KARJALAINEN (1943–)

Veli Karjalainen syntyi Iisalmen maalaiskunnassa vuonna 1943. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Iisalmen lyseosta vuonna 1962, minkä jälkeen opiskeli arkkitehtuuria Oulun yliopistossa. Arkkitehdiksi hän valmistui vuonna 1972. Hän toimi suunnittelijana Uki Heikkisen arkkitehtitoimistossa vuosina 1972–1974. Vuonna 1974 hän perusti Arkkitehtitoimisto Veli Karjalaisen, jossa toimii edelleen.⁴⁶

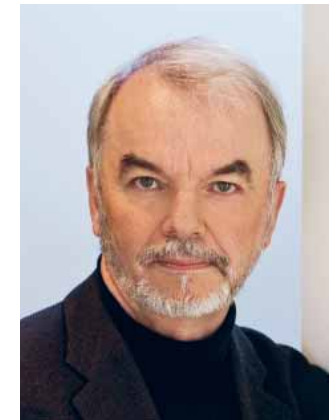
Puu-Raksilaan Karjalainen suunnitteli rapatun uudisrakennuksen entisen leipomorakennuksen tilalle, sekä korjaus- ja muutostöitä.

46 Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011: 1 A-L. 2011 s. 518.

Ilpo Väisänen

196. Arkkitehti Ilpo Väisänen. (Kuva: Ilpo Väisänen)

Veli Karjalainen

197. Arkkitehti Veli Karjalainen. (Kuva: Veli Karjalainen)

Syrjäkatu 11

Syrjäkatu 1

Puutarhakatu 25

198. Raksilaan on Terjoelta tuotu ainakin Syrjäkatu 1 ja 11 (tontit 194 ja 199) sekä Puutarhakatu 25 (tontti 225). Rakennukset ovat 1920–1930-lukujen taitteesta. Syrjäkatu 11 on rakennettu kahdessa osassa. Syrjäkadun varrella olevassa siivessä oli Terjoella toiminut apteekki. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 5/2021.)

8.2 Terijoelta siirretyt rakennusrungot

Yksi Puu-Raksilaan liitetty ilmiö on Karjalan kannaksen Terijoelta siirretyt rakennusrungot. Ilmiö oli valtakunnallinen ja liittyy ajallisesti Puu-Raksilan rakennusaikakauden sekä rautatiepaikkakuntiin. Sitä ei voida kuitenkaan pitää Raksilalle leimallisena, koska vain kolme säilynyttä taloa tiedetään perustuvan Terijoelta tuotuun runkoon.

1800-luvun puolivälistä lähtien Terijoki oli pietarilaisten suosima lomakohde, josta muodostui vilkas kesäkaupunki. Hirsirunkoiset huvilat sijoittuivat nauhamaisesti Suomenlahden rannikolle, jonne Pietari-Helsinki rautatie loi hyvät liikenne yhteydet. Aluksi rakennuttajina toimivat varakkaat venäläiset liikemiehet ja virkamiehet. Myöhemmin alueelle rakensivat myös keskiluokkaiset pietarilaiset, joiden huvilat olivat vaatimattomampia.¹

Pietarilaisten huvilakulttuuri päättyi lokakuun vallankumoukseen vuonna 1917. Suomen itsenäistyttyä huvilat jäivät rajan taakse ja niiden alkuperäiset omistajat katosivat tai joutuivat maanpakoon. Itsenäisyyden alkuvaiheessa venäläisyyttä ei arvostettu ja Terijoen huvilakaupunki nähtiin venäläisen rakennuskulttuurin tuotoksena. Elämä uudella rajavyöhykkeellä oli myös pitkään sekavaa ja epävarmaa.²

Suomen valtio lunasti tyhjiksi jääneet huvilarakennukset itselleen. Rakennuksia huutokaupattiin, purettiin ja siirrettiin kaikkiaan yli 3250. Suurin yhtenäinen alue entisistä huviloista rakennettiin Järvenpäähän. Rautatieverkostolla oli keskeinen rooli toiminnan mahdollistajana. Sen avulla hirsirunkoja pystyttiin kuljettamaan suuria määriä kaikkialle, minne rata Suomessa ulottui. Siirtovaihe päättyi, kun kiinnostus kotimaan matkailuun kasvoi 1930-luvulle tultaessa. Terijokea alettiin mainostaa suomalaisten Rivierana ja huvilakulttuuri elpyi.³

Oulussa on Terijokisia hirsirunkoja tiettävästi ainakin Raksilassa ja Heinäpäässä. Raksilassa Terijokitaloja on ainakin kolme, ja ne sijaitsevat tonteilla 194, 199 ja 225.⁴ Rakennusluvut näille rakennuksille on myönnetty vuosina 1928 ja 1930.

Raksilaan on siirretty hirsirunkoja myös ainakin Muhokselta ja jostain päin Etelä-Pohjanmaata. Lisäksi Impolan kauppaan on huutokaupalla ostettu hirret Kirkkokadun ja Pakkahuoneen kadun kulmauksessa sijainneesta Sampo-pankista.⁵

1 Syväoja, 2018

2 Syväoja, 2018

3 Syväoja, 2018

4 Kaleva 9.6.2018

5 Pentti Impolan haastattelu 6.7.2021

199. Lehtijuttu Impolan kaupan valmistumisesta. Artikkelissa kerrotaan, että hirret ovat peräisin Sampo-pankin ja Uuden apteekin rakennuksesta. (Kuva: Kaleva 8.2.1952, Pentti Impolan arkisto.)

8.3 Suojelutilanne

ASEMAKAAVAT

Alueella voimassa olevissa asemakaavoissa, joita on useita, ei ole suojelumerkintöjä.

UUDEN OULUN YLEISKAAVA

Uuden Oulun yleiskaavassa (hyväksytty kaupunginvaltuustossa 18.4.2016) Puu-Raksilan alue on "Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue."

Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuutteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU YMPÄRISTÖ MRKY 2015

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitysinventoinnissa Raksilan puutaloalue muodostaa valtakunnallisesti merkittäväksi luokitellun rakennetun ympäristön alueen. Pääosin 1930-1940-luvuilla rakentuneen Puu-Raksilan katukuva on yhtenäinen. Asuinrakennukset edustavat aikansa suhteikasta klassistisen puutaloarkkitehtuuria. Joissakin kerrostaloissa on funktionalismin piirteitä. Alueeseen kuuluu puutalojen lisäksi Puistikkokadun päätteenä oleva vuonna 1950 valmistunut Teuvo Pakkalan koulu. Raksilan puutaloalueella on todettu olevan rakennushistoriallisia, historiallisia, maisemallisia sekä symboli- ja identiteetti-arvoja.

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU YMPÄRISTÖ RKY 2009

Raksilan puutaloalue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. (Museoviraston rakennetun kulttuuriympäristön inventointi 2009) Alueeseen kuuluu kuuden puutalokorttelin lisäksi Teuvo Pakkalan koulu.

200. Puutarhakadun koivukuja. Etualalla Puutarhakuja 17. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

Kuvaus

Puu-Raksila on rakentunut 1920-luvulta lähtien ja alueen suunnitteluperiaatteena on ollut yhtenäinen kaupunkikuva. Kuusi suurta ruutukaavakorttelia muodostava Raksila on puutaloalue, josta säännöllinen rakennustapa luo yhtenäisen esikaupungin.

Rakentaminen ajoittuu pääosin 1930-1940 -luvulle. Asuinrakennukset edustavat aikansa suhteikasta klassistishenkistä puutaloarkkitehtuuria. Joissakin kerrostaloissa on funktionalismin piirteitä. Rakennuksissa on useita asuntoja, joita on ajan myötä osin yhdistetty suuremmiksi. Aluetta leimaa yksinkertainen mutta eloisa yhtenäisyys ja säntillinen katukuva. Pihat ovat lehteviä ja pihan perällä on aina pienehkö ulkorakennus. Tontit ovat kaupungin vuokratontteja.

Keskeistä Puistikkokatua, jonka varrella on vanhoja liikerakennuksia ja kaksinkertaiset puuistutukset, hallitsee kadun päätesommitelmana 1950 valmistunut Teuvo Pakkalan koulu.

201. Klassishenkisten rakennusten katujulkisivut ovat säilyneet verrattain hyvin, kuten näissä Puutarhakadun pientaloissa. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

Historia

Oulun rautatien itäpuolelle syntyi asutusta jo 1900-luvun alussa, mutta rautatentaustan eli Raksilan alueen rakentaminen pääsi kunnolla vauhtiin alueen asemakaavaehdotuksen hyväksymisen jälkeen 1924. Asemakaava käsitti 26 kappaletta 1102 m² kaupungin vuokratonttia. Viimeiset asemakaavan mukaiset talot rakennettiin 1950-luvulla. Teuvo Pakkalan koulu rakennettiin 1950 erityisesti Raksilan viereisen, sotien jälkeen rakentuneen Karjasillan asuinalueen käyttöön."

Raksilan puutaloalueen RKY2009 kuvausteksti: (http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=5105)

202. Puistikkokadun varren noppamaisia pienkerrostaloja, joissa on funktionalistisia tyylipiirteitä. Kuvassa keskeisesti Puutarhakatu 14 ja taustalla Puutarhakatu 15. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

9 YHTEENVETO

Oulun Puu-Raksilan alue kaavoitettiin 1920-luvun alussa kaupungin uudeksi laajentumissuunnaksi ja helpottamaan vallitsevaa asuntopulaa. Se on rakentunut pääosin 1930–1940-luvuilla ja alueen suunnitteluperiaatteena on ollut yhtenäinen kaupunkikuva. Kuusi suurta ruutukaavakorttelia muodostava Raksila on puutaloalue, josta säännöllinen rakennustapa luo yhtenäisen esikaupungin.

ASEMAKAAVA

Radan takaisten kortteleiden asemakaava laadittiin Oulun kaupungin rakennuskonttorissa. Kaupungininsinööri Alpo Aution 3.4.1924 allekirjoittama asemakaava vahvistettiin valtioneuvostossa 4.8.1924. Sen laatimisessa sovellettiin vuoden 1882 Oulun asemakaavaa. Pääkatujen paikat tulivat suoraan vanhemmasta suunnitelmasta, mutta tonteista tehtiin pienempiä ja katujen määrä pyrittiin minimoimaan ylläpitokustannusten karsimiseksi.

Alue on jaettu kuuteen kortteliin, joiden keskeltä kulkee itä-länsisuuntainen bulevardimainen Puistikkokatu. Kadun päätteeksi sommiteltiin julkinen rakennus, joksi vuonna 1951 valmistui Teuvo Pakkalan koulu. Kaavassa, rakennusjärjestyksessä ja tontin vuokrasopimuksissa oli rakentamista ohjaavia velvoitteita, joiden myötä alueesta tuli yhtenäinen.

RAKENTUMINEN

Puu-Raksilan alue on rakentunut asemakaavan mukaisesti vuosien 1928–1956 välillä. Rakentaminen alkoi 1920-luvun lopun ja 1930-luvun alun taitteessa, jolloin valmistuivat ensimmäiset 1920-luvun klassisimia edustavat asuintalot.

1930-luvun jälkimmäinen puolisko on Raksilan voimakkaan rakentamisen aikaa. Suurin osa alueelle tyypillisistä 1930-luvun puutaloklassismia edustavista rakennuksista on tältä ajalta, samoin kuin alueen muutamat puhdasta funktionalismia edustavat rakennukset.

Heti sotien jälkeen Raksilassa rakennettiin asuinkäyttöön useita pienkerrostaloja, joiden arkkitehtuuri on pääosin 1930-luvun puutaloklassismia funktionalismin yksityiskohdilla höystettynä. Alueen viimeiset jälleenrakennuskauden korutonta arkkitehtuuria edustavat rakennukset valmistuivat 1950-luvun alussa.

203. Karjakatu Tehtaankadulta kuvattuna. Raksilan katutilat ja katujulkisivut ovat hyvin säilyneet. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

KÄYTTÖ

Puu-Raksilaan rakennettiin aikanaan asuintaloja, joista joidenkin ensimmäisessä kerroksessa oli liiketiloja. Tyypillisiä palveluita olivat maito-, leipä-, liha-, sekatavara- ja siirtomaatavarakaupat, yleinen sauna, mankeli, kampaamo, ajurit tai autonkuljettajat sekä leipomot. Aina 1960-luvun loppupuolelle asti palveluiden määrä alueella kasvoi, mutta sen jälkeen liiketiloja on muutettu asunnoiksi enenevässä määrin.

Alueen rakennukset ovat edelleen pääpiirteittäin alkuperäisen mukaisessa käytössä eli asuntoina, mutta paikoitellen käyttötarkoituksia on muutettu etenkin liikehuoneistoista asunnoiksi tai päin vastoin.

Raksilan asukkaat muodostivat monipuolisen otoksen oululaisista 1930-luvun ammattikunnista. Merkittävä osa oli töissä viereisillä konepajoilla. Joukkoon mahtui myös Valtion rautateiden virkamieskuntaa ja esimerkiksi kauppiaita. Raksilan asukaskuntaan kuuluu myös peräti seitsemän eri aikoina toiminutta kansanedustajaa.

SUUNNITTELIJAT JA RAKENTAJAT

Puu-Raksilan alueella rakennussuunnittelijoita on ainakin 52, joista 25 on suunnitellut alkuperäisiä päärakennuksia. Suurin osa suunnittelijoista oli paikallisia rakennusmestareita ja kahdeksan suunnittelijoista työskenteli uransa aikana Oulun kaupungin rakennuskonttorissa. Nämä rakennusmestarit suunnittelivat rakennukset yhteensä 57:lle alueen 85 tontista. Oletettavaa on, että tämä näky alueen yhtenäisyytenä ja perusratkaisujen samankaltaisuutena. Merkittävin alueen suunnittelijoista oli rakennusmestari Kyösti Kunnas, joka suunnitteli yhteensä 40 toteutunutta päärakennusta piharakennuksineen.

Raksilan talot rakentuivat kolmella tavalla: 1. tulevat asukkaat vuokrasivat tontin ja rakensivat itse itselleen talon, josta myivät tai vuokrasivat ylijäävät asunnot; 2. yksittäiset rakentajat tai asuntoja vuokraavat talonomistajat rakensivat talon, jonka asunnot myivät tai vuokrasivat; 3. ammattimaiset rakennuttajat rakensivat talon ja myivät valmiit asunnot. Huomattavan määrän taloja (ainakin 24 kappaletta) rakensi alikonemestari livari Salminen, joka teki yhteistyötä rakennusmestarien Kyösti Kunnas ja Johannes Karvonen kanssa. Nämä suunnittelivat Salmiselle rakennuksia, joita Salminen monisti Raksilan alueelle.

RAKENNUSTYYPIT

Puu-Raksilaan rakentui 1-2-kerroksisia usean asunnon pientaloja sekä pienkerrostaloja. Myöhemmin ullakoita otettiin asuinkäyttöön.

Puu-Raksilan alkuperäinen rakennuskanta voidaan jakaa pientaloihin, pienkerrostaloihin ja talousrakennuksiin. Pienkerrostaloista voidaan vielä erikseen erottaa noppamaiset pienkerrostalot. Nämä rakennusryhmät noudattavat keskenään yhteneväisiä rakennusperiaatteita, mikä on ollut ratkaisevaa Puu-Raksilan yhtenäisen katukuvan ja rakeisuuden syntymiselle. Kaava ja rakennusjärjestys ovat määränneet rakennusten sijoittumisen ja koon. Ajalle tyypilliset asumisen vaatimukset puolestaan asuntojen koon ja huonemäärän. Pientaloissa asuntoja oli yleensä neljä ja pienkerrostaloissa 8-12.

KORJAAMINEN JA MUUTOKSET

Raksilan rakennuskanta on hyvin homogeenista. Rakennukset ovat paria poikkeusta lukuun ottamatta joko hirs- tai rankorakenteisia asuintaloja ja ne ovat vanhenneet rakenteiltaan likipitään samaa tahtia. Talot ovat myös kohdanneet asumisen vaatimuksiin kohdistuneet kulttuuriset muutokset ja yhteiskunnalliset mullistukset yhtäaikaaisesti.

Puu-Raksilassa voidaan selvästi hahmottaa eri aikakausille tyypillisiä muutoksia, jotka liittyvät ajan ilmiöihin, tekniikan kehittymiseen, asumisen muuttumiseen ja rakenteiden vanhenemiseen. Nämä yhteiskunnan kehitystä heijastavat muutokset alkoivat jo 1930-luvulla, jolloin talousrakennuksiin lisättiin saunoja. Sotavuodet ja jälleenrakennusaika ilmenivät Raksilassa runsaana ullakkohuoneiden rakentamisena. Sotien jälkeen alkoi myös olevien asuntojen parantaminen, joko mukavuuksilla kuten sisäveissoilla, parvekkeilla tai laajentamalla asuntoa esimerkiksi ullakolle.

1950-luvulla Puu-Raksilan alue tuli valmiiksi. Täydellisenä se sai olla 1960-luvun lopulle, jolloin osa taloista purettiin Kainuuntien alta.

1960–1970-luvut ovat Raksilan muutos- ja korjaushistoriassa hiljaisia. Tähän on vaikuttanut epävarmuus alueen tulevaisuudesta ja tonttien vuokrasopimusten päättyminen 1980-luvun alkupuolella. Aikakaudelle tyypillisiä muutoksia ovat autotallien rakentaminen ja sauna- ja pesutilojen lisääminen olevaan talousrakennukseen, asunnon sisälle tai kylmään kellariin.

204. Puustikkokadun länsipää on puistoa. Kaksikerroksiset pienkerrostalot reunustavat puisto- ja katualuetta. Lehmusrivistöt ovat alkuperäisen kaavan mukaiset kuten myös kadun päätteenä oleva Teuvo Pakkalan koulu. (Kuva: Riitta Kosonen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 18.5.2021)

1980-luvulla Puu-Raksilan asema vakiintui, kun se pääsi valtion perusparannuslainoituksen kokeilualueeksi. Myös vuokrasopimukset uusittiin, mikä loi uskoa alueen tulevaisuuteen. 1980–1990-luvuille tyypillisiä muutoksia ovat asuntojen yhdistämiset paritaloiksi tai omakotitaloiksi, rakennusten lisälämmöneristäminen ja kellareiden ja ullakoiden käyttöönotot. Myös kuisteja muutettiin lämpimiksi asuintiloiksi. Ikkunoiden ja ulko-ovien vaihtaminen paremmin lämpöeristäviin oli suosittua. Ullakoiden asuintiloiksi muuttamisen myötä lisääntyivät Raksilan maisemassa katto-lyhdyt ja lapeikkunat. Myös huonokuntoisia piharakennuksia uusittiin, mikä muutti toisinaan pihan toimintoja.

2000-luvun puolella tilamuutoksissa alkoivat korostua mukavuuksien ja harraste-tilojen lisääntyminen. Asuntoja yhdistettiin edelleen, mutta myös jaettiin pienemmiksi. Ensimmäiset sisäilmakorjaukset ilmestyivät rakennuslupiin vuosituhaten vaihteessa. Salaojituksia ja sokkeleiden vahvistuksia toteutettiin. Rakennusten lämmöneristeitä uusittiin, ei pelkästään lisätty.

Kohti 2020-lukua mentäessä asuntojen yhdistäminen ja laajentaminen vähenivät. Rakennuksia korjattiin ja tehtiin olevien tilojen muutoksia. Vesikattoja korjattiin ja alueelle asennettiin ensimmäiset aurinkopaneelit.

NYKYTILANNE JA SÄILYNEISYYS

Puu-Raksilaa ympäröivät alueet ovat muuttuneet radikaalisti noin 80 vuoden aikana, minkä ajan suurin osa nykyistä Puu-Raksilaa on ollut olemassa. Itse puutalokorttelien kokonaisuus on sen sijaan säilynyt yllättävän alkuperäisenä, vaikka lähes kaikkia yksittäisiä rakennuksia onkin vuosien aikana muutettu ja korjattu. Merkittävin alueen sisäinen muutos on ollut 1960-luvun lopulla tapahtunut 10 tontin rakennusten purkaminen Kainuuntien alta.

Raksilasta ei kuitenkaan löydy yhtäkään tonttikokonaisuutta, jossa sekä päärakennus ja piharakennus olisivat täysin alkuperäisiä. Edes kokonaisuutta, jossa molemmat rakennukset olisivat ulkoisesti säilyneet täysin alkuperäisinä¹ ei löydy. Lähes alkuperäisenä tai alkuperäisen kaltaisena säilyneitä tonttikokonaisuuksia on säilynyt joitakin.

Pientaloo, jossa sekä julkisivut että tilajako olisivat säilyneet ei liene enää olemassa². Ulkoisesti lähes alkuperäisessä asussa säilyneitä päärakennuksia on useita. Myös tilajako on säilynyt osassa rakennuksia, mutta usein näissä on esimerkiksi ikkunat vaihdettu 1980-luvun raskastekoisiiin puuikkunoihin. Yksittäisiä alkuperäisiä tai lähes alkuperäisiä piharakennuksia on sen sijaan säilynyt.

Katujulkisivut ovat pääosin säilyneet erinomaisesti. Näihin on tehty hyvin vähän muutoksia verrattuna 1960-luvun tilanteeseen, jolloin Ahti Paulaharju on valokuvannut aluetta laajasti. Isoimmat toistuvat muutokset ovat ikkunoiden uusimisia perinteisistä puuikkunoista raskaspuutteisiin 1980-luvun puuikkunoihin. Ullakolle valoa tuovat lapeikkunat tai yksittäistapauksissa kattolyhydyt, ovat myös näkyvä lisä, kuten myös joihinkin rakennuksiin tehdyt lisälämmöneristykset, jotka ovat jättäneet ikkunat syvennyksiin. Rakennuksissa joissa on ollut liiketiloja, on julkisivuissa tapahtunut suurempia muutoksia käytön muuttuessa asumiseksi. Tällöin ovat kadun puolen sisäänkäynnit poistuneet ja ikkunat pienentyneet.

---

1 Ulkoisesti täysin alkuperäisenä säilymisellä tässä tarkoitetaan: Rakennuksessa ei ole ulkoisia laajennuksia. Vesikatto on alkuperäinen tai alkuperäisen mukainen, eikä siinä ole lisättyjä lapeikkunoita tai kattolyhtyjä. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäiset tai uusittu alkuperäisen mukaisina ja kokopuisina perinteisinä puuikkunoina. Rakennukseen ei ole tehty uusia aukotuksia mahdollisten ullakkohuoneiden päätyikkunoiden lisäksi. Kuistit ovat alkuperäisen mukaiset, eli sisäänkäyntejä tai ikkunoita ei ole muutettu.

2 Tilajaolla tarkoitetaan lähes alkuperäistä tilajakoa, jossa suuria muutoksia ei ole tehty mahdollisen pienen wc-tilan ja pesuhuoneen lisäämisen tai oviaukkojen puhkaisemisten tai sulkemisten lisäksi. Näitä on säilynyt, mutta yleensä vähintään ikkunat ja ulko-ovet on vaihdettu.

Pihojen puolella muutokset rakennuksissa ovat suurempia. Joissakin tapauksissa alkuperäistä suunnitelmaa ei enää tunnista tai muutokset poikkeavat tyyliltään muusta rakennuksesta. Osalla tontteja muutokset on onnistuttu tekemään siten, kuin ne olisivat osa alkuperäistä suunnitelmaa.

Piha-alueet ovat olleet avoimia yhteispihoja, joiden perällä on usein ollut kasvimaa ja marjapensaat. Yhteinen talousrakennus on ollut jommassa kummassa tontin peränurkassa. Tilallisesti ja toiminnallisesti iso osa pihosta vastaa edelleen täysin alkuperäistä, mutta osa pihosta on jaettu aidoin, jolloin pihan luonne on merkittävästi muuttunut. Jonkin verran pihan luonnetta muuttaa myös, jos tontille on rakennettu useita piharakennuksia.

Suurinta osaa tontteja reunustaa vastaava matala puusäleaita, kuin 1960-luvun valokuvissa. Useilla piholla puu- tai pensasistutukset myös reunustavat tontteja, kuten ensimmäiset alueen istutukset tapasivat olla. Suurin osa pihosta on edelleen keskeltä avointa jakamatonta aluetta pihan perällä olevine kasvimaineen ja marjapensaineen. Toki istutuksia ja pintoja on uusittu ja muokattu kaikilla piholla.

Puu-Raksilan katutilat ovat pääosin säilyneet sellaisina, miksi ne alkujaan suunniteltiin. Lehtevän katutilan kehittyminen vei vuosikymmeniä, joten kadut eivät ole enää niin avoimia kuin ennen. Myöskään päällysteitä ei kaduilla ollut Syrjäkatua lukuun ottamatta. Suurin alueen sisäinen muutos on Puistikkokadun alkupään muuttaminen kokonaan puistoksi. Muutosta alkuperäiseen on myös kadunvarsipysäköinti, jota ei 1920-luvulla ollut huomioitu. Raksilaa ympäröivien katujen katutilat ovat kaikki merkittävästi muuttuneet ympäröivien alueiden kehittymisen myötä.

SUOJELUTILANNE

Puu-Raksilan alueella ei ole suojelumerkintöjä voimassa olevissa asemakaavoissa, mutta Uuden Oulun yleiskaavassa (18.4.2016) Puu-Raksilan alue on merkitty Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeäksi alueeksi. Raksilan puutaloalue on myös valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö RKY2009. Maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen päivitysinventoinnissa MRKY2015 alueen todettiin säilyttäneen valtakunnalliset arvonsa.

LÄHTEET

KUVAT

Kuvissa kuvalähde mainittu kuvan yhteydessä.

Pääosin nykytilan kuvat: Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, Riitta Kosonen

Pohjois-Pohjanmaan museo

Raksilan asukasyhdistys

Raksilan perinneyhdistys

KARTAT, ILMAKUVAT JA ASEMAKAAVAT

Historialliset ilmakuvat 1931 ja 1961 Maanmittaushallituksen historialliset ilmakuvat.

Oulun kaupungin karttapalvelu, ilmakuvat 1939, 1980, 1990, 2004, 2012 ja 2020

Asemakaavat ja Yleiskaavat Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

RAKENNUSLUPAPIIRUSTUKSET

Oulun kaupunginarkisto 1927–2018

Oulun rakennusvalvonnan arkisto 2018–4/2021

OULUN KAUPUNGINARKISTO

Oulun kaupungin kunnalliskertomukset 1905-1908, 1920 - 1946 ja 1964.

Asemakaavavaliokunnan kokouksen pöytäkirja. Valtuuston kansliassa 12.10.1921

Asemakaavavaliokunnan kokouksen pöytäkirja. Valtuuston kansliassa 16.11.1921

Asemakaavavaliokunnan kokouksen pöytäkirja. Valtuuston kansliassa 1.12.1921

Oulun kaupungin rakennuskonttorin rakennusosaston kirje Asemakaavavaliokunnalle. Oulussa 25.11.1921

Asemakaavavaliokunnan kokouksen pöytäkirja. Valtuuston kansliassa 17.1.1922

Asemakaavavaliokunnan kokouksen pöytäkirja. Valtuuston kansliassa 15.11.1922

Oulun kaupunginvaltuuston päätös / kirje Asemakaavavaliokunnalle §65. 16.11.1923.

Oulun kaupungin kunnallistöiden hallituksen kirje Asemakaavavaliokunnalle 14.4.1923

Asemakaavavaliokunnan kokouksen pöytäkirja. Valtuuston kansliassa 19.2.1924

RAKENNUSHISTORIASELVITYKSET

Özer-Kemppainen, Özlem. *Teuvo Pakkalan koulu, Rakennushistoriaselvitys 2019*, Oulun kaupunki, 2019.

Miikkola, Ari. *Oulun Palvelualan Opisto, rakennushistoriallinen selvitys ja inventointi*. Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin osasto, Syventävät opinnot 2004. Ohjaaja professori Kaisa Broner-Bauer ja yliassistentti Anu Soikkeli.

Rakennushistoriaselvitys, Tuiran koulu Oulu. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, Veli-Pekka Huhmo. 30.5.2020.

Pohjois-Pohjanmaan rakennetun kulttuuriympäristön tarkistusinventointi 2015, Oulu. Pohjois-Pohjanmaan liitto, 2015.

PAINETUT LÄHTEET

Alueittainen perusparannuskokeilu. Raksilan puutaloalueen, Etukarjasillan kerrostaloalueen ja Pateniemen Porilan alueen Alueohjelmat 1984-1988. Oulun kaupunki.

Hautala, Kustaa. *Oulun kaupungin historia IV 1856–1918*. Oulu, 1976.

Hautala, Kustaa. *Oulun kaupungin historia V 1918–1945*. Oulu, 1982.

Helamaa, Erkki. *Vanhan rakentajan sanakirja*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 2004.

Junttila, Kirsti. *Raksilan perusparannusohjeet*. Oulun kaupunki, Kiinteistövirasto, Asuntoasiainvirasto. 28.10.1986. [https://issuu.com/raksila/docs/raksilan_perusparannusohjeet]

Manninen, Turo. 1995. *Oulun kaupungin historia*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Niskala, Kaarina; Okkonen, Ilpo. *Oulun Graadi: 350 vuotta asemakaavoitusta*. Oulu: Studio Ilpo Okkonen, 2002.

Oulun kulttuuriympäristöohjelma. Oulun kaupungin rakennus- ja ympäristövirasto, 2013.

Oulun osoitekalenteri 1933. H. W. Marjamaa, Oulu, 1933.

Oulun osoitekalenteri 1935. H. W. Marjamaa, Oulu, 1935.

Oulun osoitekalenteri 1937. H. W. Marjamaa, Oulu, 1937.

Oulun osoitekalenteri 1939. H. W. Marjamaa, Oulu, 1939.

Oulun rakennusmestariyhdistys 50 v 1906 -1956. Oulun rakennusmestari yhdistys, 1956.

Pohjoisen alikulkukäytävän historiikki, Oulu. Oulun Tekninen keskus ja Ratahallintokeskus 2007.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet: Osa 2. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, 1993.

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitys inventointi: Inventointikertomus 11.4.2016, päivitetty 18.11.2016; Kuntakohtainen raportti – Tyrnävä, Tyrnävän raitti. Pohjois-Pohjanmaan liitto, 2016.

Rintala, Paavo. 1955. *Rikas ja köyhä*. Helsinki: Otava.

Suomen rakennusmestarien matrikkeli 1905-1930. toim. Tolonen, Aug. Suomen rakennusmestari liitto, 1980.

Suomen rakennusmestari liiton matrikkeli 3. Suomen rakennusmestari liitto, 1954.

Suomen rakennusmestari liiton matrikkeli 4. Suomen rakennusmestari liitto, 1965. *Suomen rakennusmestari matrikkeli 1905 -1930.* Aug. Tolonen (toim) Suomen rakennusmestari liitto, F. Tilgman Oy:n kirjapaino, Helsinki 1930.

Suomen insinöörejä ja arkkitehtejä. 1948. STS ja TFiF. Vaasa: Vaasan kirjapaino.

Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011: 1 A-L. Tekniikan Akateemisten Liitto TEK; Tekniska föreningen i Finland TFiF; Suomen Arkkitehtiliitto SAFA ja Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL. 2011.

Syvöja, Elina. *Tuhatilmeiset kannakselaishuvilat : Terijoelta Pohjanmaalle siirretyt rakennukset.* Pro Gradu-tutkielma Jyväskylän yliopisto 2018.

Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011: 2 M-Ö. Tekniikan Akateemisten Liitto TEK; Tekniska föreningen i Finland TFiF; Suomen Arkkitehtiliitto SAFA ja Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL. 2011.

Lehtiartikkelit

Tuli irti kesken saarnan, Tyrnävän kirkko vaurioitui. Helsingin Sanomat, 15.2.1960.

Murto, Eero. *Raksilako vai ei?!* Kaleva 28.7.1939

Kaleva 22.5.1981

Kaleva 9.6.2018

Karjakadulla leikittiin seinärahaa - 1940-luvulla Raksilassa kasvaneet koolla kolmannen kerran, Liisa Louhisalmi, Kaleva, ELOKUU 2007

Raksila-lehdet

Dufva, Anna-Liisa. *Talotarina, Puutarhakatu 4.* Raksila-lehti, 2008 s. 8.

Kalervo ja Elsa Kaijalaisen haastattelu. *Kauppiastalon tarina, Karjakatu 11.* Raksila-lehti, 2009 s. 6-7

Salokannel, Lea. *Anna-Liisa Dufva.* Raksila-lehti, 2008 s. 9–10.

Salokannel, Lea. *Kaupat, tehtaat ja rautatien läheisyys toivat vilskettä arkielämään.* Raksila-lehti, 2016 s. 8–9.

Salokannel, Lea ja Virkkula Seija. *Raksilan synty, nykyhetki ja tulevaisuuden näkymät.* Raksila-lehti, 2010 s. 7–15.

Salokannel, Lea. *As Oy Syrjäkatu 11.* Raksila-lehti, 2011 s.6.

Torvikoski, Taina. *As Boheemia elämää Puistikkokadulla, Puistikkokatu 11.* Raksila-lehti, 2012 s.9.

Peurakoski, Iiri. *Muistelua Raksilasta.* Raksila-lehti, 2015 s. 8-9.

Brunni, Maria ja Jelkänen, Molla. *Syrjäkatu 1:n vintti- ja kattoremontti.* Raksila-lehti, 2020 s. 20-21.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Verkkolähteet

Keittiön koneellistuminen 1900-luvulla. Ruokatieto yhdistys ry.

[<https://www.ruokatieto.fi/ruokakasvatus/hyva-tavaton-ruoka-ja-tapakulttuuri/nykypaiva-rakentuu-historian-paalle/keittion-koneellistuminen-1900-luvulla>]

viitattu: 30.6.2021

Asunto-osakeyhtiö Puutarhakatu 14. Tuliniemi, Mirja. Raksilan perinneyhdistys Ry, 2013.

[<http://raksilanperinneyhdistys.com/asunto-osakeyhtio-puutarhakatu-14/>] viitattu: 6.7.2021

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Raksilan puutaloalue. Museovirasto

[http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=5105] viitattu: 30.6.2021

viitattu: 30.6.2021

Raksilan perusparannusohjeet. Junntila, Kirsti. Oulun kaupunki, Kiinteistövirasto, Asuntoasiainvirasto. 28.10.1986.

[https://issuu.com/raksila/docs/raksilan_perusparannusohjeet] viitattu: 11.5.2021

Terveyttä kaikille, Terveystalot ja kunnanlääkäritalot 1940-luvulta 1960-luvulle. Ahola, Teija, Selvitystyö Ahola 2014. Museovirasto 2014.

[https://www.museovirasto.fi/uploads/Kulttuuriymparisto/Rakennettu_hyvinvointi/TEHO_Terveystalot_Ahola_VALMIS_2014.pdf] viitattu: 11.5.2021

Oulun kaupungin keskusvirasto / Suunnittelupalvelut Aluesuojelutyöryhmä. 1999. Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 134. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus. Saatavilla: https://www.ouka.fi/documents/64220/117632/Arvokkaita_alueita_osa1.pdf/abad527a-da83-468d-882a-babbbdc81974 (haettu: 24.1.2022).

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/02/01/paluu-ithakaan>

<http://raksilanperinneyhdistys.com/raksilan-muistelua/>

<http://raksilanperinneyhdistys.com/muistelua-2/s-u-u-t-a-r-i/>

<http://kirjastolinkit.ouka.fi/kaleva/maalis05/3143541.xml>

https://www.ouka.fi/oulu/pohjoista-kirjallisuutta/rintala_pojat

<http://raksilanperinneyhdistys.com/muistelua-2/muistoja-osulan-aijian-takkaa/>

<https://www.senaatti.fi/asema-alueet/kehittavat-asema-alueet/>

<http://kirjastolinkit.ouka.fi/kaleva/maalis05/3144802.xml>

<http://raksilanperinneyhdistys.com/muistelua-2/hookivaunut/>

Haastattelut

Pentti Impola 6.7.2021

Mauri Myllylä 11.6.2021

Ilonen Ritva, 16.6.2021

